

Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeen inventointiraportti

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Kuudestaan

ALAVUS • KUORTANE • SONI • ÄHTÄRI

www.maa- ja metsätalousministeriö.fi

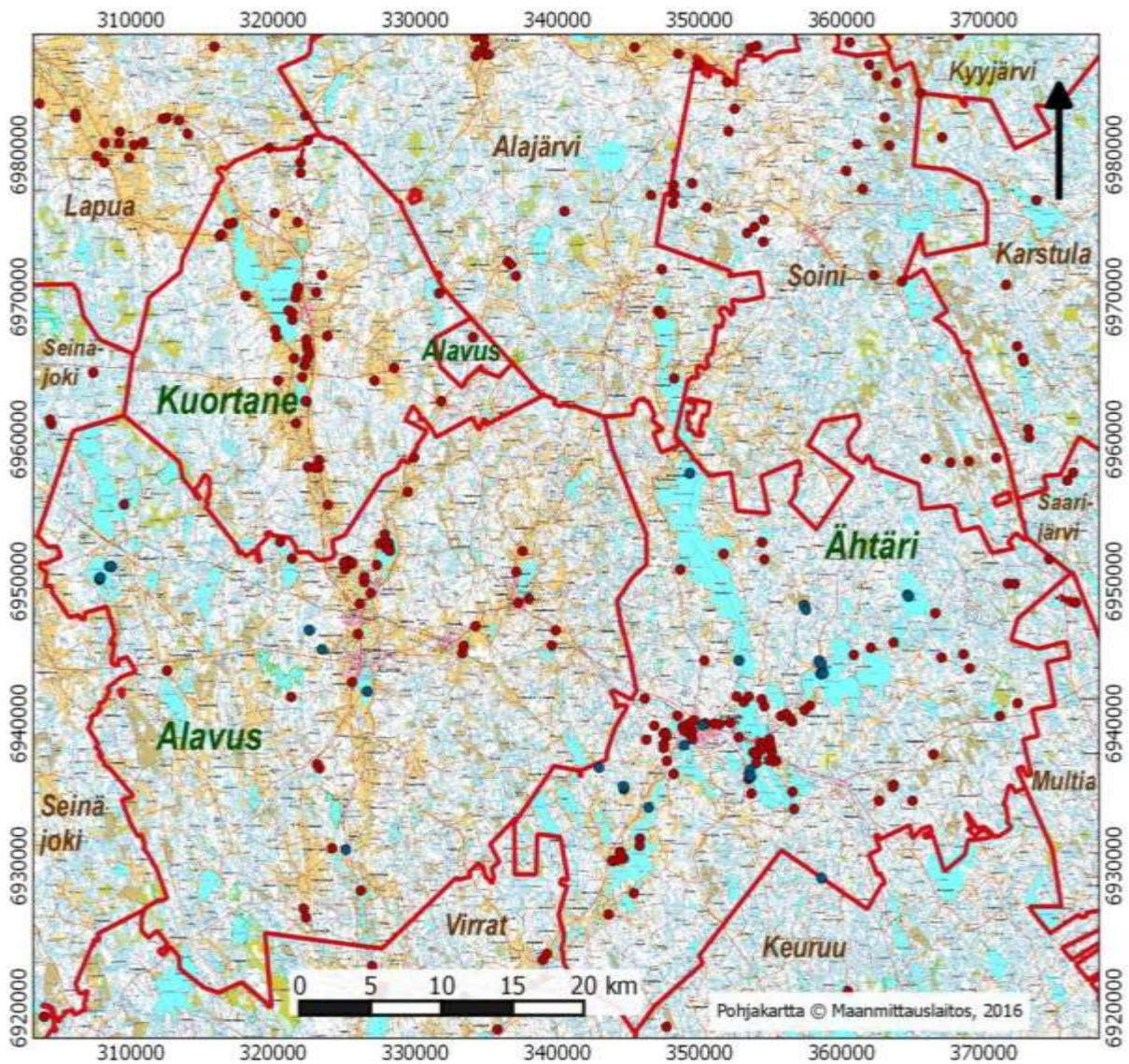
Sisällysluettelo

Yleiskartta inventoiduista kohteista.....	3
Arkisto- ja rekisteritiedot	4
1 Johdanto	5
2 Arkeologinen perintömme -esiselvityshanke.....	6
3 Arkistolähteet ja tutkimushistoria.....	7
3.1 Alavuden arkeologinen tutkimushistoria	7
3.2 Kuortaneen arkeologinen tutkimushistoria	8
3.3 Ähtärin arkeologinen tutkimushistoria	9
4 Inventointialueen historiasta, luonnonoloista ja elinkeinoista	10
5 Inventointimenetelmät.....	12
6 Inventoinnin tulokset	13
7 Tiivistelmä.....	16
Valokuvaluettelo.....	23
Kohteet	28
1. Alavus Haapa-aho 1 (tervahauta).....	28
2. Alavus Haapa-aho 2 (kiviröykkiö)	31
3. Alavus Jääskänjärvi Rumissaari (hautapainanteet).....	34
4. Alavus Kirkkojärvi Tusansaari 1 (hautapainanteet).....	42
5. Alavus Kirkkojärvi Tusansaari 2 (kalliohakkaus)	48
6. Alavus Koirakallio (mahdolliset hautapainanteet)	51
7. Alavus Ouranneva 1 (talonpohja)	56
8. Alavus Ouranneva 2 (kiviaidat)	60
9. Alavus Sydänmaa Jääskä 1 (perustus 1).....	64
10. Alavus Sydänmaa Jääskä 2 (tervahauta).....	72
12. Alavus Sydänmaa Jääskä 4 (kuopat)	78
13. Ähtäri Akkosaari 1 (kivikautinen asuinpaikka)	82
14. Ähtäri Akkosaari 2 (mahdolliset hautapainanteet)	88
15. Ähtäri Akkosaari 3 (resentit kuopat)	92
16. Ähtäri Hakapellontie (kiviröykkiöt)	96
17. Ähtäri Hankasaarentie (kiviröykkiöt).....	100
18. Ähtäri Kannussaari 1 (kivikautinen irtolöytöpaikka).....	107
19. Ähtäri Kannussaari 2 (tervahaudat).....	111
20. Ähtäri Kauppistenmäki 1 (tervahauta).....	115

21. Ähtäri Kauppistenmäki 2 (kiviröykkiö).....	118
22. Ähtäri Kauppistenmäki 3 (rajakivet).....	120
23. Ähtäri Lukkarinautio (kiviröykkiö).....	123
24. Ähtäri Majuniemi 1 (talonpohja).....	128
25. Ähtäri Majuniemi 2 (viljelysröykkiöt).....	136
26. Ähtäri Majuniemi 3 (kiviaita).....	149
27. Ähtäri Majuniemi 4 (kiviröykkiö).....	152
28. Ähtäri Majuniemi 5 (ojat).....	155
29. Ähtäri Multamäki (kiviaita).....	158
30. Ähtäri Niemisveden koulu (kiviaita).....	161
31. Ähtäri Niemisvesi Hokkanen (kiviröykkiö).....	163
32. Ähtäri Niemisvesi Hokkasenpuro (tervahauta).....	167
33. Ähtäri Peränne Lapinniemi (kiviröykkiöt).....	169
34. Ähtäri Pöyhönen (kiviaita).....	173
35. Ähtäri Ruumissaari.....	177
36. Ähtäri Tantereenmäki 1 (tervahauta).....	185
37. Ähtäri Tantereenmäki 2 (talonpohjat).....	188
38. Ähtäri Väinänniemi (kiviröykkiö).....	196
Tarkastetut kohteet:.....	200
39. Ähtäri Seilosmäki (1000025716).....	200
Inventoidut kohteet:.....	204
40. Alavus Hiirosautio (inventoitu kohde).....	204
41. Kuortane Kaarankajärvi (inventoitu kohde).....	207
42. Ähtäri Hiirosenmäet (inventoitu kohde).....	212
43. Ähtäri Kytösaari (inventoitu kohde).....	215

Kannen kuvat ylhäältä alas ja vasemmalta oikealle: AKDG5056:1 Alavus Kirkkojärvi Tusansaari, idästä/Laija Simpsonen-Robins; AKDG5073:5 Ähtäri Akkosaari 1, kivikautinen asuinpaikka, koillisesta/Laija Simpsonen-Robins; AKDG5085:1 Ähtäri Majuniemi 2, talonpohja idästä/Laija Simpsonen-Robins; AKDG5092:1 Ähtäri Niemisvesi Hokkanen, mahdollinen lapinraunio, etelästä/Laija Simpsonen-Robins; Simpsonen-Robins kaivaa lapionpistoa Ähtäriin Majuniemen rannassa, luoteesta/Heikki Hämäläinen; AKDG5098:3 Ähtäri Tantereenmäki 2, historiallinen talonpohja, kaakosta/Laija Simpsonen-Robins.

Yleiskartta inventoiduista kohteista

Peruskarttaote 1:500 000. Tutkimusalueen Alavus, Kuortane ja Ähtäri ennestään tunnetut muinaisjäännösrekisterissä jo olevat kohteet merkitty punaisilla ympyröillä ja tässä inventoinnissa rekisteröidyt kohteet sinisillä ympyröillä.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen laji:	Inventointi
Tutkimuslaitos:	Arkeologinen perintömme -esiselvityshanke
Inventoijat:	FM Lajja Simpsonen-Robins ja arkistonhoitaja Heikki Hämäläinen
Paikallisopaat:	Marika Puntala, Aapo-Matti Hokkanen, Pekka Poukka, Raimo Uusi-Kilponen, Olavi Mäki, Markku Honkola, Kalevi Savola, Heikki Savola, Paavo Sepponen, Paavo Jääskä, Esa Pirttinen, Mika Törmä, Pekka Unnbom, Matti Pakkala
Kenttätöaika:	11.4.–29.4.2016 ja 16.5.–20.5.2016
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopiot:	Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo, Ähtäri-seura ry
Löydöt:	KM 40935 Ähtäri Kannussaari 1 (diar. 13.6.2016) KM 40936:1-4 Ähtäri Akkosaari 1 (diar. 13.6.2016)
Digitaalikuvat:	AKDG5053-5064, AKDG5073-5078 ja AKDG5080-5104
Aikaisemmat tutkimukset:	<p><u>Alavus</u>: M. Torvinen 1977, inventointi; K. Katiskoski 1992, inventointi; T. Jussila 2005, tarkastus; T. Jussila & T. Sepänmaa 2006a, inventointi; T. Jussila & T. Sepänmaa 2006b, inventointi; T. Jussila 2007a, inventointi; T. Jussila 2007b, inventointi; T. Jussila 2008a, inventointi; T. Jussila 2008b, inventointi; T. Jussila & H. Poutiainen 2009, inventointi; T. Jussila & T. Sepänmaa 2011, inventointi; V. Laurila 2015, inventointi</p> <p><u>Kuortane</u>: K. Itkonen 1968, tarkastus; M. Torvinen 1983, inventointi; H. Poutiainen, H.-P. Schulz & T. Jussila 2005, inventointi; T. Jussila 2006c, inventointi ; T. Jussila 2007c inventointi; T. Jussila 2008c, inventointi; Poutiainen & Rostedt 2010, inventointi</p> <p><u>Ähtäri</u>: H. Kotivuori & J. Saukkonen 1981, inventointi; T. Jussila & H. Poutiainen 2005, inventointi; H. Hämäläinen 2010, luettelo uusista muinaisjäännöksistä; R. Mustonen 2010, inventointi; T. Jussila & T. Rostedt 2011, inventointi; P. Pesonen 2014, tarkastus; J. Itäpalo 2014, inventointi</p>

1 Johdanto

Arkeologinen perintömme -esiselvityshanke käynnistyi keväällä 2016. Työryhmään kuului hankevetäjä Marika Puntala, tutkija ja arkistonhoitaja Heikki Hämäläinen ja arkeologi Laija Simponen-Robins. Hanke oli Lakeudenportin kansalaisopiston hallinnoima ja paikallisen Leader-toimintaryhmä Kuudestaan ry:n rahoittama. Tuki hankkeelle muodostui EU:n, valtion ja kuntien rahoituksesta.

Esiselvityshankkeen tavoitteena oli luoda malli uusien muinaisjäännösten löytämiseksi. Maastoetsinnöistä kiinnostuneita kolmannen sektorin toimijoita alueella selvitettiin, ja kiinteiden muinaisjäännösten paikantamista kartoista tehtiin. Uusia kohteita inventoitiin vihjeiden ja edeltävien karttatutkimusten perusteella tänä yhden kuukauden kenttätyöjakson aikana. Esiselvityshankkeen aikana luotua mallia on tarkoitus hyödyntää myöhemmin varsinaisessa hankkeessa.

Esiselvityshankkeen puitteissa luotiin hankkeen esittely- ja ilmoita muinaisjäännös-lomakkeet, joita jaettiin esimerkiksi kuntien Internetsivuilla, suoraan kiinnostuneille kotiseutuyhdistysten kokouksissa ja yleisöluennoilla sekä suunnistus- ja metsänhoitoyhdistyksille ja alueen kesäasukkaille. Hankkeelle luotiin myös facebookisivu¹ tiedottamisen helpottamiseksi. Inventointi suoritettiin neljän viikon aikana sellaisilla kohteilla, jotka vanhojen karttojen, asiakirjatietojen, paikannimien tai maastonmuotojensa takia olivat potentiaalisia uusien muinaisjäännösten löytämiseksi, tai joista saatiin vihje kolmannelta sektorilta. Hämäläinen on selvittänyt tämän raportin kaikki historialliset lähteet ja hankkinut vanhat kartat, Simponen-Robins on tehnyt kaikki muut jälkityöt.

Tämän inventoinnin tuloksena löytyneistä kohteista 13 ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännökseksi, 10 mahdolliseksi muinaisjäännökseksi ja 10 kulttuuriperintökohteeksi. Muiksi inventointihavainnoiksi luokiteltiin 5 kohdetta. Inventoituja paikkoja, joista muinaisjäännöksiä ei löytynyt on 4 kohdetta. Lisäksi tarkastettiin yksi ennestään tunnettu, muinaisjäännösrekisterissä jo oleva kohde. Tässä tutkimusraportissa on 43 erillistä kohdekuvausta.

¹Arkeologinen perintömme -esiselvityshanke: [<https://www.facebook.com/Arkeologinen-perint%C3%B6mme-esiselvityshanke-603079679840355/>] Luettu 27.1.2017.

2 Arkeologinen perintömme -esiselvityshanke

Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeen tavoitteena oli luoda malli uusien muinaisjäännösten löytämiseksi. Hanke oli Lakeudenportin kansalaisopiston hallinnoima, ja paikallisen Leader-toimintaryhmä Kuudestaan ry:n rahoittama. Tuki hankkeelle muodostui EU:n, valtion ja kuntien rahoituksesta. Hanke oli yleishyödyllinen kehittämishanke, joka sai tukea Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta: rahoitus myönnettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2030.

Hankkeen vetäjänä toimi Marika Puntala, ja maastotöistä vastasivat arkistonhoitaja Heikki Hämäläinen ja arkeologi Laija Simponen-Robins. Hankkeen tavoitteena oli selvittää maastoetsinnöistä kiinnostuneita kolmannen sektorin toimijoita koko alueella, tehdä alustavaa kiinteiden muinaisjäännösten paikantamista kartoista yleisön vihjeiden ja vanhan kartta- tai muun historiallisen arkistomateriaalin perusteella, ja sitten tarkastaa kohteet maastossa. Tämä tapahtui esittelemällä hanketta kotiseutuyhdistysten kokouksissa, ja tekemällä hankkeen esittely- ja ilmoita muinaisjäännös -lomakkeet. Näitä lomakkeita jaettiin kotiseutuyhdistysten kokouksissa, metsänhoito- ja suunnistusyhdistyksille, ne laitettiin hankkeen facebookisivulle sekä kuntien Internetsivuille ja ne postitettiin myös alueen kesäasukkaille. Hankkeen käynnistymisestä tiedotettiin paikallislehdissä (Ilkka 2016; Viiskunta 2016; Ähtärinjärven uutisnuotta 2016).

Hanketta esiteltiin heti keväällä kotiseutuyhdistysten kokouksissa kaikissa kolmessa kunnassa, ja näissä tilaisuuksissa saatiinkin välittömästi uusia vihjeitä toistaiseksi muinaisjäännösrekisteristä puuttuvista muinaisjäännöksistä. Esimerkiksi Alavuden kotiseutuyhdistyksen kokouksessa kuulemamme havainnot Alavuden Haapa-ahon ja Ourannevan alueella löydetyistä tervahaudasta ja talonrauniosta päästiin tarkistamaan jo tämän esiselvityshankkeen puitteissa.

Kenttätöiden päätyttyä järjestettiin kaikilla kolmella paikkakunnalla Lakeudenportin kansalaisopiston järjestämät ja Simponen-Robinsin vetämät ilmaiset yleisöluennot aiheesta ”Mistä tunnistan vanhan torpan paikan” (10–12.10.2016), joilla tietoa inventoinnin tuloksista välitettiin paikallisille ja uusien kohteiden etsimiseen innostettiin. Luennot olivat suosittuja, ja uusia vihjeitä mahdollisista muinaisjäännöksistä saatiin tätäkin kautta.

Vihjeitä ennestään tuntemattomista muinaisjäännöksistä saatiin siis runsaasti myös hankkeen päättymisen jälkeen. Nämä havainnot ja vihjeet pyritään tarkistamaan varsinaisen hankkeen aikana vuonna 2017. Hämäläinen on selvittänyt tämän raportin kaikki historialliset lähteet ja hankkinut ja toimittanut vanhat kartat, Simponen-Robins on tehnyt kaikki muut jälkityöt.

3 Arkistolähteet ja tutkimushistoria

Ennen tätä inventointia Ähtäristä tunnettiin Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin mukaan 95, Alavudelta 61 ja Kuortaneelta 43 kiinteää muinaisjäännöstä (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016). Ähtärin osalta uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä rekisteröitiin 23 kappaletta vain neljän päivän mittaisen inventoinnin jälkeen vuonna 2014 (Pesonen 2014). Tuolloisen inventoinnin taustalla oli vuonna 2010 Heikki Hämäläisen Museovirastolle toimittama luettelo uusista mahdollisista muinaisjäännöksistä Ähtäriissä (Hämäläinen 2010). Kaikkia luettelossa olevia paikkoja ei ehditty tuolloin tarkastaa. Laija Simponen-Robins toimi tuolloin inventoinnissa vapaaehtoisena inventointiavustajana, ja solmi yhteydet Ähtäriin. Koska kohteita jäi vuoden 2014 tarkastuksessa käymättä ja koska Hämäläisen tietoon oli tullut uusiakin kohteita, käynnistettiin vuonna 2016 muinaisjäännösten inventointihanke, joka sai nimen Arkeologinen perintömme - esiselvityshanke. Pelkän Ähtärin sijasta hanke ulotettiin myös Alavudelle ja Kuortaneelle.

3.1 Alavuden arkeologinen tutkimushistoria

Vanhimpaan tutkimushistoriaan kuuluvat 1800-luvun loppupuolelta tuolloin tunnettujen muinaisjäännösten esittelyt, kuten D. Skogmanin teos ”Kertomus matkoiltani Satakunnassa muistojuttuja keräilemässä” (Skogman 1864), J. R. Aspelin artikkeli ”Kokoilemia Muinaistutkinnon alalta” (Aspelin 1871) sekä J. F. Ollisen tutkimus ”Muinaismuistoja Kuortaneen kihlakunnan eteläisestä puolesta” (Ollinen 1896).

Alavudella aikaisemmin tehdyistä inventoinneista alueellisesti kattavin on tehty jo 1970-luvulla (Torvinen 1977). Sen lisäksi Alavudella on tehty runsaasti pienempiä kaava-inventointeja tai rakennushankkeisiin liittyviä rajattuja inventointeja 2000-luvun alussa. Rantaosayleiskaavan takia tarkastettiin Edesjärvi ja Patasalmi vuonna 2005 (Jussila 2005), Alavuden pohjoisosan järvien osayleiskaava-inventoinnit suoritettiin vuosina 2005–2007 (Jussila & Sepänmaa 2006a; 2006b sekä Jussila 2007a). Keskustan kaavamuutosinventointi tehtiin vuonna 2007 (Jussila 2007b), ja seuraavana vuonna tehtiin Kumolan (Jussila 2008a) ja Toppilan (Jussila 2008b) asemakaavainventoinnit. Härkösen tielinjaan Alavudenjärven länsipuolella liittyvä inventointi tehtiin vuonna 2009 (Jussila & Poutiainen 2009) ja Rantatöysän Puuseppäkylän asemakaavaan liittyvä inventointi vuonna 2011 (Jussila & Sepänmaa 2011). Lisäksi Metsähallituksen suorittama kulttuuriperintöinventointi ulottui osin Alavudenkin puolelle (Laurila 2015). Nykyisin Alavuteen kuuluva, entisen Töysän kunnan laajempi kaavainventointi esihistorian osalta tehtiin vuonna 1992 (Katiskoski 1992).

Alavudella arkeologisia kaivauksia tai koekaivauksia on tehty Rantatöysässä Ojalankankaalla (Europaeus 1916 ja 1935: Luho 1948), Rantatöysässä Sepposeniemen Vasikkahaassa (Europaeus 1916 ja 1935) ja Sapsalammen Keisalassa (Hackman 1913). Viimeksi vuonna 2012 tehtiin koekaivaus mahdollisella kivikautisella asuinpaikalla, josta ei kuitenkaan tutkimuksissa havaittu mitään muinaisjäänökseen viittaavaa (Vanhatalo 2012). Töysässä arkeologisia kaivauksia on tehty 1900-luvun alussa Tohnin kiviröykkiöllä (Soikkeli & Hackman 1908) ja Pennala-forsissa (Hackman 1908).

3.2 Kuortaneen arkeologinen tutkimushistoria

Kuortaneen vanhimpaan tutkimushistoriaan arkeologian alalta kuuluu Samuli Kosken tutkimus Kuortaneen kihlakunnan pohjoisesta osasta (Koski 1894). K. Itkonen on tarkastanut muutamia Kuortaneen kivikautisia asuinpaikkoja 1960-luvulla (Itkonen 1968). Laajempi muinaisjäänösten inventointi Kuortaneella on tehty vuosina 1982–1983 (Torvinen 1983).

Muita tutkimusalueeltaan rajatumpia inventointeja on tehty 2000-luvulla, ja ne ovat Kirkonseudulla suoritettu pienempi inventointi 2005 (Poutiainen, Schulz & Jussila 2005), Mäyryn alueen kaavamuutokseen liittyvä inventointi 2006 (Jussila 2006c), keskustan ja Mäyryn osayleiskaavaan liittyvä inventointi 2007 (Jussila 2007c) ja Länsirannan yleiskaavaan liittyvä inventointi vuonna 2008 (Jussila 2008c). Kaarankajärven rantaosayleiskaavaan liittyvä inventointi tehtiin 2010 (Poutiainen & Rostedt 2010).

Arkeologisia kaivauksia Kuortaneella on tehty 1960-luvulla Mäyryn Haavistonharjulla (Luho 1963b) ja Ylijoen Lahdenkankaalla (Luho 1965, Luho 1968). Viimeksi vuonna 2010 kaivettiin yksi tervahauta Kuortaneen Myllymäellä (Luoto 2013). Edellä mainittujen lisäksi on tehty pienempiä muinaisjäänösten tarkastuksia. Voidaan sanoa, että Kuortaneellakaan ei ole tehty paljon arkeologisia tutkimuksia.

Kuortaneen tunnettuja tervahautoja on kartoitettu vuonna 1967 Aulis Alasen organisoiman ja Tampereen yliopiston historian ja kansanperinteen laitosten ja Kuortanes-Seuran toteuttaman hankkeen muodossa, ja karttamateriaali on julkaistu ”Kuortaneen nokiottat”-nimisessä artikkelissa (Alanen 1968).

3.3 Ähtärin arkeologinen tutkimushistoria

Ähtärissä on tehty vain muutamia arkeologisia tutkimuksia ennen tätä inventointia. Laaja-alaisin inventointi suoritettiin jo 1980-luvun alussa (Kotivuori & Saukkonen 1981). Ähtäri kuului osin Metsähallituksen hallinnoimien metsätalousalueiden inventointiin, jossa myös muinaisjäännöksiä nuoremmat niin sanotut kulttuuriperintökohteet talletettiin tietokantoihin (Mustonen 2010). Tässä Metsähallituksen inventoinnissa käytettiin menetelmänä myös haastatteluja, joiden perusteella kohteita tarkastettiin.

Erinäisiin kaava-alueisiin liittyviä arkeologisia inventointeja on Ähtärissä tehty 2000-luvulla muutamia Ähtärinsalmella ja Välivedellä (Jussila & Poutiainen 2005) ja Moksunniemellä (Jussila & Rostedt 2011). Valtatien 18 uuteen tielinjaan liittyvä inventointi tehtiin myös osin Ähtärissä (Itäpalo 2014). Heikki Hämäläisen Museovirastoon toimittamaa kiinteiden muinaisjäännösten luetteloa (Hämäläinen 2010) seurasi osan luettelon kohteiden tarkastus vuonna 2014 (Pesonen 2014). Silloin inventoinnin suoritti Petro Pesonen Heikki Hämäläisen opastuksella, ja Simponen-Robins osallistui inventointiin tuolloin vapaaehtoisena inventointiavustajana.

Arkeologisia kaivauksia on tehty Ähtärissä Lapinniemen Papinkivellä (Erä-Esko 1982a) ja kivikautisella asuinpaikalla Lopetissa (Erä-Esko 1982b). Kaiken kaikkiaan Ähtärissä ei sen kokoon nähden ole tehty paljoakaan arkeologisia tutkimuksia, ja pienempien yleiskaavainventointien osalta on tutkimusalue aina ollut etukäteen rajattu.

Alavudella on vuodesta 1985 lähtien kartoitettu tervahautoja, ja projektin jälkeen tästä julkaistiin artikkeli paikallislehdessä (Mäkelä 1986:10–11). Työtä olivat tehneet peruskoulun yläasteen oppilaat sekä eläkeläiset. Tutkimuksessa kartoitettiin yhteensä peräti runsaat 440 tervahautaa, ja se luovutettiin Alavus-Seuralle vuonna 1986. Kuortaneen tervahaudat on kartoitettu aiemmin myös Aulis Alasen artikkelissa vuonna 1968 (Alanen 1968). Paljonkin uusien muinaisjäännösten etsimiseen liittyvää työtä on siis tehty jo aikaisemmin, mutta tiedot eivät välttämättä ole kulkeutuneet Museoviraston hallinnoimaan muinaisjäännösrekisteriin asti.

Paikallislehtiin ja paikallishistorioihin kirjoitetuista artikkeleista voidaan Alavuden osalta mainita myös Pauliina Ketelimäen kirjoitus Alavuden ruumissaarista (Ketelimäki 2015) ja Väinö Tuomaalan artikkeli Alavuden Tusansaaren kalliohakkauksista (Tuomaala 2015). Ähtärin osalta tähän inventointiin liittyvää materiaalia saatiin Hämäläisen vuonna 2010 kokoaman uusien muinaisjäännösten luettelon (Hämäläinen 2010) lisäksi paikallishistoriallisista selvityksistä

Pöyhösen talon varhaisista vaiheista ja Hokkasenpuron alueelta vanhasta karttamateriaalista (Hämäläinen 2015 ja 2001) sekä Ähtärin linnoituslaitteista (Aho 2009).

Arkeologisen kulttuuriperinnön selvittäminen ja inventointien edistäminen kirjattiin ylös Ähtärin päivitettyyn kulttuuriperintöohjelmaan vuonna 2015 (Jaakkola 2015: 56–58). Arkistolähteet, joita käytettiin tässä inventoinnissa, ovat pääasiassa peräisin Vaasan maakunta-arkistosta ja Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat -palvelusta.

Tätä Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeessa tehtyä arkeologista inventointia voidaan pitää tutkimuksellisista seikoista lähtevänä, ei perinteisesti aluesuunnittelun tai esimerkiksi rakennushankkeiden rajaamana toimeksiantona. Inventoinnissa liikuttiin kolmen kunnan alueella sellaisissa paikoissa, joihin vanha karttamateriaali, yleisön vihjeet mahdollisista muinaisjäännöksistä tai vanha asiakirja-aineisto meidät kuljetti. Ennestään tunnettuja kiinteitä muinaisjäännöskohteita ei tässä inventoinnissa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta tarkastettu.

4 Inventointialueen historiasta, luonnonoloista ja elinkeinoista

Tutkimusalue sijaitsee Satakunnan ja Pohjanmaan rajalla. Alavuden kaupunki ja siihen kuuluva entinen Töysän kunta, Kuortaneen kunta ja Ähtärin kaupunki sijaitsevat Suomenselän vedenjakajalla, josta vesireitit kulkevat luoteeseen ja etelään. Ähtäristä lähtee Ähtärin reitti ja Alavuden, Kuortaneen ja entisen Töysän kunnan alueen järvet ja joet laskevat vetensä Lapuanjoen vesistöön. Alavuden länsiosan järvistä lähtevät joet virtaavat lopulta Ahvenjoen ja Kuorasluoman kautta Nurmonjokeen, joka yhtyy myös Lapuanjokeen. Lapuanjoki laskee Uudenkaarlepyyn kohdalla mereen. Alavus ja Kuortane ovat maantieteellisesti laakeita ja peltoviljelyä esiintyy paljon. Ähtäri on kumpuilevampaa ja metsäisempää aluetta.

Ähtärin alueen vanhimpaan vesistöhistoriaan kuuluva Muinais-Näsijärvi laskee Sapsalammen uoman kautta Lapuanjokeen. Kun Tammerkoski syntyi Näsijärven eteläpäähän noin 7500 vuotta sitten, Sapsalammen uoma alkoi kuivua. (Seppä & Tikkanen 2006b:89.) Jääkauden jälkeen Ähtärin järviällä kuroutui Itämerestä noin 9900 vuotta sitten. Sitä ennen Ähtärin vedet olivat yhteydessä Itämereen Ancylyus-järvivaiheen aikana. Ähtärinjärven isoloiduttua Ancylyusjärvestä vedet virtasivat ensin Poikkijoen kautta Ähtävänjokeen ja Pohjanlahteen. Alkuvaiheessa Välivesi ja Hankavesi olivat siis erillisiä altaita, jotka laskevat omien laskujokiensa kautta Ähtärinjärveen. Kun maa kohosi ja kallistui jokseenkin epätasaisesti (transgressio) Välivesi yhdistyi Ähtärinjärveen noin 6900 vuotta sitten ja Hankavesi noin 6000 vuotta sitten. Inhanjoki puhkesi Hankaveden eteläosaan noin 3200

vuotta sitten, mikä johti siihen, että Ähtärin järviketju virtasi tällöin kahteen suuntaan. Poikkijoen uoma kuivui vasta noin 1500 vuotta sitten, ja tätä ennen se oli toiminut lasku-uomana noin 8400 vuoden ajan. (Seppä & Tikkanen 2006a; 2006b; Pesonen 2014.)

Ähtärin alueen korkein ranta, joka oli osa Yoldia-vaihetta kivikaudella, sijaitsee noin 180 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella (Ristaniemi 1985: 8-9). Ähtärissä on myös supra-akvaattisia, eli jääkauden korkeimman rannan yläpuolelle jääneitä alueita.

Historiallisen ajan asutuksen osalta kiinteitä merkkejä on koko tutkimusalueelta löydettävissä 1500-luvulta alkaen. Keskiajalla ennen vakinaista asuttamista Alavudella, Kuortaneella ja Töysässä oli kyröläisten, myöhemmin ilmajokelaisten ja lapualaisten erämaita, Ähtärissä taas lähinnä satakuntalaisten erämaita. Tutkimusalueelle syntyi vakinainen asutus 1500-luvun jälkipuoliskolla. Esimerkiksi Ähtärin osalta vuotta 1556 pidetään Ähtärin vakituisen asutuksen syntymävuotena, sillä tuolloin otettiin viljelykseen Alastaipaleen, Peränteen, Ouluveden ja Hankaveden kylät (Jaakkola 2009:16 – 17). Alavuden- eli Kirkkojärven ja Kuortaneenjärven rantojen asutus oli lähinnä kyröläistä. Muualle syntyi harva savolaisasutus, jossa talot sijaitsivat kaukana toisistaan. Vanhan Töysäjärven kylän alueen (entisen Töysän kunnan ja Alavuden Rantatöysän) asutus oli kauttaaltaan savolaista alkuperää. Ähtärin eteläosan kylissä asutus oli osaksi satakuntalaista alkuperää. Muualle Ähtäriin syntyi harva savolaisasutus, jossa talot sijaitsivat järjestään kaukana toisistaan, yleensä kuitenkin järvien rannoilla.

Alavus, Kuortane ja entinen Töysäjärven kylä kuuluivat aluksi Kyrön pitäjään, mutta myöhemmin Alavuden seutu liitettiin Ilmajoen pitäjään ja Kuortaneen kylä sekä Töysäjärven kylä Lapuan pitäjään. Ähtärin seudun kylät kuuluivat aikoinaan Ruoveden pitäjään, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tuolloin Kivijärven ja Niemisveden kylät kuuluivat Keuruun pitäjään.

Kaskenpoltto oli 1500- ja 1600-luvuilla ensisijainen viljelysmuoto tällä alueella, sillä pellot olivat pieniä. Asutuksen alkuaikoina myös metsästyksellä ja kalastuksella oli merkitystä sivuelinkeinoina. Esimerkiksi Ähtärissä kaskaaminen oli 1800-luvun puoleenväliin saakka lähes ainoa viljelymuoto, ja kaskimaan osuus peltoalasta oli vielä vuonna 1848 peräti 95 prosenttia (Jaakkola 2009:20).

Peltojen pinta-ala kasvoi vähitellen 1700- ja 1800-luvuilla. Isojako toimitettiin tutkimusalueella 1800-luvun alkupuolella. Talojen lukumäärä kasvoi huomattavasti 1770-luvulta alkaen, kun kruunun liikamaalle perustettiin suuri määrä uudistaloja. Torppien määrä taas kasvoi nopeasti 1800-luvun puolivälin jälkeen, ja oli suurimmillaan vuosisadan lopulla ja 1900-luvun alussa.

Tervanpoltto oli tärkeä sivuelinkeino Alavudella, Kuortaneella ja Töysässä vielä 1700–1800-

lukuilla, Ähtärissä vasta 1800-luvulla. Tervaa tarvittiin muun muassa puulaivojen rakentamiseen, ja tervatynnyreitä kuljetettiin vesireittejä myöten. Tervanpoltto lakkasi alueella 1900-luvulle tultaessa. Kauppatemat olivat pitkiä 1860-luvulle asti, ja seudun asukkaat asioivat ensisijaisesti Vaasassa ja Uudessakaarlepyyssä. Teollisuutta syntyi alueelle varsinaisesti vasta Vaasan junaradan valmistumisen (1883) jälkeen.

5 Inventointimenetelmät

Kohteiden maastokäynnit tehtiin neljän viikon aikana, 12.4.–29.4 ja 16.5.–20.5.2016. Yksi viikko inventoinnista jätettiin toukokuulle, jotta jäät varmasti olivat lähteneet saarista, joissa vierailtiin tuolloin. Kenttätyövaiheessa ei yhtä poikkeusta lukuun ottamatta tarkastettu muinaisjäännösrekisterissä jo olevia, ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä kuten arkeologisissa inventoinneissa on tapana, sillä tämä olisi vienyt liikaa aikaa uusien kohteiden paikantamiselta. Uusia inventoitavia kohteita olikin tiedossa runsaasti. Tämän inventoinnin yhteydessä tarkastettiin tunnetuista muinaisjäännöksistä vain Ähtärin Seilosmäki ja kohteesta otettiin valokuvat ja GPS-mittaus. Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeen inventoinnin suorittivat FM arkeologi Laija Simponen-Robins ja arkistonhoitaja Heikki Hämäläinen. Yhtenä päivänä maastossa mukana oli myös hankevetäjä Marika Puntala.

Näkyvien rakenteiden sijainti mitattiin käsivaraisella GPS-laitteella (tarkkuus +/- 5 m) ETRS TM35-FIN -koordinaatistoon. Koekuoppia tehtiin jonkin verran lupaavilta vaikuttaviin kohteisiin ja löydöllisten koekuoppien sijainti mitattiin GPS-laitteella. Kohteista otettiin valokuvat ja niistä kirjoitettiin muistiinpanot. Myös inventoidut kohteet, joista ei löytynyt uusia muinaisjäännöksiä, on esitelty tässä raportissa (kohteet numero 40–42).

Havainto-olosuhteet olivat inventointia tehtäessä pääasiallisesti hyvät; ensimmäisillä kenttätyöviikoilla maa oli vielä roudassa, minkä vuoksi yksi viikko maastotyötä jätettiin toukokuun puoliväliin. Tällöin jäät olivat lähteneet suuristakin järvistä, ja saaret päästiin tarkastamaan.

Inventoinnin jälkityöt tehtiin syksyn 2016 ja talven 2017 aikana. Valokuvat luetteloitiin Museoviraston arkistotunnuksille AKDG5053-5064, AKDG5073-5078 ja AKDG5080-5104. Kartat piirrettiin ilmaisella QGIS-karttaohjelmalla, ja taustakartta-aineisto saatiin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen latauspalvelusta. Heikki Hämäläinen vastasi jälkitöissä vanhan

karttamateriaalin ja historiallisten arkistolähteiden hankkimisesta ja toimittamisesta. Simponen-Robins on tehnyt kaikki muut jälkityöt.

6 Inventoinnin tulokset

Tämän inventoinnin tuloksena löytyneistä kohteista kolmeatoista ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännekseksi. Näihin kuuluu muun muassa tervahautoja (Alavus Haapa-aho 1 ja Jääskä 2, Ähtäri Kannussaari 2, Kauppistenmäki 1, Niemisvesi Hokkasenpuro ja Tantereenmäki 1). Kiinteiksi muinaisjäänneksiksi ehdotetaan myös muutamia historiallisia asuinpaikkoja (Alavus Jääskä 1, Ähtäri Majuniemi 1 ja Ähtäri Tantereenmäki 2) ja tilapäisiä hautapaikkoja, kuten hautasaaria (Alavus Jääskänjärvi Rumissaari, Kirkko- eli Alavudenjärvessä sijaitseva Tusansaari 1 ja Ähtäri Ruumissaari) Inventoinnissa löydettiin myös yksi ennestään tuntematon kivikautinen asuinpaikka (Ähtäri Akkosaari 1).

Kohteista kymmentä ehdotetaan mahdolliseksi muinaisjäännekseksi. Näihin kuuluu kaksi mahdollista hautapaikkaa (Alavus Koirakallio ja Ähtäri Akkosaari 2), yksi kalliohakkaus (Alavus Tusansaari 2), yksi kivikautisen esineen irtolöytöpaikka (Ähtäri Kannussaari 1) ja kuusi kohdetta, josta löydettiin kiviröykkiöitä, joiden luonne ja sijainti antoivat olettaa, että ne ajoittuvat mahdollisesti esihistorialliseen tai historialliseen aikaan (Ähtäri Hakapellontie, Hankasaarentie, Majuniemi 4, Niemisvesi Hokkanen, Peränne Lapinniemi ja Väinänniemi).

Kymmentä kohdetta ehdotetaan kulttuuriperintökohteeksi. Näistä viisi on dokumentoituja kiviaitoja (Alavus Ouranneva 2, Ähtäri Majuniemi 3, Multamäki, Niemisveden koulu ja Pöyhönen). Kulttuuriperintökohteiksi ehdotettuihin kuuluu myös yksi uudempi asuinpaikka (Alavus Ouranneva 1) ja rajakivet (Ähtäri Kauppistenmäki 3). Viljelyröykkiöitä dokumentoitiin kolmelta kohteelta (Alavus Haapa-aho 2, Ähtäri Kauppistenmäki 2 ja Ähtäri Majuniemi 2).

AKDG5098:8. Yleiskuva Ähtärin Ruumissaaresta, josta löydettiin hautapainanteita. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Muiksi inventointihavainnoiksi luokiteltiin viisi kohdetta. Näihin kuuluu kuoppia (Alavus Jääskä 4 ja Ähtäri Akkosaari 3), ojia (Ähtäri Majuniemi 5), moderni kiviröykkiö (Ähtäri Lukkarinautio) ja uudella ajalla purettujen maatalousrakennusten perustuksia (Alavus Jääskä 3). Näitä kohteita ei ole tarpeen suojella millään tavalla.

Inventoituja paikkoja, joista ei löytynyt lainkaan muinaisjäännöksiä, on neljä kohdetta. Näihin kuuluvat Alavus Hiiroseonautio, Kuortane Kaarankajärvi, Ähtäri Hiirosemaet ja Ähtäri Kytösaari. Lisäksi tarkastettiin yksi ennestään tunnettu, muinaisjäännösrekisterissä jo oleva kohde (Ähtäri Seilosmäki). Tässä tutkimusraportissa on 43 erillistä kohdekuvausta.

Mukaan inventointikertomukseen otettiin siis mukaan myös muinaisjäännöksiä nuorempia autoituneita talonpohjia, kiviaitoja ja ojakaivantoja. Nuoremmat kulttuuriperintökohteetkin kertovat alueen maankäytön historiasta.

Inventoinnin yhteydessä järjestettiin metallinilmaisintapahtuma Ähtärissä paikallisten metallinilmaisinharrastajien kanssa (katso myös kohdekuvaus nro 43 Ähtäri Kytösaari). Heidän kanssaan kartoitettiin Ähtärin Ouluveden pronssisoljen löytöpaikkaa ja kerrottiin muun muassa, minkälaisia säännöksiä muinaisjäännöslaki asettaa metallinilmaisinharrastukselle. Rautakautisen pronssisoljen (KM 2446:221) oli löytänyt torppari Herman Junila vuonna 1886 ”Ouluveden kylästä Pappilan (Ostolan) maalta Oulujoen ja Pappilanjoen väliltä mäkimaasta 3 kyynärän syvyydestä” (Ollinen 1893). Kytösaari päätettiin tarkastaa metallinilmaisimien avulla ja selvittää, voisiko pronssisoljen löytöpaikka olla ollut tällä alueella. Metallinilmaisinharrastajien kanssa Kytösaaren

tilan mäkeä tutkittiin metallinilmaisimilla, mutta vanhaa metallia ei löydetty. Tapahtuma oli onnistunut, vaikkei pronssisoljen löytöpaikkaa saatukaan tarkennettua, ja yhteistyötä päätettiin jatkaa yhdessä myöhemmin mahdollisen varsinaisen hankkeen lomassa. Metallinilmaisinyhteistyö voi hyödyttää arkeologista inventointia suuresti, sillä inventointien yhteydessä ei aina muuten ole mahdollisuutta käyttää metallinilmaisinta, joka voi suurestikin auttaa uusien kohteiden paikantamisessa.

AKDG5104:1,
metallinilmaisintapahtuma
Ähtärissä Kytösaaren
pellolla. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

Joillekin selvittämättömälle asioille saatiin päätös jo tämän esiselvityshankkeen puitteissa: vuonna 1949 Ähtärin Kannussaaresta löytynyt kiviesine (KM 40935) saatiin talletettavaksi Kansallismuseon kokoelmiin, ja sille saatiin myös mitattua löytöpaikan koordinaatit. Yli sata vuotta sitten Vasabladet (23.5.1903, no 62) uutisoi, että Ähtärinjärven Ruumissaaresta oli löydetty suuria ihmisluita ja että asiaa tulisi tutkia tarkemmin. Tämän inventoinnin yhteydessä paikalta dokumentoitiin nyt selkeitä painanteita, jotka todennäköisesti liittyvät juuri saaren käyttöön tilapäishautapaikkana.

7 Tiivistelmä

Tässä inventoinnissa etsittiin uusia muinaisjäänöksiä Alavudelta, Kuortaneelta ja Ähtäristä Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeen toimesta. Hankkeen vetäjänä toimi Marika Puntala, ja maastotöistä vastasivat arkistonhoitaja Heikki Hämäläinen ja arkeologi Laija Simponen-Robins. Hanke oli Lakeudenportin kansalaisopiston hallinnoima, ja paikallisen Leader-toimintaryhmä Kuudestaan ry:n rahoittama. Tuki hankkeelle muodostui EU:n, valtion ja kuntien rahoituksesta. Hanke oli yleishyödyllinen kehittämishanke, joka sai tukea Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta: rahoitus myönnettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2030.

Esiselvityshankkeen tavoitteena oli kartoittaa uusia ennestään tuntemattomia muinaisjäänöksiä Alavudella, Kuortaneella ja Ähtärisä, ja luoda malli uusien muinaisjäänösten löytämiseksi ja inventoimiseksi. Maastoetsinnöistä kiinnostuneita kolmannen sektorin toimijoita alueella selvitettiin, kiinteiden muinaisjäänösten paikantamista vanhoista kartoista tehtiin, ja uusia kohteita inventoitiin maastossa neljän viikon aikana. Kohteiksi määräytyivät paikat, jotka vanhojen karttojen, asiakirjatietojen, paikannimien tai maastonmuotojensa takia olivat potentiaalisia uusien muinaisjäänösten löytämiseksi, tai joista saatiin vihje kolmannelta sektorilta. Esiselvityshankkeen aikana luotua mallia on tarkoitus hyödyntää myöhemmin varsinaisessa hankkeessa. Hämäläinen on selvittänyt tämän raportin kaikki historialliset lähteet ja hankkinut vanhat kartat, Simponen-Robins on tehnyt kaikki muut jälkityöt.

Tämän inventoinnin tuloksena löytyneistä kohteista 13:ta ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäänökseksi. Näihin kuuluu muun muassa tervahautoja (Alavus Haapa-aho 1 ja Alavus Jääskä 2, Ähtäri Kannussaari 2, Kauppistenmäki 1, Niemisvesi Hokkasenpuro ja Tantereenmäki 1). Kiinteiksi muinaisjäänöksiksi ehdotetaan myös muutamia historiallisia asuinpaikkoja (Alavus Jääskä 1, Ähtäri Majuniemi 1 ja Ähtäri Tantereenmäki 2) ja tilapäisiä hautapaikkoja, kuten hautasaaria (Alavus Jääskänjärvi Rumissaari, Kirkko- eli Alavudenjärvessä sijaitseva Tusansaari 1 ja Ähtäri Ruumissaari) Inventoinnissa löydettiin myös yksi ennestään tuntematon kivikautinen asuinpaikka (Ähtäri Akkosaari 1).

Kohteista kymmentä ehdotetaan mahdolliseksi muinaisjäänökseksi. Näihin kuuluu kaksi mahdollista hautapaikkaa (Alavus Koirakallio ja Ähtäri Akkosaari 2), yksi kalliohakkaus (Alavus Tusansaari 2), yksi kivikautisen esineen irtolöytöpaikka (Ähtäri Kannussaari 1) ja kuusi kohdetta, josta löydettiin kiviröykkiöitä, joiden luonne ja sijainti antoivat olettaa, että ne ajoittuvat

mahdollisesti esihistorialliseen tai historialliseen aikaan (Ähtäri Hakapellontie, Hankasaarentie, Majuniemi 4, Niemisvesi Hokkanen, Peränne Lapinniemi ja Väinänniemi).

Kymmentä kohdetta ehdotetaan kulttuuriperintökohteeksi. Näistä viisi on dokumentoituja kiviaitoja (Alavus Ouranneva 2, Ähtäri Majuniemi 3, Multamäki, Niemisveden koulu ja Pöyhönen).

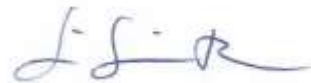
Kulttuuriperintökohteiksi ehdotettuihin kuuluu myös yksi uudempi asuinpaikka (Alavus Ouranneva 1) ja rajakivet (Ähtäri Kauppistenmäki 3). Viljelyröykkiöitä dokumentoitiin kolmelta kohteelta (Alavus Haapa-aho 2, Ähtäri Kauppistenmäki 2 ja Ähtäri Majuniemi 2).

Muiksi inventointihavainnoiksi luokiteltiin viisi kohdetta. Näihin kuuluu kuoppia (Alavus Jääskä 4 ja Akkosaari 3), oja (Ähtäri Majuniemi 5), moderni kiviröykkiö (Ähtäri Lukkarinautio) ja uudella ajalla purettujen maatalousrakennusten perustuksia (Alavus Jääskä 3).

Inventoituja paikkoja, joista ei löytynyt muinaisjäännöksiä tai muita havaintoja on neljä kohdetta (Alavus Hiiosenautio, Kuortane Kaarankajärvi, Ähtäri Hiiosenmäet ja Ähtäri Kytösaari). Lisäksi tarkastettiin yksi ennestään tunnettu, muinaisjäännösrekisterissä jo oleva kohde (Ähtäri Seilosmäki). Tässä tutkimusraportissa on 43 erillistä kohdekuvausta.

Helsingissä

2.3.2017 Laija Simponen-Robins

Lähdeluettelo:

Raportissa käytetyt lyhenteet ja arkistot:

JyMA = Jyväskylän maakunta-arkisto, Jyväskylä. Keuruun seurakunnan arkisto.

KA = Kansallisarkisto, Helsinki. Henkikirjat, Karkun seurakunnan arkisto (mikrofilmeinä), kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat, läänintilit, Maanmittauslaitoksen arkisto (MHA), Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY), voutintilit.

KrA = Krigsarkivet, Stockholm. Finska rekognosceringsverket (Frek).

MML=Maanmittauslaitos, Helsinki. Peruskarttalehdet 1:20000.

RA = Riksarkivet, Stockholm. Lantmäteristyrelsen.

SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Kansanrunousarkisto (KRA), Helsinki.

Tuomarniemen metsäopiston ja hoitoalueen arkisto, Ähtäri.

VMA = Vaasan läänin maakunta-arkisto, Vaasa. Alavuden seurakunnan arkisto (ASA), Korsholman itäisen voutikunnan henkikirjoittaja, Töysän seurakunnan arkisto (TSA), Vaasan läänin maanmittauskonttorin arkisto (VMMKA), Ähtäri seurakunnan arkisto (ÄSA).

ÄSA = Ähtäri seurakunnan arkisto, Ähtäri. Hämäläinen, Heikki, Ähtäri ev. lut. seurakunnan hautausmaiden inventointi, Ähtäri seurakunnan arkisto (ÄSA).

ÄKSA = Ähtäri kotiseutuarkisto. Eino Kivilahden arkisto, Fiskars, Inhan Tehtaat Oy Ab:n arkisto, Ranta-Hokkasen talon arkisto, Ähtäri Kirkonkylän Nuorisoseura ry:n arkisto.

Digitaaliset lähteet:

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto, Heikki Rantatupa, historialliset kartat: www.vanhakartta.fi

Kansallisarkisto, digitaaliarkisto: <http://digi.narc.fi/digi>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu:

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat:

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Kirjallisuus:

Aho 2009 = Aho, Harri 2009: Linnoitettu Ähtäri. Ympyriäinen. Ähtäri-Seuran perinnelehti 19 (18–23).

Alanen 1968 = Alanen, Aulis J. 1968: Kuortaneen nokiottat. Kuortaneen kirja. Kyrönmaa XIV. Helsinki.

Alanen 1987 = Alanen, Aulis J. 1987: Etelä-Pohjanmaan historia IV. 2. Näköispainos.

Aspelin 1871 = Aspelin, J. R. 1871: Kokoilemia Muinaistutkinnon alalta. I. Suomi. Kirjoituksia isänmaallisista aineista. Toim. SKS. Toinen Jakso. 9. Osa. Helsinki.

Erä-Esko 1982a= Erä-Esko, Aarni 1982: Ähtäri Lapinniemi Papinkivi. Kaivauskertomus, Museoviraston arkisto.

Erä-Esko 1982b= Erä-Esko, Aarni 1982: Ähtäri Lopetti. Kivikautisen asuinpaikan kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Gustafsson 1933 = Gustafsson, Alfred A. 1933: Maanmittarikunta ja mittaustyöt Ruotsinvallan aikana. Suomen maanmittauksen historia. I osa. Porvoo.

Hämäläinen 1991 = Hämäläinen, Heikki 1991: Ähtäri Peränteen Mäkisipin Sipilä- ja Perandersuvut. II. Sukutaulut. Genos n:o 2/1991 (61–80).

Hämäläinen 1996 = Hämäläinen, Heikki 1996: Historiaa paikannimissä. Ylävesille Ähtäriin. SKS:n Toimituksia 653. Hämeenlinna (42–55).

Hämäläinen 2001 = Hämäläinen, Heikki 2001: Niemisveden entistä elämää vanhan kartan kertomana. Ympyriäinen. Ähtäri-Seuran perinnelehti 13 (18–20).

Hämäläinen 2010 = Hämäläinen, Heikki 2010: Luettelo ”uusista” kiinteistä muinaisjäännöksistä. Museoviraston arkisto.

Hämäläinen 2015 = Hämäläinen, Heikki 2015: Pöyhösen talon historiaa 1567–1900. Ympyriäinen, Ähtäri-Seuran perinnelehti 25 (6-9).

Hämäläinen 2016 = Hämäläinen, Heikki 2016: Julkaisematon käsikirjoitus Ähtäriin lukkareista.

Hämäläinen & Roiko-Jokela 2005 = Hämäläinen, Heikki, & Roiko-Jokela, Heikki 2005: Kartat metsienkäytön lähteenä 1630–1850. Metsien pääomat. Metsä taloudellisena, poliittisena ja mediailmionä keskiajalta EU-aikaan. Toim. Heikki Roiko-Jokela. Jyväskylä.

Iikka 2016 = Iikka nro 114, 27.4.2016: Jälkensä jättivät esi-isämmekin. Lehtiartikkeli käynnistyneestä Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeesta.

Itäpalo 2014 = Itäpalo, Jaana 2014: Keuruu Multia Ähtäri. Valtatien 18 uusi linjaus – arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan arkeologiapalvelu. Museoviraston arkisto.

Jaakkola 2009 = Jaakkola, Riitta 2009: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtäriin kulttuuriympäristöohjelma.

Jaakkola 2015 = Jaakkola, Riitta 2015: Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelman päivitys 2015.

Jokipii 1951 = Jokipii, Mauno 1951: Katsaus Ähtärin historiaan. Vanhaa Ähtäriä. Kyrönmaa VIII. Helsinki.

Jussila 2005 = Jussila, T. 2005: Alavus Edesjärvien ja Patasalmen rantaosayleiskaava-alueiden uusien rakennuspaikkojen tarkastus 2005. Mikroliitti Oy. Museoviraston arkisto.

Jussila 2006c = Jussila, T. 2006: Kuortane. Mäyryn kaavamuutosalueen muinaisjäännösinventointi 2006. Mikroliitti oy. Museovirasto arkisto.

Jussila 2007a = Jussila, T. 2007: Alavus. Alavuden pohjoisosan järvien rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäännösinventoinnin täydennys 2007. Mikroliitti oy. Museoviraston arkisto.

Jussila 2007b = Jussila, T. 2007: Alavus. Keskustan seudun kaavamuutosalueiden (Himanen, Salmenvuori, Tusa) muinaisjäännösinventointi 2007. Mikroliitti oy. Museoviraston arkisto.

Jussila 2007c = Jussila, T. 2007: Kuortane. Keskustan ja Mäyryn osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti oy. Museovirasto arkisto.

Jussila 2008a = Jussila, T. 2008: Alavus. Kumolan asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2008. Mikroliitti oy. Museoviraston arkisto.

Jussila 2008b = Jussila, T. 2008b: Alavus. Toppilan asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2008. Mikroliitti oy. Museoviraston arkisto.

Jussila 2008c = Jussila, T. 2008: Kuortane. Länsirannan yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2008. Mikroliitti oy. Museovirasto arkisto.

Jussila & Poutiainen 2005 = Jussila, T. & Poutiainen, H. 2005: Ähtäri. Ähtärinsalmen ja Väliveden rantayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2005. Mikroliitti Oy. Museoviraston arkisto.

Jussila & Sepänmaa 2006a = Jussila, T. & Sepänmaa, T. 2006: Alavus. Alavuden rantaosayleiskaavan 1.osan alueiden uusien rakennuspaikkojen inventointi 2005-2006. Mikroliitti oy. Museoviraston arkisto.

Jussila & Sepänmaa 2006b = Jussila, T. & Sepänmaa, T. 2006: Alavus. Alavuden pohjoisosan järvien rantaosayleiskaavan (2.osan) alueiden muinaisjäännösinventointi 2006. Museovirasto arkisto.

Jussila & Poutiainen 2009 = Jussila, T. & Poutiainen, H. 2009: Alavus. Härkösen alueelle suunnitellun uuden tielinjan muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti oy. Inventointiraportti. Museoviraston arkisto.

Jussila & Sepänmaa 2011 = Jussila, T. & Sepänmaa, T. 2011: Alavus Rantatöysä. Puuseppäkylän asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2011 Mikroliitti oy. Inventointiraportti. Museoviraston arkisto.

Jussila & Rostedt 2011 = Jussila, T. & Rostedt, T. 2005: Ähtäri Moksunniemen osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Museoviraston arkisto.

Kankaanpää 1990 = Kankaanpää, Matti ym. 1990: Vanhan Ruoveden historia I:2. Liiteosa. Jyväskylä.

Katiskoski 1992 = Katiskoski, K. 1992: Töysä. Esihistoriallisten kohteiden inventointi. Museoviraston arkisto.

Ketelimäki 2015 = Ketelimäki, Pauliina 2015: Alavuden ruumissaarista. Alavuden Joulu 2015 (22).

Klemetti 1932 = Klemetti, Heikki 1932: Kuortaneen vaiheita sanoin ja kuvin. Porvoo.

Kojonen 1963 = Kojonen, Eero 1963: Alavuden historia I. Jyväskylä.

Laurila 2015 = Laurila, V. 2015: Pohjoinen Pirkanmaa, eteläinen Etelä-Pohjanmaa ja itäinen Satakunta. Kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus. Museoviraston arkisto.

Liakka 1986 = Liakka, Niilo 1986: Ilmajoen pitäjä. Näköispainos.

Luho 1948 = Luho, V. 1948: Kertomus Alavuden Ojalankankaan kivistä asuinpaikan kaivauksesta 30.6.-7.7. 48. Museoviraston arkisto.

Luho 1963a = Luho, V. 1963: Alavuden historiallisia vaiheita. Alavuden historia. Helsinki

Luho 1963b = Luho, V. 1963: Kuortane Mäyry Haavistonharju. Kivistä asuinpaikan kaivaus. Museoviraston arkisto.

Luho 1965 = Luho, V. 1965: Kuortane Ylijoki Lahdenkangas. Kivistä asuinpaikan koekaivaus. Museoviraston arkisto.

Luho 1968 = Luho, V. 1968: Kuortaneen muinaisuuden jäljillä. Kuortaneen kirja. Kyrönmaa XIV. Etelä-Pohjalaisen osakunnan kotiseutujulkaisuja (7-12).

Luoto 2013 = Luoto, K. 2013: Kuortane Myllymäki. Tervahaudan kaivaus 2013. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto. Museoviraston arkisto.

Meinander 1950 = Meinander, C.F. 1950: Esihistoria. Etelä-Pohjanmaan historia 1. Helsinki.

Miettinen 2001 = Miettinen, Mirja 2001: Muinaisasutusta Ähtärissä. Ympyriäinen. Ähtäri-Seuran perinnelehti 13 (4-7).

Mustonen 2010 = Mustonen, Riikka 2010: Kulttuuriperintökohteiden inventointi/KMO (00434), Jyväskylän seutu. Museoviraston arkisto.

Mäkelä 1986 = Mäkelä, Antero 1986: Tervanpoltto kotiseutumme vaurastuttajana. Alavuden Joulu (10-11).

Ollinen 1893 = Ollinen, J. F. 1893: Muinaismuistoja Kuortaneen kihlakunnan eteläisestä puolesta. Luetteloita Suomen muinaisjäänöksistä 19. Suomen Muinaismuisto- yhdistyksen aikakauskirja XV. Helsinki.

Poutiainen , Schulz & Jussila 2005 = Poutiainen, H. Schulz, H.-P. & Jussila, T. 2005: Kuortane. Kirkonseudun ranta-alueen muinaisjäänöskartoitus korttelissa 54. Mikroliitti oy. Inventointiraportti Museovirasto arkisto.

Poutiainen & Rostedt 2010 = Poutiainen, H. & Rostedt, T. 2010: Kuortane. Kaarankajärven rantaosayleiskaava-alueen muinaisjäänösinventointi 2010. Mikroliitti oy. Inventointiraportti. Museoviraston arkisto.

Ristaniemi 1985 = Ristaniemi, O. 1985: Keski-Suomen muinaisrannat. Keski-Suomen Seutukaavaliitto julkaisu sarja B nro 73.

Savola 1999 = Savola, Heikki 1999: Elämän suoloja. Taruja ja tarinaa Roniperältä käsin.

Seppä & Tikkanen 2006a= Seppä, Heikki & Tikkanen, Matti 2006: Land uplift-driven shift of the outlet of Lake Ähtärinjärvi, western Finland. Bulletin of the Geological Society of Finland, vol. 78 (5-18).

Seppä & Tikkanen 2006b= Seppä, Heikki & Tikkanen, Matti 2006: Ähtärinjärven vanha lasku-uoma. Geologi 58 nro 3 (2006) (89–94).

Skogman 1864 = Skogman, D. 1864: Kertomus matkoiltani Satakunnassa muisto-juttuja keräilemässä. Suomi. Kirjoituksia isän-maallisista aineista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Toinen Jakso. 2:nen osa. Helsinki.

Torvinen 1977 = Torvinen, M. 1977: Alavuden inventointi. Luettelo vuodelta 1977. Inventointiraportti Museoviraston arkisto.

Torvinen 1983 = Torvinen, M. 1983: Kuortaneen muinaisjäännökset. Luettelo vuodelta 1983. Inventointiraportti. Museoviraston arkisto.

Tuomaala 1951 = Tuomaala, Väinö 1951: Ähtäriläiset vanhukset tarinoivat. Vanhaa Ähtäriä, Kyrönmaa VIII. Helsinki (193–207).

Tuomaala 1968 = Tuomaala, Väinö 1968: Vanhat kuortanelaiset tarinoivat. Kuortaneen kirja. Kyrönmaa XIV. Helsinki (187–200).

Tuomaala 2015 = Tuomaala, Väinö 2015: Kansan kertomaa Alavudelta. Alavus-seura ry. Keuruu.

Vasabladet 1903 = Vasabladet 62/23.5.1903. Artikkelit Ähtärin Ruumissaaresta.

Viertola 1974 = Viertola, Juhani 1974: II. Yleiset tiet Ruotsin vallan aikana. Suomen teiden historia I. Pakanuudenajalta Suomen itsenäistymiseen. Lahti.

Viiskunta 2016 = Viiskunta 14.4.2016. Muinaisjäännös pistää silmään. Lehtiartikkeli käynnistyneestä Arkeologinen perintömme -esiselvityshankkeesta.

Ähtärinjärven uutisnuotta 2016 = Ähtärinjärven uutisnuotta 20.4.2016: Ähtärikin lähtee muinaisjäännösjahtiin. Lehtiartikkeli käynnistyneestä Arkeologinen perintömme – esiselvityshankkeesta.

Valokuvaluettelo

Tiedostonimi	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta	Päivämäärä	Kuvaaja
AKDG5053:1	Alavus	Haapa-aho 1	Panoraama. Tervahauta	Etelästä	26.4.2016	Laija Simponen-Robins
AKDG5053:2	Alavus	Haapa-aho 1	Panoraama. Tervahauta. Halssi kuvassa vasemmalla	Pohjoisesta	26.4.2016	L S-R
AKDG5053:3	Alavus	Haapa-aho 1	Tervahaudan halssi. Taustalla joenuoma	Pohjoisesta	26.4.2016	L S-R
AKDG5054:1	Alavus	Haapa-aho 2	Kiviröykkiö, taustalla Pösöntie	Etelästä	26.4.2016	L S-R
AKDG5054:2	Alavus	Haapa-aho 2	Kiviröykkiö pohjoisnuolen alla	Lännestä	26.4.2016	L S-R
AKDG5055:1	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 1, taustalla Jääskänjärven ranta	Pohjoisesta	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:2	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 2	Idästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:3	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 3	Pohjoisesta	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:4	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 4	Idästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:5	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 5	Lännestä	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:6	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 6. Taustalla Heikki Hämäläinen	Etelästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:7	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 7	Lounaasta	18.5.2016	L S-R
AKDG5055:8	Alavus	Jääskänjärvi Rumissaari	Painanne 8	Luoteesta	18.5.2016	L S-R
AKDG5056:1	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 1	Tusansaari Kirkko- eli Alavudenjärvessä	Idästä	20.5.2016	L S-R
AKDG5056:2	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 1	Painanne 1	Etelästä	20.5.2016	L S-R
AKDG5056:3	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 1	Painanne 2	Etelästä	20.5.2016	L S-R
AKDG5056:4	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 1	Painanne 3	Kaakosta	20.5.2016	L S-R
AKDG5056:5	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 1	Tusansaaren pohjoispäässä kasvava mänty, jossa kirjain E	Etelästä	20.5.2016	L S-R
AKDG5057:1	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 2	Siirtolohkare, jossa hakkaus sijaitsee	Etelästä	20.5.2016	L S-R
AKDG5057:2	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 2	Kalliohakkaus, lähikuva	Lännestä	20.5.2016	L S-R
AKDG5057:3	Alavus	Kirkkojärvi Tusansaari 2	Kalliohakkaus sijaitsee siirtolohkareen länsipuolella aivan rannan tuntumassa	Etelästä	20.5.2015	L S-R
AKDG5058:1	Alavus	Koirakallio	Painanne 1	Lounaasta	20.5.2016	L S-R
AKDG5058:2	Alavus	Koirakallio	Painanne 2	Lännestä	20.5.2016	L S-R
AKDG5059:1	Alavus	Ouranneva 1	Talonpohja	Lännestä	26.4.2016	L S-R
AKDG5059:2	Alavus	Ouranneva 1	Panoraama. Talonpohjan S-puoli, kiuas oikealla. Perustusten keskellä kuopanne	Etelästä	26.4.2016	L S-R
AKDG5059:3	Alavus	Ouranneva 1	Talonperustus	Luoteesta	26.4.2016	L S-R
AKDG5060:1	Alavus	Ouranneva 2	Kiviaita 1. Pohjoisnuoli aidan 2 koillispuolella	Etelästä	26.4.2016	L S-R
AKDG5060:2	Alavus	Ouranneva 2	Kiviaita 2	Luoteesta	26.4.2016	L S-R
AKDG5060:3	Alavus	Ouranneva 2	Kiviaidan 3 pää	Koillisesta	26.4.2016	L S-R
AKDG5061:1	Alavus	Sydänmaa Jääskä 1	Yleiskuva. Perustus 1 kuusia ja koivuja kasvavan suorakulmion kohdalla.	Pohjoisesta	18.5.2016	L S-R

AKDG5061:2	Alavus	Sydänmaa Jääskä 1	Perustus 1 aivan tien vierellä.	Idästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5061:3	Alavus	Sydänmaa Jääskä 1	Perustus 1 länsipuolelta	Lännestä	18.5.2016	L S-R
AKDG5061:4	Alavus	Sydänmaa Jääskä 1	Kiuas lähikuvassa	Etelästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5062:1	Alavus	Sydänmaa Jääskä 2	Panoraama. Tervahauta. Pohjoisnuoli reunavallin korkeimmalla kohdalla	Kaakosta	18.5.2016	L S-R
AKDG5063:1	Alavus	Sydänmaa Jääskä 3	Perustus 2 koivun juurella. Pohjoisnuoli seinälinjan päällä	Kaakosta	18.5.2016	L S-R
AKDG5063:2	Alavus	Sydänmaa Jääskä 3	Perustus 3 kasvillisuuden alla. Pohjoisnuoli seinälinjan päällä	Kaakosta	18.5.2016	L S-R
AKDG5063:3	Alavus	Sydänmaa Jääskä 3	Perustuksen 3 kiuas, josta löytyi tiilimurskaa	Lounaasta	18.5.2016	L S-R
AKDG5064:1	Alavus	Sydänmaa Jääskä 4	Kuoppa 1 pellon reunalla. Pohjoisnuoli kuopan reunan päällä	Luoteesta	18.5.2016	L S-R
AKDG5064:2	Alavus	Sydänmaa Jääskä 4	Kuoppa 2, kivinen pohja näkyvillä. Heikki Hämäläinen kuvassa	Etelästä	18.5.2016	L S-R
AKDG5073:1	Ähtäri	Akkosaari 1	Yleiskuva. Kivikautinen asuinpaikka kuvan keskellä, löydölliset koepistot 1-2	Koillisesta	17.5.2016	L S-R
AKDG5073:2	Ähtäri	Akkosaari 1	Koepisto 2, profiili	Koillisesta	17.5.2016	L S-R
AKDG5073:3	Ähtäri	Akkosaari 1	Löydöllinen koepisto 3 pohjoisemmalla löytöalueella männyn juurella	Pohjoisesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5073:4	Ähtäri	Akkosaari 1	Löydöllinen koepisto 10	Koillisesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5073:5	Ähtäri	Akkosaari 1	Eteläinen löytöalue. Männynäreeseen jätettiin merkintänauhaa	Koillisesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5074:1	Ähtäri	Akkosaari 2	Painanne 1	Luoteesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5074:2	Ähtäri	Akkosaari 2	Painanne 2	Kaakosta	19.5.2016	L S-R
AKDG5074:3	Ähtäri	Akkosaari 2	Painanne 3. Painanteet 1 ja 2 vasemmalla	Kaakosta	19.5.2016	L S-R
AKDG5075:1	Ähtäri	Akkosaari 3	Resentti kuoppa 1	Luoteesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5075:2	Ähtäri	Akkosaari 3	Resentti kuoppa 2	Luoteesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5075:3	Ähtäri	Akkosaari 3	Resentti kuoppa 3	Luoteesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5076:1	Ähtäri	Hakapellontie	Hankaniemessä havaitut kiviröykkiöt	Lounaasta	14.4.2016	L S-R
AKDG5076:2	Ähtäri	Hakapellontie	Kiviröykkiö 1 aivan Hakaniementien reunassa	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5076:3	Ähtäri	Hakapellontie	Kiviröykkiö 2 Hakaniementien reunassa	Lounaasta	14.4.2016	L S-R
AKDG5077:1	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 1	Lännestä	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:2	Ähtäri	Hankasaarentie	Kairanäyte kiviröykkiöstä 1	Pohjoisesta	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:3	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 2 lähellä hirsitaloa	Lounaasta	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:4	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 3.	Etelästä	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:5	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 4. Kuoppa kuusesta vasemmalla	Lounaasta	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:6	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 4. Kuopassa näkyviä kiviä	Lännestä	19.4.2016	L S-R
AKDG5077:7	Ähtäri	Hankasaarentie	Kiviröykkiö 5	Lounaasta	19.4.2016	L S-R
AKDG5078:1	Ähtäri	Kannussaari 1	Kiviesineen löytöpaikka kaatuneen puun juurakon kohdalla	Pohjoisesta	19.5.2016	L S-R
AKDG5080:1	Ähtäri	Kannussaari 2	Panoraama. Tervahauta 1 rinteessä	Lounaasta	19.5.2016	L S-R
AKDG5080:2	Ähtäri	Kannussaari 2	Tervahauta 2 rinteessä	Lännestä	19.5.2016	L S-R
AKDG5080:3	Ähtäri	Kannussaari 2	Tervahauta 2, taustalla kaatunut harmaa puu, jonka juurakon kohdalla Ähtäri Kannussaari 1:n kiviesine löytyi	Idästä	19.5.2016	L S-R

AKDG5081:1	Ähtäri	Kauppistenmäki 1	Panoraama. Tervahauta kuvan keskellä, halssi kuvan etualalla	Kaakosta	19.4.2016	L S-R
AKDG5081:2	Ähtäri	Kauppistenmäki 1	Tervahaudan halssi	Kaakosta	19.4.2016	L S-R
AKDG5082:1	Ähtäri	Kauppistenmäki 2	Kiviröykkiö Kauppistenmäellä kuusen juurella	Luoteesta	19.4.2016	L S-R
AKDG5083:1	Ähtäri	Kauppistenmäki 3	Rajakivi 1	Idästä	19.4.2016	L S-R
AKDG5083:2	Ähtäri	Kauppistenmäki 3	Rajakivi 2	Etelästä	19.4.2016	L S-R
AKDG5084:1	Ähtäri	Lukkarinautio	Moderni kiviröykkiö	Lännestä	27.4.2016	L S-R
AKDG5085:1	Ähtäri	Majuniemi 1	Talonpohja Majuniemi 1:ssä. Pohjoisnuoli seinälinjan päällä	Idästä	13.4.2016	L S-R
AKDG5085:2	Ähtäri	Majuniemi 1	Talonpohja Majuniemi 1:ssä. Mitta maassa kahden kiukaan välissä	Koillisesta	14.4.2016	L S-R
AKDG5085:3	Ähtäri	Majuniemi 1	Talonpohja Majuniemi 1:ssä	Etelästä	13.4.2016	L S-R
AKDG5085:4	Ähtäri	Majuniemi 1	Talonpohjan kiuas 1	Koillisesta	13.4.2016	L S-R
AKDG5085:5	Ähtäri	Majuniemi 1	Kiukaat 2 (vasemmalla) ja 1 (oikealla)	Lounaasta	14.4.2016	L S-R
AKDG5085:6	Ähtäri	Majuniemi 1	Kuoppa 1, lapio näyttää paikkaa	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5085:7	Ähtäri	Majuniemi 1	Isompi kuoppa 4	Etelästä	14.4.2016	
AKDG5086:1	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 1	Etelästä	13.4.2016	L S-R
AKDG5086:2	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 2	Etelästä	13.4.2016	L S-R
AKDG5086:3	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 3	Kaakosta	13.4.2016	L S-R
AKDG5086:4	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 4	Lounaasta	13.4.2016	L S-R
AKDG5086:5	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 5	Lännestä	13.4.2016	L S-R
AKDG5086:6	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 6	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:7	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 7	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:8	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 8	Kaakosta	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:9	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 9	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:10	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 10	Lännestä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:11	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 11	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:12	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 12	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:13	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 13	Lounaasta	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:14	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 14	Lännestä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:15	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 15	Lännestä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:16	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 16	Idästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:17	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 17	Idästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:18	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 18	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:19	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 19	Lännestä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:20	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 20, kuoppa keskellä	Pohjoisesta	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:21	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 21	Idästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5086:22	Ähtäri	Majuniemi 2	Röykkiö 22	Etelästä	14.4.2016	L S-R
AKDG5087:1	Ähtäri	Majuniemi 3	Kiviaita Majuniemen itärannalla	Lounaasta	15.4.2016	L S-R
AKDG5087:2	Ähtäri	Majuniemi 3	Kiviaidan pohjoispää	Lännestä	15.4.2016	L S-R
AKDG5088:1	Ähtäri	Majuniemi 4	Mahdollinen lapinraunio Majuniemen länsirannassa	Etelästä	16.5.2016	L S-R
AKDG5089:1	Ähtäri	Majuniemi 5	Oja 1	Koillisesta	15.4.2016	L S-R
AKDG5089:2	Ähtäri	Majuniemi 5	Oja 2	Pohjoisesta	15.4.2016	L S-R
AKDG5090:1	Ähtäri	Multamäki	Kiviaita tieltä kuvattuna	Kaakosta	26.4.2016	Heikki Hämäläinen

AKDG5090:2	Ähtäri	Multamäki	Kiviaita on hyvin säilynyt	Lounaasta	26.4.2016	HH
AKDG5091:1	Ähtäri	Niemisveden koulu	Panoraama. Kiviaita, taustalla Niemisveden koulurakennus	Etelästä	16.5.2016	L S-R
AKDG5091:2	Ähtäri	Niemisveden koulu	Kiviaidan kaakkoispääty	Idästä	16.5.2016	L S-R
AKDG5092:1	Ähtäri	Niemisvesi Hokkanen	Kiviröykkiö raivatulla metsäalueella	Etelästä	13.4.2016	L S-R
AKDG5092:2	Ähtäri	Niemisvesi Hokkanen	Kiviröykkiö raivatulla metsäalueella. Lapiro rökkiön vierellä. Taustalla Hokkasenpuro	Kaakosta	13.4.2016	L S-R
AKDG5092:3	Ähtäri	Niemisvesi Hokkanen	Kiviröykkiö raivatulla metsäalueella	Koillisesta	13.4.2016	L S-R
AKDG5093:1	Ähtäri	Niemisvesi Hokkasenpuro	Panoraama. Tervahauta Hokkasenpurolta	Koillisesta	13.4.2016	L S-R
AKDG5094:1	Ähtäri	Peränne Lapinniemi	Kivikehä Lapinniemessä	Lännestä	12.4.2016	HH
AKDG5094:2	Ähtäri	Peränne Lapinniemi	Risujen peittämä kiviröykkiö 1 ja kiviröykkiö 2 taustalla	Lounaasta	12.4.2016	HH
AKDG5095:1	Ähtäri	Pöyhönen	Kiviaidan pohjoispää	Pohjoisesta	22.4.2016	L S-R
AKDG5095:2	Ähtäri	Pöyhönen	Kiviaidan eteläpää	Luoteesta	22.4.2016	L S-R
AKDG5096:1	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 1 polun vierellä. Kaatunut kelopuu kuopan päällä	Etelästä	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:2	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 2	Lännestä	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:3	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 3	Idästä	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:4	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 4	Etelästä	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:5	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 5	Koillisesta	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:6	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 6 alempana rannassa	Lounaasta	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:7	Ähtäri	Ruumissaari	Painanne 7 alempana rannassa.	Etelästä	17.5.2016	L S-R
AKDG5096:8	Ähtäri	Ruumissaari	Yleiskuva Ruumissaaresta.	Kaakosta	17.5.2016	L S-R
AKDG5097:1	Ähtäri	Tantereenmäki 1	Tervahauta rinteessä.	Idästä	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:1	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 1, mahdollinen kiuaskasa erottuu maastosta	Kaakosta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:2	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Syvä ja kapea kuoppa 1 nuoren männyn juurella pohjoisnuolen takana	Idästä	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:3	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 2. Kiuaskasa kuvan keskellä	Kaakosta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:4	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Panoraama. Talonpohjan 2 kiuas	Etelästä	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:5	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 2	Luoteesta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:6	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 2 ympäristössään	Idästä	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:7	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 3	Lounaasta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:8	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 3, mitta laitettu kulmaan osoittamaan talon kaakkoisnurkkaa	Kaakosta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:9	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 4	Idästä	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:10	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Talonpohja 4, nuoli seinälinjan päällä	Luoteesta	29.4.2016	L S-R
AKDG5098:11	Ähtäri	Tantereenmäki 2	Mahdollinen talonpohja 5	Kaakosta	29.4.2016	L S-R
AKDG5099:1	Ähtäri	Väinänniemi	Kiviröykkiö lähellä rantaa	Idästä	27.4.2016	L S-R
AKDG5099:2	Ähtäri	Väinänniemi	Kiviröykkiö ympäristössään	Etelästä	27.4.2016	L S-R
AKDG5099:3	Ähtäri	Väinänniemi	Viljelysröykkiö	Lounaasta	27.4.2016	L S-R
AKDG5100:1	Ähtäri	Seilosmäki	Talonpohjan kiuas	Luoteesta	15.4.2016	L S-R
AKDG5100:2	Ähtäri	Seilosmäki	Talonpohjan nurkka. Perustukset ovat vielä lumen peitossa	Idästä	15.4.2016	L S-R

AKDG5100:3	Ähtäri	Seilosmäki	Talonpohja lumipeitteen alla	Kaakosta	15.4.2016	L S-R
AKDG5101:1	Alavus	Hiirosautio	Inventointialuetta Hiirosautiossa. Heikki Hämäläinen kuvassa	Koillisesta	18.4.2016	L S-R
AKDG5101:2	Alavus	Hiirosautio	Inventointialuetta. Hopialampi taustalla	Kaakosta	18.4.2016	L S-R
AKDG5102:1	Kuortane	Kaarankajärvi	Kaarankajärven inventointialuetta	Lounaasta	28.4.2016	L S-R
AKDG5102:2	Kuortane	Kaarankajärvi	Kaarankajärven inventointialuetta	Etelästä	28.4.2016	L S-R
AKDG5103:1	Ähtäri	Hiirosemäet	Inventointialuetta Hiirosemäillä	Etelästä	18.4.2016	L S-R
AKDG5104:1	Ähtäri	Kytösaari	Metallinilmäisintapahtuma Kytösaaren peltosaarekkeella	Etelästä	16.5.2016	L S-R
AKDG5104:2	Ähtäri	Kytösaari	Metallinilmäisimillä tarkastettua peltoaluetta	Länneestä	16.5.2016	L S-R

Kohteet

1. Alavus Haapa-aho 1 (tervahauta)

Perustiedot

<i>Muinaisjäänöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäänös</i>
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6945190 i= 323431 z=110 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kohteen keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 3,2 km länsiluoteeseen</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-8-37</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5053:1-3</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Haapa-ahon kruunun uudistalo perustettiin 10.1.1774. Isonjaon jälkeen siitä tuli Alavuden kylän numero 8. Talo ostettiin perinnöksi 9.8.1797.¹

Komissionimaanmittari C. G. Åkerman laati 1782 kartan Haapa-ahon uudistalon pelloista ja niityistä. Kartasta löytyy mm. Niinimaan kirkkotie Haapa-ahon länsi/lounaispuolella ja Kuivasjoen pohjoispuolella Pössökosken tienoilla sijaitseva tervahauta (Tiärudahl).²

¹ KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 866v- 867.

² KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 2/1.

Ote kartasta vuodelta 1782. Pössökosken luona sijaitseva tervahauta on merkitty kartan yläreunaan. Tässä inventoinnissa havaittu tervahauta sijaitsee myös Kuivasjoen uoman pohjoispuolella, ja kyseessä voi olla sama tervahauta.

Kartta: KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 2/1.

Alavuden Haapa-aholla käytiin 26.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen), ja paikallisoppaaksi saatiin alavutelainen Olavi Mäki, joka ilmoitti havainnoistaan hankkeelle kotiseutuyhdistyksen kokouksessa heti inventoinnin käynnistyttyä.

Nykyisen Pösöntien reunasta noin 22 metriä kaakkoon havumetsässä havaittiin suuri pyöreä ja laakea tervahauta, jonka halkaisija on 16 metriä. Tervahaudan keskusta on 1,5 metriä syvä (mitattu vallin yläreunaan). Lasku-uoma eli halssi viettää etelään läheiseen Kuivasjokeen, joka sijaitsee noin 17 metrin päässä.

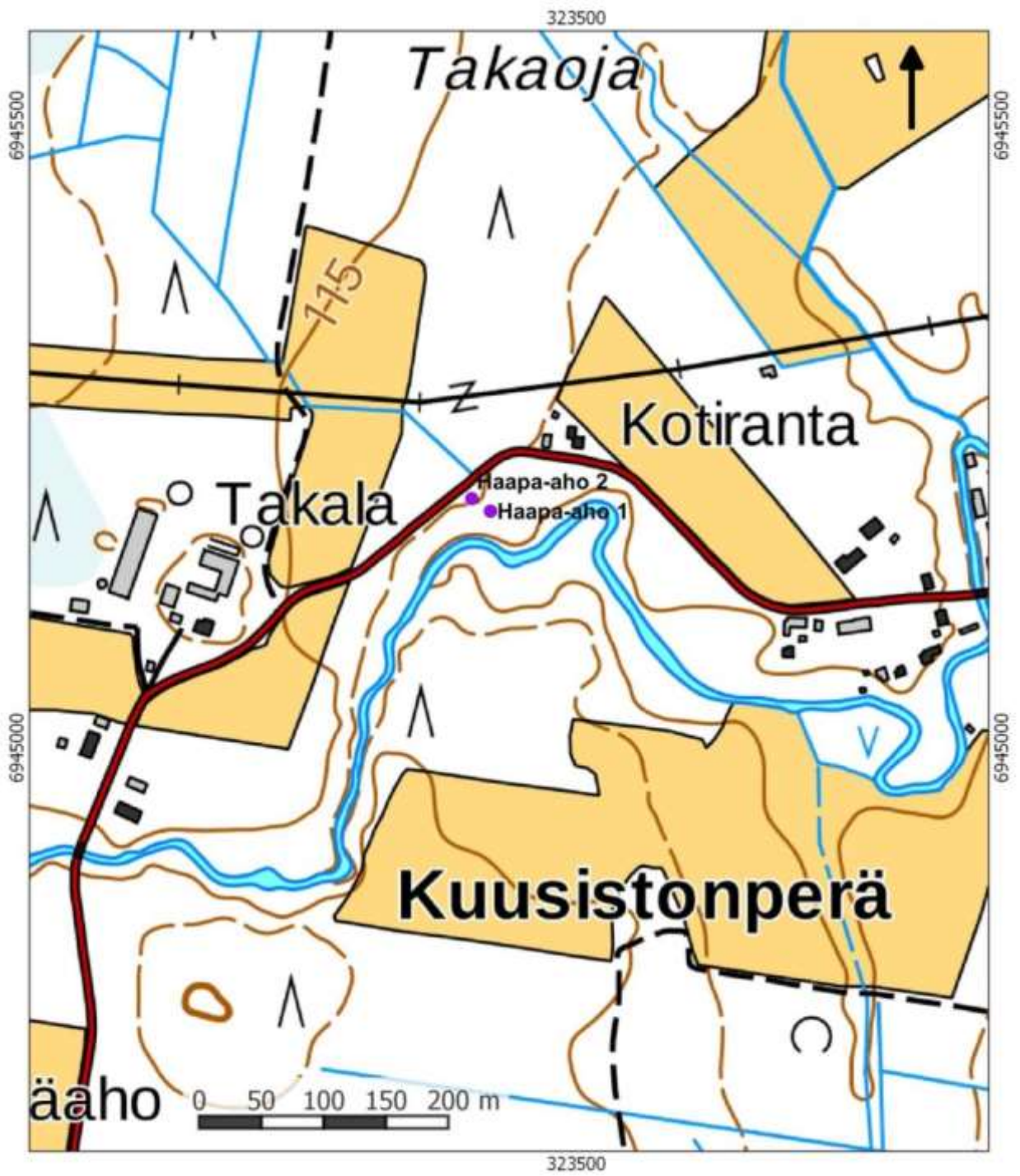
Tervahaudan keskikoordinaatit ovat P: 6945190 I: 323431 Z:110 mmpy.

AKDG5053:1, panoraama tervahaudasta. Etelästä/Laija Simponen-Robins.

AKDG5053:2, panoraama tervahaudasta. Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins.

Alavus Haapa-aho 1. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

2. Alavus Haapa-aho 2 (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>viljelyröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6945200 i= 323416 z= 110 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kohteen keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 3,2 km länsiluoteeseen Pösöntien varrella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-8-37</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5054:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Haapa-ahon kruunun uudistalo perustettiin 10.1 vuonna 1774. Isonjaon jälkeen siitä tuli Alavuden kylän numero 8. Talo ostettiin perinnöksi 9.8. vuonna 1797.¹

Komissionimaanmittari C. G. Åkerman laati 1782 kartan Haapa-ahon uudistalon pelloista ja niityistä. Kartasta voi mainita Niinimaan kirkkotien Haapa-ahon länsi/lounaispuolella ja Kuivasjoen pohjoispuolella Pössökosken tienoilla sijaitsevan tervahaudan (Tiärudahl).²

¹ KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 866v- 867.

² KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 2/1.

Haapa-aholla käytiin 26.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen), ja paikallisoppaaksi saatiin alavutelainen Olavi Mäki, joka ilmoitti havainnoistaan hankkeelle inventoinnin käynnistyttyä.

Pösöntien reunasta noin 6 metrin päässä sijaitsee soikea sammaleen peittämä kiviröykkiö, joka on kooltaan 2,5 × 2 m ja 0,5 m korkea. Olavi Mäen mukaan alue on vanhaa pappilan maata. Tämä kiviröykkiö tulkittiin kulttuuriperintökohteeksi luokiteltavaksi viljelyröykkiöksi. Noin 15 metrin päässä kaakkoon päin sijaitsee tässä inventoinnissa havaittu tervahauta, kohde Alavus Haapa-aho 1 (katso edellä).

Kiviröykkiön koordinaatit ovat P: 6945200 I: 323416 Z: 110 mmpy.

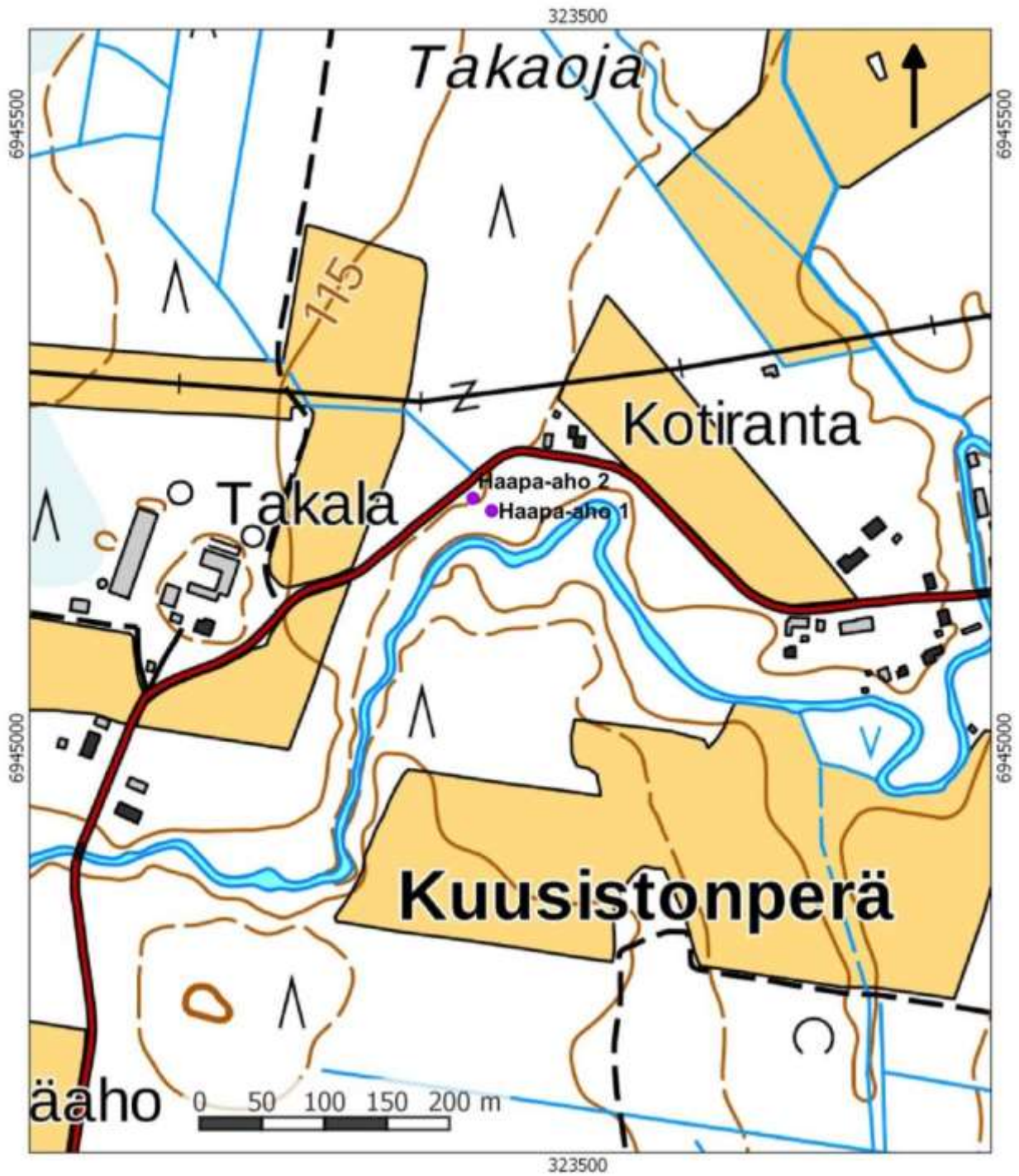

AKDG5054:1. Kiviröykkiö,
taustalla Pösöntie.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5054:2. Kiviröykkiö
pohjoisnuolen kohdalla.
Lännestä/Laija Simponen-
Robins

Alavus Haapa-aho 2. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

3. Alavus Jääskänjärvi Rumissaari (hautapainanteet)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>hautapaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kesähaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>8</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6950106 i=307782 z=105 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Painanteen 1 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Jääskänjärven Rumissaaren eteläpäässä etelä- ja itäpuolella noin 19,6 km Alavuden kirkosta länsiluoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-405-17-394</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5055:1-8</i>

Aiemmat tutkimukset

Alavuden Jääskänjärven Rumissaari on ennen tätä inventointia muinaisjäännösrekisterissä tunnuksella 10500004 ”mahdollinen muinaisjäännös”. Saarelle kerrotaan haudatun tilapäisesti kesällä, ja talvella vainajat on viety Ilmajoelle tai Kyröön. Hautausaari toimi myös (viime?) sotien aikoina. (KT keruuarkisto K27:78, 1980.) Kohteen koordinaatit oli ennen tätä inventointia määritetty peruskartalta saaren keskikohtaan. (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016.)

Alavuden historiassa Jääskänjärven Rumissaari mainitaan tilapäisenä hautapaikkana (Luho 1963a:326–331). Myös Alavus-Seuran lehdessä on kirjoitettu Alavuden ruumissaarista (Ketelimäki 2015) ja tässä artikkelissa myös Jääskänjärven Rumissaari on mainittu. Timo Jussilan ja Timo Sepänmaan suorittamassa Alavuden pohjoisosan järvien inventoinnissa Jääskänjärven Rumissaari ei kuulunut tutkimusalueeseen (Jussila & Sepänmaa 2006b).

Inventointi 2016

Jääskänjärven alkuperäinen nimi on *Ahvenjärvi* ja se mainitaan ensi kerran asiakirjoissa 1575. Kartoissa järven nimi mainitaan ensi kerran 1679 laaditussa maantieteellisessä kartassa Ilmajoen ja Lapväärtin pitäjistä ja 1689 laaditussa geometrisessä kartassa Jääskän talon tiluksista.¹

Ilmajoen kappelikunnan kymmenysluetteloon 1575 on merkitty Ahvenjärvelle uudisasukkaat *Pekka Jääskeläinen* ja *Pekka Lapveteläinen*. Pekka Jääskeläisen uudistalosta tuli sitten Jääskän talo, mutta Pekka Lapveteläisen uudistalo autioitui vuoden 1603 jälkeen.²

Ahvenjärvessä sijaitseva *Rumissaari* mainitaan ensi kerran 1700- luvun jälkipuoliskolla laaditussa Alavuden kappelin kartassa nimellä Rumis Sari. Vuonna 1948 tallennetun perimätiedon mukaan ”ruumiit vietiin tänne järven saareen haudaan ja talvella sitten Kyrön kirkon juurelle”. Tuolloin myös kerrottiin saaren eteläpäässä olleen näkyvissä muutamia kuoppia. Eero Kojonen olettaa Rumissaarta käytetyn kesähautausmaana.³

¹ KA. 4743:37v; KA. MHA. Alue- ja rajakartat. MH110; KA. MHA. Maakirjakartat E1 24/1.

² KA. Voudintilit. Pohjanmaa.

³ KrA. Finska rekognosceringsverket. Serie B, Pf 71, nr 2; Tuomaala 2015, 48; Kojonen 1963, 328.

Ahvenjärvessä sijaitseva Rumis Sari mainitaan tässä 1700-luvun jälkipuolella tehdyssä kartassa.

Kartta: KrA. Frek. Serie B, Pf 71, nr 2. <http://www.vanhakartta.fi>

Kartta Alavuden Jääskänjärven Rumissaaresta 1800-luvulta.

Kartta: KA. MHA. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-aineisto. Pitäjänkartasto. Alavus (222303 la).

Jääskänjärven Rumissaaressa käytiin 18.5.2016. Lisätietoa kuoppien sijainnista saatiin jääskäläisiltä Paavo Sepposelta ja Paavo Jääskältä, joita haastateltiin alueen muinaisjäännöksistä. Saimme tietää, että kuopanteita oli havaittu aiemmin Rumissaaren eteläpuolelta. Vene saatiin lainaan inventointia varten.

Rumissaaren eteläpuolelta, kiinteistötunnuksen.10-405-17-394 alueelta löydettiin yhteensä 8 mahdollista hautapainannetta. Ne mitattiin GPS-laitteella ja valokuvattiin. Rumissaaren pohjoispuolta, jonne on rakennettu muutamia kesämökkejä, ei tässä inventoinnissa tarkastettu.

Painanne 1: Painanne 1 sijaitsee Rumissaaren eteläpäässä matalalla rantaterassilla. Se on suorakaiteen muotoinen, itä-länsisuuntainen ja kooltaan $2,0 \times 0,8 \times 0,4$ metriä. Maaperä on hiekkaa. Painanne 1 liittyy todennäköisesti tilapäishautauksiin.

Painanteen 1 koordinaatit ovat P: 6950106 I: 307782 Z: 105 mmpy.

Painanne 2: Painanne 2 sijaitsee samalla matalalla terassilla Rumissaaren eteläpäässä. Se on myös itä-länsisuuntainen, soikeahko, kivetön ja kooltaan $1,5 \times 0,8 \times 0,4$ metriä. Painanne 2 liittyy myös todennäköisesti tilapäishautauksiin.

Painanteen 2 koordinaatit ovat P: 6950154 I: 307765 Z:105 mmpy.

Painanne 3: Painanne 3 liittyy mahdollisesti tilapäishautaamiseen, mutta voi olla myös jostakin muusta syystä syntynyt kuoppa. Se on kooltaan $1,2 \times 0,7 \times 0,25$ metriä ja pohjois-eteläsuuntainen. Painanteen toisella reunalla on korkeampi hiekkakasa, mikä voi viitata joko tuulenskaatoon tai vainajan ylöskaivamiseen. Painanteeseen tehtiin kapea kairareikä, josta paljastui normaali hiekkainen podsolimaannos.

Painanteen 3 koordinaatit ovat: 6950186 I: 307788 Z: 107 mmpy.

Painanne 4: Painanne 4 liittyy myös mahdollisesti tilapäishautaamiseen. Kuopan toisella reunalla havaittiin myös noin 0,4 m korkea hiekkakasa. Kairatessa ei hiekkakasasta havaittu lainkaan harmaata huuhtoutumiskerrosta, ainoastaan sekoittunutta keltaista hiekkaa, mikä viittaa selvästi maan kaiveluun. Painanne on koillis-lounaisuuntainen, pitkä ja suorakaiteen muotoinen, kooltaan $2,5 \times 0,5 \times 0,25$ metriä.

Painanteen 4 koordinaatit ovat: 6950240 I: 307808 Z: 105 mmpy.

Painanne 5: Painanne 5 on mahdollisesti tilapäishautaamiseen liittyvä kuopanne hiekkakasoineen. Se on pohjois-eteläsuuntainen, kooltaan $1,8 \times 0,7 \times 0,2$ metriä. Hiekkakasa on kooltaan 1,2 metriä pitkä ja 0,5 m korkea. Hiekkakasasta ei havaittu huuhtoutumiskerrosta sitä kairatessa.

Painanteen 5 koordinaatit ovat: 6950217 I: 307832 Z: 105 mmpy.

Painanne 6: painanne 6 liittyy mahdollisesti tilapäishautaamiseen. Se on pitkänomainen, pohjois-eteläsuuntainen ja kooltaan $2,0 \times 1,0 \times 0,45$ metriä. Painanne erottuu hyvin maastossa.

Painanteen 6 koordinaatit ovat: P: 6950246 I: 307836 Z: 106 mmpy.

Painanne 7: painanne 7 liittyy myös mahdollisesti tilapäishautaamiseen. Se on pitkänomainen, länsiluode-itäkaakkosuuntainen ja kooltaan 2,5 × 1,3 × 0,6 metriä. Painanne 7 erottuu syvyytensä vuoksi hyvin maastossa. Painanteen reunaan tehtiin kapea kairareikä, eikä siinä havaittu huuhtoutumiskerrosta. Maaperä on hiekkaa.

Painanteen 7 koordinaatit ovat: P: 6950259 I: 307835 Z: 107 mmpy.

Painanne 8: painanne 8 on soikeahko, koillis-lounaissuuntainen ja kooltaan 2,0 × 0,8 × 0,5 metriä, ja liittyy mahdollisesti tilapäishautaamiseen. Kuopan reunalle tehtiin kapea kairareikä, eikä siinä havaittu huuhtoutumiskerrosta, turpeen alla erottui keltainen hiekka.

Painanteen 8 koordinaatit ovat P:6950263 I: 307831 Z: 108 mmpy.

Nämä Alavuden Rumissaarella havaitut painanteet liittyvät todennäköisesti saaren käyttöön hautasaarena, ja niitä ehdotetaan luokkaan ”kiinteä muinaisjäännös”.

AKDG5055:1, painanne 1 pohjoisnuolen kohdalla. Taustalla Jääskänjärvi. Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins.

AKDG5055:2, painanne 2. Idästä/Laija Simponen-Robins

AKDG5055:3, painanne 3.
Pohjoisesta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5055:4, painanne 4.
Idästä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5055:5, painanne 5.
Lännestä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5055:6, painanne 6.
Taustalla Heikki Hämäläinen.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

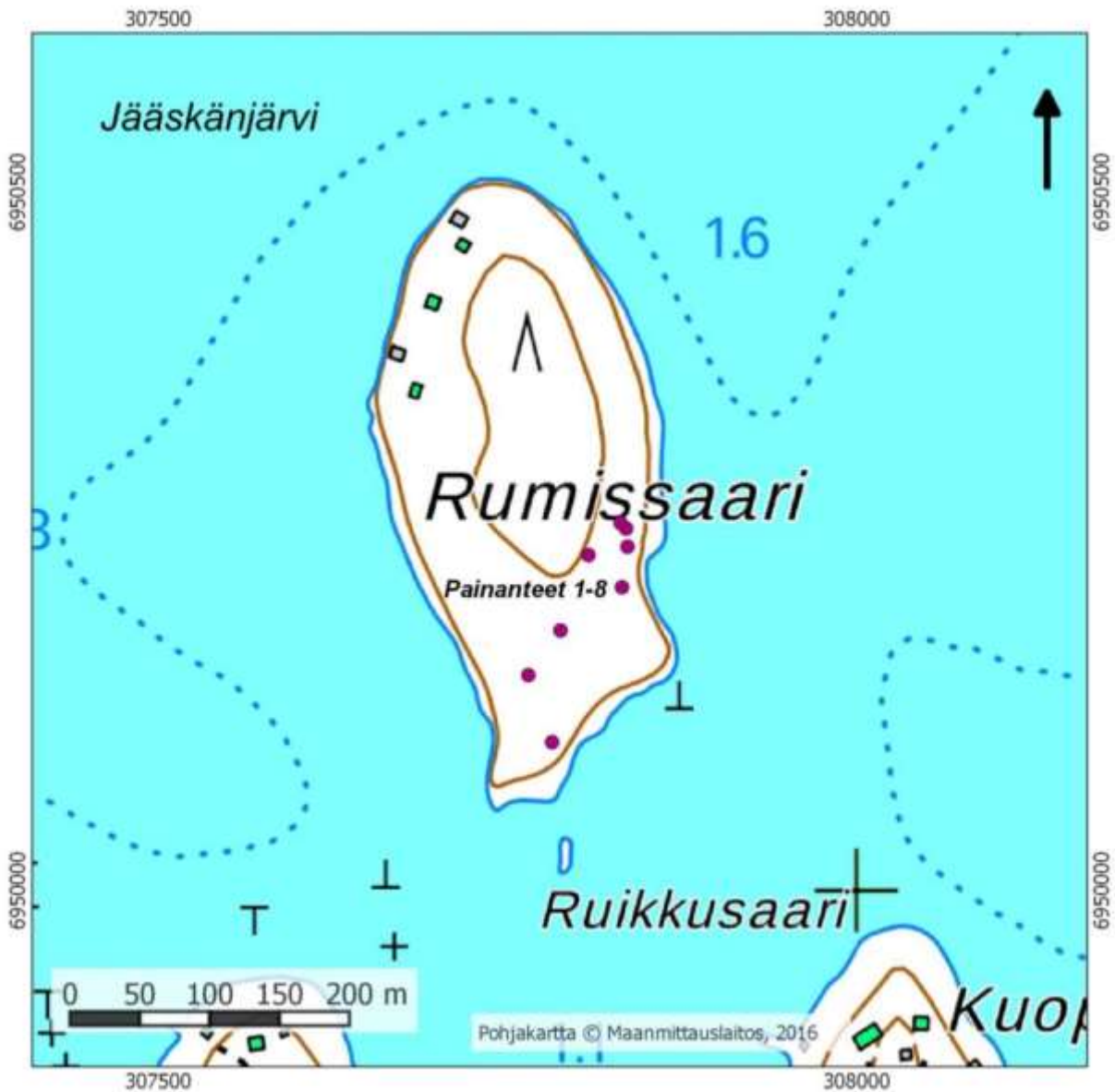

AKDG5055:7, painanne 7.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5055:8, painanne 8.
Luoteesta/Laija Simponen-
Robins

Alavus Jääskänjärvi Rumissaari. Peruskarttaote 1:5000. Havaitut painanteet 1-8. Pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Jääskänjärvi Rumissaari. Peruskarttaote 1:2000. Painanteet 1-8 merkitty liilanvörösellä ympyrällä ja ehdotettu muinaisjäännösalueen raja us vaaleanpunaisena alueena.

4. Alavus Kirkkojärvi Tusansaari 1 (hautapainanteet)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>hautapaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>hautasaaret</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>3</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6942250 i=326632 z=95 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Keskimmäisen painanteen 2 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavudenjärven Tusansaareissa saaren pohjoispäässä olevassa niemessä Alavuden kirkosta noin 2 km eteläkaakkoon.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-13-44</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5056:1-5</i>

Aiemmat tutkimukset

Alavus Kirkkojärvi Tusansaari oli ennen tätä inventointia muinaisjäännösrekisterissä tunnuksella 10500006 mahdollinen muinaisjäännös, hautasaaret (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016).

Tusansaarelta on löydetty kiviesine, hiotun kiviesineen katkelma, joka on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin numerolle KM 949 (Torvinen 1977:69).

Tusan alueella on tehty inventointi vuonna 2007, mutta inventointialue ei kata Tusansaarta vaan Alavudenjärveen viettävän peltoalueen Rantasen talon kohdalla. Tältä alueelta ei tuolloin löydetty muinaisjäännöksiä. (Jussila 2007b:5.)

Tuomaala 2015: Teoksessa Kansan kertomaa Alavudelta mainitaan nämä kalliohakkaukset, joita Väinö Tuomaala oli käynyt katsomassa 1900-luvun alussa (Tuomaala 2015: 33–34).

Inventointi 2016

Ensimmäiset neljä taloa ”Alavusjärven” rannoilla otettiin verolle vuonna 1556. Tuolloin otettiin verolle mm. myöhempi Kahra. Tusa (Martti Tadeuksenpojan talo) otettiin verolle 1567. Nimi Alawoierffui esiintyy ensi kerran Kyrön pitäjän kylänä vuoden 1557 nokkaveroluettelossa. Vuonna 1679 laaditussa maantieteellisessä kartassa Ilmajoen ja Lapväärtin pitäjistä järven nimenä on Alawa trask ja vuonna 1689 laaditussa geometrisessa kartassa Pänkälän torpanpaikasta järven nimenä on AlawoJerfwij. Järven vanha nimi on säilynyt myöhään, sillä nimi Alavudenjärvi esiintyy vielä vuoden 1961 peruskartassa. Järven nykyinen nimi on Alavudenjärvi eli Kirkkojärvi.¹

”Alavusjärnessä” on ollut vain yksi saari, jonka nimenä on edellä mainitussa vuoden 1689 kartassa Alawosarij, vuonna 1729 laaditussa geometrisessa kartassa Ansioniemen uudistalosta Sari ja vuosina 1756–1757 laaditussa geometrisessa kartassa Sari. Tämä saari kuului 1756–1757 Ilmajoen pitäjän Alavuden kylän Kahran toiseen taloon, mutta isonjaon jälkeen se jäi kuulumaan saman kylän Tusan taloon. Tästä johtuu se, että saaren nimenä on nykyään Tusansaari.²

Jo 1871 ja 1892 on kerrottu perimätiedosta, jonka mukaan Tusansaarella olisi ollut hautausmaa ennen kuin Alavudella oli kirkko. Saarelta olisi myös löydetty luita ja ”ruumiinpaalun osia”. Tusan talosta kerrotaan käydyn Kyrön kirkossa. Vuosien 1689 ja 1729 kartoissa saarella ei ole vielä

niittyä, mutta vuosina 1756-1757 laaditussa kartassa saaren itä- eteläosa on niittyä. Tämä on tiluskuvio 28 nimeltään Sari. Saaren pohjois- länsipuoli on tuolloin metsämaata, mikä viittaisi kalmiston sijainneen jossakin tällä alueella. Saarelle raivattiin myöhemmin pelto, joka on nykyään metsitetty.³

Tusansaarella kerrotaan myös saarnatun. Toisen tiedon mukaan saarnapaikka olisi ollut ”Tusan Levällä”, joka on saaren pohjoisosan kohdalla sen itäpuolella Tusan rannassa oleva paikka. Levä on vuoden 1756–1757 kartassa tiluskuviot 88- 90 ja niiden nimenä on tuolloin Leva (= Levä). Saarnapaikka osuisi tällöin tiluskuvion 90 kohdalle. Tiluskuvio 99 on vasikkahaka (Kalfhagen).⁴

¹ Kojonen 1963, 65, 866- 868; KA 4573:14v; KA. MHA. Alue- ja rajakartat. MH110; KA. MHA. Maakirjakartat. E1 27/1; Peruskarttalehti 222309 (1961).

² KA. MHA. Maakirjakartat. E1 27/1; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E46 24/1; Sama. E49 4/3, 4/12.

³ Aspelin 1871, 172. ”- Alavuen järvessä on saari, jolla muinoin hoetaan saarnatun, kun ei vielä Alavuella ollut kirkkoa. Saarella sanotaan silloin myös olleen hautausmaa. Tähän aikaan viettää vuosittain saarella Alavuen nuoriso elokuun 17:ttä päivää.”; Museovirasto. Kulttuuriympäristön tutkimusraportit. 146487. Ollinen, J. F., Muinaismuistoja Kuortaneen kihlakunnan eteläisestä puolesta. 1892. ”- Alavuden ensimmäinen saarnapaikka sanottiin olleen järven saarella, nykyisen kirkon alla, missä piti löytyä vanha sen aikuinen hautausmaakin. Sanoa ei osattu onko mainitulla saarella ollut saarnahuonekin, missä Jumalanpalveluksia pidettiin.”; Tuomaala 2015, 34; Kojonen 1953, 306. Katso myös Ollinen 1983.

⁴ Aspelin 1871, 172; Ollinen 1893; Tuomaala 2015, 34; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 4/3, 4/12. – Sari, hvarå finnes äng af slät måsvall med grof starr; Kojonen 1963, 306, 327-328.

Tusansaarella käytiin 20.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen), ja vene saatiin lainaan Reijo Tusalta. Saari on ollut viljeltynä lähes kokonaan lukuun ottamatta sen aivan pohjoisinta kärkeä ja rantakaistaletta, jolla kasvaa muita puustoa vanhempia mäntyjä, ja se on kokonaisuudessaan metsitetty vasta 1980-luvulla. Nykyinen puusto koostuu männyistä, koivuista ja tervalepistä. Vanhat sarka-ojat erottuvat vielä heikosti maastossa.

Tusansaaren pohjoispää inventoitiin tarkemmin, ja sieltä löytyi kolme mahdollista hautapainannetta. Ne tulkittiin hyvin todennäköisesti hautauksiin liittyviksi, ja niitä ehdotetaan luokkaan ”kiinteä muinaisjäänös”. Painanteisiin tehtiin pienet kairanrei’ät, ja maaperä niissä oli hiekkaa. Hiiliä ei kairauksissa tavattu. Painanteesta 2 noin 2,5 metrin päässä pohjoiseen sijaitsee vanha mänty, johon on koverrettu kirjain ”E”.

Painanne 1: Painanne 1 on kolmesta kuopanteesta eteläisin. Se on soikea, kooltaan 1,7 × 1 × 0,3 ja pohjois-eteläsuuntainen.

Painanteen 1 koordinaatit ovat: P: 6942248 I: 326631 Z: 95 mmpy.

Painanne 2: Painanne 2 on kuopanteista keskimmäisin, myös pohjois-eteläsuuntainen, soikea ja kooltaan 1,4 × 0,8 × 0,4 m.

Painanteen 2 koordinaatit ovat: P: 6942250 I: 326632 Z: 95 mmpy.

Painanne 3: sijaitsee painanteesta 2 hieman länteen ja on muodoltaan käyrä ja kooltaan 2,5 × 1,2 × 0,2 m. On mahdollista, että painannetta 3 on myöhemmin kaiveltu sen muista painanteista poikkeavan epämääräisemmän muotonsa vuoksi.

Painanteen 3 koordinaatit ovat: P: 6942252 I: 326631 Z: 95 mmpy.

AKDG5056:2, painanne 1.
Pohjoisnuoli painanteen
kohdalla. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

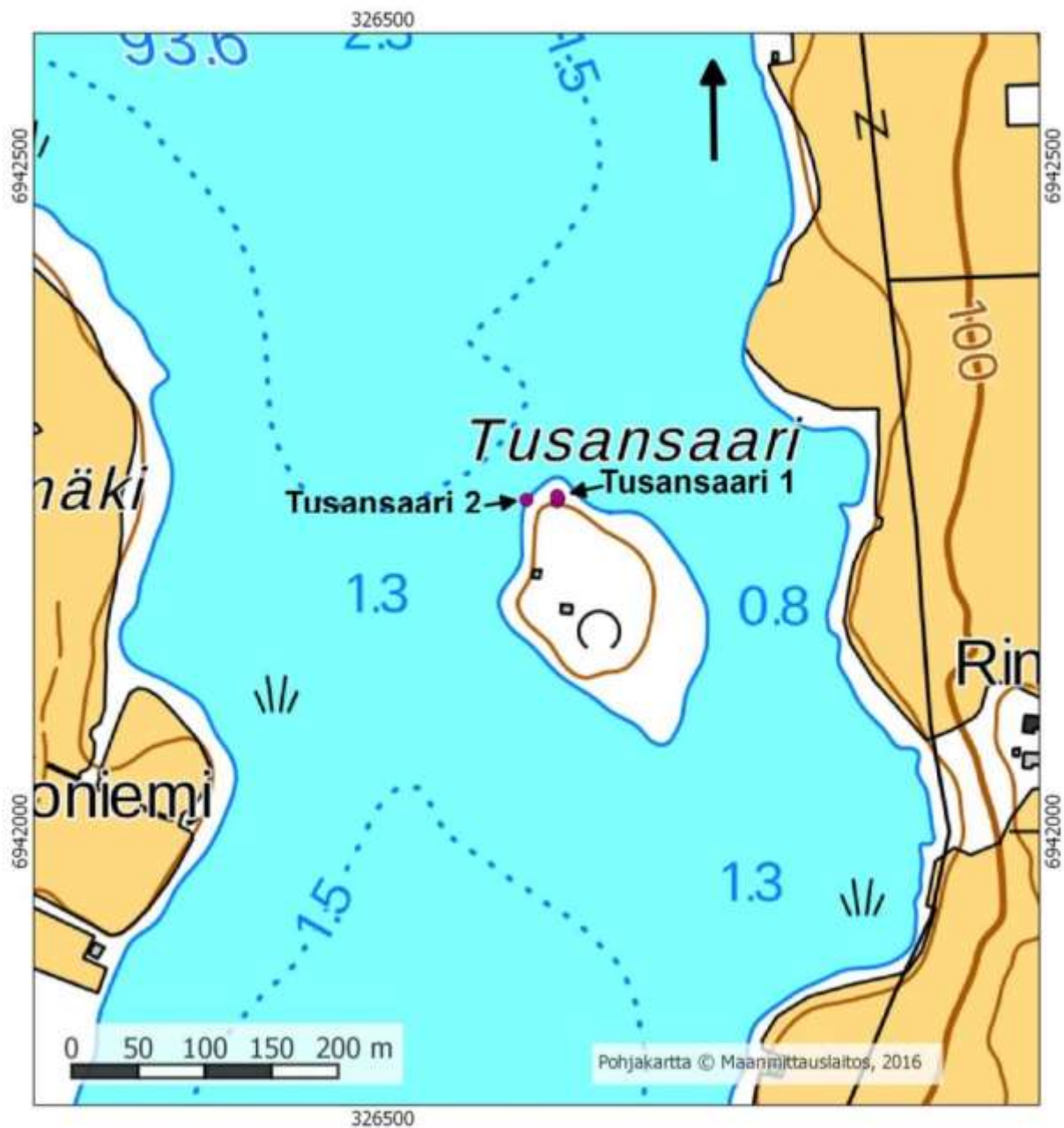
AKDG5056:3, painanne 2
männyn edustalla. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

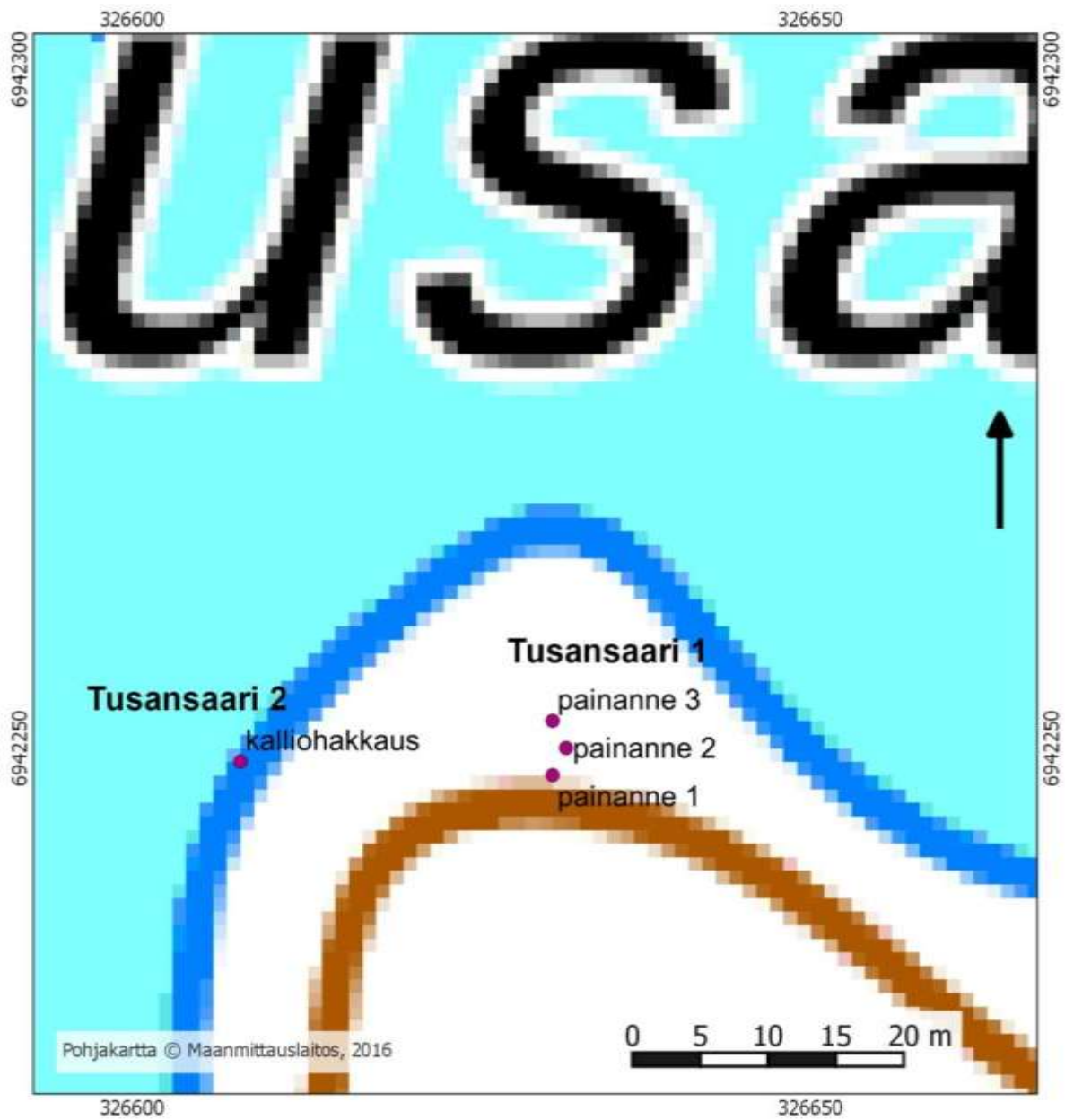
AKDG5056:4, painanne 3 pohjoisnuolen kohdalla. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

AKDG5056:5. Painanteen 2 pohjoispuolella oleva mänty, johon on kirjoitettu kirjain "E". Kuvassa ympyröity rungon keskiosassa. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Alavus Tusansaari 1. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Tusansaari 1. Peruskarttaote 1:500. Mahdolliset hautapainanteet 1-3 aivan saaren pohjoispäässä. Kohteen pistekoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

5. Alavus Kirkkojärvi Tusansaari 2 (kalliohakkaus)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kalliohakkaukset</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>-</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6942249 i=326608 z=96 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kalliohakkauksen keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavudenjärven Tusansaarella Alavuden kirkosta noin 2 km eteläkaakkoon Tusansaaren pohjoispäässä sijaitsevassa isossa siirtolohkareessa, kiven länsipuolella. Siirtolohkare sijaitsee aivan pohjoispään länsipuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-13-44</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5057:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Tuomaala 2015: Teoksessa Kansan kertomaa Alavudelta mainitaan kalliohakkaukset, joita Väinö Tuomaala oli käynyt katsomassa 1950-luvulla. Kaiverruksista oli kertonut Salomoni Tusa, jonka kanssa Tuomaala kävi Tusansaarella ottamassa paikoista valokuvat ja näki saaren pohjoispäässä olevan kiven veden rajassa. Siinä oli Tuomaalan mukaan kirjoitus: "F.P.x 60." suurin kirjaimin kiveen hakattuna. (Tuomaala 2015: 33–34.)

Inventointi 2016

Tusansaarella käytiin 20.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Suuresta siirtolohkareesta löydettiin kalliohakkaus kiven länsipuolelta aivan vesirajan läheltä. Sammalta irrotettiin varovasti, jotta hakkaus saatiin kokonaisuudessaan esiin. Hakkaus peitti kivistä 19 cm × 51 cm kokoisen alan. Kirjaimet tulkittiin seuraavasti: F.P. + 6, 0.

Sitä, mihin kalliohakkaus liittyy tai miltä ajalta se on, ei saatu tämän inventoinnin yhteydessä selvitettyä. Kalliohakkaus on ainakin yli 60 vuotta ollut paikallaan, koska Tuomaala mainitsee sen vuonna 1950. Verrattuna Tuomaalan tulkintaan kirjoituksesta muistuttaa Tuomaalan rastiksi tulkitsema merkki kirjainten ja numeron välillä ennemminkin plus-merkkiä kuin rastia (katso kuva alla). Kohdetta ehdotetaan luokkaan mahdollinen muinaisjäännös.

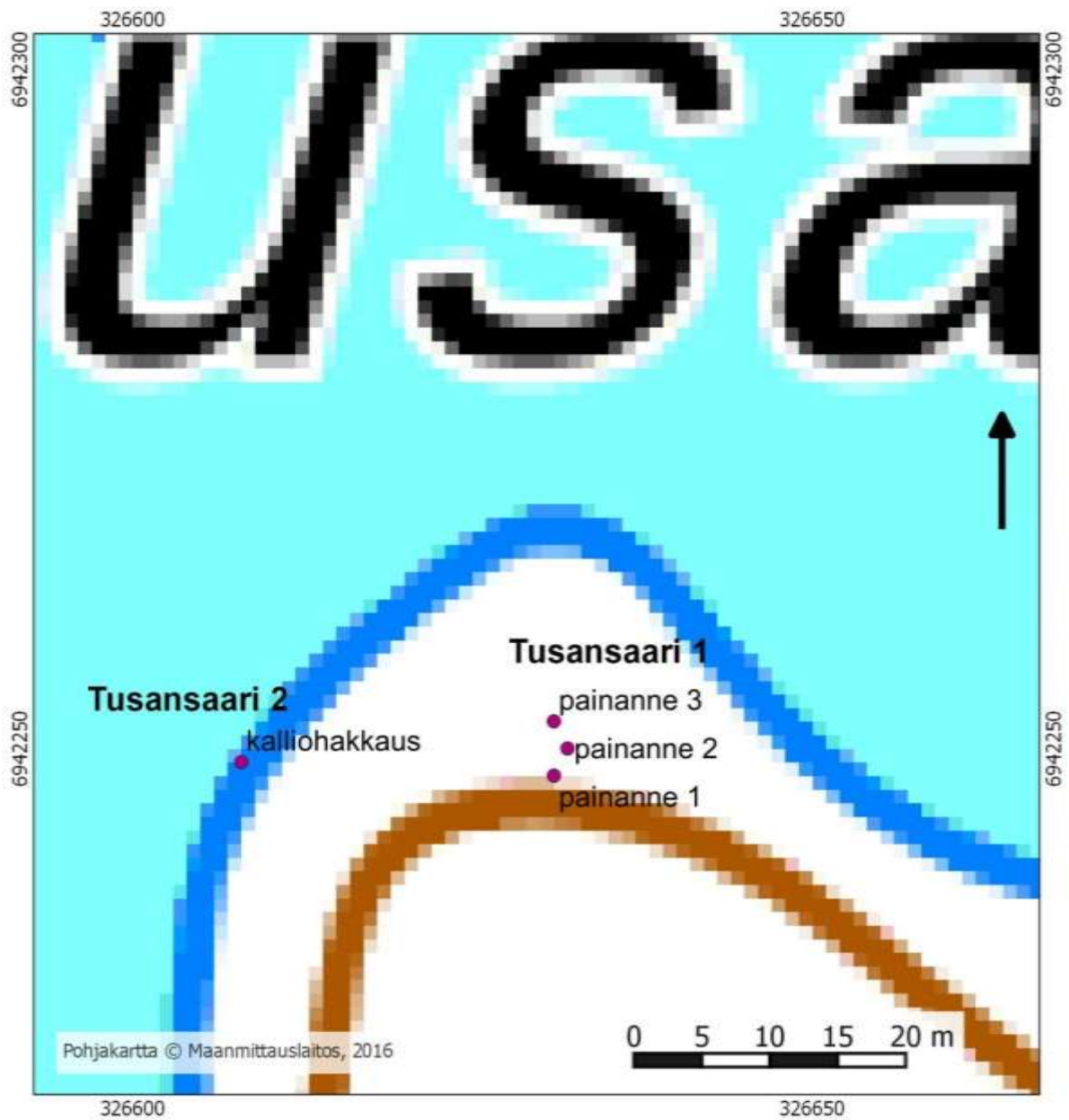
Kalliohakkauksen koordinaatit ovat P: 6942249 I: 326608 Z: 96 mmpy.

AKDG5057:1, siirtolohkare,
jossa hakkaus sijaitsee
Tusansaaren pohjoispäässä.
Etelästä/Laija Simponen-Robins

AKDG5057:2, kalliohakkaus
lähikuvassa. Lännestä/Laija
Simponen-Robins

Alavus Tusansaari 2. Peruskarttaote 1:500. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

6. Alavus Koirakallio (mahdolliset hautapainanteet)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>hautapaikat</i>
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	<i>tilapäishaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen aika</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6931121 i=325104 z=128 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Painanteen 1 keskipainanteet (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 13,3 km itälounaaseen tien 66 länsipuolella ja Sulkavantien risteyksen eteläpuolella mäntykankaalla.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-403-16-6</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5058:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Pyylammen seudun vanhin talo on nimeltään Pyylampi. Lupaa talon raivaamiseen ”metsästä ja maasta” (af skoug och mark) pyydettiin Ilmajoen käräjillä vuonna 1710. Lupa saatiin ja Ilmajoen pitäjän Seinäjoen kylän Pyylammen uudistalo on henkikirjoissa ensi kerran 1712. Maanmittari Hans Häggström mittasi Pyylammen tilukset vuonna 1729.¹ Pyylampi otettiin verolle 7.9.1760 ¼ manttaalina talona. Siitä tuli myöhemmin Peräseinäjoen kylän numero 5, mutta vuoden 1830 maakirjaan se siirrettiin Alavuden kylään numerolle 17. Vuoden 1845 maakirjassa Pyylampi on jo nykyisellä numerolla 18 Sapsalammen kylässä. Pyylammen seudun toiseksi vanhin talo on Harjumäki, joka oli kruunun uudistalo ja perustettiin 12.10.1779. Harjumäki oli ensin Alavuden kylän numero 52, sitten 54 ja vuoden 1845 maakirjassa se on jo nykyisellä numerolla 16 Sapsalammen kylässä. Molemmat talot kuuluvat nykyään Alavuden kaupunkiin. Isonjaon jakokirjassa 1793 metsistä ja ulkomaista ei mainita mitään paikannimiä Koirakallion seuduilta.²

Talvitie ja polku etelästä Sapsalammelta Ilkan ja Olkkosen taloista pohjoiseen Pyylammen ja Edesjärvien itäpuolitse Alavudenjärvelle (Alavusjärvelle) on syntynyt varmaankin jo 1500-luvulla, koska Ilkan (ensin: Vihoinen) talo otettiin verolle 1571 ja Olkko(i)sen 1575. Kun Uusikaarlepyy sai kaupunginoikeudet vuonna 1617, Ruoveden pitäjä liitettiin sen kauppapiiriin. Tämän takia jo kaupungin perustamisvuonna lapualaiset määrättiin raivaamaan tie Ruovedelle. 1680-luvulla lapualaisia veloitettiin tien tekoon ja 1695 tie oli raivattu Ponnejoelta (nykyään Alavudella) Uuteenkaarlepyyhyn asti. Tämä tie tuli Ruoveden pitäjästä (Virtain) Toisveden pohjoispäästä Sapsalammin kautta pohjoiseen Alavudelle ja suuntautui edelleen Kuortaneen kautta rannikolle Uuteenkaarlepyyhyn ja Vaasaan. Tietä kutsutaan Oriveden- Uudenkaarlepyyn tieksi ja Ruoveden- Uudenkaarlepyyn tieksi. Tietä kunnostettiin 1750-luvulla ja 1770-luvulla. Kuortaneen ja lääninrajan välistä tieosaa korjattiin vuosina 1793–1794.³

Ruoveden- Uudenkaarlepyyn tie on piirretty tarkemmin ajoittamattomaan 1700-luvun jälkipuoliskolla laadittuun Alavuden kappelin karttaan (katso ote kartasta alla). Myös Kuortaneen kappelin karttaan 1773 on piirretty sekä ”Uusi maantie Hämeeseen Vaasasta ja Uudestakaarlepyystä” että ”Vanha maantie Vaasasta Hämeeseen”, jotka molemmat siis jatkuivat

Kuortaneelta Alavuden kappeliin.⁴ Tie on kulkenut tienoikaisuista huolimatta halki vuosisatojen suunnilleen samaa reittiä ja myös nykyinen Kantatie 66 kulkee suunnilleen samaa reittiä Alavuden kohdalla. Vanhasta Ruoveden- Uudenkaarlepyyn tiestä Pyylammen pohjoispuolitse Pyylammen taloon suuntautuva polku on syntynyt todennäköisesti vasta kun Pyylammen talo on perustettu (noin vuonna 1710). Alavuden Sulkavankylä on sen sijaan vasta 1700-luvun jälkipuoliskolla asutettua aluetta, joten Pyylammen talon kautta sinne kulkeva tie (polku) on syntynyt myöhemmin.

Useiden kansantarinoiden mukaan Koira(n)kalliolla on ollut kalmisto tai väliaikainen hautausmaa ”Kyrön kirkon aikoon”. Paikalle kerrotaan myös haudatun venäläisiä Suomen sodan aikana. Edelleen kerrotaan paikalla olleen myös ”pieni kappelinmoinen, siihen ruumiita koottu”. ”Isonkyrön pappi” olisi käynyt muutaman kerran vuodessa siunaamassa kappelin luona ruumiita ja kastanut samalla lapsia. Koirakallioon liittyy myös kummitus- ym. tarinoita.⁵

¹ Kojonen 1963, 106; KA. Etelä- Pohjanmaan tuomiokunta. KOa:28, 142- 143; KA. SAY. Ilmajoki; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E46 24/1.

² KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 882v- 883; VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Alavus 1:12.

³ Kojonen 1963, 869; Viertola 1974, 62- 64; Kojonen 1963, 268- 271.

⁴ Krigsarkivet. Finska rekognosceringsverket. Serie B, Pf 71, nr 1- 2.

⁵ Kojonen 1963, 329; Tuomaala 2015, 40- 41.

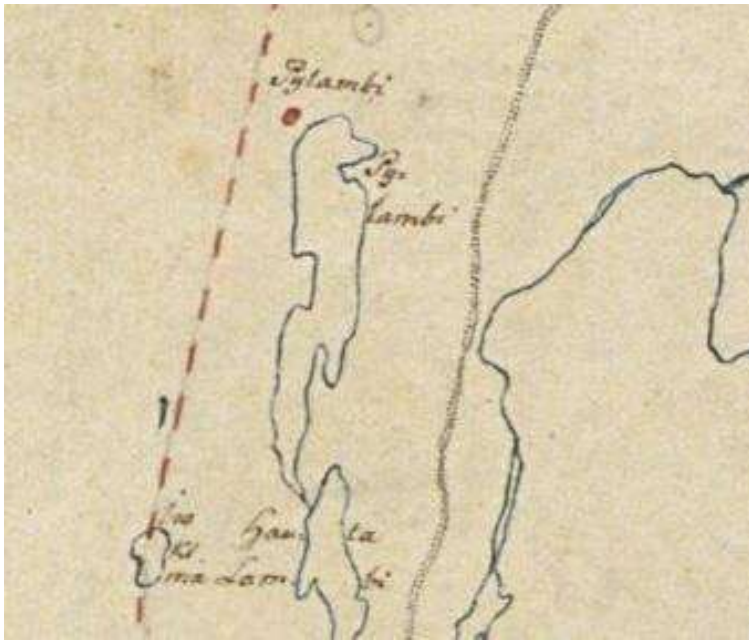
Paikalla käytiin 20.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Alue ehdittiin inventoida vain osittain, mutta paikalta löydettiin kaksi painannetta, jotka mitattiin ja valokuvattiin.

Painanne 1 havaittiin mäntykankaalla Sulkavantien eteläpuolella tien 66 länsipuolella. Se on pyöreä, halkaisijaltaan 4 metriä ja 0,7 m syvä. Reunat ovat loivat, mikä viittaa siihen että painanne on vanha. Painanteeseen ei vielä tehty kairausreikiä, eikä sen ajoitusta tai luonnetta ei saatu vielä selville. On mahdollista, että kyseessä on jopa kivikautinen pyyntikuoppa, vaikka muita samanlaisia kuoppia ei havaittukaan, tai historialliselta ajalta peräisin oleva hautakuoppa.

Painanteen koordinaatit ovat P: 6931121 I: 325104 Z:128 mmpy.

Painanne 2 sijaitsee painanteesta 1 noin 30 metriä kaakkoon. Se on itä-länsi-suuntainen, suorakaiteen muotoinen, kooltaan 1,3 × 0,9 × 0,4 metriä. Painanteen 2 muoto ja suuntaus viittaavat siihen, että kyseessä voi olla hautakuoppa. Painanne 2 sijaitsee lähempänä vanhaa tielinjaa.

Painanteen koordinaatit ovat P: 6931089 I: 325114 Z:127 mmpy.

Pyylammen ympäristöä 1700-luvun loppupuolella tehdyssä kartassa.

Kartta: KrA. Frek. Serie B, Pf 71, nr 2.
<http://www.vanhakartta.fi>

Ote peruskarttalehdestä 222304 vuodelta 1961 Kantatie 66:n länsipuolelta.

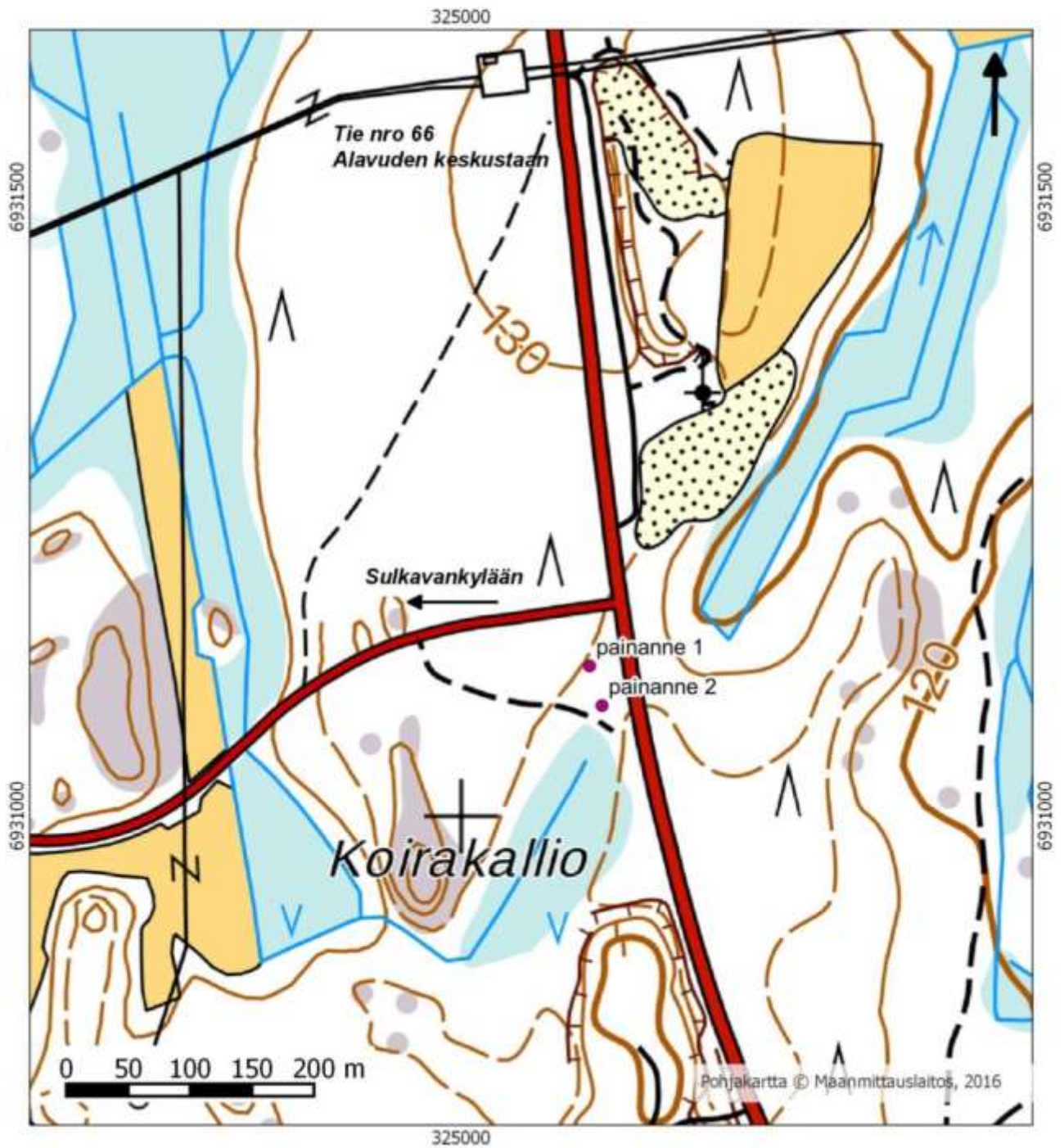
Kartta:
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

AKDG5058:1, painanne 1.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5058:2, painanne 2.
Lännestä/Laija Simponen-
Robins

Alavus Koirakallio. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

7. Alavus Ouranneva 1 (talonpohja)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>talonpohjat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen aika?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6946548 i= 322544 z=125 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Talonpohjan keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 4,5 km luoteeseen Ouranlammen koillispuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-9-101</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5059:1-3</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Ourannevaksi nimetyt kohteet sijaitsevat Haapa-ahon alueella (katso myös Alavus Haapa-aho 1 ja 2). Haapa-ahon kruunun uudistalo perustettiin 10.1 1774. Isonjaon jälkeen siitä tuli Alavuden kylän numero 8. Talo ostettiin perinnöksi 9.8.1797.¹

Komissionimaanmittari C. G. Åkerman laati 1782 kartan Haapa-ahon uudistalon pelloista ja niityistä. Kartasta löytyy mm. Niinimaan kirkkotien Haapa-ahon länsi/lounaispuolella ja Kuivasjoen pohjoispuolella Pössökosken tienoilla sijaitseva tervahauta (Tiärudahl).²

¹ KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 866v- 867.

² KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 2/1.

Alavuden Ourannevalla käytiin 26.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen), ja paikallisoppaaksi saatiin alavutelainen Olavi Mäki, joka ilmoitti havainnoistaan inventoinnin käynnistyttyä. Tämä talonpohja ja kiviaidat mitattiin ja valokuvattiin.

Noin 4,5 km Alavuden kirkosta luoteeseen olevalla Ourannevan eteläpuolella havaittiin selkeä talonpohja. Talonpohja koostuu multipenkistä ja kiukaasta. Perustukset ovat kooltaan 5,5 × 5,2 metriä. Multapenkat ovat 0,5 metriä leveät ja 0,8 m korkeat, kiuas sijaitsee lounaisnurkassa ja on 3 × 2,7 m ja 1 m korkea (katso oheinen kartta). Perustusten keskellä on 0,8 m syvä kuoppa, mikä voi viitata vanhaan kellaritilaan.

Talonpohjan ajoitus jäi tässä inventoinnissa vielä epäselväksi. Vaikka alueella on historialliseen aikaan ajoittuvaa asutusta, on todennäköistä, että tämä havaittu talonpohja on kuitenkin ajoitukseltaan muinaisjäännöstä nuorempi kulttuuriperintökohde. Yhdessä kiviaitojen 1-3 kanssa Ourannevalta havaittu talonpohja muodostaa mielenkiintoisen kokonaisuuden.

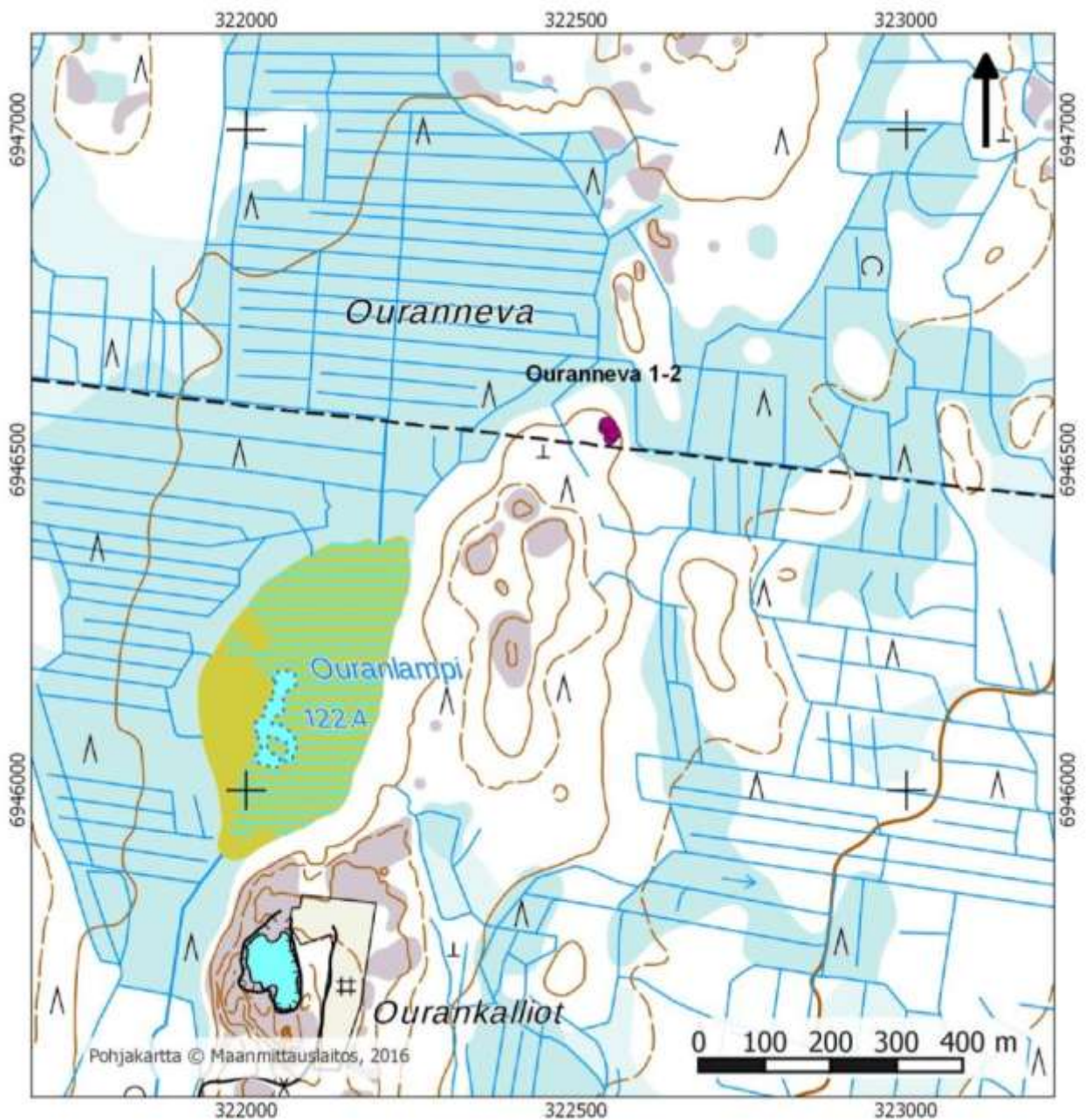
Talonpohjan koordinaatit (perustusten keskikohta) ovat P: 6946548 I: 322544 Z: 125 mmpy.

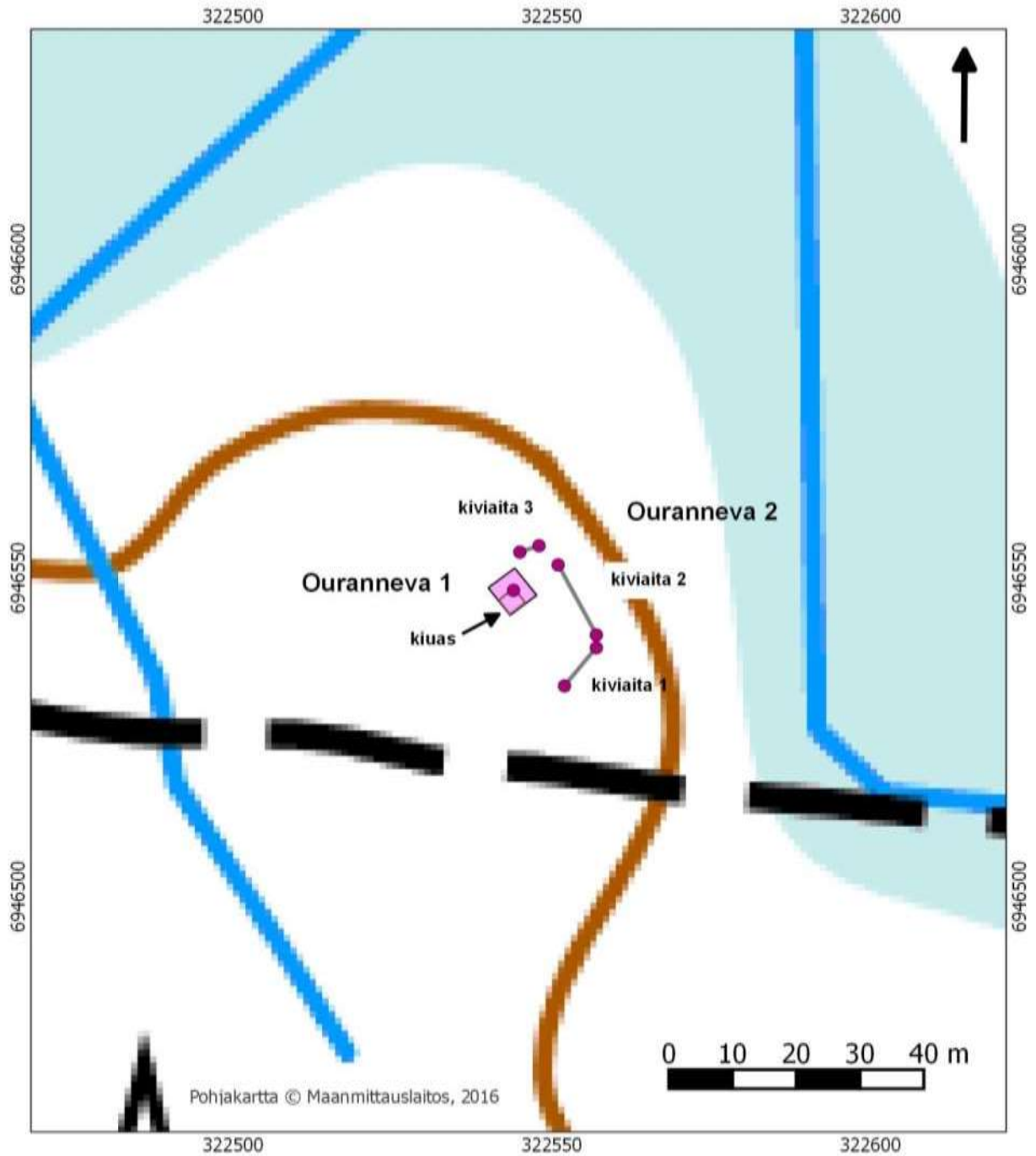
AKDG5059:1,
talonpohja. Pohjoisnuoli
seinälinjan päällä.
Lännestä/Laija
Simponen-Robins

AKDG5059:2,
panoraama talonpohjan
eteläpuolesta, kiuas
oikealla. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

Alavus Ouranneva 1. Peruskarttaote 1:10 000. Kohteen pistekoordinaatti on liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Ouranneva 1. Peruskarttaote 1:1000. Talonpohja hahmoteltu vaaleanpunaisella neliöllä, kiuas alanurkassa (rajattu mustalla viivalla). Ympärillä Alavus Ouranneva 2 eli kiviaidat 1-3 merkitty harmaalla viivalla. Pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

8. Alavus Ouranneva 2 (kiviaidat)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviaidat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>3</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen aika?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6946539 i= 322557 z= 125 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviaidan 1 koillispään koordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 4,5 km luoteeseen Ouranlammen koillispuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-401-9-101</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5060:1-3</i>

Aikaisemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Alavus Ouranneva 1 edellä.

Alavudella Ourannevalla käytiin 26.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen), ja paikallisoppaaksi saatiin alavutelainen Olavi Mäki, joka ilmoitti havainnoistaan inventoinnin käynnistyttyä.

Edellä mainittun talonpohjan (Alavus Ouranneva 1) lähistöltä länsipuolelta havaittiin kolme kiviaidan pätkää, jotka Olavi Mäki oli aikaisemmin havainnut. Kiviaidan päistä otettiin GPS-mittaukset.

Kiviaita 1 on muodoltaan suorakulmainen ja kooltaan 8 × 1 m ja 0,8 m korkea. Se on koottu melko pienistä kivistä ja erottuu hyvin maastossa. Näiden kiviaitojen välissä on noin 2 metrin pituinen aukko, jonka jälkeen havaittiin kiviaita 2.

Kiviaidan 1 koordinaatit ovat: P: 6946533 I: 322552 ja P: 6946539 I: 322557 z= 125 mmpy.

Kiviaita 2 on kooltaan 14 × 1 metriä ja 0,6 m korkea. Kiviaita on koottu melko pienistä kivistä. Kiviaidat sijaitsevat kulmittain toisiinsa nähden ja muodostavat L:n muotoisen alueen. Nämä kivirakennelmat tulkittiin kiviaidoiksi, mutta on mahdollista että ne ovat myös osin säilyneen rakennuksen perustuksia.

Kiviaidan 2 koordinaatit ovat: P: 6946541 I: 322557 ja P: 6946552 I: 322551 z= 125 mmpy.

Kiviaita 3 sijaitsee edellisistä erillään, talonpohjasta koilliseen. Kiviaita 3 on pienempi kuin aidat 1-2, noin 4 × 0,8 m kokoinen ja 0,6 m korkea.

Kiviaidan 3 koordinaatit ovat: P: 6946554 I: 322545 ja P: 6946555 I: 322548 z= 125 mmpy.

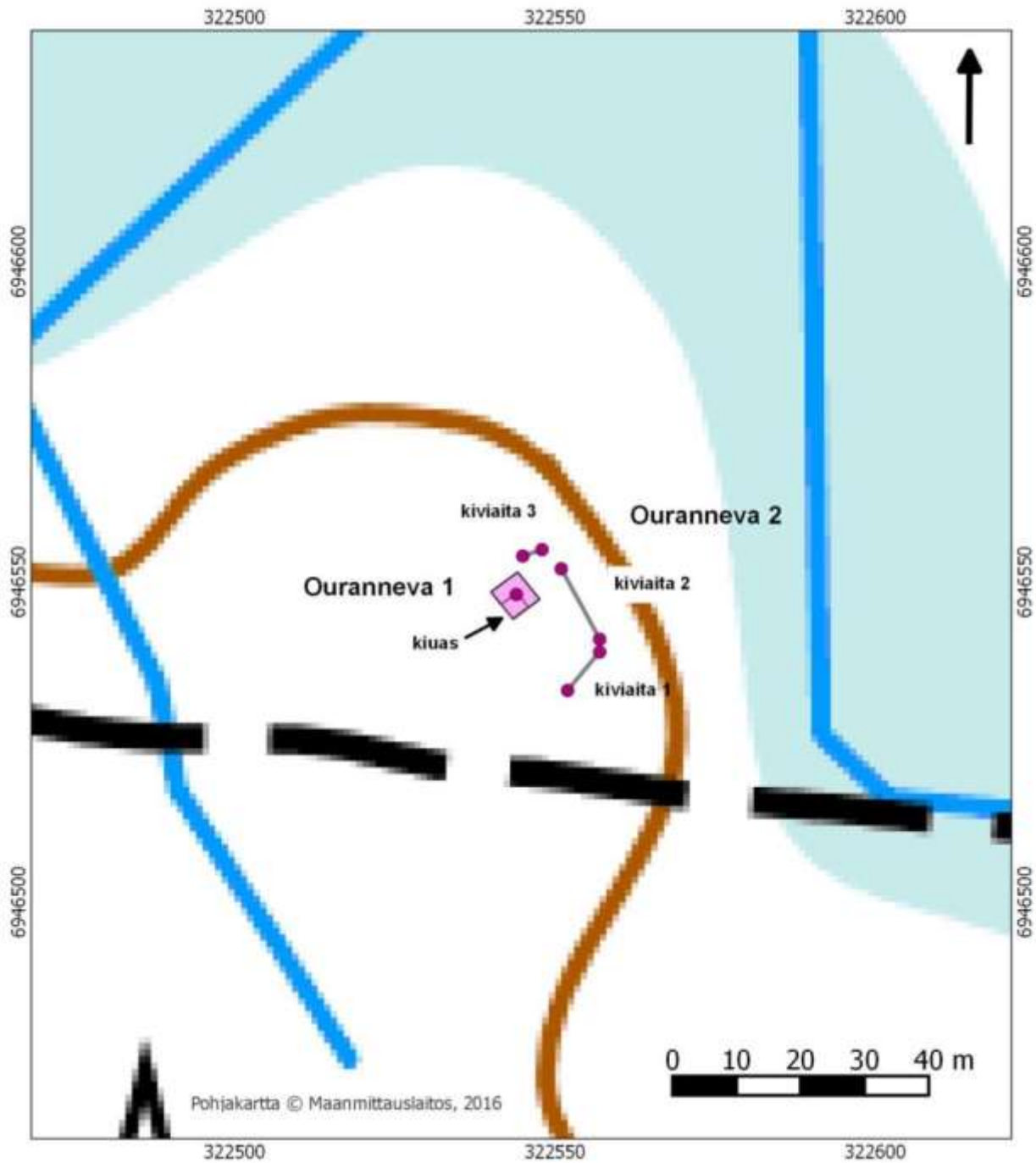
AKDG5060:1,
kiviaita 1.
Pohjoisnuoli aidan
koillispäässä.
Etelästä/Laija
Simponen-Robins

AKDG5060:2,
kiviaita 2.
Luoteesta/Laija
Simponen-Robins

AKDG5060:3, kiviainan 3 koillisestä.
Koillisesta/Laija Simponen-Robins

Alavus Ouranneva 2. Peruskarttaote 1:1000. Kiviaidat 1-3 merkitty karttaan liilanväriseellä ympyrällä ja harmaalla viivalla. Talonpohjan (Ouranneva 1) sijainti vaaleanpunaisella neliöllä.

9. Alavus Sydänmaa Jääskä 1 (perustus 1)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>talonpohjat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6951006 i= 308594 z= 110 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiukaan keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 19,1 km länsiluoteeseen Jääskänjärven itäpuolella. Nykyisestä Jääskän talosta noin 0,4km luoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-405-17-359</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5061:1-4</i>

Aiemmat tutkimukset

Alavus Sydänmaa Jääskä oli ennen tätä inventointia muinaisjäännösrekisterissä mahdollisena muinaisjäännöksenä (numero 10500029). Tiedot kuuluvat: ”Jääskän talon Alavudella kerrotaan kulkeneen perintönä samalla suvulla yli 700 v. (Turun lehti, Wanha talo, 22.8.1911). Ensimmäiset asukkaat olisivat tarinan mukaan palaneet talonsa mukana; peltoa tehdessä on löydetty ihmisten luita ja palaneen huoneen raunioita ja hiiliä.” Paikan koordinaatit oli laitettu nykyisen Jääskän talon kohdalle P:6950643 I:308757. (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 16.5.2016.)

Inventoinnissa vuonna 2006 tämä alue oli rajattu tutkimusalueen ulkopuolelle (Jussila & Sepänmaa 2006b).

Inventointi 2016

Ilmajoen kappelikunnan kymmenysluetteloon 1575 on merkitty Ahvenjärvelle uudisasukkaat Pekka Jääskeläinen ja Pekka (= Pieti) Lapveteläinen. Pekka Lapveteläisen poika maksoi kymmenysveron vielä 1603, mutta jo vuoden 1604 kymmenysluettelossa talo on jo autio. Tämän autiotalon nimenä on sitten Pietoisen autio. Pekka Jääskeläisen talo pysyi viljelyksessä ja siitä tuli Jääskä. Talo oli ennen isojakoa Alavuden kylän numero 3 ja isossajaossa siitä tuli Sydänmaan kylän numero 17.¹

Ilmajoen kesäkäräjillä 1694 kerrotaan autioituneeseen taloon nimeltään Pietoisen autio kuuluneen aikoinaan 2 tupaa, 2 saunaa, 2 navettaa, 2 rehulatoa, riiji ja jalka- aitta. Lisäksi talolla oli ollut humalatarha ja taloon oli kuulunut 12 niittyä. Autiotalon viljelyyn ottamista käsiteltiin vielä Ilmajoen kesäkäräjillä 1695, mutta sitä ei asutettu uudelleen vaan sen tilukset jäivät Jääskän taloon.²

Maanmittari Jonas Giäddan 1689 laatimassa kartassa Jääskän talon tontin luoteispuolella on peltokappaleita, joiden keskellä on selvästi nähtävillä autiotalon tontti. Maanmittari Pehr Kiellmanin 1756–1757 laatimassa kartassa entisen tontin paikka on hyvin nähtävillä, mutta kartassa ovat esitettyinä vain (viljelyksessä olleet) tontin eteläpuoliset pellot. Peltojen (tiluskuvio 5) nimenä on Autio. Vertaamalla vuosien 1689 ja 1756–1757 karttoja nykykarttoihin autiotalon tontti osuu pellon kohdalle jo vuoden 1961 peruskartassa.³

Vuonna 1911 on tallennettu perimätieto, jonka mukaan Jääskän talon ”ensimmäiset asukkaat owat palaneet talonsa kanssa”. Lisäksi peltoa tehtäessä kerrotaan löydetyn ”ihmisen luita ja palaneen

huoneen raunioita ja hiiliä.” Samuel Jääskä on kertonut 1948 perimätiedon, jonka mukaan Jääskänjärven/Ahvenjärven itäpuolella ollut Pietilän talo on palanut väkineen. ”Kaikki hävis. Jääski tuli sen Pietilän autiolle. Setäni siltä Pietilän paikalta rauniot pelloks raivannu.” Koska autiotalon tontti on nykyisten peltojen kohdalla, mainitut perimätiedot talon palamisesta ja pellonraivauksesta sopivat vuosien 1689 ja 1756–1757 karttojen esittämään autiotalon tonttiin. Niilo Liakka kirjoittaa (1934) kuitenkin Jääskän talosta, että Matti Ollinpoika Jääskän isä olisi 1650 siirtänyt talonsa toiseen paikkaan ja jatkaa: ”Vanha talon pihamaa oli herättänyt käsityksen, että talon vieressä oli muka vanha asumus.”. Eero Kojonen esittää (1963) asian suunnilleen samoin käyttäen lähteenä vuoden 1689 karttaa ja Liakan kirjoitusta.⁴

Jääskän talon ensimmäiset torpat perustettiin jo 1700- luvun lopulla ja 1800- luvun päättyessä talolla oli jo useita torppia. Talolla on ollut mm. Pietilä- niminen torppa ainakin jo 1859. Pietilän torpan paikka selviää 1800- luvun pitäjänkartasta ja se on sijainnut Jääskän ja edelleen edellä selostetun autiotalon tontin luoteispuolella. Torpassa asuttiin vielä 1890, mutta 1895 se oli jo auto ja asukkaat olivat muuttaneet Jääskän talon Joutilan torppaan. Torpan nimi johtuu selvästi viereisestä Pietsosen autiosta.⁵

¹ KA. Voudintilit. Pohjanmaa.

² KA. Etelä- Pohjanmaan tuomiokunta. KOa:12, 320- 321, KOa:13, 67- 68; Kojonen 1963, 71- 72, 75- 78, 81, 85- 86.

³ KA. MHA. Maakirjakartat. E 1 24/1; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E 49 4/9, 4/16; VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Alavus 1:12, 5:6. – Kompassiruuus ei osoita pohjoiseen Giëddan kartassa. Vaasan läänin maanmittauskonttorissa säilynyt kartta Jääskän talon pelloista on päivätty 1758 ja karttaselitys puuttuu; MML. Peruskarttalehti 222303 (1961).

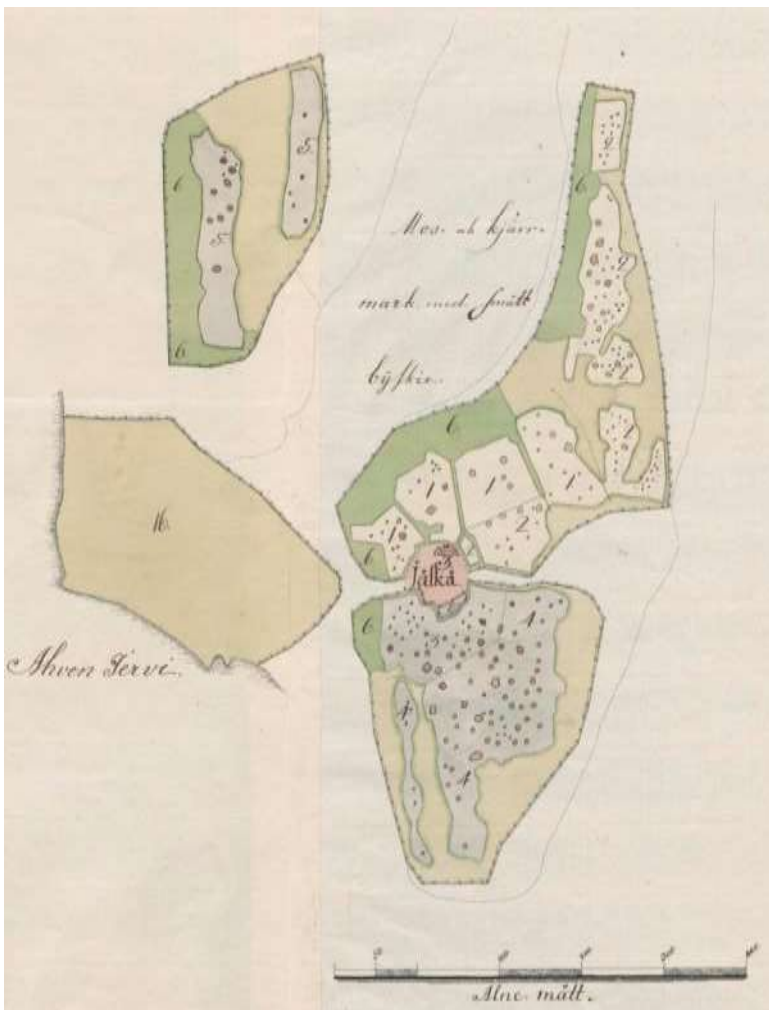
⁴ Turun lehti n:o 93/22.8.1911; Tuomaala 2015, 18; Liakka 1986, 223. – Kirjan 1. painos ilmestyi vuonna 1934. Liakka mainitsee lähteenään maanmittari Jonas Gieddan kertomuksen vuodelta 1690, jota ei kuitenkaan ole toistaiseksi löytynyt säilyneistä asiakirjoista tai karttojen selityksistä. Tämä kertomus ei ole sama kuin Ilmajoen talvikäräjillä 1695 (KOa:13, 44- 46) esitetty maanmittari Gieddan 1689 laatima erityisluettelo uudistaloista; Kojonen 1963, 71- 72, 86.

⁵ VMA. Korsholman itäisen voutikunnan henkikirjoittaja. Henkikirjat; VMA. ASA; KA. MHA. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-aineisto. Pitäjänkartasto. Alavus (222303 la); KA. Henkikirjat. 1890 Va:159, 454v- 455, 1895 Va:188, 537v- 538.

Ote maanmittari Jonas Giäddan vuonna 1689 laatimasta kartasta. Jääskän talon tontin luoteispuolella on peltokappaleita, joiden keskellä on selvästi nähtävillä autiotalon tontti. Huomaa kallistus; kartalla pohjoinen on luoteessa.

Kartta: KA. MHA. Maakirjakartat E1 24/1.

Ote kartasta vuosilta 1756–1757 . Keskellä peltoja Jääskän talo.

Kartta: KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 4/9.

Jääskän talon pelloista laadittu kartta vuodelta 1758.

Kartta: VMA. VMMKA. Alavus 1:12, 5:6.

Alavuden Jääskässä käytiin 18.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Paikallisoppaaksi saatiin jääskäläinen Paavo Sepponen, joka kertoi perustusten olevan paikallisten tiedossa.

Perustus 1: Aivan tien viereltä Jääskän nykyisestä talosta noin 400 m luoteeseen havaittiin talon perustukset. Paavo Sepposen mukaan tätä rakennusta on kutsuttu Jääskän autioksi. Sen perustukset on tehty kivistä L:n muotoon ja ne ovat kooltaan 12,50 × 7,5 metriä (katso kartta alla).

Perustuksen nurkkakivet on asetettu niin että ne ulottuvat noin 0,2 metriä varsinaisten seinälinjojen ulkopuolelle noin 0,15 m nykyisen maanpinnan yläpuolella. Seinävallit ovat 0,4 m korkeat ja noin 1-1,2 m leveät. Rakennuksen eteläinen seinävalli on melko maantasainen ja vaikeammin erottuva. Kiuas on kooltaan 2,5 × 2 metriä ja se on 0,6 m korkea sijoittuen isomman tuvan koillisnurkkaan. Kiukaassa erottui ainoastaan kiviä, ei esimerkiksi tiiliä.

Isompi tupa, jossa kiuas sijaitsee, on kooltaan 7,5 × 7 metriä ja pienempi, kylmä tupa tai huone 5 × 4,8 metriä. Suuremman tuvan keskellä on 1,5 metriä syvä kuoppa, joka on melko vastikään täytetty muutamilla suurilla kivillä. Talonperustuksen länsipuolella maasto on heinikkoista ja kivisempää. Perustusten 1 koordinaatit (kiuas) ovat P: 6951006 I: 308594 Z: 110 mmpy.

Perustusta 1 ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännekseksi, sillä kyseessä voivat olla vanhat Jääskän talon rauniot.

AKDG5061:1,
talonpohja kuusia ja
koivuja kasvavan alueen
kohdalla.
Pohjoisesta/Laija
Simponen-Robins

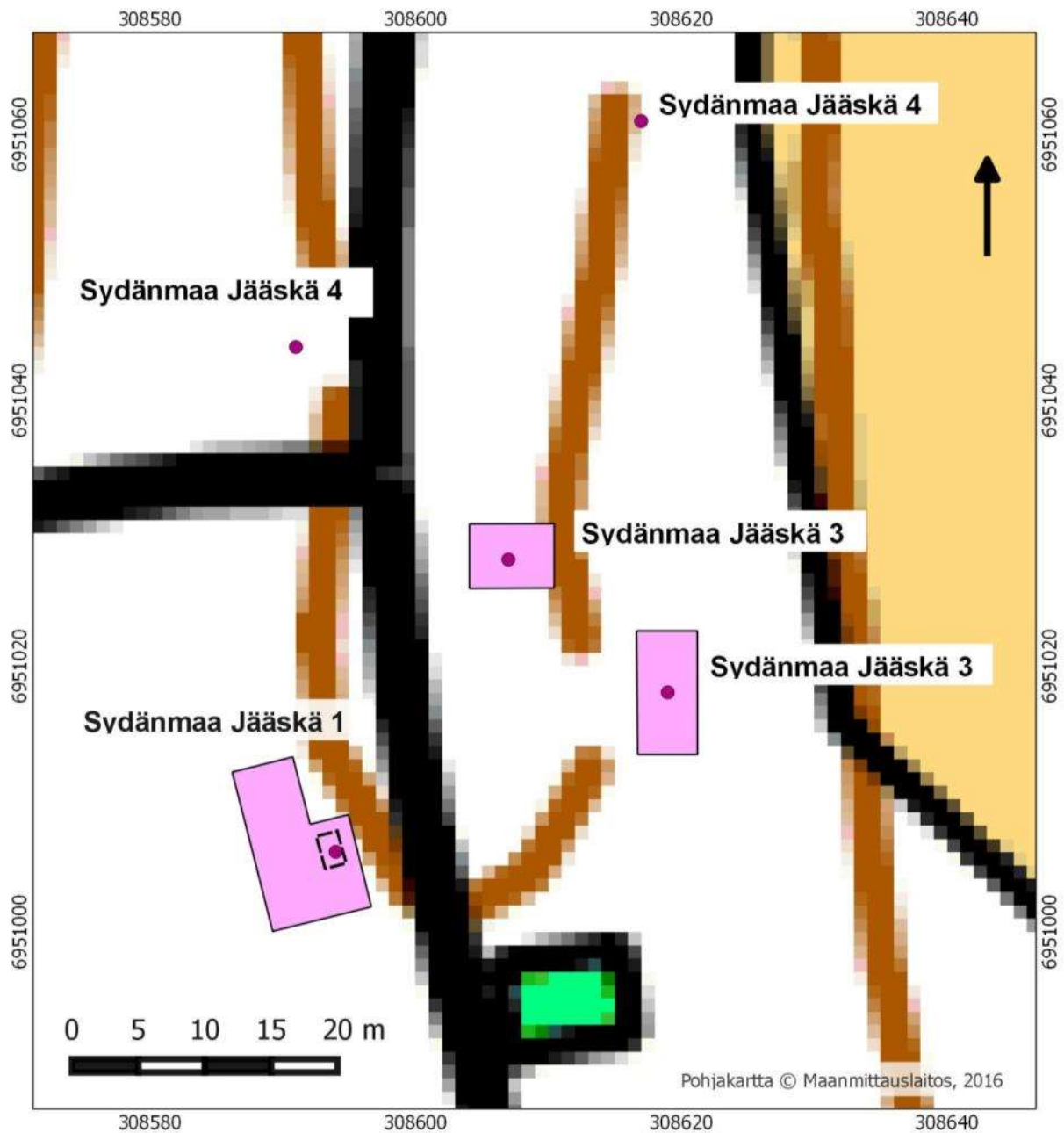
AKDG5061:2, perustus
tieltä nähtynä.
Idästä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5061:4, kiuas
lähikuvassa.
Etelästä/Laija
Simponen-Robins

Alavus Sydänmaa Jääskä 1. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Sydänmaa Jääskä 1. Peruskarttaote 1:500. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (kivas). Talonperustus hahmoteltu vaaleanpunaisella neliöllä. Kivas merkitty mustalla katkoviivalla.

10. Alavus Sydänmaa Jääskä 2 (tervahauta)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6951031 i=308460 z= 105mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kohteen keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 19,2 km länsiluoteeseen Jääskänjärven itäpuolella. Nykyisestä Jääskän talosta noin 0,5 km luoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-405-17-359</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5062:1</i>

Aiemmat tutkimukset

Alavuden pohjoisosan rantaosayleiskaavainventoinnissa vuonna 2006 tämä alue oli rajattu tutkimusalueen ulkopuolelle (Jussila & Sepänmaa 2006b).

Inventointi 2016

Alavuden kirkosta noin 19,2 km länsiluoteeseen Jääskänjärven itärannalta Jääskän talosta noin 0,5 km luoteeseen havaittiin rantaterassilta pyöreä ja laakea tervahauta. Tervahauta on halkaisijaltaan 20 metriä. Hautakuopanne on laakea ja 1,3 metriä syvä. Tervahautaa reunustaa oja ja toinen valli (paksuus 3 metriä). Ulommaisena vallin korkeus on 0,7 metriä. Lasku-uoma eli halssi viettää suoraan länteen Jääskänjärvelle päin, ja lasku-uoman pituus on 7 metriä.

Tervahauta on hyvin säilynyt. Sen koordinaatit (keskikohta) ovat P: 6951031 I: 308460 Z: 105 mmpy.

AKDG5062:1, panoraama tervahaudasta. Pohjoisnuoli on asetettu reunavallin korkeimmalle kohdalle. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Alavus Sydänmaa Jääskä 2. Peruskarttaote 1:5000. Tervahaudan keskikoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

11. Alavus Sydänmaa Jääskä 3 (perustukset 2 ja 3)

Perustiedot

<i>Muinaisjäänöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäänöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	<i>talonpohjat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>moderni</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>-</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6951028 i=308607 z= 110 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Perustuksen 2 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 19,1 km länsiluoteeseen Jääskänjärven itäpuolella. Nykyisestä Jääskän talosta noin 0,4km luoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-405-17-359</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5063:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Inventoinnissa vuonna 2006 tämä alue oli rajattu tutkimusalueen ulkopuolelle (Jussila & Sepänmaa 2006b).

Inventointi 2016

Alavudella Jääskässä käytiin 18.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Paikallisoppaaksi saatiin jääskäläinen Paavo Sepponen.

Arkistolähteiden osalta katso Alavus Sydänmaa Jääskä 1 ja Alavus Sydänmaa Jääskä 2 edellä.

Perustus 2: Edellisestä talonpohjasta (Alavus Jääskä 1) noin 22 m koilliseen tien toisella puolella erottuu maastossa neliskulmainen talonperustus. Se vaikuttaa modernilta, eikä siinä ole kiuasta. Paikallisopas Paavo Sepposen mukaan tämä rakennus lienee vanha lato. Perustukset on tehty kokonaan kivistä. Ne ovat kooltaan 6,3 × 4,8 metriä ja 0,40–0,55 m korkeat. Kyseessä on luultavasti 1800-luvulla tai vasta myöhemmin 1900-luvulla purettu lato.

Perustusten 2 koordinaatit (keskimittaus) ovat P: 6951028 I: 308607 Z: 110 mmpy.

Perustus 3: edellisestä kohteesta noin 12 m kaakkoon sijaitsee pohjois-eteläsuuntainen suorakulmainen kivistä tehty, kooltaan 9,2 × 4,5 m kokoinen talonperustus, joka on 0,2-0,6 m korkea. Korkeampaa kumpua perustusten keskellä kairattiin hieman ja siitä paljastui hiiliä ja tiilimurskaa. Eteläpuoli noin 4,5 metrin matkalta on matalampi ja koostuu ainoastaan kivistä. Perustusten päällä kasvaa kuusi. Kyseessä on tiilimurskasta päätellen melko moderni perustus.

Perustusten 3 koordinaatit (keskimittaus) ovat P: 6951018 I: 308619 Z: 110 mmpy.

Jääskän perustusten 2 ja 3 katsottiin resentin luonteensa vuoksi kuuluvan luokkaan ”muu inventointihavainto”.

AKDG5063:1, perustus 2 koivun juurella. Pohjoisnuoli asetettu seinälinjan päälle. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

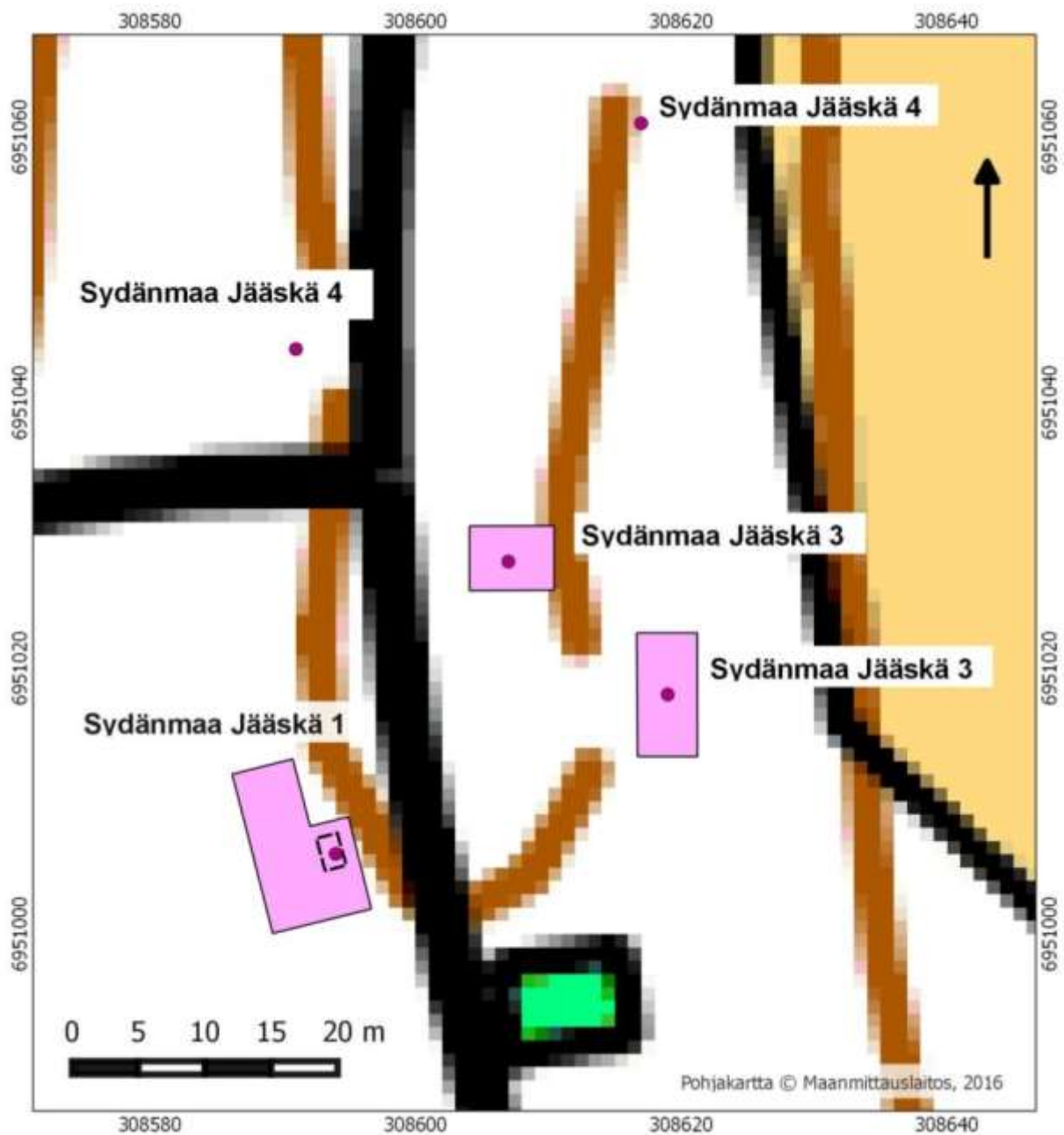
AKDG5063:2, perustus 3 kasvillisuuden alla. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

AKDG5063:3, perustuksen 3 kiuas, josta löytyi tiilimurskaa. Lounaasta/Laija Simponen-Robins

Alavus Sydänmaa Jääskä 3. Peruskarttaote 1:5000. Perustusten 2 ja 3 pistekoordinaatit liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Sydänmaa Jääskä 3. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla. Talonperustukset hahmoteltu vaaleanpunaisilla neliöillä.

12. Alavus Sydänmaa Jääskä 4 (kuopat)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>-</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kuopat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>moderni?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>-</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6951044 i=308591 z=110 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kuopan 2 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 19,1 km länsiluoteeseen Jääskänjärven itäpuolella. Nykyisestä Jääskän talosta noin 0,4km luoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.10-405-17-359</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5064:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

Inventoinnissa vuonna 2006 tämä alue oli rajattu tutkimusalueen ulkopuolelle (Jussila & Sepänmaa 2006b).

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Alavus Sydänmaa Jääskä 2 edellä.

Jääskässä käytiin 18.5.2016. Paikallisoppaana toimi jääskäläinen Paavo Sepponen.

Kuoppa 1 on kooltaan 2,5 × 2 metriä ja 0,7 metriä syvä ja sijaitsee Jääskän havainnoista pohjoisimpana, noin 55 m talonperustuksista 1 koilliseen lähellä pellon reunaa. Kuopan vierellä sijaitsee suuri siirtolohkare. Kuoppa tulkittiin moderniksi. Kuopan 1 koordinaatit ovat P: 6951061 I: 308617 Z:110 mmpy.

Kuoppa 2 Talonperustuksista 1 pohjoiseen, Jääskänjärvelle vievän tien risteyksen pohjoispuolella noin 35 metrin päässä havaittiin kuoppa 2. Se on kooltaan 4,5 ×1,5 metriä ja 1 m syvä. Kuopan pohjalla erottuu kivivuoraus. Kuopan tulkittiin mahdollisesti voivan olla esimerkiksi kellarin jäännökset. Kuopan 2 koordinaatit ovat P: 6951044 I: 308591 Z: 110 mmpy.

Kuoppia 1-2 ei ole tarpeen suojella muinaismuistolaililla.

AKDG5064:1, kuoppa 1
pellon reunalla.
Luoteesta/Laija
Simponen-Robins

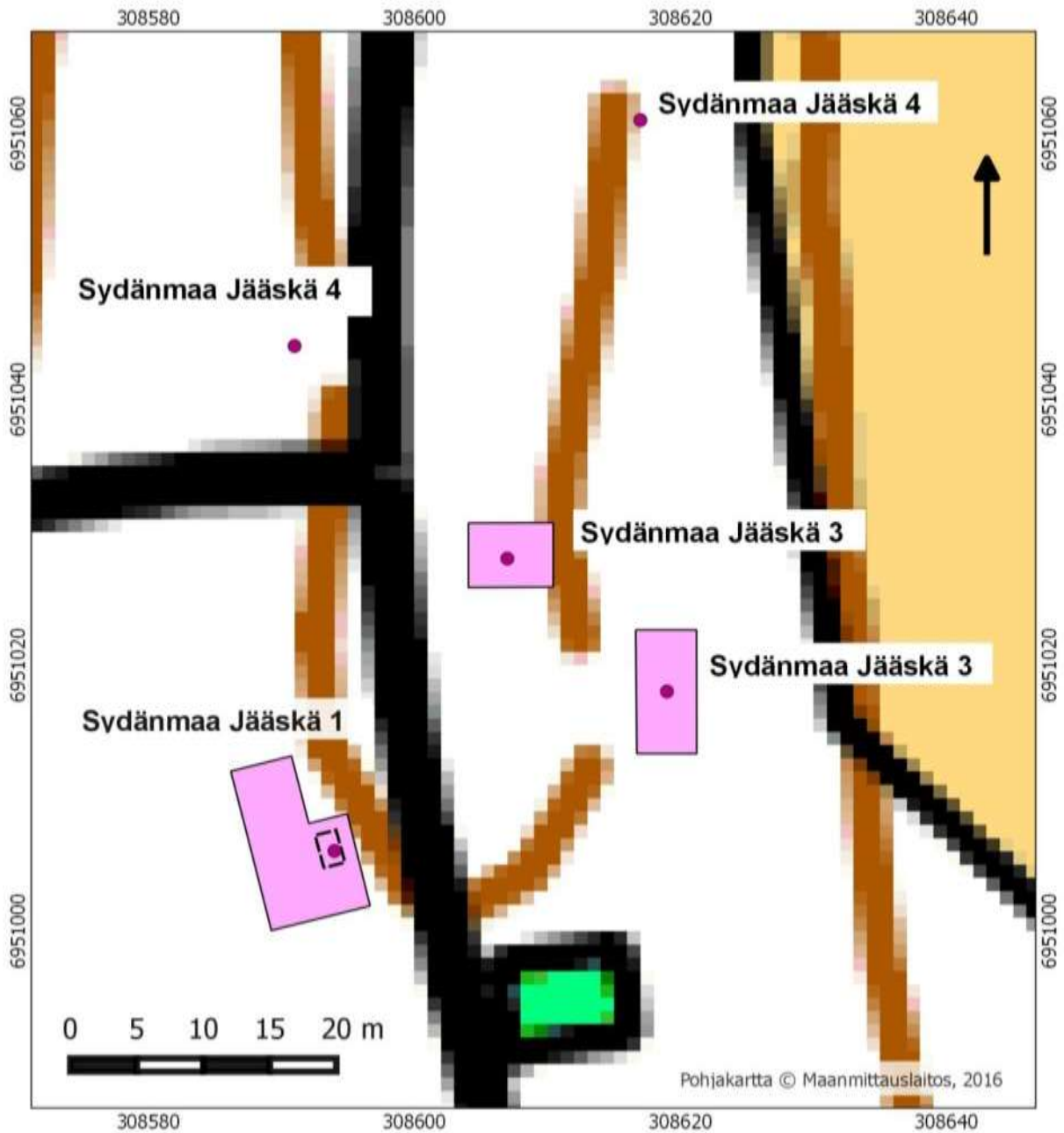

AKDG5061:2, kuopan 2
kivinen pohja näkyy.
Heikki Hämäläinen
kuvassa. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

Alavus Sydänmaa Jääskä 4. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti lilianvärisen ympyrän kohdalla.

Alavus Sydänmaa Jääskä 4. Peruskarttaote 1:500. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

13. Ähtäri Akkosaari 1 (kivikautinen asuinpaikka)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>kivikautinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6948928 i= 364724 z= 175 mmpy.</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Löydöllisen koepiston 1 sijainti (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kivijärven Akkosaaren eteläpäässä, Ähtärin kirkosta noin 16,8 km koilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-893-1-0</i>
<i>Löydöt:</i>	<i>KM 40936:1-4 (diar. 13.6.2016)</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5073:1-5</i>

Aiemmat tutkimukset

Hämäläinen 2010: Kivijärven Akkosaareen kerrotaan haudatun Kivijärven länsirannalla olleen Ähtäriin vanhimmaksi asuinpaikaksi kerrotun *Autio*-nimisen paikan asukkaat.¹ Edelleen Aution länsipuolella on *Sikahuuva*-niminen paikka. Sikahuuvassa kerrottiin olevan korkea kumpu, johon on haudattu "useita ruumiita".²

Kivijärven Akkosaari jäi isossajaossa kruunun liikamaalle ja se oli jakokirjassa 1834 tiluskuvio 193, louhikkoinen saari (Hollster holme). Saaren nimeä ei tuolloin mainita.³

¹ Tuomaala 1951, 194–196.

² Tuomaala 1951, 196. ÄSA. Hämäläinen, Heikki: Ähtäriin ev. lut. seurakunnan hautausmaiden inventointi 2011.

³VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 3:5, 3:15f.

Inventointi 2016

Akkosaareessa käytiin veneellä Tyrisevänniemestä käsin 17.5 ja 19.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Saari kierrettiin mahdollisten tilapäishautapainanteiden löytämiseksi, ja saaren lounaisrannalle tehtiin myös pieniä lapionpistoja vanhimman asutuksen paljastamiseksi. Näistä neljästä löydettiin kvartsi-iskoksia, mikä kertoo että saarella on väljästi kivikaudelle ajoitettava asuinpaikka. Akkosaaresta dokumentoitiin kaikki koepistot (12 kpl). Lisäksi koekuopista toivottiin löytyvän kvartsi-iskosten eli työkalujen työstöjätteen lisäksi muutakin materiaalia kuten palanutta luuta, mutta kvartsin lisäksi muuta materiaalia ei kuitenkaan löydetty. Löydölliset koepistot on tekstissä lihavoitu, ja ehdotus muinaisjäännöksen rajaamisesta on esitetty kartalla punaisella rasteroinnilla. GPS-mittausten tarkkuus on kuitenkin vain +/- 5 metriä, mikä tarkoittaa, että mitattujen pisteiden sijainti suhteessa toisiinsa todellisuudessa ei ole täysin kartan osoittama.

Löytöalue on kaksiosainen, löytöjä tavattiin pohjoisempaa koepistosta 3, missä löydöt rajoittuivat vain yhteen kvartsi-iskokseen, ja etelämpää koepistoista 1, 2 ja 10, joista kaikista tavattiin yhdet kvartsi-iskokset. Eteläiselle ja pohjoiselle löytöalueelle tehtiin ehdotus rauhoitusalueeksi (katso peruskarttaote alempana). Eteläisen alueen suurempaan kokoon vaikuttivat myös mahdollisten

hautapainanteiden sijainti (Ähtäri Akkosaari 2), jotka laitettiin muinaisjäännösrajausten sisäpuolelle.

Koepisto 1: Ensimmäisestä kaivetusta lapionpistosta, jonka halkaisija oli noin 25 cm, paljastui kvartsi-iskos heti turpeen alapinnasta ensimmäisellä vierailulla saarelle 17.5. Kuopassa havaittiin normaali mäntykankaalle tyypillinen podsolimaannos, maaperä on hiekkaa. Turpeen paksuus oli 10 cm, ja kvartsi-iskos paljastui sen alapinnasta. Turpeen alla oli harmaa huuhtoutumiskerros (paksuus 10 cm), ja koepiston pohjalla havaittiin keltainen hiekka. Kaivettu 30 cm.

Koepiston koordinaatit ovat: P: 6948928 I: 364724 Z: 175 mmpy.

Löydöt: KM 40936:1, kvartsi-iskos (diar.13.6.2016)

Koepisto 2: Edellisestä 1,5 metrin päähän tehtiin toinen pieni koepisto, ja siitä havaittiin myös yksi kvartsi-iskos. Pintaturpeen (paksuus 10 cm) alla havaittiin vaaleanpunainen irtonainen ja kuiva hiekkainen **kulttuurikerros**, jonka paksuus oli noin 5 cm. Tämän alla tavattiin toinen harmaan hiekan kerros (paksuus 4 cm) ja sen alla keltainen hiekka. Kaivettu 40 cm.

Koepiston koordinaatit ovat: P: 6948924 I: 364722 Z: 175 mmpy.

Löydöt: KM 40936:2, kvartsi-iskos (diar.13.6.2016)

Koepisto 3: koepisto 3 kaivettiin 19.5. rantaterassille ison männyn juurelle. Tästä löytyi yksi kvartsi-iskos. Koepistossa oli normaali hiekkaiselle maaperälle tyypillinen podsolimaannos. Vaikuttaa siltä, että tämän koepiston perusteella Akkosaari 1:n kivikautinen asuinpaikka jatkuu täällä hieman pohjoisempaan verrattuna muihin löydöllisiin koepistoihin 1-3.

Pintaturpeen (10 cm paksu) alla havaittiin harmaa huuhtoutumiskerros (3 cm) ja sen alla keltainen hiekka. Kaivettu 30 cm. Kvartsi löytyi aivan pintaturpeen alta noin 10 cm syvyydestä maanpinnasta mitattuna.

Löydöllisen koepiston 3 koordinaatit ovat P: 6949024 I: 364642 Z: 175 mmpy.

Löydöt: KM 40936:4, kvartsi-iskos (diar.13.6.2016)

Koepisto 4: koepisto 4 kaivettiin edellisestä löydöllisestä koepistosta 3 runsaan 2 metrin päähän löytöalueen rajaamiseksi. Kuopassa oli pintaturpeen (5 cm) alla harmaa huuhtoutumiskerros (7 cm) ja alla irtonainen ja kuiva keltainen hiekka. Kaivettu 25 cm. Ei löytöjä.

Koepisto 5: Koepisto 5 kaivettiin samalle terassille kuin koepistot 3-4. Kuopassa havaittiin normaali podsolimaannos: pintaturpeen (10 cm) alla huuhtoutumiskerros (5 cm) ja sen alla keltainen hiekka (20 cm). Kaivettu 35 cm. Ei löytöjä.

Koepisto 6: koepisto 6 kaivettiin löydöllisten koepistojen 3 ja 1,2 ja 4 väliselle terassille. Kuopassa oli normaali podsolimaannos. Pintaturpeen (10 cm) alla huuhtoutumiskerros (5 cm) ja sen alla keltainen hiekka (5 cm), kaivettu 20 cm. Ei löytöjä.

Koepisto 7: koepisto 7 kaivettiin samaan kohtaan kuin edellinen. Kuopassa oli normaali podsolimaannos: pintaturpeen (5 cm) alla harmaa huuhtoutumiskerros (10 cm) ja sen alla oranssikeltainen hiekka (5 cm). Kaivettu 20 cm, ei löytöjä.

Koepisto 8: koepisto 8 kaivettiin edellisestä xx metriä etelään. Kuopassa oli normaali podsolimaannos: paksun pintaturpeen (15 cm) alla harmaa huuhtoutumiskerros (5 cm) ja sen alla ruskea pohjahiekka (5 cm). Kaivettu 25 cm, ei löytöjä.

Koepisto 9: koepisto 9 kaivettiin samalle terassille kuin löydölliset koepistot 1-2. Kuopassa havaittiin podsolimaannos: pintaturpeen (10 cm) alla oli irtonainen harmahtava huuhtoutumiskerros (7 cm), jonka alla oli kellanruskea hiekka. Kaivettu 30 cm, ei löytöjä.

Koepisto 10: koepisto 10 kaivettiin samalle terassille, löydöllisestä koepistosta 1 noin 2,5 metriä länteen terassin myötäisesti. Koepistosta löytyi yksi kvartsi-iskos. Maannos oli seuraavanlainen: pintaturpeen (10 cm) alla oli ohut huuhtoutumiskerros (2 cm), jonka alla havaittiin **kulttuurikerros** eli vaaleanpunainen hiekka (5 cm paksu, yläpinta 12-15 cm maanpinnasta alaspäin). Tämän alla oli keltainen hiekka, kaivettu 30 cm. Kuopasta dokumentoitiin SE-profiili valokuvin (alla).

Löydöllisen koepiston 10 koordinaatit ovat P: 6948922 I: 364719 Z: 175 mmpy.

Löydöt: KM 40936:3, kvartsi-iskos (diar.13.6.2016).

Koepisto 11: koepisto 11 kaivettiin edellisestä hieman ylemmäs terassille. Turpeen (10 cm) alla oli huuhtoutumiskerros (15 cm), ja tämän alla keltainen hiekka (2 cm), joka peitti suurta kiveä (kuoppaa ei voitu kaivaa syvemmälle). Ei löytöjä.

Koepisto 12: koepisto 12 kaivettiin löydöllisten kuoppien eteläpuolelle. Kuopasta havaittiin normaali podsolimaannos: turpeen (10 cm paksu) alla oli harmaa huuhtoutumiskerros (5 cm) ja sen alla keltainen hiekka. Kaivettu 20 cm, ei löytöjä.

Tulkinta: kyseessä on ennestään tuntematon, todennäköisesti kivikautinen asuinpaikka.

Löytöalueet ovat melko pieniä, eikä kvartsin lisäksi havaittu muuta materiaalia, mitkä voivat viitata siihen, että asuinpaikka on ollut käytössä vain lyhytaikaisesti. Muinaisjäännösalueille tehtiin rajausehdotus (katso peruskarttaote alla). Ähtäri Akkosaari 1 tulee suojella muinaismuistolaille.

AKDG5073:1. Kivikautinen asuinpaikka kuvan keskellä, löydölliset koepistot 1 ja 2 kuvassa. Koillisesta/Laija Simponen-Robins

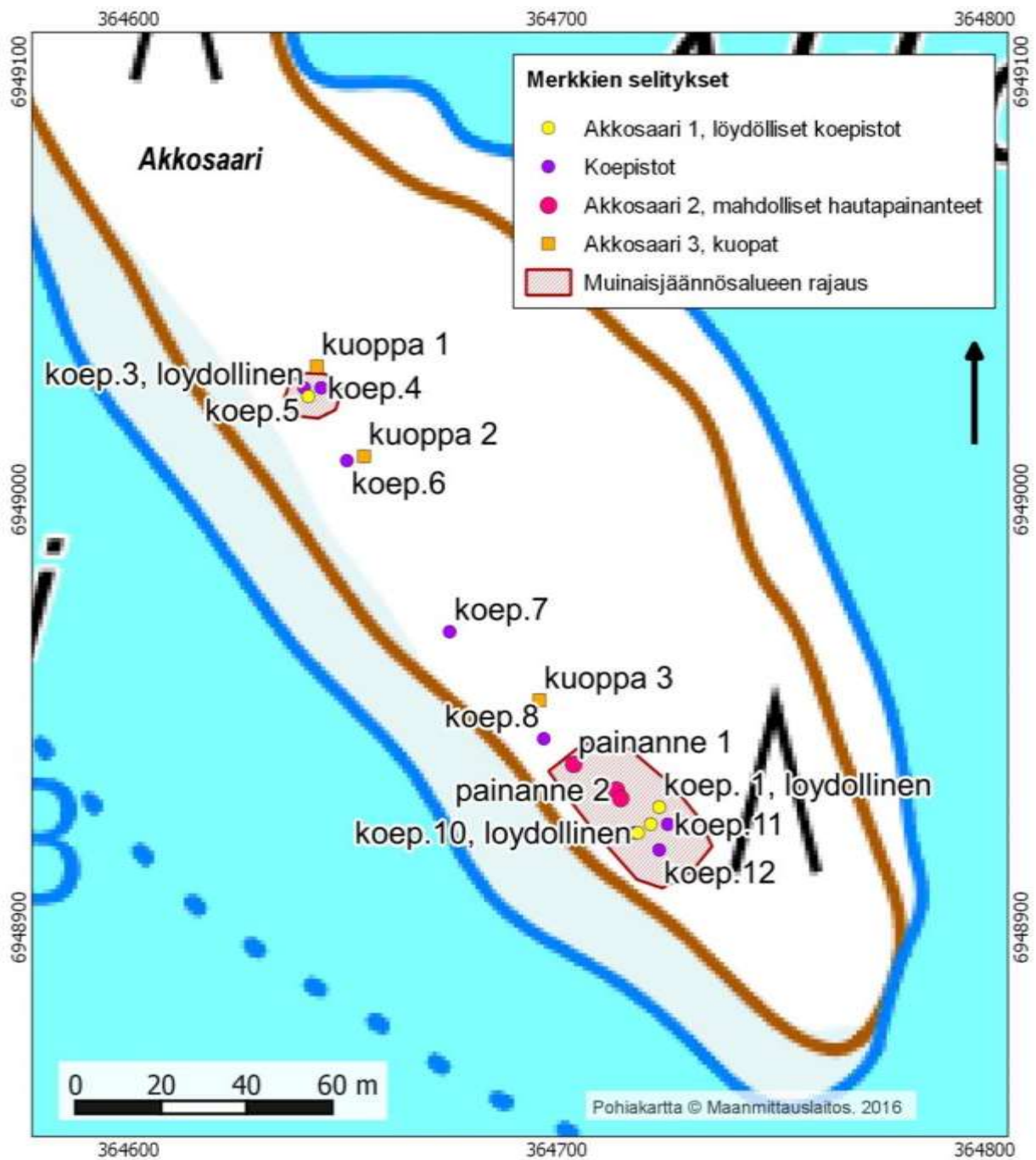
AKDG5073:2, löydöllisen koepiston 2 profiili.
Koillisesta/Laija Simponen-Robins

AKDG5073:3, löydöllinen koepisto 3 männyn juurella.
Tämä alue on pohjoisempaa löytöaluetta.
Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins

AKDG5073:4. Löydöllinen koepisto
10 eteläisellä löytöalueella.
Koillisesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Akkosaari 1. Peruskarttaote 1:1500. Akkosaarelle tehtyt löydöttömät koepistot merkitty liilanvörösellä ympyrällä, löydölliset keltaisella ympyrällä. Mahdolliset hautapainanteet 1-3 (Ähtäri Akkosaari 2) merkitty eteläisemmän muinaisjäännösrajaus (ehdotus) sisälle. Muut inventointihavainnot, resentit kuopat 1-3 (Ähtäri Akkosaari 3) merkitty oranssilla neliöllä.

14. Ähtäri Akkosaari 2 (mahdolliset hautapainanteet)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>hautapaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tilapäishaudat</i>
<i>Lukumäärä</i>	<i>3</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6948932 i= 364714 z= 175 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Keskimmäisen painanteen 2 sijainti (GPS-mittaus).</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kivijärven Akkosaaren eteläpäässä, Ähtärin kirkosta noin 16,8 km koilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-893-1-0</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5074:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Hämäläinen 2010: Kivijärven Akkosaaren kerrotaan haudatun Kivijärven länsirannalla olleen Ähtärin vanhimmaksi asuinpaikaksi kerrotun *Autio*-nimisen paikan asukkaat.¹ Edelleen Aution länsipuolella on *Sikahuuva*-niminen paikka. Sikahuuvassa kerrottiin olevan korkea kumpu, johon on haudattu "useita ruumiita".² Kivijärven Akkosaari jäi isossajaossa kruunun liikamaalle ja se oli jakokirjassa 1834 tiluskuvio 193, louhikkoinen saari (Hollster holme). Saaren nimeä ei tuolloin mainita.³

¹Tuomaala 1951, 194–196.

²Tuomaala 1951, 196. Ähtärin seurakunnan arkisto; Ähtärin ev. Lut. Seurakunnan hautausmaiden inventointi. 2011.

³VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 3:5, 3:15f.

Inventointi 2016

Ähtärin Kivijärvessä sijaitsevassa Akkosaarella käytiin veneellä 17.5 ja 19.5.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Saaren eteläpäästä havaittiin kolme soikeaa kuoppaa, jotka sijaittivat rantaterassilla peräkkäisessä jonossa. Nämä painanteet voivat olla tilapäishautauksissa käytettyjä muotonsa (soikea) ja suuntauksensa (kaikki pohjois-etelä- tai kaakko-luode) takia, mutta varmuutta siitä ei saatu. Akkosaarta 2 ehdotetaan mahdolliseksi muinaisjäännökseksi. Nämä painanteet 1-3 rajattiin muinaisjäännösalueen sisäpuolelle (katso oheinen kartta).

Painanne 1: painanne 1 on soikea, pohjois-eteläsuuntainen, ja kooltaan 1,5 × 1,2 × 0,4 metriä. Sen seinämät ovat loivat, eikä se muistuta modernia, jyrkkäseinäistä hiekanottokuoppaa.

Painanteen 1 koordinaatit ovat P: 6948938 I: 364704 Z: 175 mmpy.

Painanne 2: painanne 2 on syvä, soikea, pohjois-eteläsuuntainen ja kooltaan 1,5 × 1,0 × 1,0 metriä.

Painanteen 2 koordinaatit ovat P: 6948932 I: 364714 Z:175 mmpy.

Painanne 3: painanne 3 on soikea, kaakko-luode-suuntainen ja kooltaan 1,5 × 0,7 × 0,5 metriä.

Painanteen 3 koordinaatit ovat P: 6948930 I: 364715 Z: 175 mmpy.

AKDG5074:1, painanne 1.
Luoteesta/Laija Simponen-
Robins

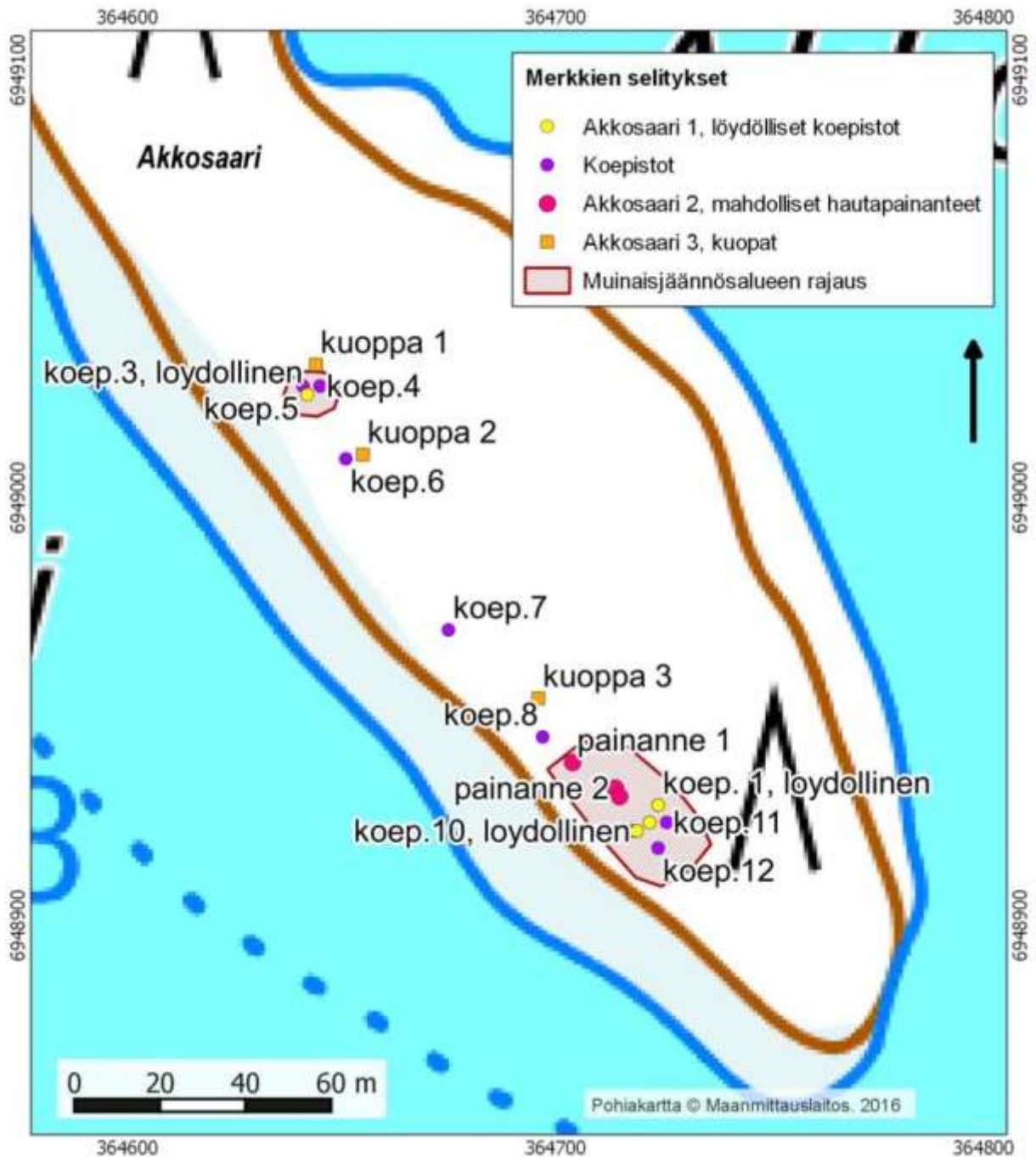

AKDG5074:2, painanne 2.
Luoteesta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5074:3, painanne 3.
Kaakosta/Laija Simponen-
Robins

Tulkinta: Havaitut painanteet voivat olla hautapainanteita. Painanteet 1-3 rajattiin rauhoitetun muinaisjäännösalueen sisälle (katso peruskarttaote alempana).

Ähtäri Akkosaari 2. Peruskarttaote 1:1500. Painanteet 1-3 merkitty lilanvärillä ympyrällä. Koepistot merkitty lilalla ympyrällä, löydölliset keltaisella ympyrällä (Ähtäri Akkosaari 1). Kuopat 1-3 (Ähtäri Akkosaari 3) merkitty oranssilla neliöllä.

15. Ähtäri Akkosaari 3 (resentit kuopat)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kuopat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>3</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>resentti</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6949010 i= 364655 z= 175 mmpy.</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Keskimmäisen kuopan 2 sijainti (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kivijärven Akkosaaressa Ähtärin kirkosta noin 16,8 km koilliseen. Painanteet sijaitsevat rantaterassilla saaren lounaisrannalla.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-893-1-0</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5075:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Hämäläinen 2010: Kivijärven Akkosaareen kerrotaan haudatun Kivijärven länsirannalla olleen Ähtärin vanhimmaksi asuinpaikaksi kerrotun *Autio*-nimisen paikan asukkaat.¹ Edelleen Aution länsipuolella on *Sikahuuva*-niminen paikka. Sikahuuvassa kerrottiin olevan korkea kumpu, johon on haudattu "useita ruumiita".² Kivijärven Akkosaari jäi isossajaossa kruunun liikamaalle ja se oli jakokirjassa 1834 tiluskuvio 193, louhikkoinen saari (Hollster holme). Saaren nimeä ei tuolloin mainita.³

¹Tuomaala 1951, 194–196.

²Tuomaala 1951, 196. Ähtärin seurakunnan arkisto; Ähtärin ev. Lut. Seurakunnan hautausmaiden inventointi. 2011.

³VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 3:5, 3:15f.

Inventointi 2016

Akkosaaressa käytiin veneellä 17.5 ja 19.5 2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Saaren lounaispuolelta havaittiin kolme laajaa kuoppaa, jotka vaikuttivat moderneilta jyrkkien seinämiensä ja suuren kokonsa vuoksi. Niiden tulkittiin olevan mahdollisesti hiekanottoon tai muuhun moderniin toimintaan liittyviä, koska ne olivat myös kaikki melko syviä. Myös kuoppien sijainti aivan rantaterassilla sopisi hiekanottoon.

Kuopat olivat muodoltaan epämääräisiä ja metsittyneitä. Akkosaarella kasvaa mäntyjä ja sekametsää.

Kuoppa 1: kuoppa 1 on suuri, epämääräisen neliön muotoinen ja kooltaan 8,0 × 4,0 × 1,0 metriä. Sen seinämät ovat jyrkät, mikä viittaa siihen ettei kyseessä ole vanha rakenne. Kuopan 1 koordinaatit ovat P: 6949031 I: 364644 Z: 175 mmpy.

Kuoppa 2: kuoppa 2 on suuri, neliömäinen kuoppa, jonka keskellä kasvaa koivuja. Se on kooltaan 5,0 × 3,0 × 1,0 metriä.

Kuopan 2 koordinaatit ovat P: 6949010 I: 364655 Z: 175 mmpy.

Kuoppa 3: painanne 3 on suurehko, epämääräisen neliönmuotoinen ja kooltaan 3,5 × 3,0 × 1,0 metriä ja sijaitsee aivan rantaterassin päällä.

Kuopan 3 koordinaatit ovat P: 6948953 I: 364696 Z: 175 mmpy.

Tulkinta: Kuoppien 1-3 muoto ja seinämien jyrkkyys viittaavat selvästi moderniin aikaan. Näitä kuoppia ei ole tarpeen suojella.

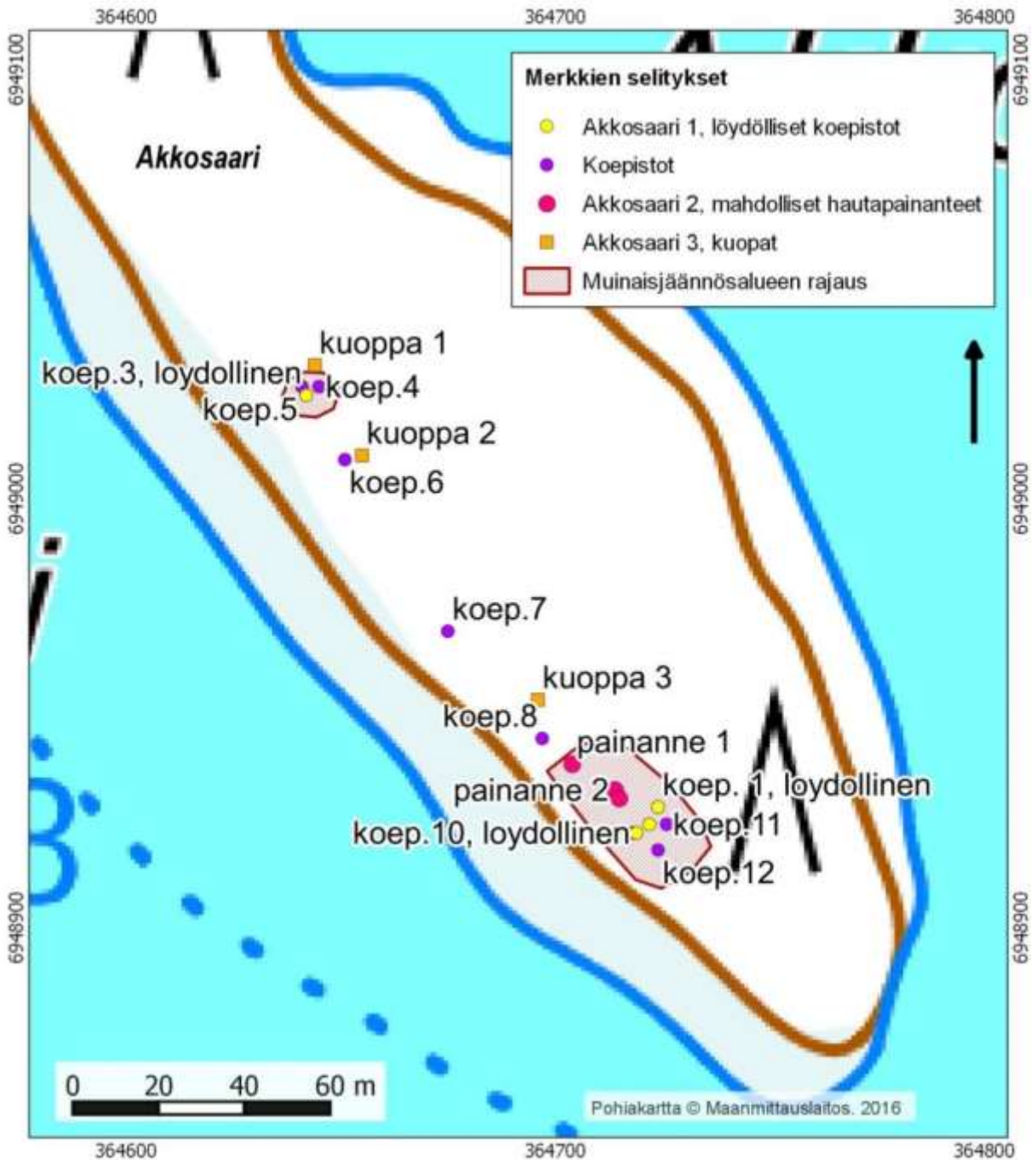
AKDG5075:1, kuoppa
1. Luoteesta/Laija
Simponen-Robins

AKDG5075:2, kuoppa
2. Luoteesta/Laija
Simponen-Robins

AKDG5075:3, kuoppa 3.
Luoteesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Akkosaari 3. Peruskarttaote 1:1500. Muut inventointihavainnot, resentit kuopat 1-3 merkitty oranssilla neliöllä. Akkosaarelle tehdyt löydöttömät koepistot merkitty lilalla ympyrällä, löydölliset keltaisella ympyrällä (Ähtäri Akkosaari 1). Painanteet 1-3 (Ähtäri Akkosaari 2) merkitty eteläisemmän muinaisjäännösrajausten sisälle.

16. Ähtäri Hakapellontie (kiviröykkiöt)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>maarakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6936431 i= 353473 z=155 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kiviröykkiön 1 sijainti (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtäriin kirkosta 4,7 km kaakkoon Hankaveden länsirannalla.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-402-5-155</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5076:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Ähtäriin Hankaniemessä sijaitsee Hankaniemeksi nimetty muinaisjäännös, joka on muinaisjäännösrekisterissä tunnuksella 989010009. Sen kuvaus kuuluu: Hankaveden länsirannalla, Hankaniemen talon maalla, talosta etelään on vanhalla hakamaalla, vanhan vesitien varressa matalia, runsaan kasvillisuuden peittämiä maan- ja kivensekaisia kumpuja/röykkiöitä, joista suurin osa näkyy maan pinnalle. Osa tuhoutunut. (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016.)

Muinaisjäännösrekisterin mukaan Tuula Heikkurinen-Montell on tehnyt Hankaniemen kohteella koekaivauksen vuonna 1983 (ei kertomusta, konseptilomake SKL Ähtäri 9).

Hankaniemen koordinaatit (ETRS-TM35FIN) ovat muinaisjäännösrekisterin mukaan P: 6936075 I (ETRS-TM35FIN): 353441 ja korkeustieto Z/m.mpy alin: 155,00 Z/m.mpy ylin: 157,50. (Muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016.)

Ähtäri-Seura ry teki kohteelle maastokäynnin 28.10.2014 (Heikki Hämäläinen, Marika Puntala, Marjatta Rantakömi), jolloin havaittiin, että näiden röykkiöiden sijainti ei sovi muinaisjäännösrekisterissä oleviin koordinaattitietoihin. Entinen maanomistaja, Marjatta Rantakömi kertoi maastokäynnin yhteydessä vuonna 2014 näiden röykkiöiden olleen aikaisemmin kartiomaisia maakumpuja.

Inventointi 2016

Hakapelto tarkistettiin 14.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen) ja tällöin havaittiin kaksi kiviröykkiötä Hakapellontien pohjoispuolelta aivan tien reunasta. Niistä otettiin GPS-mittaus.

Röykkiö 1 on pyöreä, halkaisijaltaan noin 3 metriä ja 0,5 m korkea. Röykkiö koostuu noin 0,1-0,4 m kokoisista kivistä. Kivien seassa ei havaittu lainkaan maata.

Röykkiön 1 koordinaatit ovat P: 6936431 I: 353473 Z: 155 mmpy.

Röykkiö 2 aivan röykkiön 1 puolella sijaitsee toinen, pyöreä, halkaisijaltaan noin 3 metrin ja 0,5 m korkea matala kivröykkiö. Kivet ovat halkaisijaltaan 0,5-0,6 metriä eli suurempia kuin röykkiössä 1. Röykkiön 2 koordinaatit ovat P: 6936430 I: 353479 Z: 155 mmpy.

On mahdollista, että kyseessä ovat samat röykkiöt kuin Muinaisjäännösrekisterin Hankaniemeksi nimetyt kivröykkiöt. Jos näin on, voisi kyseessä olla virhe, ja ne olisi merkitty muinaisjäännösrekisteriin Hankasaarentien varrelle, vaikka ne todellisuudessa ovat Hakapellontien varrella. Alueelta ei kuitenkaan tässä inventoinnissa havaittu enempää röykkiöitä (Hankaniemessä niitä on ollut useampia). Röykkiöiden ajoitusta tai luonnetta ei saatu tässä inventoinnissa selvitettyä.

Ote isojakokartasta vuosilta 1795–1797 Hankaniemen alueelta.

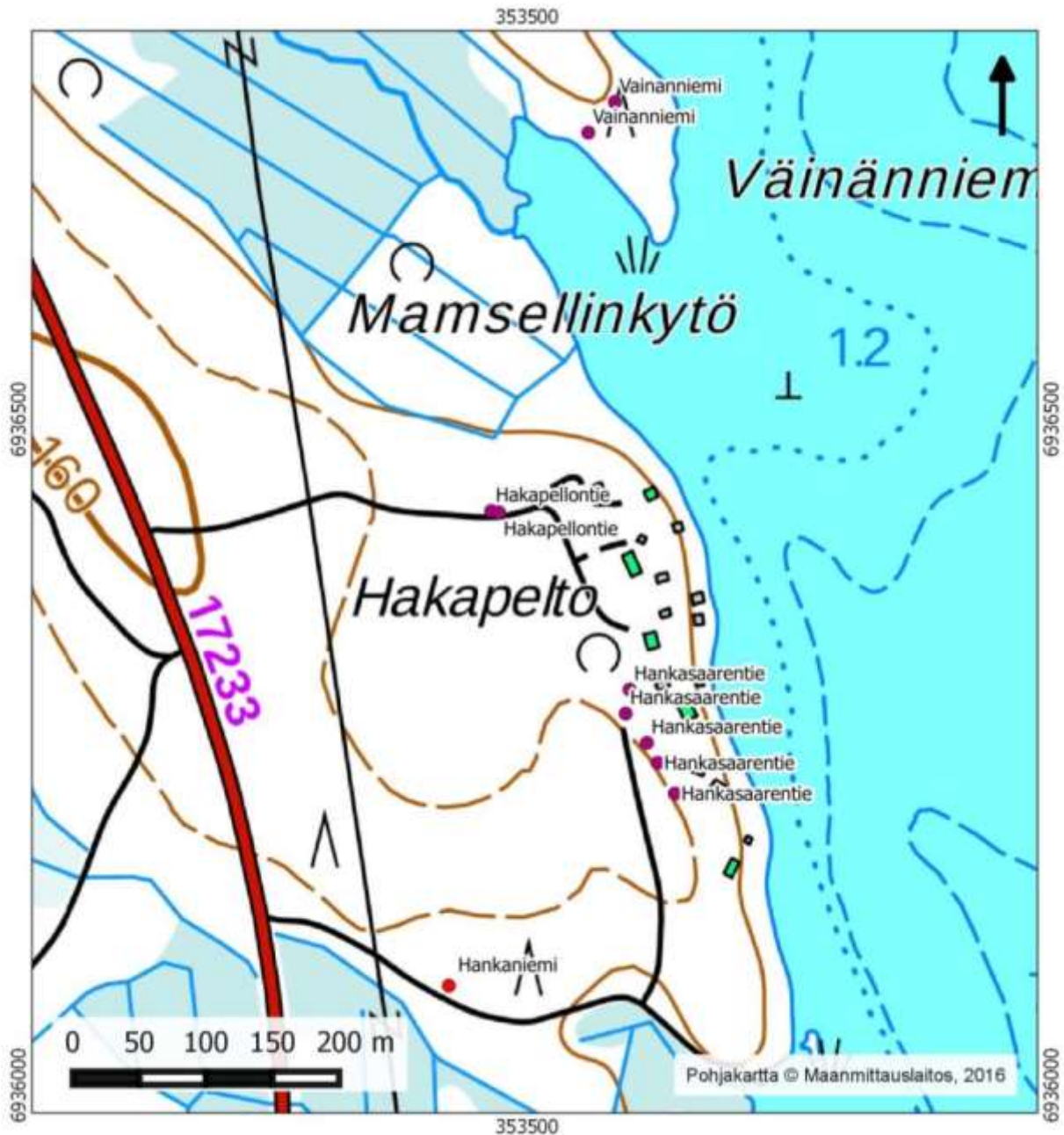
Kartta: VMA. VMMKA. Ähtäri 2:3.

AKDG5076:2 Kiviröykkiö 1
Hankaniementien reunassa.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5076:3 Kiviröykkiö 2
Hankaniementien reunassa.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Hakapellontie. Peruskarttaote 1:5000. Kiviröykkiöiden 1-2 sijainti merkitty liilanvärisellä ympyrällä Hakapellon yläosaan. Alempana Ähtäri Hankasaarentie (katso tämä raportti) ja kirkkaan punaisella ympyrällä Ähtäri Hankaniemi, joka on jo muinaisjäännösrekisterissä.

17. Ähtäri Hankasaarentie (kiviröykkiöt)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>5</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>esihistoriallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6936257 i= 353590 z= 155 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Keskimmäisen röykkiön 1 sijainti (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Hankaveden länsirannalla Hankasaarentien varrella noin 4,7km Ähtäriin kirkosta kaakkoon.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-402-5-98 ja .989-402-5-122</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5077:1-7</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Kohde tarkistettiin Ähtäri-Seuralaisten ja entisen maanomistajan kanssa 28.10.2014 (Heikki Hämäläinen, Marika Puntala ja Marjatta Rantakömi).

Inventointi 2016

Ähtäriin kappalainen Erik Perander (1719–1795) perusti Hankaveden kylään Hankaniemen (Hanganiemi) uudistalon ainakin jo 1760. Komissionimaanmittari Johan Florinin 1777 laatimassa kartassa vesistöstä Ähtäriin kappelikunnassa Hankaniemen nimenä on Pappila vaikka Ähtäriin kappeliseurakunta sai kappalaisen virkatalon vasta myöhemmin. Hankaniemen 1/8 manttaalin kruunun uudistalo perustettiin virallisesti vasta 4.7.1791. Siitä tuli isossajaossa Hankaveden kylän numero 5 ja se ostettiin perinnöksi 19.7.1837.¹

Hankaniemen talon pellot ulottuivat 1795 ja 1797 laaditun isojakokartan tiluskuvion mukaan Väinänniemen kärkeen saakka. Vuonna 1800 isojakoa varten laaditussa jyvitysluettelossa tiluskuvio 85 Väinänpuron molemmin puolin on mäntyräme, 86 (Väinänpuron suussa) alava maa, 87 poltettu kangas, 88 kivetöntä hiekkamultaa ja 89 korpi. Niityistä b 13 Väinänpuron Voilammen puoleisessa päässä on Wänänpurro, c 4 tiluskuvion 86 vieressä Wännänp[uro] ja c 5 Väinänpuron länsipuolella tiluskuvion 85 sisällä Pieni Nity. Wäinänpuro- niminen niitty mainitaan jo Hankolan talon tontista, rakennuksista, pelloista, niityistä ja muusta talon omaisuudesta ”paitsi metsistä” tehdyssä jakokirjassa 3.7.1775.²

¹ Hämäläinen1991, 73, 80; Krigsarkivet. Finska rekognosceringsverket. Serie B. Pf 74; KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 833v- 834.

² VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 2:3, 2:10b; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50b 86/1- 12; KA. Ylä- Satakunnan tuomiokunta. KOa:111, 62§, 802- 803v.

Hankasaarentien kiviröykkiöt inventoitiin 19.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Alueella havaittiin viisi kiviröykkiötä, jotka mitattiin ja dokumentoitiin valokuvin. Röykkiöt ovat säilyneet paikalla, koska mökkirakentaminen on keskittynyt lähemmäs nykyistä järvenrantaa. Röykkiöt merkittiin maastoon punaisella muovinauhalla. Nämä röykkiöt tulkittiin mahdollisesti esihistoriallisiksi sijaintinsa ja luonteensa vuoksi. Ne dokumentoitiin havainnointijärjestyksessä.

Kiviröykkiö 1: kiviröykkiö sijaitsee lähellä Hankaveden rantaa röykkiöistä keskimmäisenä kiinteistön 989-402-5.98 tontilla. Kiviröykkiö 1 on soikea, kooltaan 3,5 × 3 m ja 0,5m korkea. Röykkiöstä otettiin kapea kairanäyte, jossa näkyi hiiltynyt kerros noin 10 cm maanpinnasta.

Kiviröykkiön 1 koordinaatit ovat P: 6936257 I: 353590 Z: 155 mmpy.

AKDG5077:1, kiviröykkiö 1.
Lännestä/Laija Simponen-Robins

AKDG5077:2, kairanäyte
röykkiöstä 1. Pohjoisesta/Laija
Simponen-Robins

Kiviröykkiö 2: edellisestä kiviröykkiöstä noin 43 metriä kaakkoon kiinteistön 989-402-5-122 tontilla havaittiin pyöreä, halkaisijaltaan 3 metrin kokoinen ja 0,2 m korkea kivistä tehty röykkiö, jonka keskellä on matala kuoppa.

Kiviröykkiön 2 koordinaatit ovat P: 6936219 I: 353611Z: 155 mmpy.

AKDG5077:3, kiviröykkiö 2.
Taustalla hirsitaloja.
Lounaasta/Laija Simponen-Robins

Kiviröykkiö 3: Kiviröykkiöstä 1 noin 16 metriä kaakkoon havaittiin samantyyppinen röykkiö kuin röykkiö 2 kiinteistön 989-402-5-122 tontilla . Kiviröykkiö 3 on pyöreä, halkaisijaltaan 4 metrin kokoinen ja 0,4 m korkea, ja sen keskellä on kuoppa.

Kiviröykkiön 3 koordinaatit ovat P: 6936242 I: 353598 Z: 155 mmpy.

AKDG5077:4, kiviröykkiö 3.
Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Kiviröykkiö 4: Kiviröykkiöstä 1 noin 26 metriä luoteeseen havaittiin röykkiö 4. Se on pyöreä, halkaisijaltaan noin 4 m ja 0,5 m korkea röykkiö, ja sen keskellä on 0,6 m syvä kuoppa. Röykkiö 4 sijaitsee kiinteistön 989-402-5.98 tontilla, lähellä rajaa kiinteistöön 989-402-5-110.

Kiviröykkiön 4 koordinaatit ovat P: 6936279 I: 353574Z: 155 mmpy.

AKDG5077:5, kiviröykkiö 4, jossa kuopanne (kuusen juurella vasemmalla). Lounaasta/Laija Simponen-Robins

AKDG5077:6, kiviröykkiö 4. Kuopanteessa näkyy kiviä. Lännestä/Laija Simponen-Robins

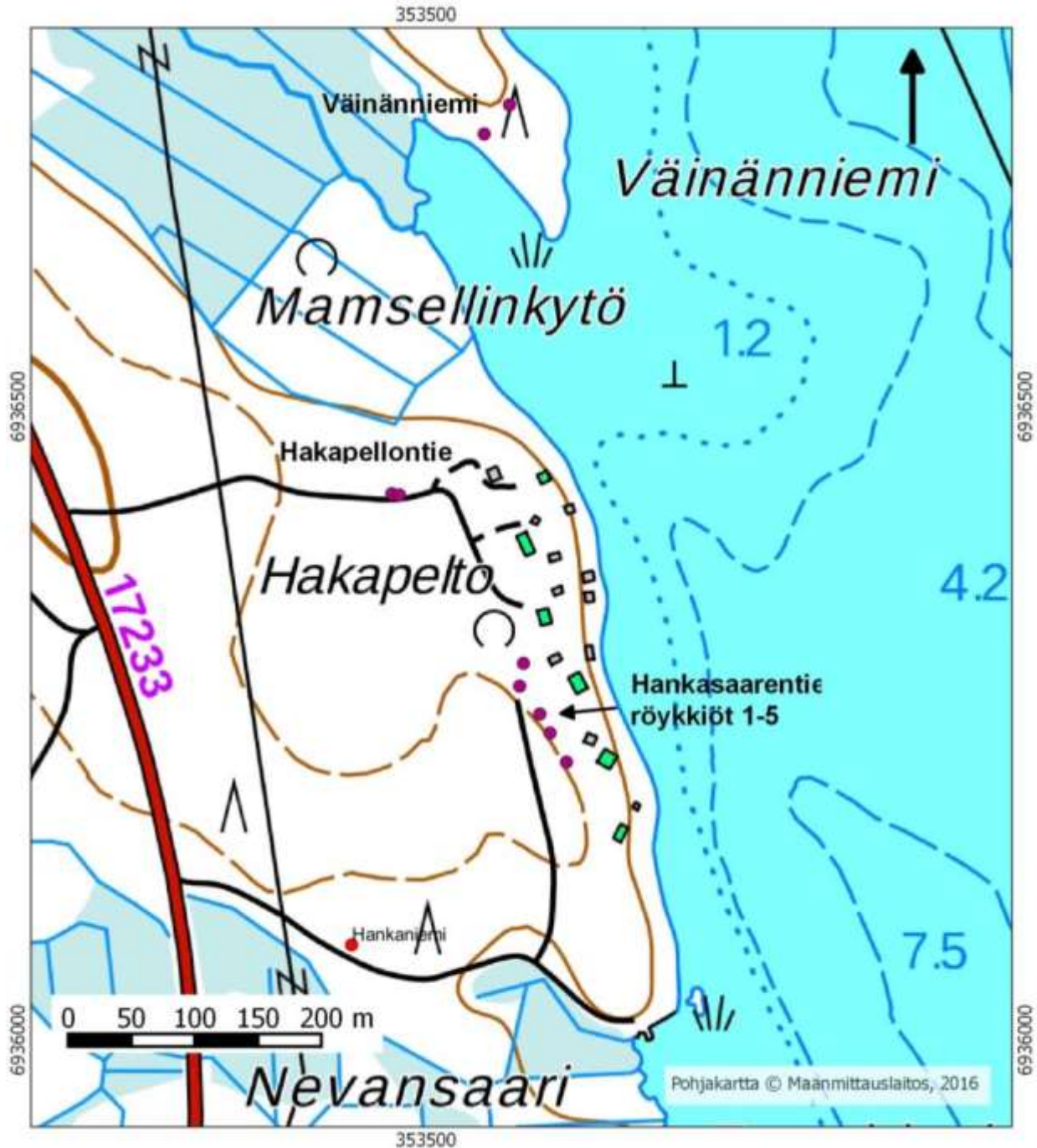

Kiviröykkiö 5: Röykkiöstä 4 noin 17 metriä pohjoiskoilliseen havaittiin röykkiö 5, joka on korkea ja hyvin maastosta erottuva soikeahko kiviröykkiö. Se sijaitsee röykkiöistä pohjoisimpana kiinteistön 989-402-5-98 tontilla. Röykkiön 5 koko on 3,5 × 2,5 metriä ja se on 0,6 m korkea. Röykkiö on tehty erikokoisista kivistä.

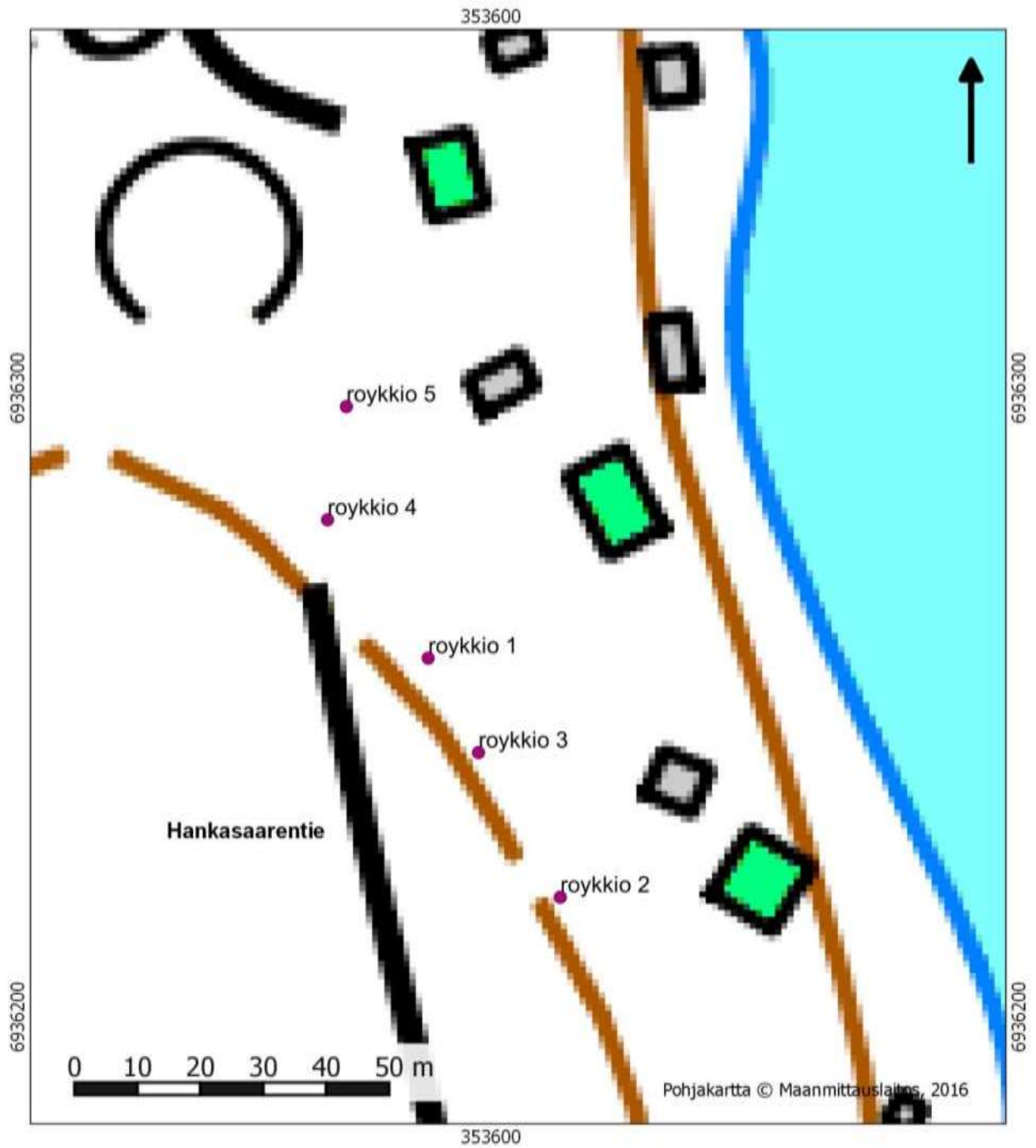
Kiviröykkiön 5 koordinaatit ovat P 6936297 I: 353577 Z: 155 mmpy.

AKDG5077:7, kiviröykkiö 5.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Hankasaarentie. Peruskarttaote 1:5000. Kiviröykkiöiden 1-5 sijainti merkitty lilanvörösellä ympyrällä. Kuvan alareunassa muinaisjäännösrekisterissä jo oleva Hankaniemi merkitty kirkaanpunaisella ympyrällä.

Ähtäri Hankasaarentie. Peruskarttaote 1:1000. Röykkiöiden tarkempi sijainti näkyy kartalla. Pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

18. Ähtäri Kannussaari 1 (kivikautinen irtolöytöpaikka)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>irtolöytöpaikat</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>kivikautinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6957569 i= 349311 z= 160 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Tarkistetun löytöpaikan (tuulenskaadon) koordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärijärven Kannussaarella saaren keskiosassa noin 17,8 km Ähtärin kirkosta pohjoisluoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-409-7-70</i>
<i>Löydöt:</i>	<i>KM 40935 (kaksoistaltoa)</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5078:1</i>

Aikaisemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Arkeologinen perintömme -hankkeesta kertovan sanomalehtiartikkelin (Ilkka 2016) innoittamana saimme yhteydenoton Ähtärijärveltä Raimo Uusi-Kilposelta, ja hän ilmoitti löytyneestä kiviesineestä. Kävimme hänen luonaan 27.4.2016 ja kiviesine, kivikautinen kaksoistaltoa (KM 40935), saatiin lahjoituksena Kansallismuseon kokoelmiin talletettavaksi.

Kiviesineen löytäjä kertoi sen olevan peräisin Ähtärijärven Kannussaaresta, jossa hän oli sen vuonna 1949 tuulenskaadosta havainnut. Siitä oli tuolloin ollut puolet näkyvissä. Löytäjä näytti meille kartasta kiviesineen löytöpaikan, ja lupasi tulla näyttämään sen myös paikan päällä. Kannussaarella vierailtiin toukokuun inventointiviikolla.

Ähtärijärven Kannussaari ja sen itäpuolella oleva vanha rajapaikka Kannus Hieta mainitaan jo 1728. Kannussaari oli tuolloin yksi Ollikkaisen talon nautinnassa olevista saarista ja siellä kasvoi kuusta, mäntyä ja koivua. Saaria mainitaan käytetyn kesäisin nuoren karjan laitumena. Kannus Sari ja sen itäpuolelta Kannushieckan Lahti mainitaan vesistökartassa 1777.¹

Isonjaon aikaan Ollikkalan jakokunnan kartassa 1827 ja jakokirjassa 1830 saaren nimenä on Kannus saari. Saarella oli sen keskikohdan tienoilla itärannalla kaksi nimeämätöntä niittyä, tiluskuviot 459 ja 460. Muu osa saaresta oli metsää.²

¹KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50 9/1- 2. – Katso myös: Hämäläinen, &Roiko-Jokela 2005:40; Krigsarkivet (Stockholm). Finska rekognosceringsverket. Serie B. Pf74. – Kartassa on ilmeisen virheellisesti myös nykyisen Ollikkalansaaren (Etzerisari noin 1660, Isosari 1728) nimenä Kannus sari.

²KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50 15/2; VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 7:6h.

Ähtärin Kannussaarella käytiin 19.5.2016 (Simponen-Robins, Hämäläinen ja Raimo Uusi-Kilponen). Vene ja kyyti saatiin Uusi-Kilposelta, ja kiviesineen löytänyt Uusi-Kilponen osallistui myös saaren inventointiin. Saari on suurelta osin rakentamaton; vain saaren eteläpäässä on mökkitontteja.

Kiviesineen löytöpaikka pystyttiin melko suurella varmuudella löytämään uudelleen, sillä kaatunut puu oli kelottuneena edelleen paikallaan, ja koska löytöpaikan välittömässä läheisyydessä on kaksi tervahautaa, joiden löytäjä muisti olleen aivan tuulenkaadon lähellä (katso myös Ähtäri Kannussaari 2 alempana).

Tuulenskaatoa tutkittiin hieman hiekkaa kaivamalla, mutta uusia löytöjä ei tehty. Tuulenskaadon välittömään läheisyyteen tehtiin kaksi koepistoa, joissa havaittiin hiekkainen podsolimaannos, mutta niistä ei löytynyt mitään ihmistoimintaan viittaavaa. Löydöttömistä koepistoista ei otettu GPS-mittauksia. Muutamia koepistoja tehtiin Kannussaaren eteläpään harjanteelle ja kiviesineen oletetun löytöpaikan läheisyyteen, mutta niissä ei tavattu löytöjä tai muuta ihmistoimintaan viittaavaa. Muistakaan tuulenskaadoista ei tehty löytöjä tämän inventoinnin yhteydessä.

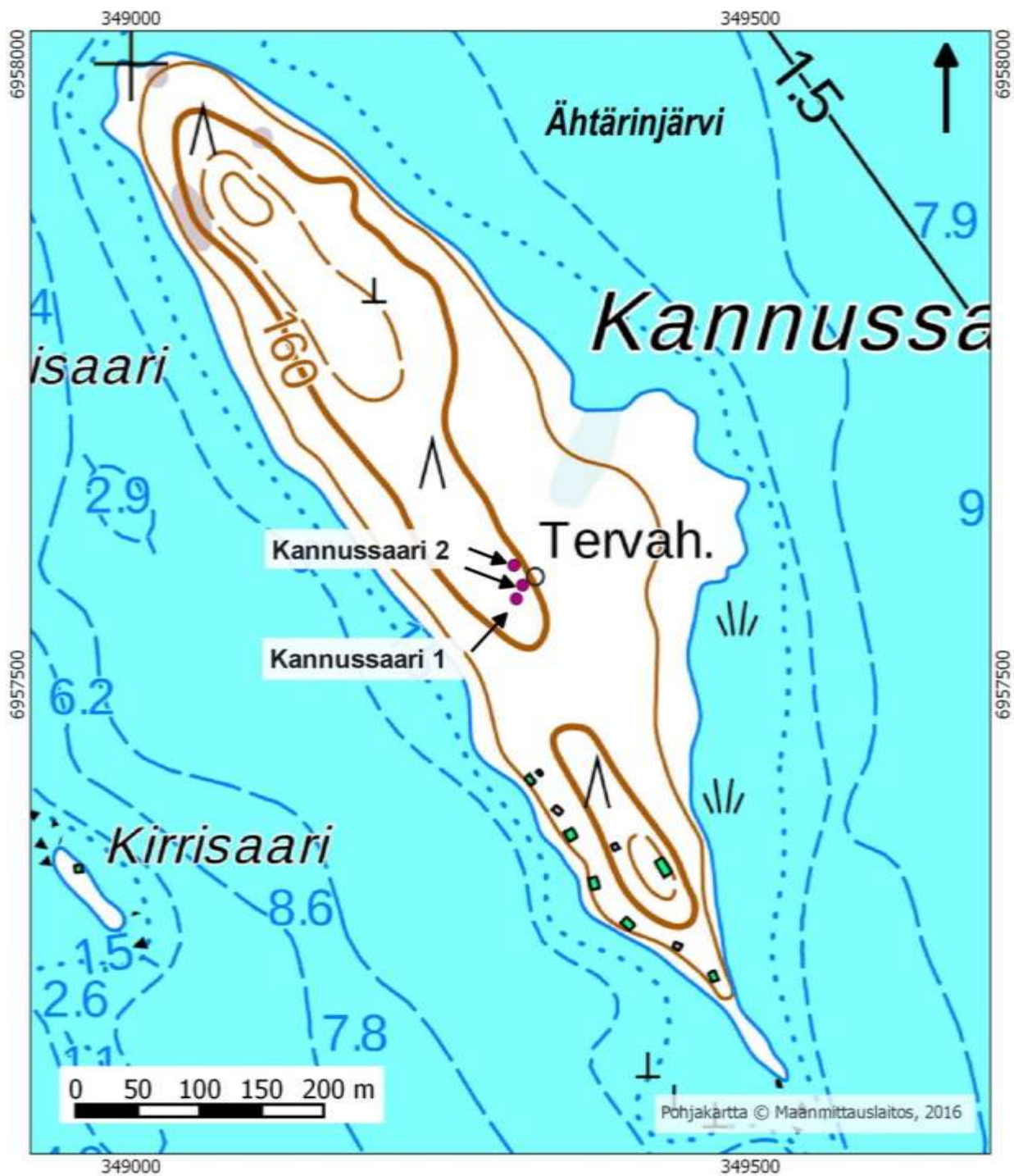
Kiviesineen löytöpaikaksi mitattiin kaatuneen puun juurakon koordinaatit P: 6957569 I: 349311 Z: 160 mmpy.

Löydöt: KM 40935 kiviesine (diar.13.6.2016).

Tulkinta: Kiviesine löytyi vuonna 1949, ja todennäköinen löytöpaikka mitattiin vuonna 2016 inventoinnin yhteydessä. On mahdollista, että kiviesineen löytöpaikka todella on irtolöytöpaikka, eikä siihen välittömästi liity asuinpaikkaa. Kannussaarella on voitu hyvin kivikaudella asua, ja muitakin jälkiä ihmistoiminnasta voi kiviesineen löytöpaikan läheisyydestä vielä löytyä. Tulevien tutkimusten takia on tärkeää saada selville tällaisten irtolöytöjen tarkka löytöpaikka mahdollisimman tarkasti.

AKDG5078:1. Kiviesineen todennäköinen löytöpaikka kaatuneen puun juurakon kohdalla. Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Kannussaari 1. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen keskikoordinaatti merkitty karttaan liilanvärisellä ympyrällä. Kannussaari 2 myös merkitty karttaan liilanvärisellä ympyrällä. Huomaa peruskartalla jo oleva tervahauta, joka ei ollut ennen tätä inventointia muinaisjäännösrekisterissä.

Ähtäri Kannussaari 1. Peruskarttaote 1:2000. Kohteen keskikoordinaatti merkitty karttaan liilanvärisellä ympyrällä.

19. Ähtäri Kannussaari 2 (tervahaudat)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6957596 i=349309 z= 160 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Tervahaudan 1 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärinjärven Kannussaarella saaren keskiosassa. noin 17,8 km Ähtäriin kirkosta pohjoisluoteeseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-409-7-70</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5080:1-3</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Kannussaari 1 edellä.

Ähtärinjärvessä sijaitsevassa Kannussaarella käytiin 19.5.2016 (Simponen-Robins, Hämäläinen ja Raimo Uusi-Kilponen). Kiviesineen alueelta vuonna 1949 löytänyt Uusi-Kilponen osallistui myös saaren inventointiin. Saimme kuulla, mistä kivesine on löytynyt (katso Ähtäri Kannussaari 1) ja mistä saarelta löytyy kaksi tervahautaa. Nämä tervahaudat paikallistettiin, mitattiin ja valokuvattiin. Tervahaudat sijaitsevat Kannussaaren keskiosassa korkeimman harjanteen itäpuolella.

Tervahauta 1: suurempi, halkaisijaltaan noin 15 metrinen tervahauta on laakea ja sijaitsee Kannussaaren keskivaiheilla. Tervahaudan länsipuolella on nähtävissä kaksi valliä, joiden välillä on 1 metrin levyinen oja. Vallin korkeus on korkeimmillaan koillispuolella 1,5 metriä. Halssi suuntautuu koilliseen ja sen pituus on 6 metriä. On todennäköistä, että tämä on peruskartallakin Kannussaaren keskiosassa 160 m korkeuskäyrän reunalla näkyvä tervahauta. Mittauksen tarkkuus on GPS-laitteella vain +/- 5 metriä, minkä vuoksi tämä mitattu tervahauta 1 ei osu aivan samaan kohtaan kuin peruskartalle merkitty tervahauta.

Tervahaudan 1 mitatut koordinaatit ovat P: 6957596 I: 349309 Z: 160 mmpy.

Tervahauta 2: Tervahauta 2 sijaitsee tervahaudasta 1 noin 15 m kaakkoon. Tämä kooltaan pienempi tervahauta on halkaisijaltaan 7,5 metriä ja vallin, joka on havaittavissa vain lounaispuolella, korkeus on maanpinnasta 0,7 metriä. Halssi viettää koilliseen.

Tervahaudan 2 koordinaatit ovat P: 6957580 I: 349316 Z: 160 mmpy.

Ähtärin Kannussaari
komissionimaanmittari Johan Florinin
vesistökartassa Ähtärin
kappelikunnasta vuodelta 1777
(ympyröity vihreällä). Kartassa on
virheellisesti myös nykyisen
Ollikkalansaaren nimenä Kannus sari.

Kartta: KrA. Frek. Serie B. Pf74.
<http://www.vanhakartta.fi>

AKDG5080:1, panoraama tervahaudasta 1. Tämä on todennäköisesti peruskartallakin näkyvä tervahauta.
Toinen tervahauta 2 sijaitsee tästä vasemmalla. Lounaasta/Laija Simponen-Robins

AKDG5080:2, pienempi
tervahauta 2.
Lännestä/Laija
Simponen-Robins

AKDG5080:2, pienempi
tervahauta 2. Taustalla
kaatunut harmaa
puunrunko, jonka
juurakosta Ähtäri
Kannussaari 1:n
kiviesine löytyi.
Idästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Kannussaari 2. Peruskarttaote 1:2000. Tervahaudat 1-2 merkitty karttaan liilanväriseillä ympyrällä. Pohjoisempi tervahauta on hauta 1, eteläinen tervahautahauta numero 2. Pohjoinen suurempi tervahauta 1 lienee peruskarttaankin merkitty hauta.

20. Ähtäri Kauppistenmäki 1 (tervahauta)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6935350 i= 344668 z= 159 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>tervahaudan keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kauppistenmäen eteläpuolella sekametsää kasvavassa rinteessä noin 7,5 km Ähtärin kirkosta lounaaseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-407-11-27</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5081:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

Ähtäri-Seura kävi tarkastamassa Ähtärin Kauppistenmäen kahdesti syksyllä 2015. Paikalla olivat molemmilla kerroilla Heikki Hämäläinen, Harri Aho ja Leena Mursu (26.9.2015 ja 18.10.2015).

Inventointi 2016

Nimi Kauppistenmäki esiintyy ainakin jo vuoden 1981 peruskartassa. Paikannimi johtuu todennäköisesti sukunimestä Kauppinen. Ähtärin seudun taloista ei löydy 1500–1700-luvuilta Kauppinen- nimisiä isäntiä eikä Kauppisia löydy myöskään säilyneistä itsellisuetteloista 1500- ja 1600-luvuilta. Ainoa vanha Kauppinen-nimi löytyy vanhasta Ruoveden pitäjistä Väärinmajan kylästä 1580-luvulta.

Suihkon jakokunnan isojakokartasta (1824–1825) löytyy Kauppistenmäen pohjoispuolelta tiluskuvio 121, joka on jakokirjassa (1828) Kauppienneva- niminen suoniitty ja sen eteläpuolelta tiluskuvio 111, joka on Kauppienkytö- niminen niitty. Kauppistenmäen korkeammalla kohdalla on nimeämätön kangas (tiluskuvio 113) ja sen länsi- sekä itälaidalla alempana on kaksi nimeämätöntä kaskimaata (tiluskuviot 112 ja 114). Kauppienneva mainitaan jo 1799.¹

Lisäksi Hankaveden kylässä on ollut jo 1767 Kauppinen- niminen kolmeen osaan jaettu niitty, josta yhden osan omisti tuolloin Hankolan talo ja kaksi osaa Tialan (nykyinen Tuomarniemi) talo. Hankolan talon jakokirjassa 1775 mainitaan Erkki Erkinpojan perillisten omistuksessa (2/3- osa Hankolan taloa) olleen Kauppienlato- niminen niitty. Hankolassa 1796 tehdyssä katselmuksessa sama Kauppienladoma kuului Aabraham Heikinpojalle, joka asui osaa Hankolan talosta. Hankaveden kylän Domarnäsin (nykyinen Tuomarniemi) tuomarin virkatalon katselmuksessa 1785 mainitaan Kauppienlato- niminen niitty (suoniitty). Sekä Kauppinen että Kauppienladonmaa ovat sijainneet Inhanjoen varrella, sillä isonjaon jakokirjassa (1800) Matti Juhonpojan asumalla Hankolan talon osalla oli Inhanjoen varrella kauppien- niminen niitty ja Domarnäsin virkatalolla Inhanjoen varrella niityt kauppien nitu, Wähäkauppien ja kauppien Ladonala. Myös Hankaveden kylässä on siis todennäköisesti asunut 1500- tai 1600-luvulla joku Kauppinen.²

Edelleen isonjaon aikaan Hankolan jakokunnan karttaselityksessä (1797) mainitaan tiluskuvio 61, joka oli tuolloin kaskettua hiekkamaata nimeltä Kaupin ahot. Paikka on nykyään nimeltään

Kaupinaho ja se sijaitsee Hankaveden kylässä Sauna- ahon talon luoteispuolella. Nimi voi johtua etunimestä Kauppi, sillä Jakob on suomeksi sekä Jaakko että Kauppi.³

Niemisveden kylän Hokkasen rälssitalo oli jaettu jo 1639 ja toisen osan nimenä mainitaan ensi kerran vuoden 1697 henkikirjassa Caupi ja Keuruun rippikirjassa 1702-1707 Cauppala. Tämä talonosa on sama kuin myöhempi Kauppalan talo.⁴ Kauppalan talon nimi saattaa johtua sanasta kauppa, mikä tällöin viittaisi maakappaleen myymiseen.

¹ MML. Peruskarttalehti 222311 (1981); Kankaanpää, Matti ym. 1990, 157; KA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50a 5/1-8; VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 6:3, 6:4f. - Kauppisenneva on jakokirjassa 1828 mäss äng (mäss= neva).

² KA. Mikrofilmi JK 995. Karkun kirkonarkisto. Sekalaisia asiakirjoja 1662- 1905. Komissionimaanmittari Daniel Hallin laatima karttaselitys vuodelta 1767. - Mikrofilmin sisältämien asiakirjojen nykyisestä sijainnista ei ole tietoa. Ainakaan ne eivät sijaitse TMA:ssa Karkun seurakunnan arkistossa; KA. Ylä- Satakunnan tuomiokunta. KOa:111, 62§, 802- 803v. – Hankolan talon tontista, rakennuksista, pelloista, niityistä ja muusta talon omaisuudesta ilman metsiä tehtiin jako 3.7.1775; KA. Rautalammin tuomiokunta. KOa:16, 95§, 346- 347; Tuomarniemen metsäopiston ja hoitoalueen arkisto (Ähtäri). Cc:1; VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 2:10.

³ VMA. Vaasan läänin maanmittauskonttori. Ähtäri 2:10c.

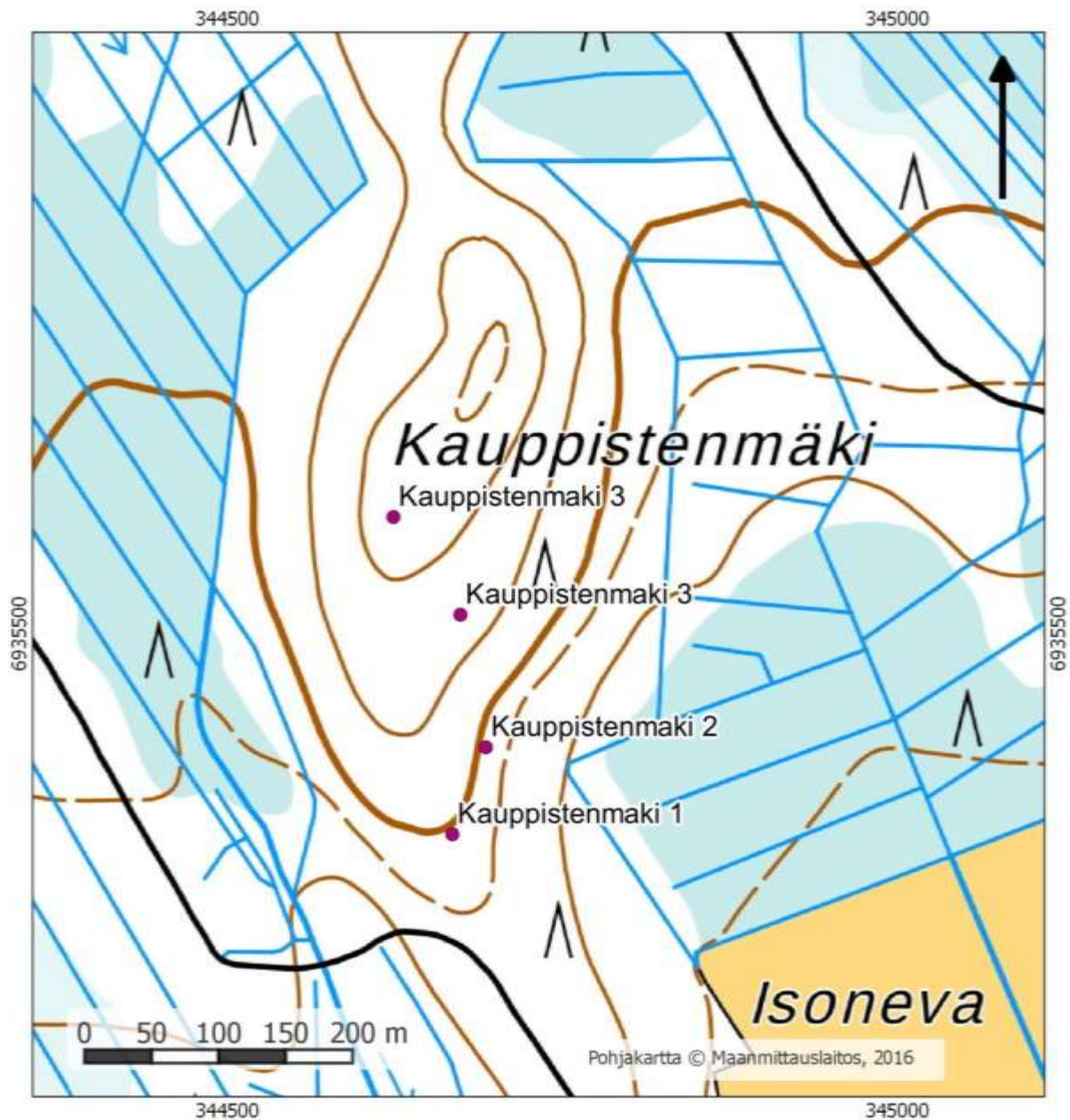
⁴ KA. 7408a:2333; JyMA. KeuSa I Aa:2. – Niemisveden kylä kuului tuolloin Keuruun seurakuntaan.

Kauppistenmäki inventoitiin 19.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Kauppistenmäen eteläpuolelta korkeuskäyrän 160 mmpy alisesta kuusimetsää kasvavasta rinteestä löytyi yksi tervahauta. Se on pyöreä, halkaisijaltaan 18 metriä ja haudan vallit ovat metrin korkeat ja sammalen peittämät. Muutamia eläinten luultavasti kaivamia koloja havaittiin vallin sivuilla. Laskuoja eli halssi sijaitsee kaakossa ja on 8 metriä pitkä. Haudan keskiosan loivassa kuopanteessa kasvaa kuusi. Tervahauta on hyvin säilynyt.

Tervahaudan koordinaatit ovat P: 6935350 I:344668 Z:159 mmpy.

AKDG5081:1, panoraama. Halssi kuvan keskellä matalana painanteena. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Kauppistenmäki 1. Peruskarttaote 1:5000. Tervahaudan keskikoordinaatti merkitty karttaan liilanvörösellä ympyrällä.

21. Ähtäri Kauppistenmäki 2 (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>viljelyröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>-</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6935415 i= 344693 z= 160 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kiviröykkiön keskikoordinaatit (GPS-mittaus</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kauppistenmäen etelä puolella noin 7,5 km Ähtärin kirkosta lounaaseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-407-11-27</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5082:1</i>

Aiemmat tutkimukset

Ähtäri-Seura kävi tarkastamassa Ähtäri Kauppistenmäen kahdesti syksyllä 2015. Paikalla olivat molemmilla kerroilla Heikki Hämäläinen, Harri Aho ja Leena Mursu (26.9.2015 ja 18.10.2015).

Inventointi 2016

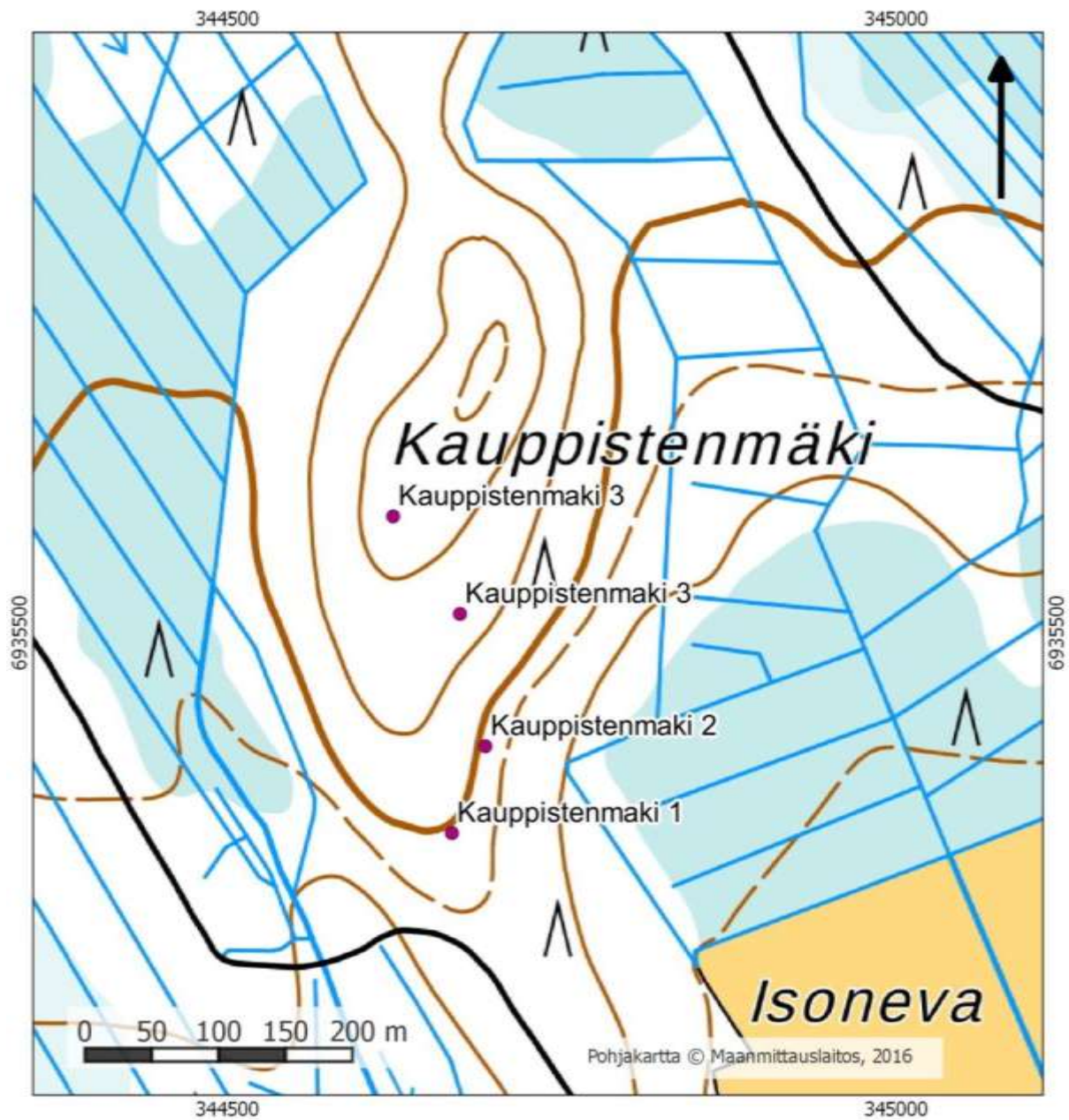
Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Kauppistenmäki 1 edellä.

Kauppistenmäki inventoitiin 19.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Kauppistenmäen eteläpuolelta loivasta rinteestä löytyi yksi kaskiröykkiöksi tulkittu kiviröykkiö.

Röykkiö sijaitsee kuusimetsässä. Röykkiö koostuu käsin kannettavan kokoisista kivistä ja on soikiomainen, kooltaan 8 × 3 × 0,6 metriä. Röykkiö tulkittiin luonteensa, sijaintinsa ja kokonsa takia todennäköisesti kaskiröykkiöksi. Sen koordinaatit ovat P: 6935415 I: 344693 Z: 160 mmpy.

AKDG5082:1, kiviröykkiö kuusen juurella. Luoteesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Kauppistenmäki 2. Peruskarttaote 1:5000. Kiviröykkiön keskikoordinaatti merkitty karttaan liilanvärisellä ympyrällä.

22. Ähtäri Kauppistenmäki 3 (rajakivet)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>rajakivet</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>2</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6935514 i=344674 z= 165 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>rajakiven 1 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Kauppistenmäen eteläpuolella noin 7,5 km Ähtäriin kirkosta lounaaseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-407-11-27 ja .989-407-2-70 rajalla (rajakivi 1) sekä 989-407-11-27; .989-407-11-35 ja .989-407-2-70 risteyskohdassa (rajakivi 2)</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5083:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ähtäri-Seura kävi tarkastamassa Ähtäriin Kauppistenmäen kahdesti syksyllä 2015. Paikalla olivat molemmilla kerroilla Heikki Hämäläinen, Harri Aho ja Leena Mursu (26.9.2015 ja 18.10.2015). Alueella havaittiin tuolloin kaksi rajakiveä.

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Kauppistenmäki 1 edellä.

Kauppistenmäki inventoitiin 19.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Kauppistenmäen eteläpuolelta havaittiin nämä kaksi rajakiveä, jotka mitattiin ja valokuvattiin.

Rajakivi 1: rajakivi 1 koostuu 1,5 metriä halkaisijaltaan olevasta kivikasasta, johon on nostettu pystyyn yksi sydänkivi. Sydänkivi kohoaa maastosta noin 0,6 metriä erottuen selvästi ympäröivästä maastosta. Rajakivi 1 sijaitsee edelleen kiinteistöjen 989-407-11-27 ja .989-407-2-70 rajalla.

Sen koordinaatit ovat P: 6935514 I: 344674 Z: 165 mmpy.

Rajakivi 2: rajakivi 2 sijaitsee Kauppistenmäellä kiinteistöjen 989-407-11-27, .989-407-11-35 ja .989-407-2-70 risteyskohdassa. Rajakivien tulkittiin olevan melko moderneja, minkä vuoksi ne luokiteltiin muihin inventointihavaintoihin.

Rajakiven 2 koordinaatit ovat P: 6935587 I: 344624 Z: 170 mmpy.

AKDG5083:1, rajakivi 1.
Idästä/Laija Simponen-Robins

AKDG5083:2, rajakivi 2.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Kauppistenmäki 3. Peruskarttaote 1:5000. Rajakivien 1 ja 2 keskikoordinaatti merkitty karttaan liilanvörösellä ympyrällä.

23. Ähtäri Lukkarinautio (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviröykkiö</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>moderni</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6939853 i=350197 z= 195 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviröykkiön keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Linnustajantien alkupäässä Töysäntien eteläpuolisella tiealueella Puistotien risteyksen kohdalla Ähtäriin kirkosta noin 0,43km länteen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>yleinen tiealue</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5084:1</i>

Aikaisemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Ähtäriin kappeliseurakunnan lukkari mainitaan ensi kerran vuoden 1660 henkikirjassa. Matti-lukkari vaimonsa Liisan kanssa on merkitty kappalaisen Carl Frosteruksen väen joukkoon eli 1/6-manttaalin Hankomäen rälssitaloon, joka sijaitsi lähellä kirkkoa.¹ Seuraavana vuonna lukkarina mainitaan jo Erkki-lukkari. Hän oli tuolloin myös Hankomäen isäntä. Hänen seuraajiansa asumusten sijaintia aina 1740-luvulle asti ei voi varmuudella paikantaa henkikirjojen perusteella.²

Lukkari Erik Perander (1719–1801) tuli Ähtäriin kappeliseurakunnan lukkariksi 1746 ja ainakin jo 1755 hän on asunut varmasti Peränteen kylässä Pusaanniemessä, jonne hän sai 1758 virallisesti luvan perustaa Pusaanniemen uudistalon.³ Hänen veljenpoikansa Erik Perander (1755–1808) oli Ähtäriin lukkarina 1783- 1791 ja hän sai 1787 luvan perustaa torpan Ouluveden kylän yhteiselle metsämaalle Vähä- Törölle eli Lelluvanaholle. Hänen seuraajiansa asuinpaikat tunnetaan vuoteen 1917 asti.⁴ Lukkari Erik Perander vanhemman edeltäjä lukkarina oli Mikko Juhonpoika (Herranen, s. 1697, k. todennäköisesti 1757) 1722 ja 1731–1744. Hänen asuinpaikkaansa ei tunneta.⁵

Ouluveden jakokunnan isojakokartassa (1824) Vaasan-Laukaan maantien eteläpuolella Ouluveden kylän Riihimäen verotalon maalla on tiluskuvio 374, joka on jakokirjassa (1836) niitty nimeltä Lukkarinautio. Paikan viereisessä talossa aikoinaan asunut ähtäriläinen Pekka Poukka kertoi lähellä asuneen ähtäriläissyntyisen pankinjohtaja Kaarlo Alkulan (1882–1964) kertoneen aikoinaan, että ”paikalla on ollut Ähtäriin ensimmäinen pappila”. Pekka Poukka muistaa pienenä penkoneen talonsa lähellä kiviröykkiötä, josta oli löytynyt vihreää lasia. Kiviröykkiö pystyttiin paikallistamaan hänen opastuksellaan 24.4.2016. Lukkarin asumuksen jäänteet ovat hävinneet mahdollisesti jo Ähtäriin kirkonkylän nuorisoseuran talon Seuralan (valmistui 1909), Puistotien ja uuden Töysäntien rakentamisen yhteydessä.⁶ Lukkarin asumus Lukkarinaution paikkeilla on edellä mainittujen tietojen mukaan sijoitettava johonkin aikaan vuosien 1660–1744 välillä.

SKS:n Kansanrunousarkistoon on talletettu kirjailija J. A. Mäkiseltä seuraava tieto: ”Kotitaloni Törön tiluksilla Ähtäriin kirkon lähellä on aituus, jota ainakin ennen sanottiin Autioksi. Nimitys ei voine johtua muusta kuin siitä, että siinä oli ennen vielä noin 100 vuotta sitten, Ähtäriin lukkarin

asunto, missä asui esim. Lukkari Elias Stephanius. Mutta sitten lukkarin asunto siirrettiin Törölle, noin kilometrin päähän ja entinen virkatalon paikka jäi autioksi. Koko aituusta sanottiin siitä alkaen Autioksi.”⁷

¹ Kläckare Matz Lisa hust:o. KA. 7279a:333. ”Herra Carl” viljeli jo tuolloin Hankomäen 1/6- manttaalin rälssitaloa, joka kuului edesmenneen Axel Stålarmin perillisille.

² Erich Kläckare, Maisa hustro. KA. 7283:106; KA. SAY.

³ KA. SAY; VMA. ÄSA; KA. Ylä- Satakunnan tuomiokunta. KOa:79, 689- 692.

⁴ KA. SAY; VMA. Ähtärin seurakunnan arkisto; Rautalammin tuomiokunta. KOa:8, 62 §, 564- 564v.

⁵ KA. SAY; Heikki Hämäläisen matrikkeli lukkareista (käsikirjoitus).

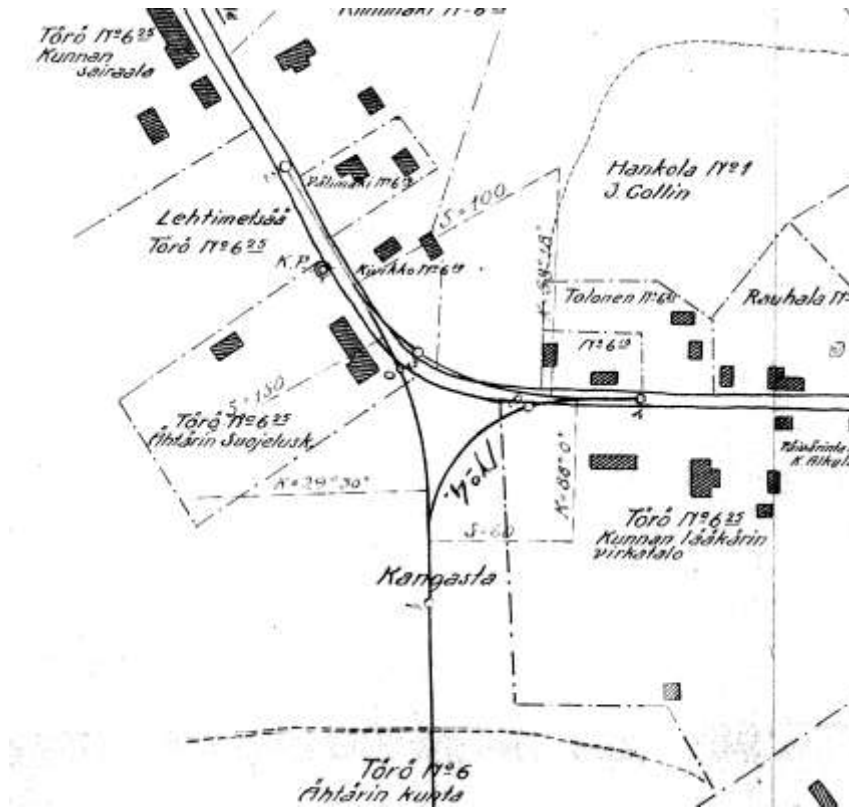
⁶ VMA. VMMKA. Ähtäri 5:2f; KA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E 50a 11/1- 16; Pekka Poukan kertomaa 24.4.2016; ÄKSA. Ähtärin Kirkonkylän Nuorisoseura ry:n arkisto. - Seurala luovutettiin 1931 Ähtärin Suojeluskunnalle sekä Lotta Svärd Ähtärin paikallisosastolle ja sen nimi muuttui Suojaksi.

⁷ SKS. Kansanrunousarkisto (Helsinki). Ähtäri. Mäkinen. J. A. KRK 41:126. - Mäkinen on ollut asiaa pohtiessaan oikeilla jäljillä, mutta hän on päätellyt ajankohdat virheellisesti. Luckarinaution lähellä on ollut kaksi muutakin autioitunutta asumusta isojakokartan (1824) perusteella. Luckarinaution vieressä Vaasan-Laukaan maantien pohjoispuolella on Nyberinautio- niminen niitty (tiluskuvio 375). Nyberinaution asumuksen entiset asukkaat on selvitettävissä. Luckarinaution lounaispuolella sen lähellä on ollut lisäksi tuolloin Autionniittu (tiluskuvio 373), mutta tämän asumuksen asukkaat eivät ole enää selvitettävissä asiakirjoista.

Ote Ouluveden jakokunnan isojakokartasta Lukkarinaution alueelta vuodelta 1824. Lukkarinautio tiluskuviossa 374. Luckarinaution lähellä on ollut kaksi muutakin autioitunutta asumusta. Luckarinaution vieressä Vaasan-Laukaan maantien pohjoispuolella on Nyberinautio-niminen niitty (tiluskuvio 375). Nyberinaution asumuksen entiset asukkaat ovat selvitettävissä. Luckarinaution lounaispuolella sen lähellä on ollut lisäksi tuolloin Autionniittu (tiluskuvio 373).

Kartta: KA. MHA. E50a 11/1-16.

Ähtärin kirkonkylän taloja ja tontteja 1930-luvun alussa laaditussa kartassa vuonna 1824 mainittujen Luckarinaution ja Nyberinaution niittyjen kohdalla.

Kartta: ÄSA. Kartta Ähtärin pitäjän kirkon kylästä 1:2000.

Paikalla käytiin 24. ja 27.4.2016 (Simponen-Robins, Hämäläinen ja paikallisopas Pekka Poukka). Ensimmäisenä päivänä käynnille osallistunut Poukka on asunut paikalla lapsena, ja kertoi, että tiealueen ja talon välillä oli aikaisemmin kiviröykkiö, mutta se ei hänen mukaansa ole tämä paikalla nykyään nähtävissä oleva kivikasa.

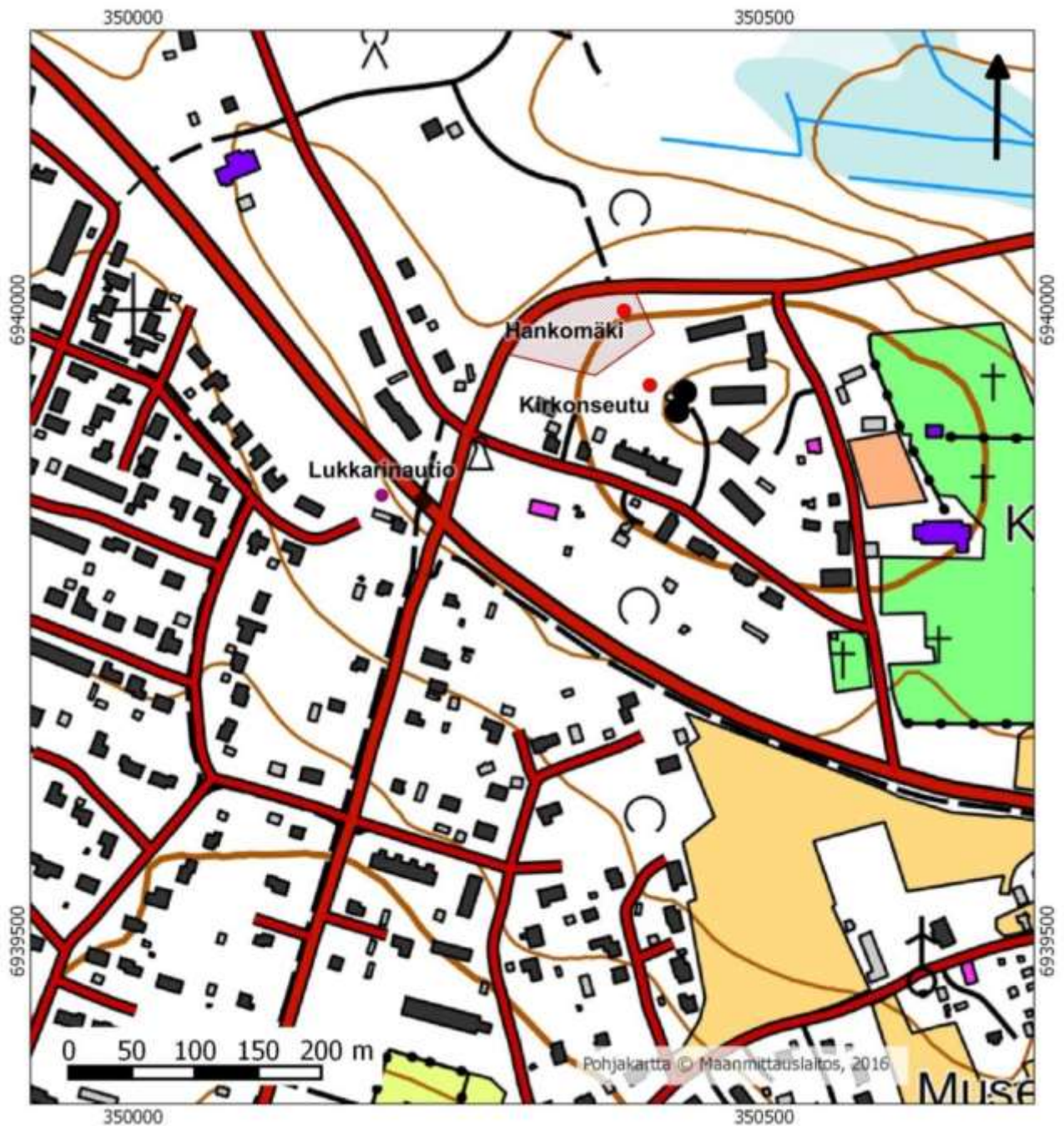
Matala, luonteeltaan moderni kiviröykkiö havaittiin alueelta, se on soikea ja kooltaan 2 x 1,5 metriä ja 0,5 m korkea. Röykkiö ei vaikuta vanhalta, ja Poukka kertoi, että ilmeisesti juuri tästä kivikasasta löydettiin kiviä käännettäessä vihreää lasia 1950-luvulla. Poukan mukaan tästä noin kuuden metrin päässä sijaitisi vanhemman oloinen kivikasa, mutta siitä ei tehty nyt havaintoja. Jos sellainen on ollut on se luultavasti tuhoutunut aikaisemmin mahdollisesti tietä rakennettaessa tai parannettaessa. Paikalla nähtiin myös toinen matala kivikasa, jossa oli moderni tiiliskivi, eikä siitä otettu lainkaan GPS-mittausta. Myös aivan nykyisen tien reunasta tarkastettiin matala kiviröykkiö, mutta sekin todettiin moderniksi.

Mitatun modernin kiviröykkiön koordinaatit ovat P: 6939853 I: 350197 Z: 195 mmpy.

Lukkarinaution vanhasta asutuksesta ei havaittu tämän inventoinnin yhteydessä mitään merkkejä, mikä viittaakin siihen, että Lukkarinaution asumus on paikalta hävinnyt. Tätä kiviröykkiötä ei ole tarpeen suojella.

AKDG5084:1, moderni
kiviröykkiö. Länestä/Laija
Simponen-Robins

Ähtäri Lukkarinautio. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti merkitty liilanväriseellä ympyrällä. Ennestään tunnetut muinaisjäännökset ja muinaisjäännösalueet, Kirkonseutu ja Hankomäki, merkitty kirkkaanpunaisella ympyrällä. Lukkarinaution vanhin asutus lienee kadonnut paikalta.

24. Ähtäri Majuniemi 1 (talonpohja)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>talonpohjat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6943518 i=358604 z= 170 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Talonperustusten (kiuas) keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Majuniemen kankaan keskiosassa Ähtärin kirkosta noin 8,7 km itäkoilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-262</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5085:1-7</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Majuniemen lounaisranta tutkittiin Ähtäri-Seuralaisten toimesta syksyllä 11.10.2015 (Heikki Hämäläinen ja Leena Mursu), mutta alueelta ei tehty tuolloin löytöjä. Niemessä uskottiin karttamateriaalin perusteella olevan hävinneen torpan paikka, mutta aluetta ei tuolloin ehditty etsiä läpikotaisin.

Inventointi 2016

Ähtäri Niemisveden kylän Hokkalan rälssitalon Majuniemen torpassa asui ainakin vuosina 1855-1868 Herman Annanpoika Majuniemi (1816–1868) perheineen. Leski ja lapset mainitaan siellä vielä rippikirjoissa 1875. Henkikirjojen mukaan Majuniemi on autio jo vuonna 1875. Vuonna 1897 laadittuun karttaan on piirretty torppaan aikoinaan johtanut polku. Jakokirjan mukaan tiluskuvio numero 936 on Majuniemen kangas ja tiluskuvio 937 samoin Majuniemen kangas. Viimeksi mainitun kohdalla on jakokirjassa huomautus: Kiviraunio kuviossa 937.¹

¹ÄSÄ. Rippikirjat.; KA. Henkikirjat. Henkikirja 1875. Va:108, 11v- 13.; ÄKSÄ. Ranta- Hokkasen talon arkisto. Ote kartasta (1897) ja jakokirja (1898) Hokkalan rälssitalon halkomisesta 1902 (toimitus 7103).

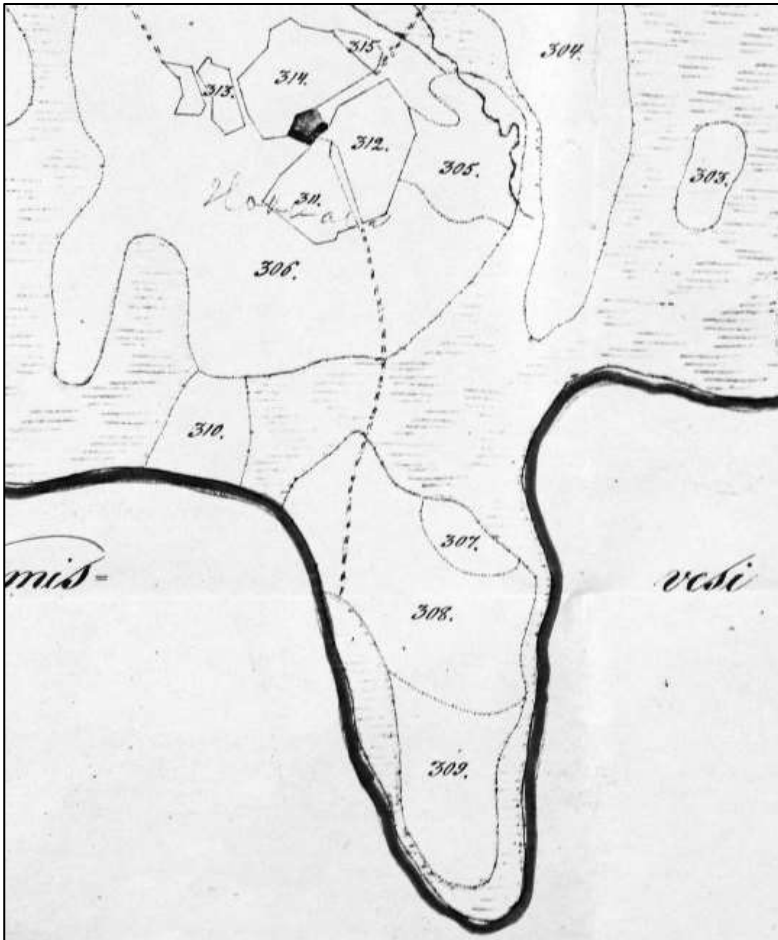

Ote kartasta vuodelta 1902 (1897). Majuniemen keskelle on merkitty tiluskuvio 937, Majuniemen kangas, ja tämän kohdalla on jakokirjassa (1898) huomautus "kiviraunio".

Kartta: ÄKSA. Ranta-Hokkasen talon arkisto.

Majuniemi inventoitiin 13–14.4. ja 16.5. (Simponen-Robins & Hämäläinen). Niemen eteläkärkeen mäntyjä kasvaville kohdille tehtiin muutamia koekuoppia, mutta niistä ei tehty löytöjä eikä niistä otettu GPS- mittauksia.

Majuniemen keskeltä havaittiin useita viljelyröykkiöitä (katso Ähtäri Majuniemi 2 tässä raportissa) ja talon perustus, jotka dokumentoitiin. Majuniemen itäpuolelta havaittiin kiviaita (Ähtäri Majuniemi 3), mahdollinen lapinraunio (Ähtäri Majuniemi 4) ja mahdollisia ojakaivantoja (Ähtäri Majuniemi 5).

Karttaote Hakkalan jakokunnan isojakokartasta 1832 Majuniemestä. Tiluskuviot ovat 307 räme, 308 kaskettu kangas ja 309 räme.

Kartta: ÄKSA. Eino Kivilahden arkisto.

Talon perustus sijaitsee raivatulla alueella nuoressa koivikossa. Se on paritupa, suorakulmainen, kooltaan 12,5 × 5,5 m ja sen vallit ovat 0,5 m korkeat. Koska maa oli vielä roudassa, ei metallitikulla tunnusteltaessa selvinnyt, oliko kyseessä multipenkki vai onko seinävalleissa myös kiviä. Tuvassa on kaksi kiuasta ja niiden välissä mahdollisesti niin sanottu kylmä eteinen, kahden metrin pituinen kapea tila (katso karttaote alempana). Perustusten sisällä on noin 0,6 m syvät kuopat, mikä voi viitata mahdollisesti kellaritiloihin. Kiukaat ovat neliskulmaiset noin 1 m korkeat ja 1,5 metriä leveät. Mahdollisesti porraskiviksi tulkitut kivet havaittiin maanpinnalta tuvan itäpuolelta, mikä viittaisi sisäänkäyntiin tästä suunnasta. Talon perustus on hyvin säilynyt.

On hyvin todennäköistä, että nämä dokumentoidut talonperustukset ovat Herman Annanpoika Majuniemen asumuksesta. Tällöin tupa olisi peräisin ajalta 1855–1868, ja talo on autoitunut viimeistään vuonna 1875. Alueelta ei tunneta myöhempiä taloja tai torppia.

Perustusten koordinaatit ovat P: 6943518 I: 358604 Z: 170 mmpy (kiuas) ja P: 6943512 I: 358604 Z: 170 mmpy (perustus).

AKDG5085:2.
Talonpohja.
Keltainen mitta
maassa kahden
kiukaan väliä
osoittamassa.
Idästä/Laija
Simpunen-Robins

AKDG5085:3,
talonpohja.
Etelästä/Laija
Simpunen-Robins

AKDG5085:4, kiuas
1. Koillisesta/Laija
Simponen-Robins

AKDG5085:5. Kiuas
2 vasemmalla ja
puiden peittämä
kiuas 1 oikealla.
Lounaasta/Laija
Simponen-Robins

Kuopat 1-3: Talonperustusten luoteispuolella havaittiin rivissä neljä pienehköä kuoppaa, jotka olivat kaikki kooltaan noin 0,5 × 0,5 metriä ja 0,3 m syviä. Ne sijaitsevat lähellä talon perustusta ja ovat selvästi ihmistoiminnan aiheuttamia. Nämä pienet kuopat voivat olla esimerkiksi nauriskuoppia, ja ne voivat olla samanikäisiä kuin talonperustus. Kuopista mitattiin kolme, ja alla ovat niiden koordinaatit.

Kuopan 1 koordinaatit ovat P: 6943523 I: 358588 Z:170 mmpy

Kuopan 2 koordinaatit ovat P: 6943522 I: 358588 Z:170 mmpy

Kuopan 3 koordinaatit ovat P: 6943521 I: 358590 Z:170 mmpy

Kuoppa 4: Talonperustuksesta luoteeseen havaittiin myös yksi suurempi kuoppa (halkaisijaltaan 3,2 metriä ja 0,5 m syvä), jonka ympärillä on 1,2–1,5 metriä korkeat vallit. Tämä suurempi kuoppa ei vaikuttanut rakennuksen pohjalta tai kaivolta, ja sen tarkoitus jäi epäselväksi.

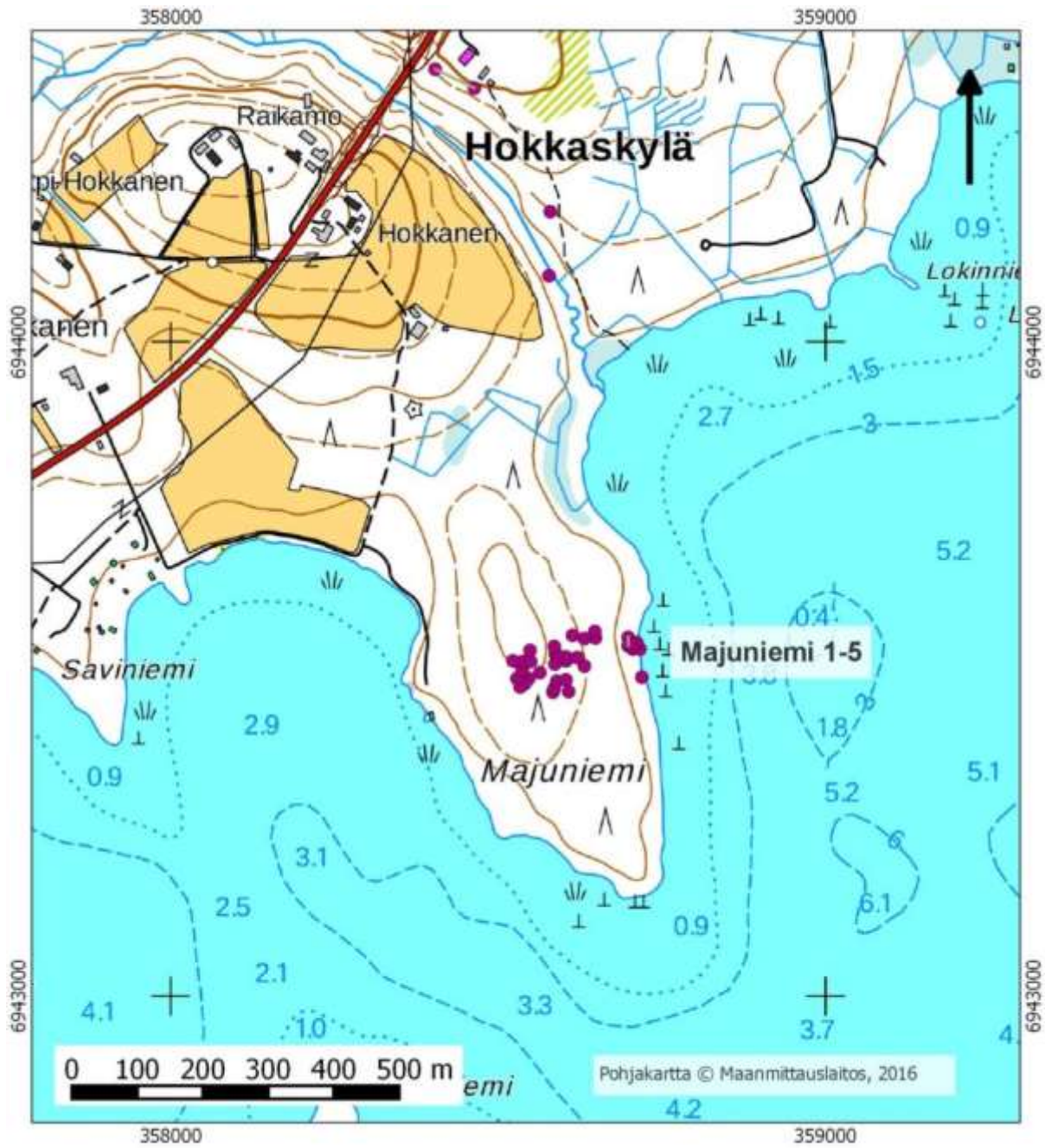
Kuopan 4 koordinaatit ovat P: 6943534 I: 358586 Z: 170 mmpy.

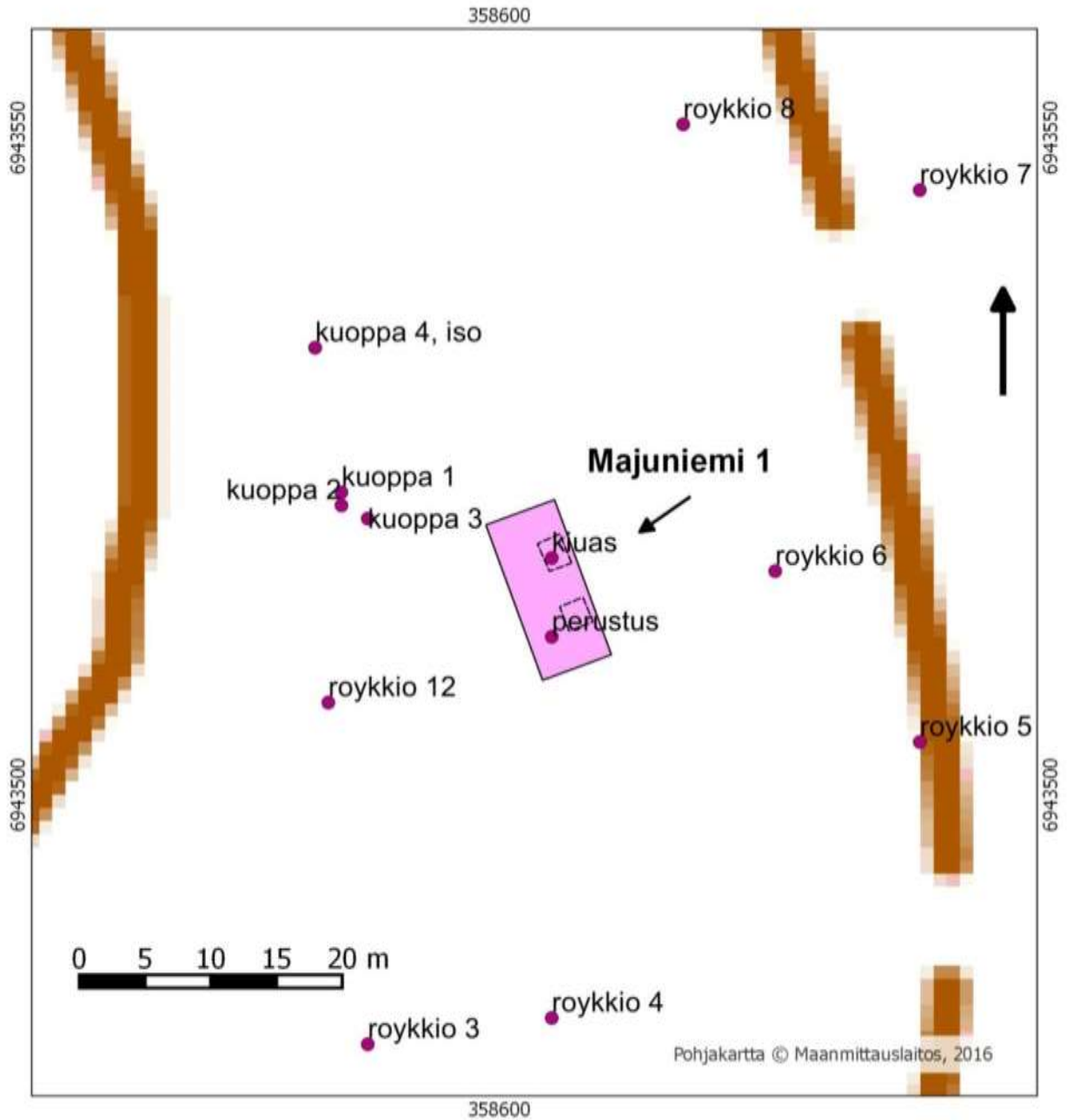
AKDG5085:6, kuoppa 1.
Lapio kuopan kohdalla.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

AKDG5085:7, isompi
kuoppa 4. Etelästä/Laija
Simponen-Robins

Ähtäri Majuniemi 1-5. Peruskarttaote 1:10 000. Kohteen keskikoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

Ähtäri Majuniemi 1. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (perustus ja kiuas sekä kuopat 1-4). Talonpohja hahmoteltu vaaleanpunaisella neliöllä, kiukaat mustalla katkoviivalla. Ympärillä viljelysroykkiöitä (Majuniemi 2, röykkiöt 3-8).

25. Ähtäri Majuniemi 2 (viljelysröykkiöt)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>viljelysröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>22</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6943464 i=358584 z= 175 (ylin) - 170 (alin) mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Eteläisimmän kiviröykkiön 1 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Majuniemen kankaan keskiosassa Ähtärin kirkosta noin 8,7 km itäkoilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-262</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5086:1-22</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Ähtäri Majuniemen lounaisranta tutkittiin Ähtäri-Seuralaisten toimesta syksyllä 11.10.2015 (Heikki Hämäläinen ja Leena Mursu).

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Majuniemi 1 edellä.

Majuniemen keskiosista havaittiin 22 kivistä kasattua röykkiötä talonraunion (katso Ähtäri Majuniemi 1 edellä) lähetyviltä ja ympäriltä. Nämä röykkiöt liittyvät yritykseen ottaa alue viljelykseen. Röykkiöiden runsas lukumäärä ja alueella selvästi tehty maanpohjan raivaus viittaavat siihen, että röykkiöt ovat hyvin todennäköisesti viljelysröykkiöitä. Röykkiöt dokumentoitiin havainnointijärjestyksessä.

Röykkiö 1: soikea, halkaisijaltaan 3,5 metriä ja 0,6 m korkea. Röykkiö 1 sijaitsee raivatun alueen eteläosassa. Se koostuu melko pienistä (halkaisijaltaan 0,1-0,15 m) kivistä. Röykkiön 1 koordinaatit ovat P: 6943464 I: 358584 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:1, röykkiö 1.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 2: pyöreä, halkaisijaltaan 2 metrin kokoinen ja 0,5 m korkea kiviröykkiö, joka todennäköisesti on viljelysröykkiö. Röykkiön 2 koordinaatit ovat P: 6943470 I: 358586 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:2, röykkiö 2.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 3: pyöreä, halkaisijaltaan 2 metrin kokoinen ja 0,7 m korkea kiviröykkiö. Röykkiön 3 koordinaatit ovat P: 6943481 I: 358590 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:3, röykkiö 3.
Kaakosta/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 4: soikea, 3 × 2,5 kokoinen ja 0,6 m korkea kivröykkiö. Röykkiön 4 koordinaatit ovat P: 6943483 I: 358604 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:4, röykkiö 4.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 5: suorakulmainen, koillis-lounaissuuntainen 5 × 2 metrin kokoinen ja 0,55 m korkea kivröykkiö. Röykkiön 5 koordinaatit ovat P: 6943504 I: 358632 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:5, röykkiö 5.
Lännestä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 6: pieni ja pyöreä, halkaisijaltaan 1,5 m ja 0,5 m korkea kiviröykkiö, joka on tehty pienistä, alle 0,15 m kokoisista kivistä. Röykkiön 6 koordinaatit ovat P: 6943517 I: 358621 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:6, röykkiö 6.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 7: korkea soikea, halkaisijaltaan 3,5 × 2,5 metrin kokoinen ja 0,8 korkea kiviröykkiö, jossa erikokoisia kiviä (0,1-0,3 m). Tämä viljelysröykkiö sijaitsee raivatun alueen reunalla talonperustuksista koilliseen. Röykkiön 7 koordinaatit ovat P: 6943546 I: 358632 Z: 170 mmpy.

AKDG5086:7, röykkiö 7.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 8: matala ja pyöreähkö, muodoltaan hieman epämääräinen, halkaisijaltaan 2,5 metriä ja 0,4 m korkea viljelysröykkiö. Tämä viljelysröykkiö sijaitsee raivatun alueen reunalla talonraunioista pohjoiskoilliseen. Röykkiön 8 koordinaatit ovat P: 6943551 I: 358614 Z: 171 mmpy.

AKDG5086:8, röykkiö 8.
Kaakosta/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 9: suorakulmainen, kooltaan 3,6 × 1,5 metriä ja 0,5 korkea suurista kivistä tehty röykkiö. Se sijaitsee raivatun alueen reunalla. Röykkiön 9 koordinaatit ovat P: 6943547 I: 358649 Z: 171 mmpy.

AKDG5086:9, röykkiö 9.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 10: pieni ja pyöreä, halkaisijaltaan 1 m ja 0,2 korkea muutamista kivistä koottu röykkiö. Se sijaitsee raivatun alueen reunalla. Röykkiön 10 koordinaatit ovat P: 6943557 I: 358648 Z:171 mmpy.

AKDG5086:10, röykkiö 10.
Etelästä/Lajja Simponen-
Robins

Röykkiö 11: suorakaiteen muotoinen, kooltaan 2 × 1,2 m ja 0,7 m korkea sammaleen peittämä viljelysröykkiö. Röykkiö sijaitsee talonraunioista etelään noin 45 metrin päässä, juuri raivatun alueen rajalla. Röykkiön 11 koordinaatit ovat P: 6943465 I: 358608 Z:171 mmpy.

AKDG5086:11, röykkiö 11.
Luoteesta/Lajja Simponen-
Robins

Röykkiö 12: soikeahko, 3 × 2 m kokoinen ja 0,4 m korkea sammalen peittämä kiviröykkiö. Sijaitsee raivatus alueen ulkopuolella, noin 15 metrin päässä talonraunioista koilliseen. Röykkiön 12 koordinaatit ovat P: 6943507 I: 358587 Z: 171 mmpy.

AKDG5086:12, röykkiö 12.
Etelästä/Lajja Simponen-
Robins

Röykkiö 13: sijaitsee raivatus alueen ulkopuolella. Röykkiö 13 on suuri ja soikea, halkaisijaltaan 3 × 2,5 m ja 0,5 m ja pohjois-eteläsuuntainen. Röykkiö sijaitsee talonraunioista lounaaseen noin 40 metrin päässä. Röykkiön 13 koordinaatit ovat P: 6943494 I: 358564 Z: 172 mmpy.

AKDG5086:13, röykkiö 13.
Lounaasta/Lajja Simponen-
Robins

Röykkiö 14: suuri, soikea halkaisijaltaan 3,5 × 21,7 m ja 0,7 m korkea osin risujen peittämä kiviröykkiö. Se sijaitsee talonraunioista lounaaseen noin 60 metrin päässä. Röykkiön 14 koordinaatit ovat P: 6943485 I: 358547 Z: 172 mmpy.

AKDG5086:14, röykkiö 14.
Länestä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 15: pieni ja soikea, kooltaan 1,5 × 1 ja 0,6 m korkea kiviröykkiö. Se sijaitsee talonraunioista lounaaseen noin 70 metrin päässä. Röykkiö on tehty suurista (halkaisijaltaan 0,4-0,5 m) kivistä. Röykkiön 15 koordinaatit ovat P: 6943477 I: 358541 Z:170 mmpy.

AKDG5086:15, röykkiö 15.
Länestä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 16: suuri suorakaiteen muotoinen ja pohjois-eteläsuuntainen 3,6 × 2 ja 0,7 m korkea kivröykkiö. Se sijaitsee talonraunioista lounaaseen noin 77 metrin päässä. Röykkiö on tehty keskikokoisista, halkaisijaltaan noin 0,25 m kokoisista kivistä. Röykkiön 16 koordinaatit ovat P: 6943472 I: 358534 Z:170 mmpy.

AKDG5086:16, röykkiö 16.
Idästä/Laija Simponen-Robins

Röykkiö 17: suorakaiteen muotoinen ja 3 × 1,8 m ja 0,8 korkea kivröykkiö alueen lounaispuolella, noin 76 metrin päässä talonraunioista lounaaseen. Se on tehty pääasiassa keskikokoista halkaisijaltaan 0,2-0,4 kokoisista kivistä. Röykkiö oli havainnoitaessa peittynyt koivunrisujen alle. Röykkiön 17 koordinaatit ovat P: 6943485 I: 358529 Z:170 mmpy.

AKDG5086:17, röykkiö 17.
Idästä/Laija Simponen-Robins

Röykkiö 18: tämä pyöreä, halkaisijaltaan 2,5 m ja 0,8 m korkea kivröykkiö sijaitsee talonraunioista länteen noin 63 metrin päässä. Röykkiön 18 koordinaatit ovat P: 6943498 I: 358537 Z:175 mmpy.

AKDG5086:18, röykkiö 18.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 19: sijaitsee talonraunioista länteen noin 63 metrin päässä. Se on muodoltaan pyöreähkö, halkaisijaltaan 2,5 × 2 m ja 0,6 m korkea kivröykkiö. Röykkiön 19 koordinaatit ovat P: 6943511 I: 358538 Z: 175 mmpy.

AKDG5086:19, röykkiö 19.
Länneästä/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 20: pieni, halkaisijaltaan noin 2 m ja 0,4 m korkea kiviröykkiö, jonka pohjoispuolella on pieni painauma. Se sijaitsee talonraunioista länteen noin 76 metrin päässä. Röykkiö on tehty halkaisijaltaan 0,1-0,4 m kivistä. Röykkiön 20 koordinaatit ovat P: 6943512 I: 358523 Z: 175 mmpy.

AKDG5086:20, röykkiö 20.
Pohjoisesta/Laija Simponen-
Robins

Röykkiö 21: pyöreähkö, halkaisijaltaan 2,8 × 2,5 m ja 0,6 m korkea kiviröykkiö, joka on tehty 0,15-0,45 m kokoisista kivistä. Se sijaitsee talonraunioista länsiluoteeseen noin 53 metrin päässä. Röykkiön 21 koordinaatit ovat P: 6943528 I: 358549 Z: 175 mmpy.

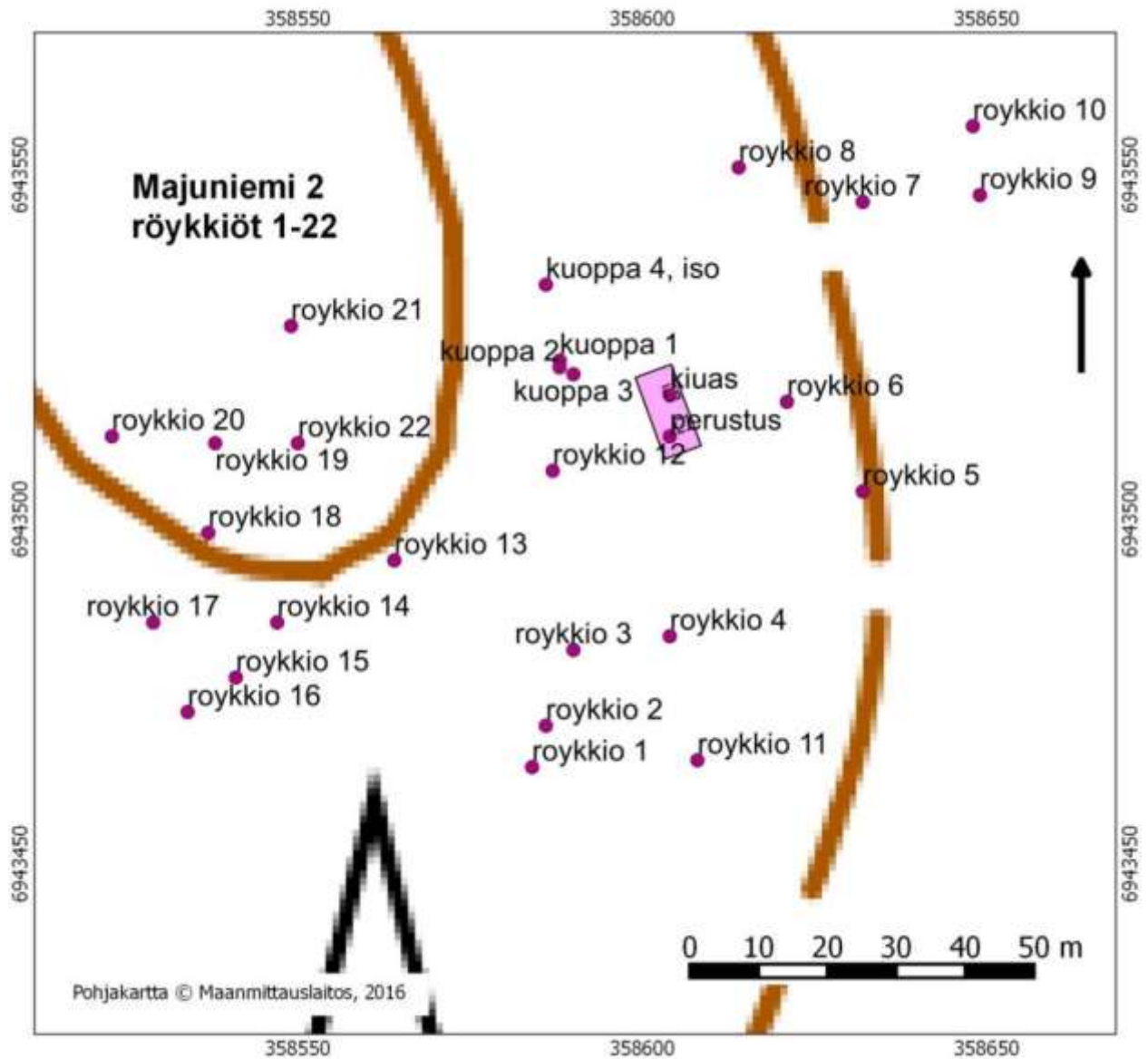

AKDG5086:21, röykkiö 21.
Idästä/Laija Simponen-Robins

Röykkiö 22: sijaitsee talonraunioista länteen noin 50 metrin päässä. Röykkiö 22 on soikea, kooltaan 3 × 2 metriä ja 0,6 m korkea kivi­röykkiö. Röykkiön 22 koordinaatit ovat P: 6943511 I: 358550 Z: 175 mmpy.

AKDG5086:22, röykkiö 22.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Majuniemi 2. Peruskarttaote 1:1000. Kohteen keskikoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (röykkiöt 1-22). Talonpohja (Majuniemi 1) hahmoteltu vaaleanpunaisella neliöllä.

26. Ähtäri Majuniemi 3 (kiviaita)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviaidat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6943548 i=358699 z= 169 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kiviaidan pohjoispään koordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtäriin kirkosta noin 8,7 km itäkoilliseen.Majuniemen länsipuolella Niemisveden rannalla.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-262</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5087:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Majuniemen lounaisranta tutkittiin Ähtäri-Seuralaisten toimesta syksyllä 11.10.2015 (Heikki Hämäläinen ja Leena Mursu).

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Majuniemi 1 edellä.

Majuniemen länsipuolelta, talonraunioista noin 100 metriä Niemisveden rantaan aivan rannan tuntumasta havaittiin rannan suuntainen pitkä kiviaita. Rannasta on joskus ajettu metsäkoneella ja maasto on hieman alavampaa kuin muualla. Kiviaidan itäpuolella kasvaa tiheä koivikko.

Kiviaita on noin 15 metriä pitkä ja 1,8 m leveä ja 0,8 m korkea ja pohjois-eteläsuuntainen. Se on tehty halkaisijaltaan noin 0,2-0,3 m kokoisista kivistä, ja vaikuttaa vahingoittumattomalta.

Kiviaidan itä puolelta havaittiin kaksi ojakaivantoa, jotka voivat liittyä kiviaitaan (katso Ähtäri Majuniemi 5 tässä raportissa). Kiviaita todettiin hyvin säilyneeksi, ja sitä ehdotetaan luokkaan ”muu kulttuuriperintökohde”.

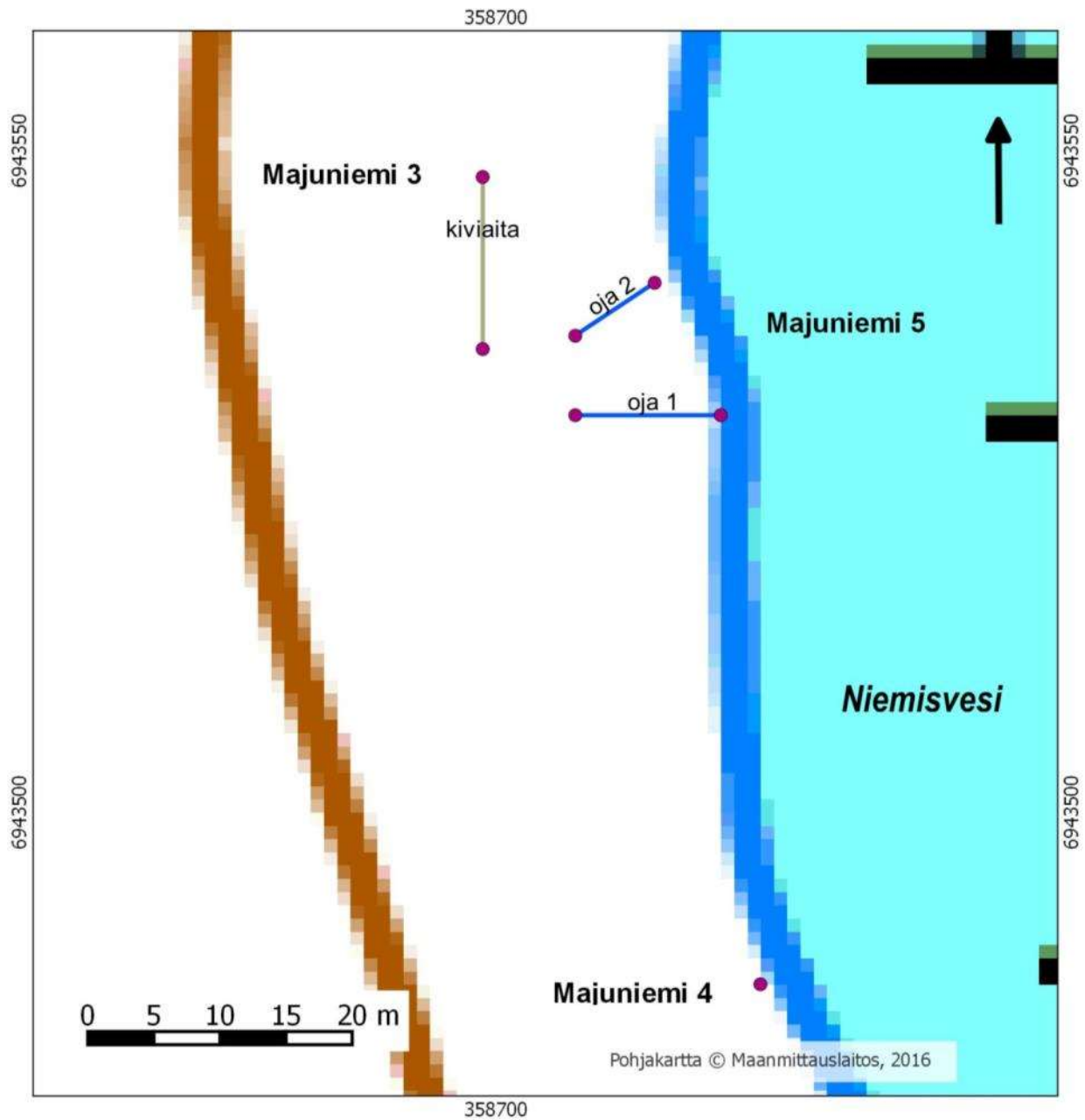
Kiviaidan koordinaatit ovat: pohjoispää P: 6943548 I: 358699 ja eteläpää P: 6943535 I: 358699 Z:169 mmpy.

AKDG5087:1, kiviaita
Majuniemen itärannalla.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5087:2, kiviaidan
pohjoispää. Lännestä/Laija
Simponen-Robins

Ähtäri Majuniemi 3. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla, kiviaita merkitty myös harmaalla viivalla.

27. Ähtäri Majuniemi 4 (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>lapinrauniot</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>esihistoriallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6943487 i=358720 z= 169 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviröykkiön keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Majuniemen itäpuolella keskellä niemeä aivan järven rannassa Ähtäri kirkosta noin 8,7 km itäkoilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-262</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5088:1</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Majuniemen lounaisranta tutkittiin Ähtäri-Seuralaisten toimesta syksyllä 11.10.2015 (Heikki Hämäläinen, Leena Mursu), mutta alueelta ei tehty tuolloin löytöjä. Niemessä uskottiin karttamateriaalin perusteella olevan hävinneen torpan paikka, jota ei ehditty etsiä.

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Majuniemi 1 edellä.

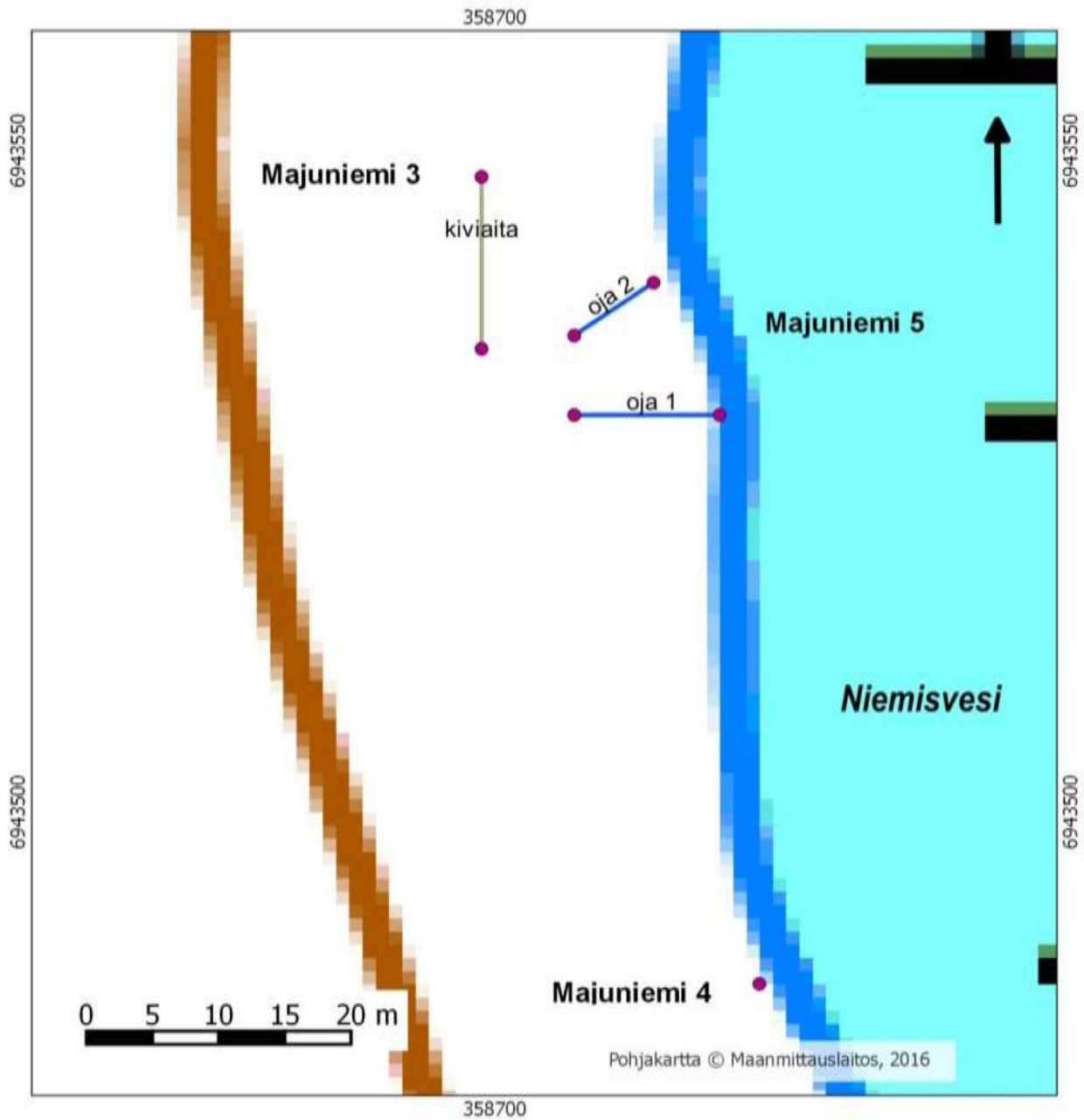
Aivan järven rannasta havaittiin inventoinnissa lapinrauniota muistuttava kiviröykkiö talonraunioista noin 115 m itäkaakkoon. Se koostuu halkaisijaltaan n. 0,25 – 0,50 m kokoisista käsin siirrettävän kokoisista kivistä, ja kivet ovat osin paljastuneet rannan puolelta. Pyöreän kiviröykkiön halkaisija on 4,5 metriä ja korkeus 0,5 metriä.

Röykkiö tulkittiin mahdolliseksi muinaisjäännökseksi luonteensa ja sijaintinsa vuoksi. Ilman kajoavia tutkimuksia röykkiön luonteen tarkempi selvittäminen oli tämän inventoinnin yhteydessä mahdotonta.

Kiviröykkiön koordinaatit ovat P: 6943487 I: 358720 Z: 169 mmpy.

AKDG5088:1, mahdollinen
lapinraunio Majuniemen
länsirannassa.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Majuniemi 4. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

28. Ähtäri Majuniemi 5 (ojat)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventointihavainto</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>ojat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	2
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6943530 i=358706 z=169 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Ojan 1 länsipään koordinaatit</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtäriin kirkosta noin 8,7 km itäkoilliseen Majuniemen länsipuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-262</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5089:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Majuniemen lounaisranta tutkittiin Ähtäri-Seuralaisten toimesta syksyllä 11.10.2015 (Heikki Hämäläinen ja Leena Mursu).

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Majuniemi 1 edellä.

Kiviaidan (Ähtäri Majuniemi 3) itäpuolelta havaittiin kaksi ojakaivantoa, jotka voivat olla samanaikaisia kuin läheinen kiviaita.

Oja 1: Eteläisempi suora oja on noin 0,6 metriä syvä ja itäpäässä ojanpenkka on 1,3 m korkea.

Ojan 1 koordinaatit ovat: länsipää P: 6943530 I: 358706 ja itäpää P: 6943530 I:358717 Z: 169 mmpy.

Oja 2: oja 2 on noin 9 metriä pitkä ja 0,5-0,7 m syvä, ja muodoltaan hieman kurvikkaampi.

Sen koordinaatit ovat länsipää P: 6943536 I: 358706 ja itäpää P: 6943540 I: 358712 Z:169 mmpy.

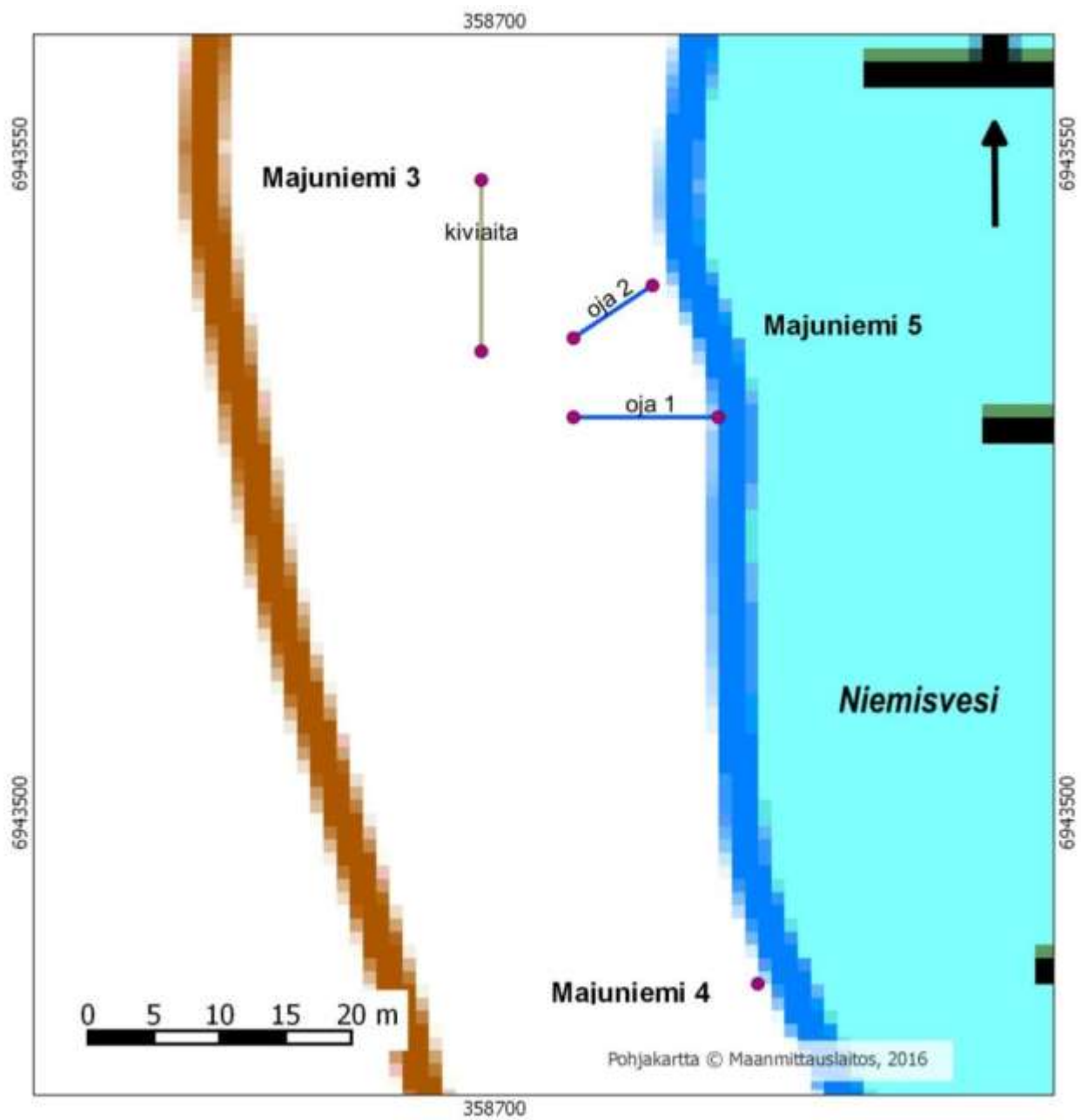
Ojien katsottiin kuuluvan luokkaan "muu inventointihavainto".

AKDG5089:1, oja 1. Koillisesta/Laija Simponen-Robins

AKDG5089:2, oja 2.
Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Majuniemi 5. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (ojien 1 ja 2 päätymittaukset). Ojat on merkitty myös sinisellä viivalla.

29. Ähtäri Multämäki (kiviaita)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakennelmat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviaidat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>-</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6936871 i=342930 z=160 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviaidan kaakkoispään koordinaatit</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin kirkosta noin 8,2 km lounaaseen Multämäen talosta noin 104 metriä koilliseen aivan Liesjärventien pohjoispuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-407-18-59</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5090:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Kohteesta saatiin yleisön antama vihje, että vanhan näköinen kiviaita on havaittavissa autolla ohi ajettaessa Multämäen talon tienoilla. Kiviaita inventoitiin 26.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Kiviaita on 26 metriä pitkä, noin 2 metriä leveä 1 m korkea, ja sijaitsee aivan Liesjärventien vieressä. Aita kaakko-luode-suuntainen. Kiviaita on hyvin säilynyt. Aidan tarkkaa ajoitusta ei saatu tässä inventoinnissa selville.

Kiviaidan kaakkoispään koordinaatit ovat P:6936871 I: 342930 Z: 160 mmpy. Toista päätä ei mitattu.

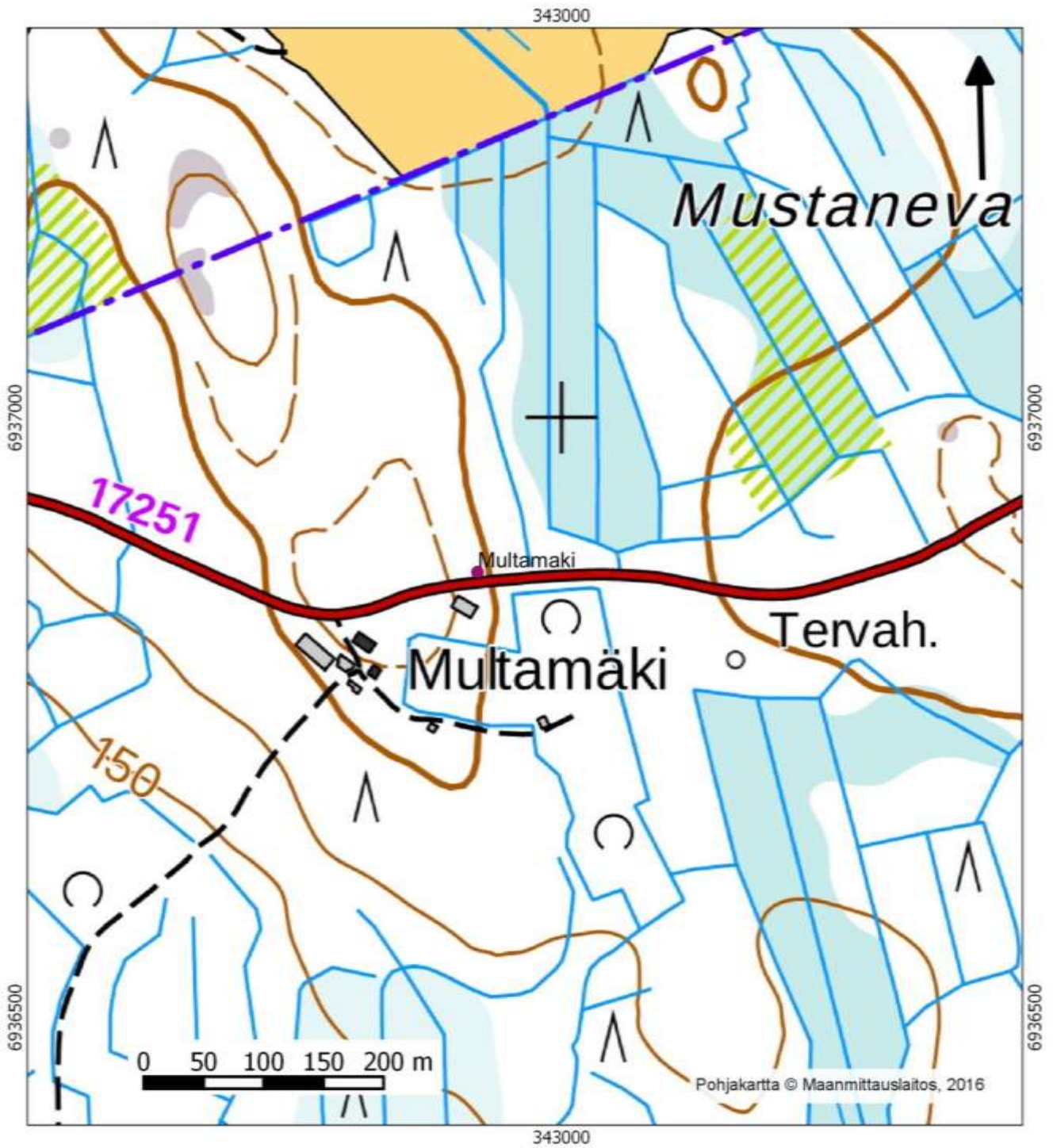

AKDG5090:1. Kiviaita tieltä kuvattuna. Kaakosta/Heikki Hämäläinen

AKDG5090:2, kiviaita. Lounaasta/Heikki Hämäläinen

Ähtäri Multamäki. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (kiviainan kaakkoispää).

30. Ähtäri Niemisveden koulu (kiviaita)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviaidat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen aika</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>2</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6944388 i=358464 z= 177,5 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviaidan itäpään koordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Niemisveden vanhan koulun eteläpuolella noin 9 km Ähtärin kirkosta koilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-105-1-7</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5091:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Ähtärin ensimmäinen kansakoulu Niemisveden Hautalassa aloitti opetuksen vuonna 1868 (Jaakkola 2009:23).

Niemisveden koulun eteläpuolelta löytyi inventoinnissa hyvin säilynyt kiviaita. Sen pituus on noin 66 metriä, leveys 1,5 ja korkeus noin 0,8 metriä. Aita ajoittuu luultavasti Niemisveden koulun rakentamisen alkuvaiheisiin, noin 1800-luvun loppuun. Ajoitusta ei saatu tämän inventoinnin yhteydessä tarkennettua.

Kiviaidan itäpäädyn koordinaatit ovat P: 6944388 I: 358464 ja länsipäädyn koordinaatit P: 6944417 I: 358404 Z: 177,5 mmpy.

AKDG5091:1. Panoraama. Kiviaita, taustalla Niemisveden koulurakennus. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Niemisveden koulu. Peruskarttaote 1:5000. Kiviainan päätymittaukset liilanvärisen ympyrän kohdalla. Kiviaita on merkitty myös harmaalla viivalla.

31. Ähtäri Niemisvesi Hokkanen (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>lapinrauniot</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>esihistoriallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6944101 i= 353578 z= 169mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kiviröykkiön keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin Hokkaskylässä Hokkasenpuron varrella, Hokkasen pellolla noin 9 km Ähtärin kirkosta itäkoilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-405</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5092:1-3</i>

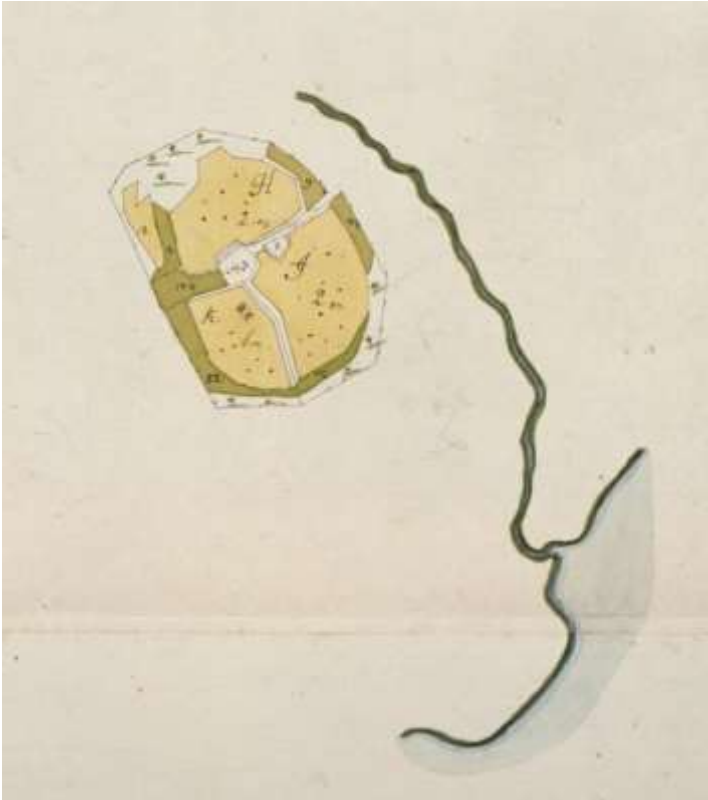
Aiemmat tutkimukset

Kangasalan Vääksyn kartano hankki Niemisvedeltä erämaan (tai erämaita) ennen 1500-luvun puolivälin asutuskautta. Niemisveden ensimmäinen asukas oli savolainen Pekka Oinonen. Hänet mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran vuoden 1571 hopeaveroluettelossa, mutta hän on todennäköisesti muuttanut seudulle jo aikaisemmin. Hänen perustamastaan talosta syntyvät 1500- ja 1600-luvuilla kylän päätalot Hokkanen (Hokkala), Tenhunen (Tenhula) ja Kauppala, jotka kaikki olivat ns. vanhaa rälssiä. Koko Niemisveden kylä oli rälssiä vielä isonjaon aikaan 1800-luvulla. Niemisveden kylä kuului Keuruun pastoraattiin 1600-luvulta vuoteen 1845 asti, jolloin se siirrettiin kuuluvaksi Ähtärin kappeliseurakuntaan.¹

Komissionimaanmittari Daniel Hall kartoitti Niemisveden kylän pellot ja niityt (ilman metsiä) 1767. Kartasta löytyvät Hokkasen, Tenhusen ja Kauppalan rälssitalojen tilukset, Makkosen, Muhosen ja Viitalan rälssitorpat sekä 2 sotilastorppaa. Isojako suoritettiin vasta 1800-luvun alussa ja saatiin valmiiksi Hokkalan jakokunnassa 1832 sekä Niemisveden jakokunnassa 1833. Rajankäynnit lopetettiin molemmissa jakokunnissa 1833.²

¹Jokipii 1951, 33, 43; Kankaanpää 1990, 231- 232.

²Hämäläinen 2001, 18- 20; Jokipii 1951, 44.

Komissionimaanmittari Daniel Hallin kartta Hokkasen rälssitalon pelloista ja lähiniityistä vuodelta 1767. Talon ympärillä olevat pellot on väritetty kartassa keltaisella ja niityt vihreällä värillä.

Kartta: KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E51 1/1-4.

Hokkasen peltojen ja puron välisellä maakaistale tarkistettiin 14.11.2015 Ähtäri-Seuran toimesta (Heikki Hämäläinen, Pekka Poukka ja Helena Halla-aho) ja sieltä on havaittiin tuolloin yksi suurempi ja kaksi pienempää kivirauniota ja yksi suuri tervahauta. Aapo-Matti Hokkanen ja Heikki Hämäläinen tarkistivat alueen myös 18.11.2015.

Inventointi 2016

Ähtäriin Niemisveden Hokkaskylässä käytiin tämän inventoinnin yhteydessä 13.4.2016, ja Aapo-Matti Hokkanen tavattiin paikan päällä. Hokkasenpuron varrella vanhan niityn kohdalta oli löytynyt iso kiviröykkiö. Hokkanen kertoi, ettei kivennostokoneella ainakaan hänen aikanaan ole kiviä siirretty näin kauas nykyisten peltojen laidasta. Alue, josta kiviröykkiö löytyi, oli aiemmin metsää, mutta metsä on sittemmin kaadettu. Hokkasenpuro kulkee alempana noin 15 metrin päässä röykkiöstä.

Paikalla havaittiin soikea, noin 7 metriä pitkä ja 5 metriä leveä, 0,6 m korkea, erikokoisista kivistä koostuva selkeä kiviröykkiö.

Hokkasen kiviröykkiö voi liittyä kaskeamiseen tai se voi sijaintinsa puolesta olla myös esihistoriallinen hautaröykkiö. Röykkiön ajoitusta ei saatu tarkennettua tämän inventoinnin puitteissa. Sen koordinaatit ovat P: 6944101 I: 358578 Z: 169 mmpy.

Tästä röykkiöstä noin 5 metriä länteen oli syksyllä 2015 havaittu pienempi, halkaisijaltaan noin 3 metrin kokoinen pyöreä kasa. Maa oli huhtikuussa paikalla käydessä vielä roudassa, eikä näin ollen saatu selville tämän mahdollisen röykkiön luonnetta kun kiviä ei voitu tunnustella tai edes sen tarkkaa sijaintia kaadettujen risujen alta, eikä sitä mitattu. Toinen vuonna 2015 havaittu pieni

kiviröykkiö todettiin tämän inventoinnin yhteydessä todennäköisesti suurilta osin tuhoutuneeksi kaskiraunioksi eikä sitä mitattu.

AKDG5092:2, kiviröykkiö raivatulla metsäalueella. Lapiroykkiön vierellä. Taustalla Hokkasenpuro. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

AKDG5092:2, kiviröykkiö raivatulla metsäalueella. Koillisesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Niemisvesi Hokkanen. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

32. Ähtäri Niemisvesi Hokkasenpuro (tervahauta)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6944199 i= 358580 z= 171 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kohteen keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtäriin Hokkaskylässä, noin 9 km Ähtäriin kirkosta itäkoilliseen. Kohde sijaitsee Hokkasenpuron varrella puron pohjoispuolella vanhan metsäautotieuran varrella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-405</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5093:1</i>

Aiemmat tutkimukset

Hokkasen peltojen ja puron välisellä maakaistaleella käytiin 14.11.2015 (Heikki Hämäläinen, Pekka Poukka ja Helena Halla-aho) ja sieltä on havaittiin tuolloin muun muassa tämä suuri tervahauta, joka ei vielä ollut muinaisjäännösrekisterissä.

Inventointi 2016

Arkistolähteiden osalta katso Ähtäri Niemisvesi Hokkanen edellä.

Kuusikon peittämästä rinteestä Hokkasenpuron ja metsäaukean välistä havaittiin halkaisijaltaan noin 17 metrin kokoinen tervahauta. Vallit ovat 1 m korkeat. Lasku-uoma viettää läheiseen Hokkasenpuroon. Tervahaudassa oli eläinten pesäkoloja, joista hiliä oli noussut maanpinnalle. Tervahauta mitattiin GPS-laitteella, ja siitä otettiin valokuva.

Tervahaudan keskikoordinaatit ovat P: 6944199 I: 358580 Z: 171 mmpy.

AKDG5093:1. Panoraama. Tervahauta Hokkasenpurolla. Koillisesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Niemisvesi Hokkasenpuro. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen keskikoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

33. Ähtäri Peränne Lapinniemi (kiviröykkiöt)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakennelmat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>3</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>esihistoriallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6934072 i=346419 z= 132,5 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kivikehän keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Peränteen länsirannalla Lapinniemessä noin 7,1 km Ähtäriin kirkosta lounaaseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-407-2-70</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5094:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Hämäläinen 2010: Lapinniemi Peränteen länsirannalla. Nimi mainitaan jo Suihkon jakokunnan kartassa vuosilta 1824-1825¹. Skogmanin (1864) mukaan paikka on saanut nimensä lappalaisilta².

¹ Lapin niemi, KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50a 5/2.

² Skogman 1864,148.

Paikkaa ei ehditty tarkastaa vuoden 2014 tarkastuksessa (Pesonen 2014).

Lapinniemessä käytiin 11.10.2015 (Ähtäri-Seuralaiset Pekka Poukka, Leena Mursu ja Heikki Hämäläinen), ja silloin havaittiin paikalla tämä kivikehä ja kaksi mahdollista kaskiröykkiötä.

Inventointi 2016

Ähtäriin Lapinniemessä Peränteen länsirannalla käytiin 12.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen).

Kivikehä: Kohteella havaittiin matala ja soikea, noin 2,5 × 2 × 0,2 metrin kokoinen kivikehä Latopuron talosta noin 455 metriä itäkaakkoon. Kivikehä on tehty halkaisijaltaan korkeintaan noin 0,3 m kokoisista kivistä. Kivikehän ajoitus jäi epäselväksi, kyseessä on mahdollinen muinaisjäännös.

Kivikehän koordinaatit ovat P: 6934072 I: 346419 Z: 132,5 mmpy.

Kiviröykkiö 1: Edellä mainitusta kivikehästä noin 4 metriä lounaaseen havaittiin risujen peittämä kiviröykkiö, joka on halkaisijaltaan noin 4 metriä ja noin 0,25 m korkea. Koska Lapinniemestä havaittiin muutamia pohjois-eteläsuuntaisia peltosarkaojia on mahdollista, että tämä röykkiö liittyy kaskeamiseen, ja se luokiteltiin todennäköiseksi viljelysröykkiöksi.

Kiviröykkiön 1 koordinaatit ovat P: 6934070 I: 346415 Z: 132,5 mmpy.

Kiviröykkiö 2: Samassa niemessä, noin 4 metriä kivikehästä luoteeseen sijaitsee myös matala ja pyöreä kivien muodostama röykkiö, joka on halkaisijaltaan noin 3 metriä ja 0,15 m korkea. Se on todennäköisesti myös viljelysröykkiö.

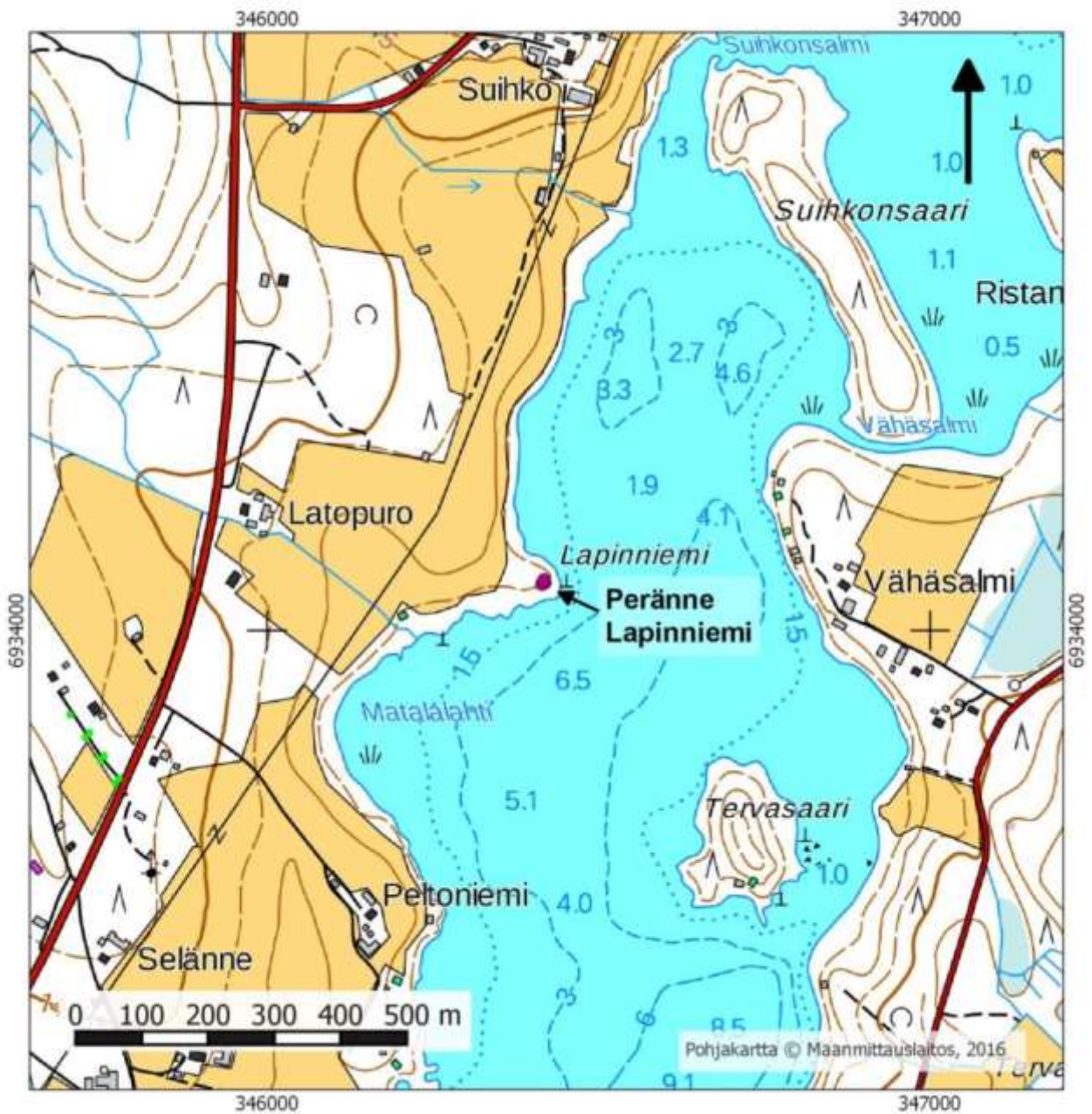
Kiviröykkiön 2 koordinaatit ovat P: 6934076 I: 346418 Z: 132,5 mmpy.

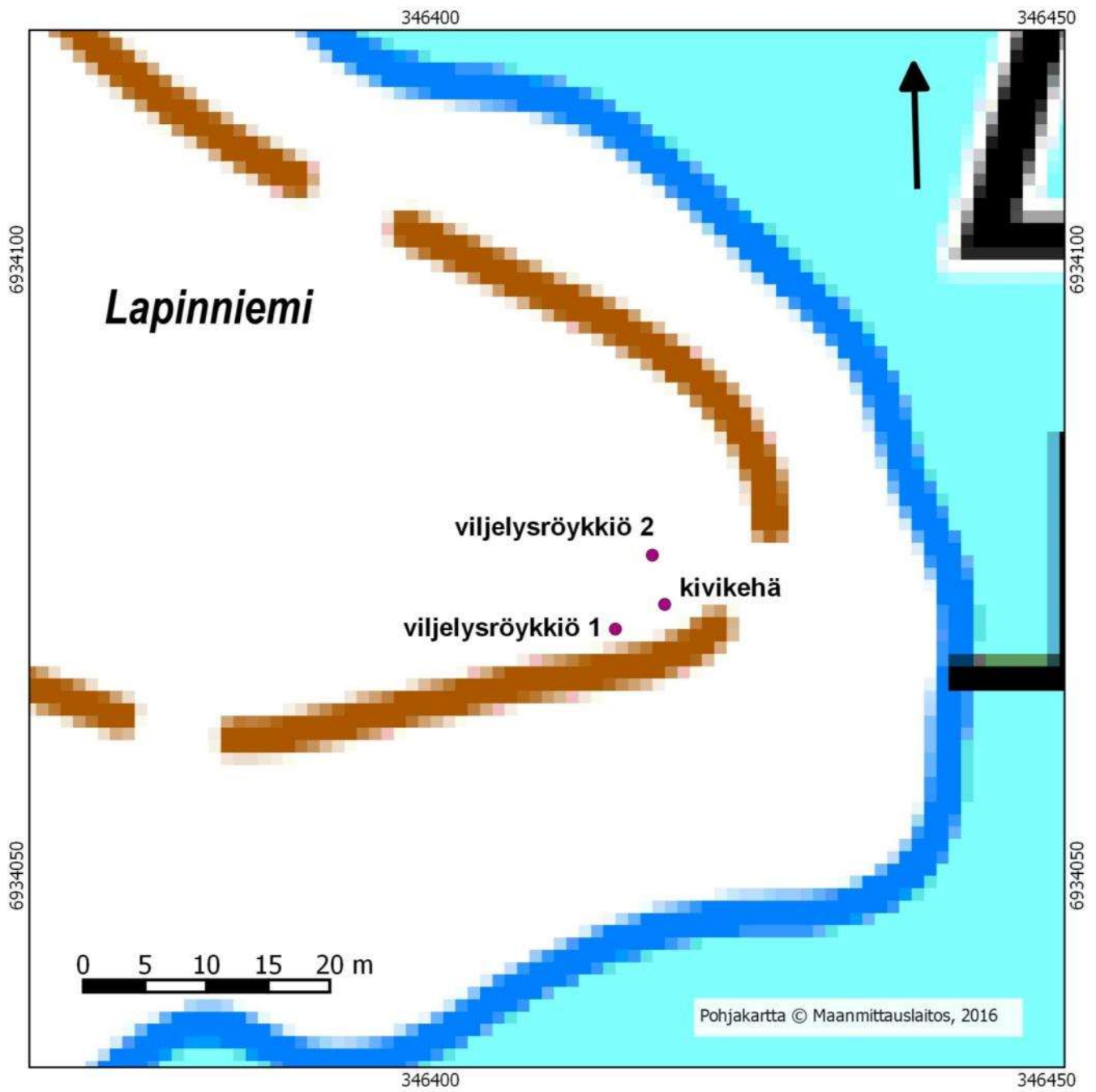
AKDG5094:1, kivikehä
Lapinniemessä.
Länestä/Heikki Hämäläinen

AKDG5094:2. Vasemmalla
takana kiviröykkiö 2, edessä
risujen alla kiviröykkiö 1 ja
takana näkyvän kuusen luona
kivikehä. Lounaasta/Heikki
Hämäläinen

Ähtäri Peränne Lapinniemi. Peruskarttaote 1:1000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Ähtäri Peränne Lapinniemi. Peruskarttaote 1:500. Kohteen keskikoordinaatti lilanvärisen ympyrän kohdalla.

34. Ähtäri Pöyhönen (kiviaita)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu kulttuuriperintökohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kivirakenteet</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>kiviaidat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>moderni, talo purettu 1960–1970-luvulla</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>-</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6938456 i=348910 z= 145 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>kiviaidan pohjoispäädyn koordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin kirkosta noin 2,2 km lounaaseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-406-7-385</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5095:1-2</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Hämäläinen 2015: Pöyhösen talon vaiheet on selvitetty paikallislehti Ympyriäisen artikkelissa. Vanhin asutus alueella on 1560-luvulta, mutta uudempi asutus on poistanut talon jäljet. Maatilan rakennukset hävisivät alueelta, koska siitä tuli osa nykyistä Ähtärin asuinalueetta 1960–1970-luvuilla. (Hämäläinen 2015.)

Inventointi 2016

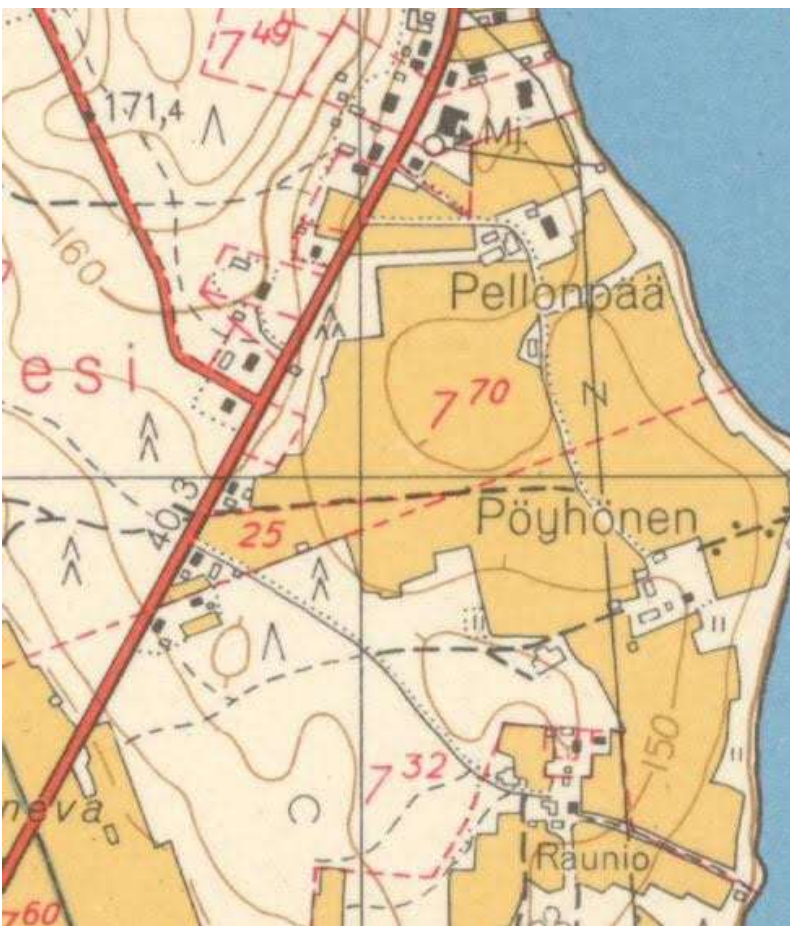
Kohteella käytiin 22. ja 27.4.2016 (Hämäläinen, Simponen-Robins ja Marika Puntala). Pöyhösen nykyisen asuintalon itäpuolella sijaitsee pitkä kiviaita, joka näkyy myös oheisessa valokuvassa. Kiviaita on 52 metriä pitkä ja 1,8 m leveä ja 0,6 m korkea. Aidan eteläpään kohdalla kiviaita on 1,2 m korkea.

Pöyhösen talon länsipuolella on moderneja rakennusten perustuksia. Nämä rakennukset on purettu vasta 1960–1970 -luvulla, eikä niitä siksi otettu mukaan tähän raporttiin. Pöyhösen talon arkiston palovakuutuskirjojen mukaan (vuodelta 1935) Pöyhösen rakennukset 1930-luvulla olivat asuinrakennus, puotirakennus, talli, aitta, navetta, riihi, sauna ja halkoliiveri.

Kohteen GPS-mittaus otettiin kiviaidan pohjoispäästä, eteläpäätä ei mitattu. Kiviaidan pohjoispään koordinaatit ovat P: 6938456 I:348910 Z: 145 mmpy.

Pöyhösen asuinrakennus ja kiviaita 1900-luvun alussa. Talo paloi vuonna 1924. Kuvan omistaa Heikki Hämäläinen, Ähtäri

Ote vuoden 1961 peruskartasta 224102. Vanha tielinja kulki pohjoisempänä kuin nykyisin.

Kartta:
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

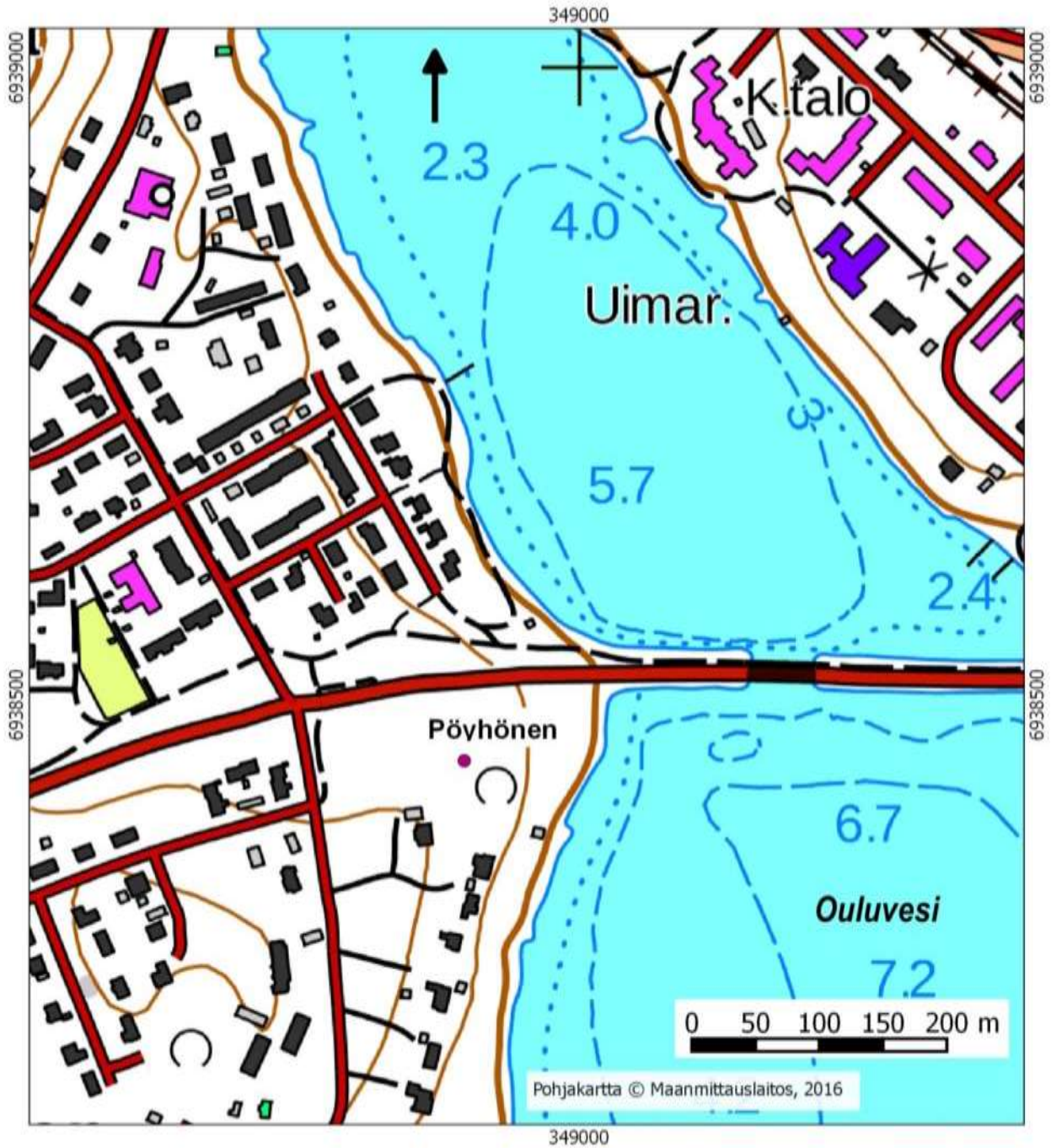

AKDG5095:1. Panoraama. Kiviaidan pohjoispää. Pohjoisesta/Laija Simponen-Robins

AKDG5095:2. Kiviaidan eteläpää. Luoteesta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Pöyhönen. Peruskarttaote 1:5000. Kiviaindan pohjoispään keskikoordinaatit liilanvärisen ympyrän kohdalla.

35. Ähtäri Ruumissaari

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>hautapaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tilapäishaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>7</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6944402 i=352778 z= 157,5</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Eteläisimmän painanteen 1 keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti</i>	<i>Ähtärin kirkosta noin 5,1 km pohjoiskoilliseen. Ähtärinjärven eteläpäässä Ähtärinsalmen pohjoispuolella.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-402-878-8</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5096:1-8</i>

Aiemmat tutkimukset

Vasabladet (23.5.1903, no 62) uutisoi vuonna 1903, että Ähtärinjärven Ruumissaaresta oli löydetty epätavallisen suuria ihmisluita.

Savola 1999: Heikki Savolan mukaan perimätieto kertoo, että Ähtärinjärven Ruumissaarella on kymmeniä hautoja ajalta jolloin toimituksia ei kirkon puolesta tehty. Haudat ovat perimätiedon mukaan olleet kumpuja, joiden ympärillä on noin päänkokoisia rantakiviä. Kerrotaan, että Nyysölän poika, joka oli lääkäri, oli vuosisadan alussa kaivanut joitakin haudoista auki ja näyttänyt pikkupojille haudasta paljastunutta pitkää lettiä, toisesta haudasta säilynyttä partaa ja hampaita. (Savola 1999:6.)

Savola mainitsee myös, että jokin saksalainen tutkijaryhmä Majaniemestä päin oli käynyt Ruumissaarella kaivamassa hautoja auki. Silloin oli löydetty ainakin niin suuri leukaluu, että se oli sopinut saksalaisen kaivajan oman leuan päälle. Perimätieto kertoo myös, että haudat oli täytetty ja että saksalaiset olivat vieneet osan löydöistä mennessään. Savola mainitsee, että saarella on sittemmin ”joskus ennen sotia” käyty kaivelemassa, minkä seurauksena haudat ovat jääneet auki. (Savola 1999:6.)

Hämäläinen 2010: Perimätietojen mukaan hautasaari. Paikalta on tehty luulöytöjä vuonna 1903. Ruumissaari sijaitsee Ähtärinjärven eteläpäässä Hankaveden kylän puolella.

— Ruumissaari är namnet på en mindre holme i Etseri sjö. I densamma har nära under jordytan påträffats en stor mängd människoben, hvilka torde härröra från i forna tider fallna frigare. Anmärkningsvärdt med dessa ben är, att de äro ovanligt stora. Käkbenen t. ex. äro så stora att en vanlig människas käkben rymmes i dem. Det wore kanske för fornsforskare något att taga reda på.

Lehtiartikkeli vuodelta 1903. Teksti kuuluu "Ruumissaari är namnet på en mindre holme i Etseri sjö. I densamma har nära under jordytan påträffats en stor mängd människoben, hvilka torde härröra från i forna tider fallna frigare. Anmärkningsvärdt med dessa ben är, att de äro ovanligt stora. Käkbenen t.ex. äro så stora att en vanlig människans käkben rymmes i dem. Det vore kanske för fornsforskare något att taga reda på." (Vasabladet 1903, no 62, 23.5.1903).

Inventointi 2016

Ähtärin Ruumissaarella käytiin 17.5.2016 (Simponen-Robins, Hämäläinen ja paikallisoppaat Kalevi Savola ja Heikki Savola). Paikalla havaittiin seitsemän painannetta, joista neljä todennäköisesti liittyy hautaamiseen ja kolme epävarmempaa kuoppaa, jotka voivat liittyä hautaamiseen tai hautojen myöhempään etsintään tai kaiveluun. Painanteiden reunoille tehtiin pieniä kairausreikiä niiden luonteen selvittämiseksi, mutta niissä ei havaittu luunsiruja tai hiiliä. Kaira upposi painanteisiin 10–15 cm, maaperä oli hiekkaa. Turvetta oli kaikissa painanteissa (10 cm paksuudelta), ja sen alla melko paksu huuhtoutumiskerros (10 cm). tämän kerroksen alta havaittiin keltaista hiekkaa kaikissa kairausrei'issä.

Saaren korkeimmalle harjanteelle kaivettiin lisäksi kuusi pientä lapionpistoa eri puolille, varsinkin saaren eteläkärkeen, mutta niistä ei havaittu mitään ihmistoimintaan viittaavaa. Näistä löydöttömistä koepistoista ei otettu GPS-mittauksia. Kaikissa koepistoissa havaittiin samankaltainen puhdas podsolimaannos: turpeen alla (10 cm) paksuhko huuhtoutumiskerros (7-10 cm) ja sen alla kellanruskea rikastumiskerros, maaperä oli hautaamiseenkin erinomaisesti sopivaa hiekkaa.

Painanne 1: painanne 1 sijaitsee saaren korkeimmalla kohdalla harjanteen päällä mäntyjä kasvavalla kankaalla, painanteista eteläisimpänä. Yksi mänty on kaatunut painanteen päälle. Painanne on kaakko-luode -suuntainen, suorakulmainen, kooltaan 2,1 × 1,0 × 0,4 metriä. Kyseessä on hyvin todennäköisesti hautapainanne. Painanteen koordinaatit ovat P: 6944402 I: 352778 Z:157,5 mmpy.

AKDG5096:1. Painanne 1 polun vierellä. Kaatunut kelo puu kuopan päällä. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Painanne 2: painanne on pienempi koillis-lounais -suuntainen, suorakulmainen mutta pienempi kuin painanne 1, kooltaan $1,2 \times 0,55 \times 0,4$ metriä. Kyseessä on hyvin todennäköisesti hautapainanne Painanteen koordinaatit ovat P: 6944411 I: 352782 Z:157,5 mmpy.

AKDG5096:2, painanne 2. Lännestä/Laija Simponen-Robins

Painanne 3: painanne 3 sijaitsee saaren keskellä ja on länsi-itä -suuntainen, suorakulmainen ja siinä on muodoltaan epämääräisemmät reunat kuin painanteissa 1-2. Painanteen koko on $2,0 \times 0,8 \times 0,5$ metriä. Kyseessä on todennäköisesti hautapainanne. Painanteen koordinaatit ovat P: 6944421 I: 352779 Z: 157,5 mmpy.

AKDG5096:3, painanne 3.
Idästä/Laija Simponen-Robins

Painanne 4: painanne 4 on suorakulmainen ja pohjois-etelä -suuntainen ja sijaitsee painanteista 1-3 pohjoiseen. Kooltaan painanne 4 on $2,0 \times 1,0 \times 0,5$ metriä. Kyseessä on todennäköisesti hautapainanne. Painanteen koordinaatit ovat P: 6944424 I: 352774 Z: 157,5 mmpy.

AKDG5096:4, painanne 4.
Etelästä/Laija Simponen-Robins

Painanne 5: painanne 5 on epävarma, pyöreähkö, mahdollisesti hautauksiin tai hautojen myöhempään etsintään liittyvä kuoppa alempana rannan tuntumassa. Sen on länsi-itä -suuntainen ja kooltaan $1,2 \times 0,7 \times 0,3$ metriä. Painanteen koordinaatit ovat P: 6944428 I: 352768 Z: 155 mmpy.

AKDG5096:5, painanne 5.
Koillisesta/Laija Simponen-
Robins

Painanne 6: painanne 6 on mahdollisesti hautauksiin tai hautojen etsintään liittyvä kuoppa. Se sijaitsee alemmalla terassilla painanteista pohjoisimpana ja on koillis-lounais -suuntainen, soikeahko ja kooltaan 1,2 × 0,65 × 0,3 metriä. Painanteen 6 koordinaatit ovat P: 6944434 I: 352771 Z: 155 mmpy.

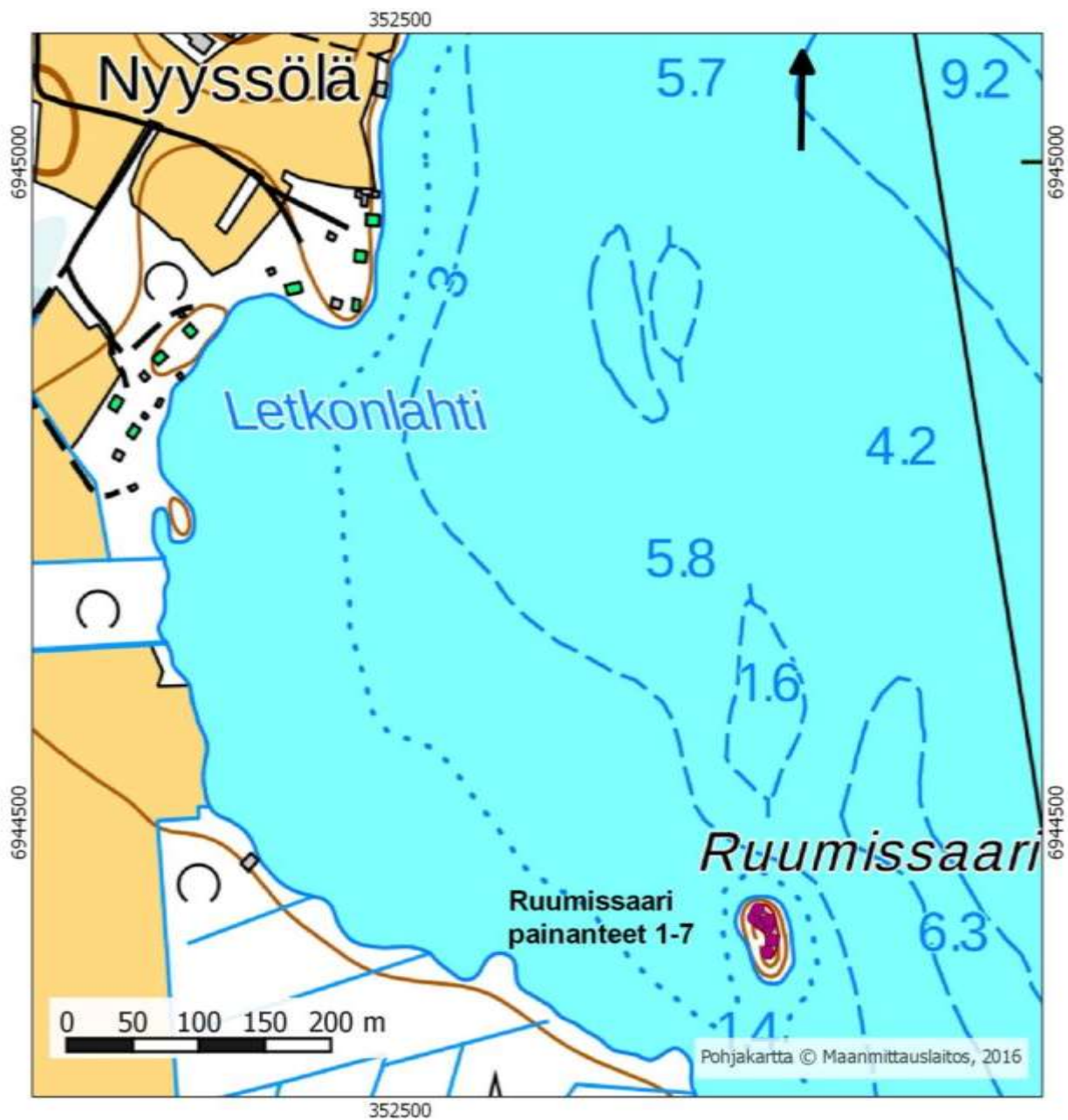

AKDG5096:6, painanne 6
alempana rannassa.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

Painanne 7: painanne 7 sijaitsee alempana rannassa. Se on epävarma, mahdollisesti hautauksiin tai hautojen etsintään liittyvä kuoppa. Painanne on soikea pohjois-etelä-suuntainen ja kooltaan 1,8 × 0,7 × 0,4 metriä. Painanteen koordinaatit ovat P: 6944426 I: 352779 Z: 155 mmpy.

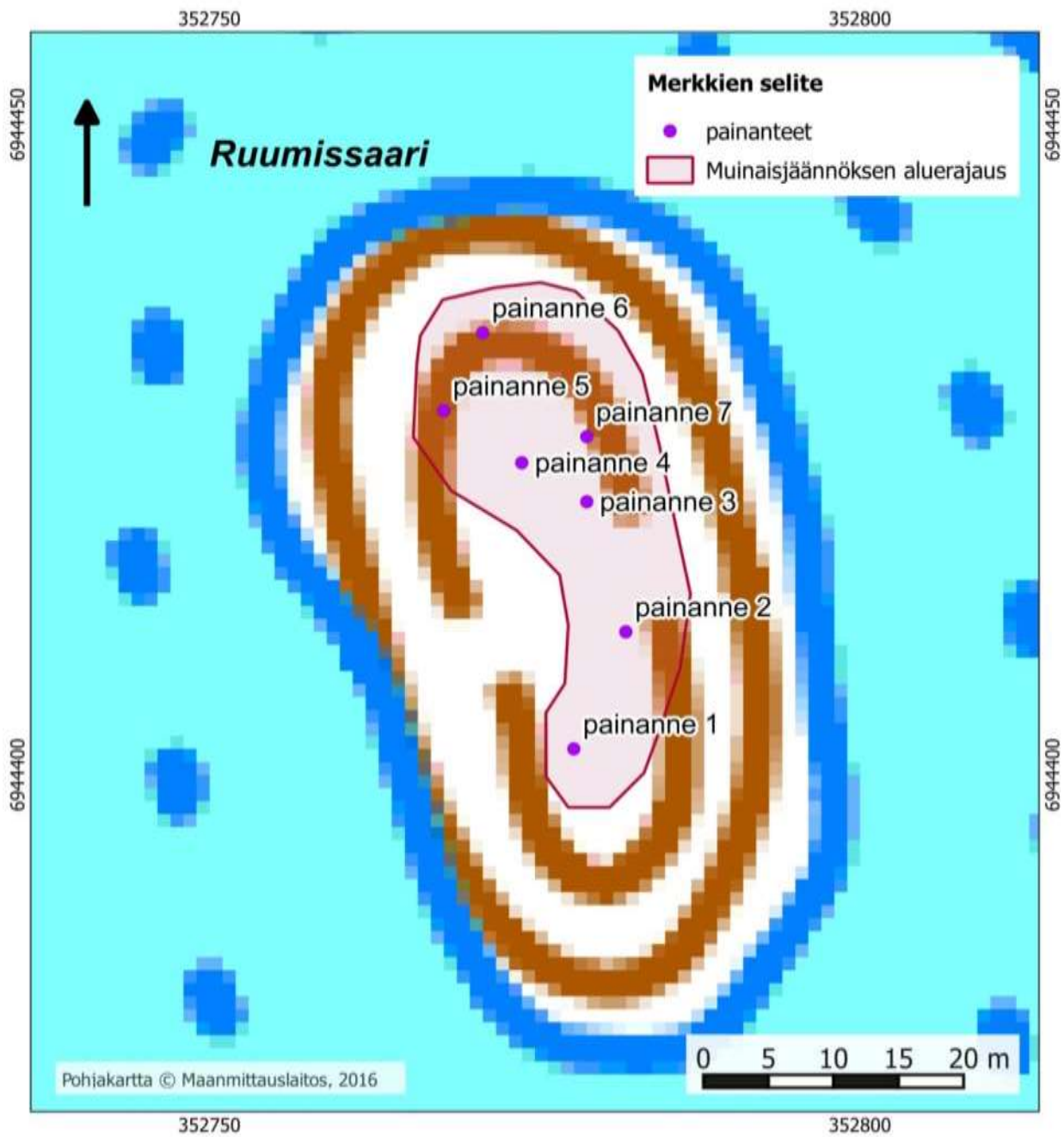

AKDG5096:7, painanne 7
alempana rannassa.
Etelästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Ruumissaari. Peruskarttaote 1:5000. Painanteiden pistekoordinaatit liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Ähtäri Ruumissaari. Peruskarttaote 1:500. Painanteiden 1-7 sijainti merkitty liilanvärillä ja ehdotettu muinaisjäätännösalueen rajaus vaaleanpunaisena alueena.

36. Ähtäri Tantereenmäki 1 (tervahauta)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>työ- ja valmistuspaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>tervahaudat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p= 6947965 i= 357493 z= 190 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Tervahaudan keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Soidinsuon eteläpäässä Tantereenkankaan keskivaiheilla noin 10,6 km Ähtärin kirkosta koilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-253</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5097:1</i>

Aiemmat tutkimukset

-

Inventointi 2016

Niemisveden kylän Makkolan talon, joka oli jakautunut Hokkalasta, Tanner-nimisessä torpassa asui Kaarle Tuomaanpoika Tanner eli Majunen (s. 1851) perheineen jo 1885. Vuoden 1885 henkikirjassa se on ”nytt torp”. Torpassa on asuttu ainakin vielä vuonna 1895, mutta vuoteen 1900 mennessä se on jo autio. Hokkalan rälssitalon halkomisessa vuonna 1902 paikka jäi Ranta-Hokkasen maalle. Kartassa, joka on laadittu 1897, ovat nähtävissä pellot, kytö, tontti ja rakennus. Jakokirjan mukaan tiluskuviot 653–655 ovat peltoja ja tiluskuvio 656 on ”Tantereen torpan tontti, rakennus siinä”. Tiluskuvio 657 on kytö.¹

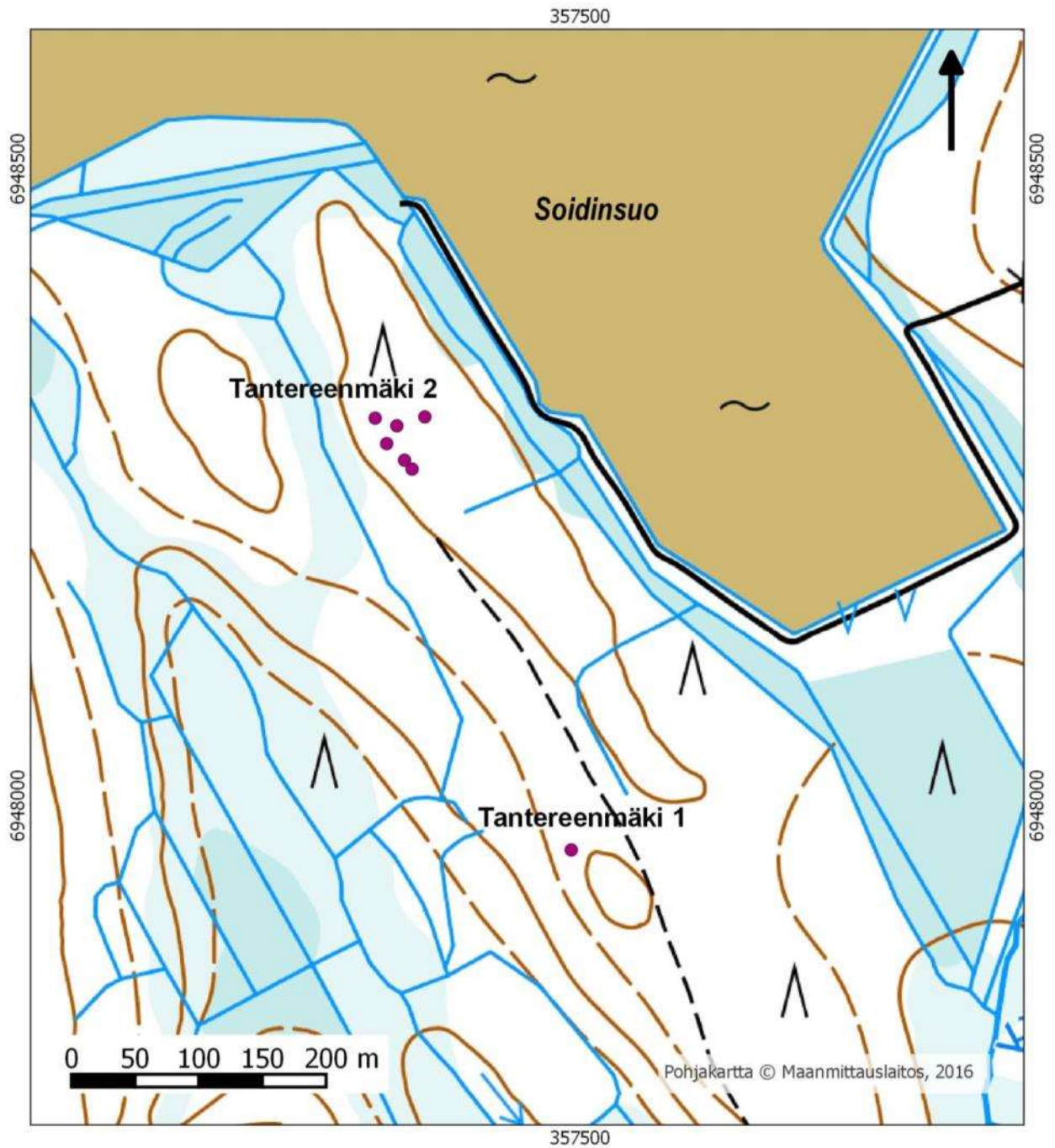
¹ ÄSA. Rippikirjat; KA. Henkikirjat. Henkikirja 1885. Va:139, 18v- 19, henkikirja 1895. Va:188, 399v- 400, henkikirja 1900. Va:216, 442v- 443; ÄKSA. Ranta- Hokkasen talon arkisto. Ote kartasta (1897) ja jakokirja (1898) Hokkalan rälssitalon halkomisesta 1902 (toimitus 7103).

Ähtäriin Tantereenmäellä käytiin 22 ja 29.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Paikalla havaittiin pieni tervahauta, ja se mitattiin ja valokuvattiin. Tervahauta sijaitsee rinteessä, ja halssi osoittaa länteen (katso valokuva alla). Pyöreän tervahaudan halkaisija on noin 6 metriä, penkat nousevat ympäröivästä maastosta 0,5 metriä ja länsipuolella 1 metrin. Kuopanne keskellä on noin 0,7 m syvä. Tervahaudan sivuilla oli hiiliä maanpinnalla, eläimet ovat voineet kaivaa ne koloista tai haudassa on mahdollisesti ollut tuuletusaukkoja, joita eläimet ovat käyttäneet pesäkolonaan.

Tantereenmäen tervahaudan koordinaatit ovat P: 6947965 I: 357493 Z: 190 mmpy.

AKDG5097:1.
Tervahauta.
Idästä/Laija Simponen-
Robins

Ähtäri Tantereenmäki 1. Peruskarttaote 1:5000. Tervahaudan sijainti merkitty liilanväriseellä ympyrällä.

37. Ähtäri Tantereenmäki 2 (talonpohjat)

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>asuinpaikat</i>
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	<i>talonpohjat</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>5</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6948298 i=357356 z= 195 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Talonpohjan 2 keskikoordinaatit (kiuas)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtäriin kirkosta noin 10,8 km koilliseen.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-405-1-405</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5098:1-11</i>

Aiemmat tutkimukset

-

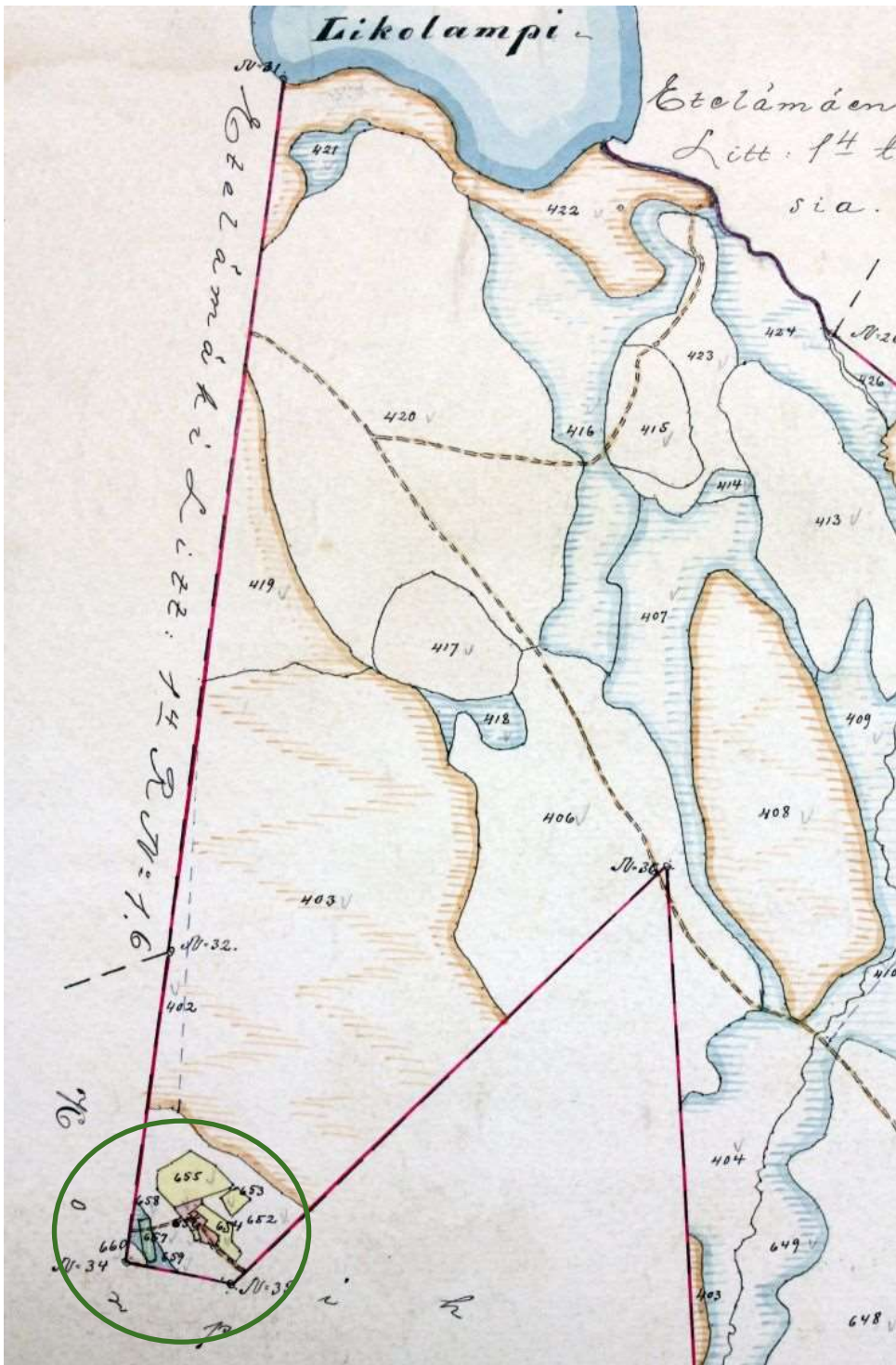
Inventointi 2016

Niemisveden kylän Makkolan talon, joka oli jakautunut Hokkalasta, Tanner-nimisessä torpassa asui Kaarle Tuomaanpoika Tanner eli Majunen (s. 1851) perheeseen jo 1885. Vuoden 1885 henkikirjassa se on ”nytt torp”. Torpassa on asuttu ainakin vielä vuonna 1895, mutta vuoteen 1900 mennessä se on jo autio. Hokkalan rälssitalon halkomisessa vuonna 1902 paikka jäi Ranta-Hokkasen maalle. Kartassa, joka on laadittu 1897, ovat nähtävissä pellot, kytö, tontti ja rakennus. Jakokirjan mukaan tiluskuviot 653–655 ovat peltoja ja tiluskuvio 656 on ”Tantereen torpan tontti, rakennus siinä”. Tiluskuvio 657 on kytö.¹

¹ ÄSA. Rippikirjat; KA. Henkikirjat. Henkikirja 1885. Va:139, 18v- 19, henkikirja 1895. Va:188, 399v- 400, henkikirja 1900. Va:216, 442v- 443; ÄKSA. Ranta- Hokkasen talon arkisto. Ote kartasta (1897) ja jakokirja (1898) Hokkalan rälssitalon halkomisesta 1902 (toimitus 7103).

Ähtäriin Tantereenmäki inventoitiin 22 ja 29.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Paikalla havaittiin useita autioituneita rakennuksen perustuksia, myös sarka-ojat erottuivat nuorena koivikossa vielä paikoin. Maanpinnalla oli laonnutta edellisvuotista heinää. Kaikki havainnoidut talonperustukset tai kuopat merkittiin maastoon kapealla punaisella muovinauhalla.

Vanhan kartta-aineiston perusteella kaski-alueet sijaitsevat ”Tanteren mäen” pohjoispuolella. Tantereenmäelle talonperustuksista etelään olevalle raivatulle alueelle kaivettiin muutama lapionpisto, joissa havaittiin viljelykseen sopivaa mustaa multaa. Rakenteiden luonteen tarkempi selvittäminen olisi vaatinut kajoavia tutkimuksia, joihin ei haluttu tämän inventoinnin yhteydessä ryhtyä. Tantereemäki 2:ta ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännökseksi sen ajoituksen vuoksi.

Tantereen torpan tontti näkyy tiluskuviona 656 tässä otteesta vuonna 1902 (1897) laaditusta kartasta Hokkalan rälssitilan tiluksista (ympyröity, kartassa vaaleanpunaisella).

Kartta: ÄKSA. Ranta-Hokkasen talon arkisto.

Talonpohja 1: tämä mahdollinen talon perustus kiuaskasoiheen sijaitsee eteläisimpänä kaikista Majuniemessä tehdyistä havainnoista. Maastosta erottuu selvästi korkea kivikasa, josta GPS-mittaus tehtiin. Kivikasan halkaisija on 3 metriä ja korkeus 0,8 metriä. Tämä kivistä tehty kasa tulkittiin mahdolliseksi kiukaaksi 1. Kiukaan1 koordinaatit ovat P: 6948264 I: 357368 Z: 195 mmpy.

Maastossa ei matalasta kasvillisuudesta huolimatta havaittu selkeitä nurkkakiviä kivikasan ympäriltä, joten mahdollisen talon perustuksen koon määrittäminen ja todentaminen on vaikeaa. Jos kyseessä on rakennus, sijaitsee se todennäköisesti jossakin kivikasan itäpuolella. Kyseessä

voi olla myös alueen maanmuokkaukseen liittyvä kaskiröykkiö, mutta röykkiön luonne toi enemmänkin mieleen kiuaskasan.

AKDG5098:1, mahdollinen talonpohja 1. Kiuaskasaksi tulkittu kivikasa erottuu maastossa. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Kuoppa 1: edellisestä mahdollisesta talonperustuksesta luoteeseen noin 10 metrin päässä sijaitsee suorakaiteen muotoinen, kooltaan 1,7 × 1,0 metrinen ja 1,7 m syvä kuoppa, jonka pohjalla on kiviä. Kuoppa voi olla kellarikuoppa, kaivo tai esimerkiksi käymälä. Kuopan 1 koordinaatit ovat P: 6948271 I: 357362 Z: 195 mmpy.

AKDG5098:2, kuoppa 2 nuoren männyn juurella pohjoisnuolen takana. Idästä/Laija Simponen-Robins

Talonpohja 2: selkeämpi talonperustus kiuaskasoiheen havaittiin edellisistä pisteistä pohjoisempana. Talonpohja 2 ja kiuas erottuvat hyvin maastossa, vaikka niiden päällä kasvaakin muutamia koivuja. Perustukset ovat kooltaan noin 6 × 3 metriä ja ne ovat 0,2 m korkeat. Kiuas

sijaitsee perustusten koko luoteisseinämässä noin 3 × 3 metrin kokoisella alueella, ja kiuas on 1,2 m korkea. Talonpohjan 2 kiukaan koordinaatit ovat P: 6948298 I: 357356 Z: 195 mmpy.

AKDG5098:5, talonpohja 2.
Luoteesta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5098:6, talonpohja 2.
Idästä/Laija Simponen-Robins

AKDG5098:4, panoraama talonpohjan 2 kiukaasta. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Talonpohja 3: tämä talonperustuksiksi tulkittu suorakulmainen alue sijaitsee havainnoista läntisimpänä. Kiviröykkiö, joka tulkittiin kiukaaksi, on pyöreähkö ja halkaisijaltaan 2,5 metriä ja 1,2 m korkea. Korkeus on juuri sama kuin toisessa, kiukaaksi tulkitussa talonperustuksissa (katso talonpohja 2). Kiuas sijaitsee talonperustusten länsinurkassa. Kiukaan ympäriltä erottuivat suorakulmaiset noin 4,5 × 4 metrin kokoiset vallit, joissa tuntui muutamia kiviä. Vallien keskellä havaittiin pienehkö kuopanne, mikä vahvistaa tulkintaa talonpohjasta. Kyseessä on todennäköisesti kivistä ja mullasta tehdyt perustukset. Asumus on melko pieni. Talonpohjan 3 kiukaan koordinaatit ovat P: 6948305 I: 357378 Z: 195 mmpy.

Tämän kiukaan tai talonpohjan viereltä, noin 1 metrin päässä kulkee pieni luode-kaakkosuuntainen 0,5 metriä leveä ja 0,4 m syvä pelto-oja, jonka päällä oli neliskanttinen kivi niin että puro pääsee sen alta virtaamaan. Se, onko kivi asetettu ojan päälle tahallisesti, jäi epäselväksi.

AKDG5098:7, talonpohja 3.
Lounaasta/Laija Simponen-
Robins

AKDG5098:8, talonpohja 3.
Mitta asetettu seinälinjan
kohdalle osoittamaan talon
kaakkoisnurkkaa.
Kaakosta/Laija Simponen-
Robins

Talonpohja 4 multapenkkinen ja suorakulmainen noin 5 × 4 metriä ja 0,6 m korkea talonperustus havaittiin muista talonperustuksista luoteeseen. Perustusten itäpuolella havaittiin matalat, mahdollisesti porraskiviksi tulkitut kivet. Mikäli tulkinta on oikea, olisi oviaukko osoittanut pellolle päin. Rakennuksen tulkittiin olevan mahdollisesti aitta tai jokin muu kylmä rakennus, koska siinä ei ole kiuasta.

Talonpohjan 4 koordinaatit ovat P: 6948304 I: 357339 Z: 195 mmpy.

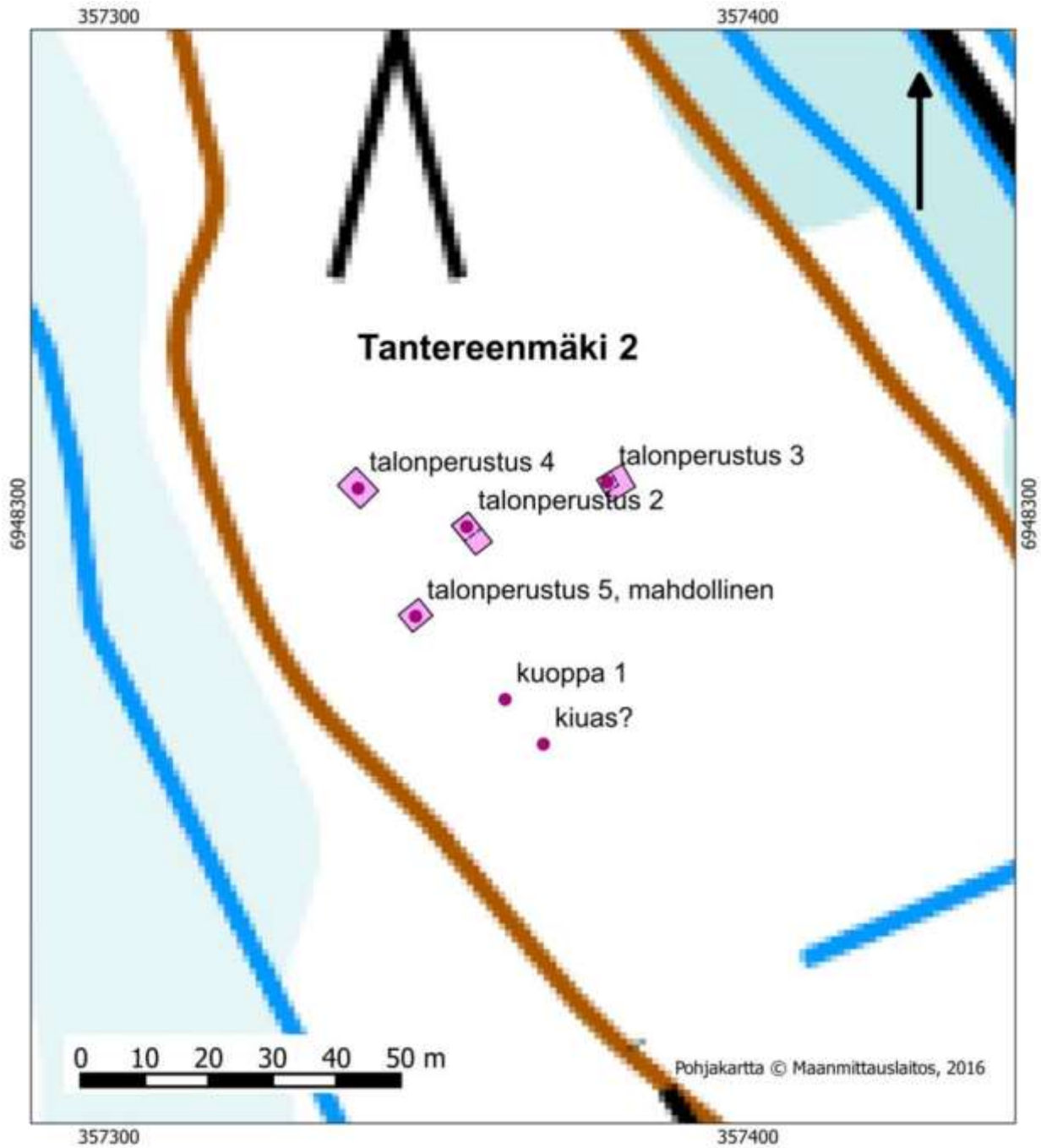

AKDG5098:9, talonpohja 4.
Idästä/Laija Simponen-Robins

Mahdollinen talonpohja 5 sijaitsee talonpohjasta 4 etelään. Siitä erottuu parhaiten suorakulmaisesti L:n muotoinen alue, ja sen pituus on noin 4 × 3,5 metriä ja vallit ovat 0,5 m korkeat. Pidempi seinämä on koillis-lounaissuuntainen. Perustusten 5 koordinaatit ovat P: 6948284 I: 357348 Z: 195 mmpy.

AKDG5098:11, mahdollinen talonpohja 5. Kaakosta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Tantereenmäki 2. Peruskarttaote 1:1000. Kohteiden pistekoordinaatit liilavärisen ympyrän kohdalla. Talonperustukset hahmoteltu vaaleanpunaisella neliöllä. Kiukaat merkitty mustalla katkoviivalla.

38. Ähtäri Väinänniemi (kiviröykkiö)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>mahdollinen muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>kiviröykkiöt</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	<i>lapinrauniot</i>
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>esihistoriallinen?</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=6936715 i=353546 z= 154 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiviröykkiön keskikoordinaatit (GPS-mittaus)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Hankaveden länsipuolella Väinänniemen eteläpään lounaisrannalla noin 4,2 km Ähtärin kirkosta kaakkoon.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-402-5-111</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5099:1-3</i>

Aikaisemmat tutkimukset

Paikalla kävivät Ähtäri-Seuralaiset 28.10.2014 (Hämäläinen, Marika Puntala ja Marjatta Rantakömi). Väinänniemessä havaittiin tuolloin soikea kiviröykkiö lähellä järven rantaa ja pienempi mahdollinen viljelysröykkiö niemen keskiosasta.

Inventointi 2016

Ähtärin kappalainen Erik Perander (1719–1795) perusti Hankaveden kylään Hankaniemen (Hanganiemi) uudistalon ainakin jo 1760. Komissionimaanmittari Johan Florinin 1777 laatimassa kartassa vesistöstä Ähtärin kappelikunnassa Hankaniemen nimenä on Pappila vaikka Ähtärin kappeliseurakunta sai kappalaisen virkatalon vasta myöhemmin. Hankaniemen 1/8 manttaalin kruunun uudistalo perustettiin virallisesti vasta 4.7.1791. Siitä tuli isossajaossa Hankaveden kylän numero 5 ja se ostettiin perinnöksi 19.7.1837.¹

Hankaniemen talon pellot ulottuivat 1795 ja 1797 laaditun isojakokartan tiluskuvion mukaan Väinänniemen kärkeen saakka. Vuonna 1800 isojakoa varten laaditussa jyvitysluettelossa tiluskuvio 85 Väinänpuron molemmin puolin on mäntyräme, 86 (Väinänpuron suussa) alava maa, 87 poltettu kangas, 88 kivetöntä hiekkamultaa ja 89 korpi. Niityistä b 13 Väinänpuron Voilammen puoleisessa päässä on Wänänpurro, c 4 tiluskuvion 86 vieressä Wännänp[uro] ja c 5 Väinänpuron länsipuolella tiluskuvion 85 sisällä Pieni Nity. Wäinänpuro-niminen niitty mainitaan jo Hankolan talon tontista, rakennuksista, pelloista, niityistä ja muusta talon omaisuudesta ”paitsi metsistä” tehdyssä jakokirjassa 3.7.1775.²

¹ Hämäläinen 1991, 73, 80; Krigsarkivet. Finska rekognosceringsverket. Serie B. Pf 74; KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 833v- 834.

² VMA. VMMKA. Ähtäri 2:3, 2:10b; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50b 86/1- 12; KA. Ylä- Satakunnan tuomiokunta. KOa:111, 62§, 802- 803v.

Väinänniemi inventoitiin 25. ja 27.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Väinänniemen itäpuoli on suopursua kasvavaa kumpuilevaa ja matalaa maastoa, josta ei havaittu muinaisjäännöksiä. Isojakokartan mukaan Hankaniemen pellot kuitenkin olisivat ulottuneet Väinänniemessä aivan rantaan asti, mikä lienee todellisuudessa ollut luultavasti mahdotonta.

Väinänniemen eteläpäästä sen lounaispuolelta havaittiin tämä vuonna 2014 havaittu kiviröykkiö. Se on soikean pitkulainen, kooltaan 3,5 × 2 metriä ja 0,6 m korkea. Röykkiö sijaitsee ainoastaan 4 metrin päässä nykyisestä järvenrannasta, ja vain hieman Hankaveden pintaa korkeammalla. Röykkiön kivet ovat noin 0,5 m kokoisia, kuitenkin käsin nostettavan kokoisia.

Röykkiö voi olla esimerkiksi lapinraunio kokonsa ja sijaintinsa perusteella. Väinänniemessä on aikaisemmin ollut peltoja, mutta tämän röykkiön sijainti kauempana raivatusta ja lehtipuita kasvavasta alueesta viittaa siihen, että tämä havaittu röykkiö ei olisi viljelysröykkiö.

Tämän mahdollisen lapinraunio koordinaatit ovat P: 6936715 I: 353546 Z: 154 mmpy.

AKDG5099:1. Kiviröykkiö lähellä rantaa. Idästä/Laija Simponen-Robins

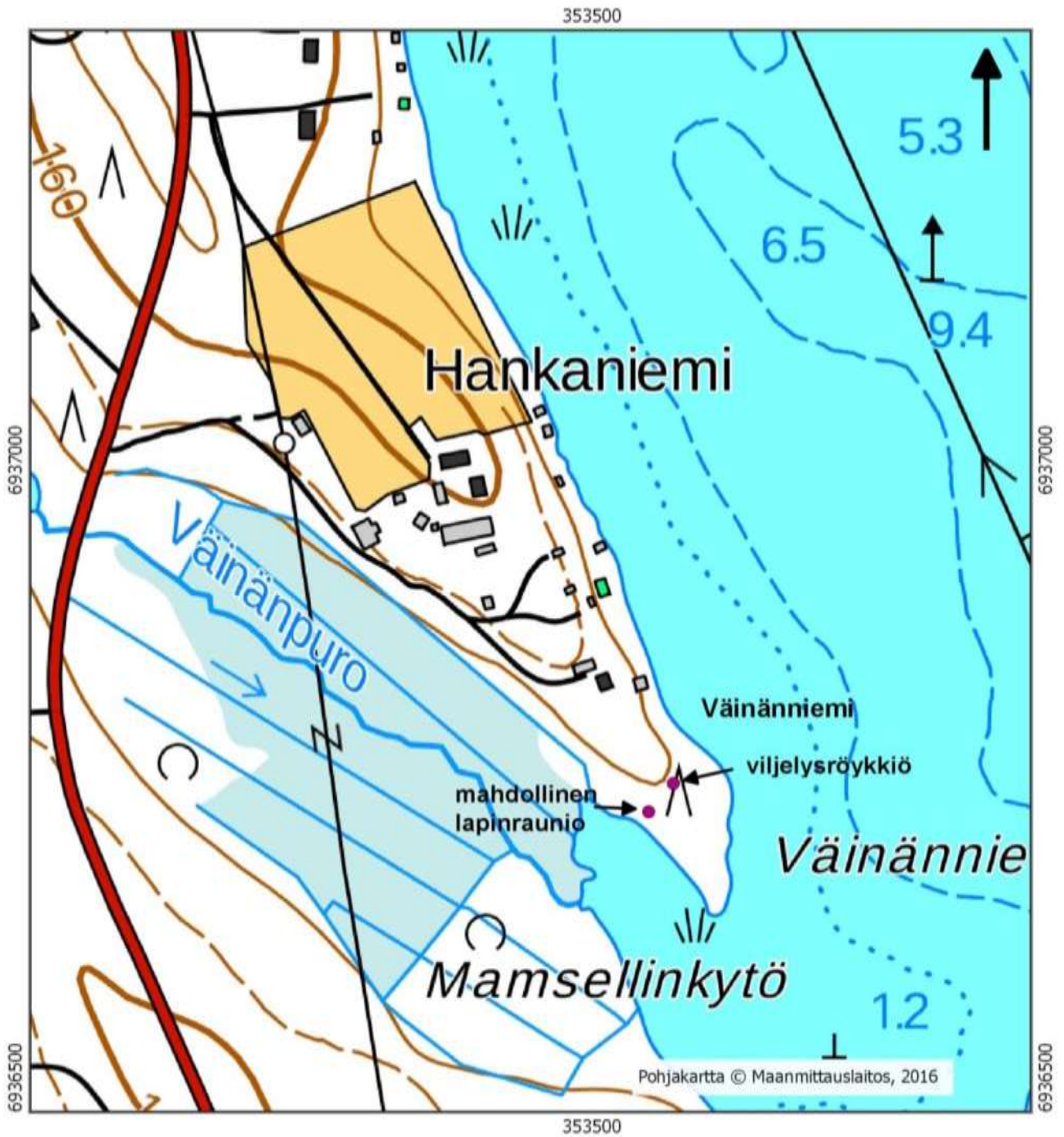
AKDG5099:2. Kiviröykkiö. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Viljelysröykkiöksi tulkittu kiviröykkiö havaittiin aivan Väinänniemen keskeltä raivatun ja lehtipuita sekä mäntyjä kasvavan alueen reunalta. Se on pienempi ja matala, suorakulmainen noin 1,8 × 1,2 metrin kokoinen ja 0,4 m korkea muutamista pienistä (halkaisijaltaan alle 10 cm) kivistä tehty röykkiö. Tätä kiviröykkiötä ei ole tarpeen suojella.

Viljelysröykkiön koordinaatit ovat P: 6936738 I: 353566 Z: 154 mmpy.

AKDG5099:3. Pieni viljelysröykkiö. Lounaasta/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Vainänniemi. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla.

Tarkastetut kohteet:

39. Ähtäri Seilosmäki (1000025716)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>kiinteä muinaisjäännös</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	<i>talonpaikat</i>
<i>Tyypin tarkenne:</i>	
<i>Lukumäärä:</i>	<i>1</i>
<i>Ajoitus:</i>	<i>historiallinen</i>
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	<i>1</i>
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>p=9629103 i=358581 z (alin)= 203 mmpy</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Kiukaan keskikoordinaatit (GPS-mittaus tässä inventoinnissa)</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin kirkosta 13,3 km kaakkoon Seilosmäen korkeimmalla kohdalla. Seilosmäki sijaitsee Ähtärin ja Keuruun rajalla, lähes erämaassa. Seilosmäki on yksi alueen korkeista kukkuloista, jotka kohoavat reilut 20 metriä ympäristöstään pienten lampien ja soiden yläpuolelle. Seilosmäen lounaispuolella on Seiloslampi ja pohjoispuolella Heinälampi.</i>
<i>Kiinteistötunnus:</i>	<i>.989-402-20-11</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5100:1-3</i>

Aiemmat tutkimukset

Ähtäri Seilosmäki oli ennen tätä inventointia muinaisjäännösrekisterissä tunnuksella 1000025716 (muinaisjäännösrekisteri, luettu 17.10.2016).

Hämäläinen 2010: Korkea mäki Ähtärin Hankaveden kylän ja Keuruun Pihlajaveden kylän rajalla. Mahdollinen 1500-luvun asuinpaikka.

Hankaveden ja Pihlajaveden kylän raja on kulkenut Seilosmäen halki ainakin jo vuonna 1586.¹ Hankaveden jakokunnan kartassa vuosilta 1795 ja 1797 se on tiluskuvio n:o 33. Se oli tuolloin "kaski, jotenkin kivinen kangas" ja sen nimestä on karttaselityksestä luettavissa "Seilos(mäki?)".² Mäen nimenä on nykyisin *Seilosmäki*. Pihlajaveden kylän puolella on nykyisin *Seiloslampi*.

Seilosmäeltä Ähtärin kaupungin puolelta rajaa on löytynyt metsänkulutuksen yhteydessä rakennuksen perustukset. Paikan päällä käydessä (Alpo Hämäläinen, Heikki Hämäläinen) sieltä löytyi toukokuussa 1996 kivistä tehdyt rakennuksen perustukset, jonka mitat olivat 5,0 x 5,3 metriä. "Kiuaskasa" oli perustusten luoteisnurkassa. Perustukset olivat mullittuneet ja niiden päällä on kasvanut suuria puita. Mäeltä ei löytynyt muita rakennusten jäänteitä tai peltojen paikkoja.³ Rakennuksen perustusten luona ollut kasvillisuus poikkesi täysin ympäristön kasvillisuudesta; lähellä kasvoi kertoman mukaan myös niinipuita eli metsälehmäksi (Tilia cordata). Seilosmäen ympäristö on edelleen täysin asuttamatonta.

Seilosmäki ei voi olla sama kuin se Ruoveden pitäjän "Simsiön" kylässä sijainnut vuonna 1567 veroluetteloihin otettu *Lasse Antinpoika Seilos*en 3 ½ äyrin suuruinen talo, josta erotettiin vuonna 1584 1 ½ äyrin suuruinen osa. Tästä osasta tuli sitten Keuruun Pihlajaveden kylän Rekola. Lasselle jäi 2 äyriä. Talo autioitui vuoden 1637 jälkeen ja häviää lopulta maakirjasta. Hans Hanssonin noin vuonna 1660 laatiman Ruoveden ja Keuruun pitäjien kartan mukaan Seilonen-niminen talo on sijoitettu Pihlajaveden (Pilawessi) eteläpuolelle.⁴

Sukunimi Seilonen esiintyy vanhan Ruoveden pitäjän alueella 1500-luvulla ja 1600-luvun alkupuolella lähinnä Tarhapään (myöh. Multialla) sekä Liesjärven (myöh. Keuruulla) ja Pihlajaveden (myöh. Keuruulla) kylissä. Asiakirjoissa mainituista Seiloisista ei voi kenenkään osoittaa asuneen nimenomaan Seilosmäellä.⁵

Seilosmäen asukkailla on varmaankin ollut kaskimaa Hankaveden kylässä paikalla, jolle jäi nimi *Seilosenaho*. Paikalle syntyi jo vuonna 1772 torppa, vuodesta 1792 kruunun uudistalo, jonka nimeksi vakiintui vähitellen *Sara-aho*. Nimi Seilosenaho esiintyy vielä mm. kartassa talon tilusosuuksista 1829 ja vuoden 1845 maakirjassa. Ähtäristä ei löydy muita Seilonen-alkuisia paikannimiä.⁶

Paikan merkitys on siinä, että se on ainoa tunnettu säilynyt 1500-luvun rakennuksen perustus Ähtäristä. (Hämäläinen 2010.)

¹ KA. Ylä-Satakunnan tuomiokunta. KOa:68, 698-700.

² VMA. VMMKA. Ähtäri 2:8, 2:10c.

³ Hämäläinen 1996, 44-45.

⁴ KA. SAY. Ruovesi 1580-1599, 70; Kankaanpää 1990, 102; KA. MHA. Alue- ja rajakartat. MH 14/56M, 31/17.

⁵ Hämäläinen 1996, 44-45; Kankaanpää 1990.

⁶ Nimenä on ensi kerran 9.10.1772 Sara=aho - VMA. ÄSA. IC:1. Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1771-1801, 358; KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 833v-834; Vuoden 1829 kartta perustuu Hankaveden jakokunnan karttaan 1795 ja 1797 - ÄKSA. Fiskars, Inhan Tehtaat Oy Ab:n arkisto; KA. MHA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Maakirja 1845, 833v-834.

Pesonen 2014: Paikalla käytiin Ähtäri-Seuran arkistonhoitajan Heikki Hämäläisen opastuksella 12.10.2014. Seilosmäki sijaitsee Ähtärin ja Keuruun rajalla, lähes erämaassa. Seilosmäki on yksi alueen korkeista kukkuloista, jotka kohoavat reilut 20 metriä ympäristöstään pienten lampien ja soiden yläpuolelle. Seilosmäen lounaispuolella on Seiloslampi ja pohjoispuolella Heinä lampi. Lähimmät nykyään asutut talot ovat noin 2 km päässä kaakossa ja luoteessa. Löytymisensä aikaan kivijalka oli näkynyt hyvin, koska mäki oli tuolloin kulotettu, mutta nyt sen löytäminen oli vaikeaa tiheäksi kasvaneen taimikon vuoksi.

Kivijalka on varsin selkeä. Siinä on puolisen metriä korkeat seinämät, jotka ovat osittain kivi-, ositta in multapenkat. Suuri kiuas vie melkein neljänneksen rakennuksen pinta-alasta. Kivijalka on keskeltä syvällä kuopalla, ikään kuin sen alla olisi ollut kellaritila. Kivijalan ympäristössä ei nytkään havaittu muita rakenteita tai vanhojen peltojen paikkoja. Kyseessä saattaa hyvin olla 1500–1600-luvulle ajoittuva talonpaikka. (Pesonen 2014:62–63.)

Inventointi 2016

Seilosmäki tarkastettiin 15.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Paikalla oli vielä lunta, mutta kohde erottui hyvin maastossa. Kohteelle oli suunnitteilla Simponen-Robinsin väitöskirjaan liittyviä kenttätutkimuksia jo tulevana kesänä, minkä vuoksi kohde haluttiin tarkastaa.

Muinaisjäännösrekisterin mukaiset koordinaatit (ETRS-TM35FIN) ovat P: 6929099 I: 358581 Z (alin): 203,00 mmpy.

Kohteelta otettiin uusi GPS-mittaus, ja valokuvat. Kohteen kunnan katsottiin olevan muuttumaton loppuvuoden 2014 tilanteesta. Uusi mittaus (kiuas) on P: 6929103 I: 358581 Z: 203 mmpy.

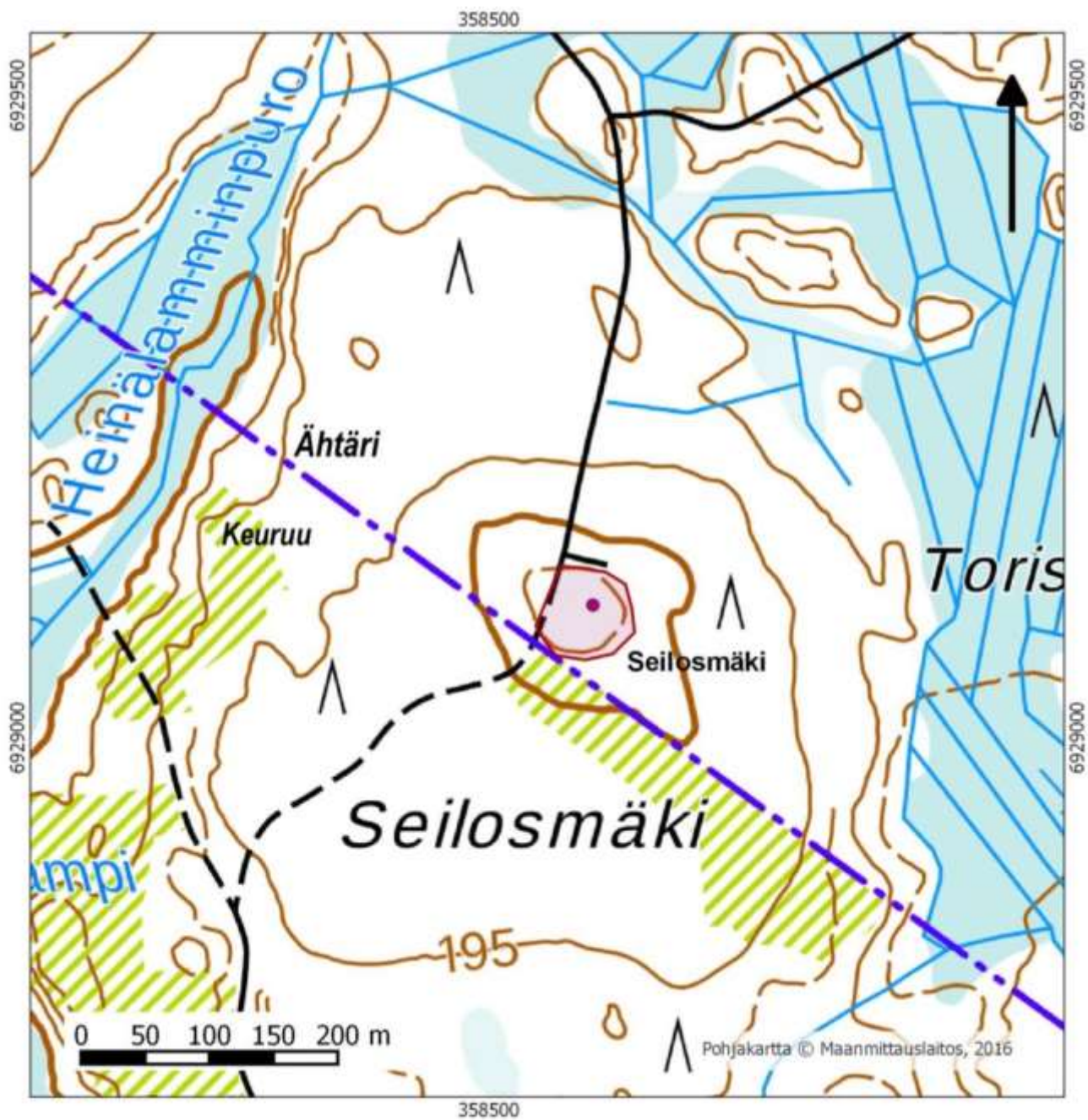
Huomaa, että GPS-mittauksen tarkkuus on vain +/- 5 metriä. Muinaisjäännösrekisterissä jo olevia koordinaatteja ei ole näin ollen tarpeen muuttaa.

AKDG5100:1, talonpohjan kiuas. Luoteesta/Laija Simponen-Robins

AKDG5100:2, talonpohjan nurkka. Perustukset ovat vielä lumen peitossa. Idästä/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Seilosmäki. Peruskarttaote 1:5000. Kohteen pistekoordinaatti liilanvärisen ympyrän kohdalla (uusi mittaus). Muinaisjäännösalueen rajaus punaisena alueena Muinaisjäännösrekisterin mukaan.

Inventoidut kohteet:

Alla on esitelty tämän esiselvityshankkeen yhteydessä inventoituja kohteita, joista ei vielä tehty havaintoja kiinteistä muinaisjäännöksistä tai kulttuuriperintökohteista.

40. Alavus Hiirosautio (inventoitu kohde)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventoitu kohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	-
<i>Lukumäärä:</i>	-
<i>Ajoitus:</i>	-
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	-
<i>Koordinaattien selite:</i>	<i>Ei mittauksia, katso oheinen kartta inventointialueesta</i>
<i>Sijainti:</i>	<i>Alavuden kirkosta noin 20,5 km itäkoilliseen Hiironen-järven ja Kylkiäisen länsipuolella ja Murhijärven kaakkoispuolella.</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5101:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Alavuden kaupungin Töysän kylässä numeroa 22 on Hopialammen ja Kylkiäisen välissä olevalla mäellä nykyään nimenä Hiirosautio. Nimeä ei löydy vuoden 1962 peruskartasta. Nimi johtuu selvästi viereisen järven nimestä Hiironen, joka mainitaan vuonna 1738 nimellä Hironen lärfwi ja vuosina 1802- 1804 nimellä Hiironen järvi.

Huutoniemen talolla mainitaan Hiiri-niminen torppa (Hiiri Torp) ainakin jo vuonna 1854. Nimi on yliviivattu rippikirjassa 1854–1861 ja sen yläpuolelle on kirjoitettu Lassila. Asukkaat ovat samat vuoteen 1878 asti, mutta jo vuonna 1875 Lassilassa asuu uusi torppari perheineen. Lassilan torppa on olemassa ainakin vielä vuonna 1910. Hiiri- ja Lassila-nimiä ei löydy vuoden 1962 peruskartasta eikä nykykartasta. Luultavaa on, että Hiiron torpan paikka on sama kuin nykyinen Hiirosautio, mutta nimi Hiirosautio on sijoitettu nykykartalla väärään paikkaan, koska kyseinen mäki ei ole viljelykelpoinen. Isojakokartassa (1802–1804) olevista tiluskuvioista ei löydy mitään asuinpaikkaa, autio- nimeä tai asutukseen viittaavaa nimeä Hiirosen läheltä.¹

¹ MML. Peruskarttalehti 222410 (1962); RA. Lantmäteristyrelsen Leverans 1850 nr 23. Finland gränsen Björneb.- Vasa I.; VMA. TSA. Rippikirjat; KA. Henkikirjat. Henkikirja 1910. Va:284, 750v- 751; VMA. VMMKA. Töysä 1:16b, 1:31, 1:32.

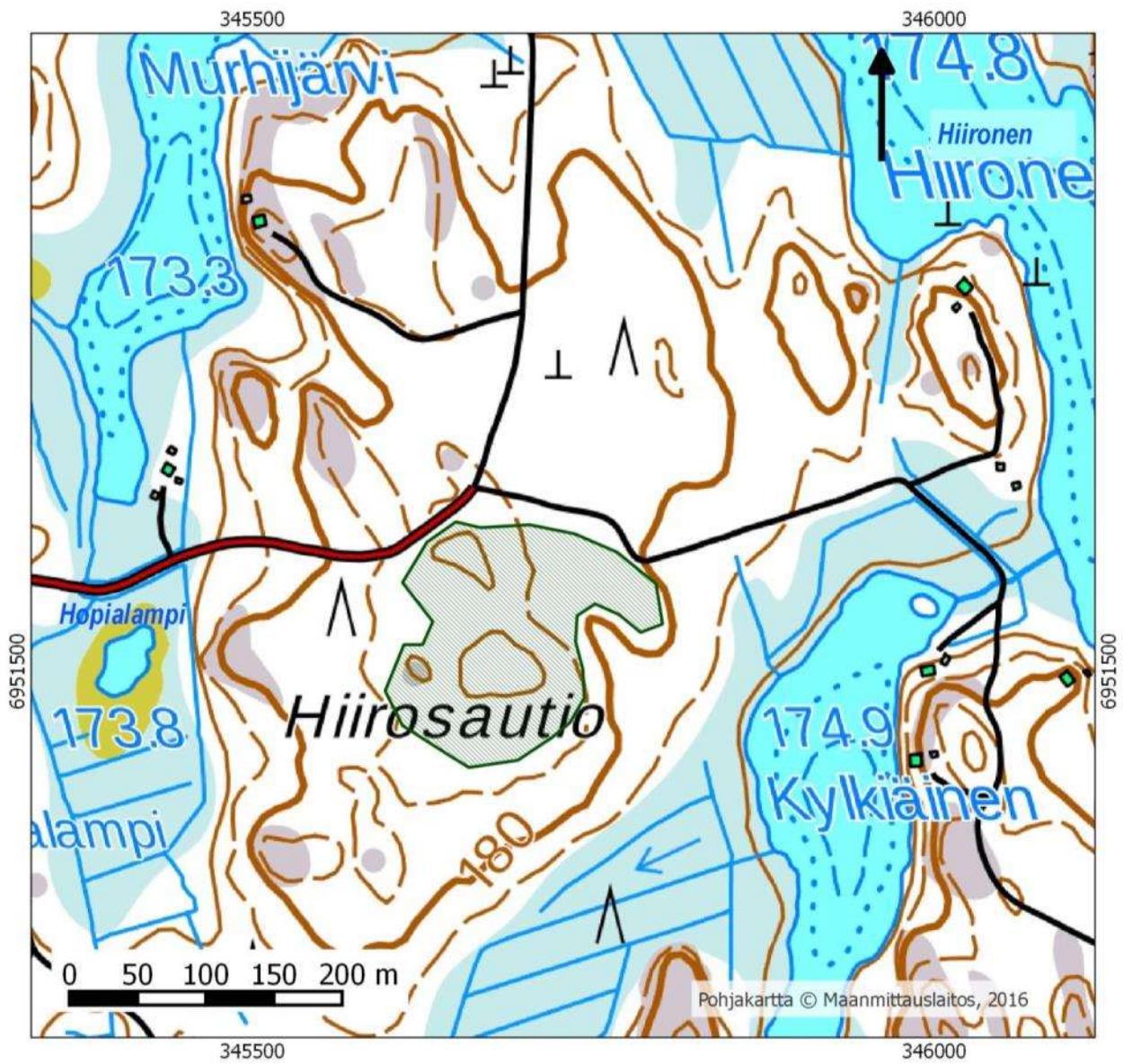
Ote vuosina 1802-1804 laaditusta kartasta Alavuden Hirosaution ympäristöstä.

Kartta: VMA. VMMKA.
Töysä 1:30

Paikalla käytiin 18.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen). Alue on kallioista mäntymetsää, ja vaikuttaa epätodennäköiseltä että alueella olisi ollut viljelykelpoisia maa-alueita. Korkeuskäyrän 185 metriä merenpinnan yläpuolella olevat kukkulat alueella tarkastettiin, mutta maasto havaittiin kallioiseksi eikä merkkejä vanhasta asutuksesta ei havaittu.

AKDG5101:1. Inventointialuetta Hirosautiolla. Heikki Hämäläinen kuvassa. Koillisesta/Laija Simponen-Robins

Alavus Hiirosautio. Peruskarttaote 1:5000. Inventoitu alue merkitty vihreällä rasteroinnilla.

41. Kuortane Kaarankajärvi (inventoitu kohde)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	-
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Ajoitus:</i>	-
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>ei GPS-mittauksia, katso oheinen kartta inventointialueesta</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	-
<i>Sijainti:</i>	<i>Noin 10,3 km Kuortaneen kirkosta itään Kuortanejärven itäpuolella.</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5102:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

Kaarankajärveltä on löytynyt kiviesine, kiviveitsi (KM 986) ”kivenheiton etäisyydeltä Kaarankajärvestä” (Kohde Kuortane 61 Kaarankajärvi. katso Torvinen 1983:138–139). Esineen tarkempi löytöpaikka on epäselvä.

Timo Jussila ja Tapani Rostedt inventoivat Kaarankajärven ympäristön rantaosayleiskaavaan liittyen vuonna 2010 (Jussila & Rostedt 2010). Tuolloin havaittiin tervahauta Kallioniemen pohjoisrannalta Kaarankajärven itäpuolelta (kohde 1000017733 Muinaisjäännösrekisterissä). Kaarankajärven länsipuolelta taas havaittiin kulttuuriperintökohteeksi tulkittu kiviaita tai sen jäänteet Ahon talon luoteispuolelta. (Jussila & Rostedt 2010.)

Inventointi 2016

Kaarankajärvi mainitaan asiakirjoissa ensi kerran jo vuonna 1640 nimellä Jsoi Kaarangh. Järven nimenä on vuosina 1757- 1759 Iso Caranga Träsk ja vuonna 1773 Iso Caranga. Järven pohjoispään kautta on kulkenut ilmeisesti jo vanhoina aikoina idästä tuleva talvitie, joka jatkui Kuortanejärven kautta pohjoiseen. Järvi on sijainnut aikoinaan Lapuan ja Pedersören pitäjien rajalla ja on nykyään Kuortaneen ja Alajärven kuntien rajalla Lehtimäen kunnan yhdistyttyä Alajärveen vuonna 2009.¹

Kaarankajärven vanhimmat tunnetut talot ovat Kaaranka ja Rantamäki. Kaaranka ilmestyy uudistalona henkikirjoihin vuonna 1737. Se oli alkujaan Kuortaneen kylän numero 59 (vuosien 1757- 1759 kartassa ilmeisesti virheellisesti 58), mutta siitä tuli isonjaon jälkeen Kuortaneen kylän numero 18. Rantamäki on kruunun uudistalo, joka perustettiin vuonna 1776. Se oli numero 69 ja siitä tuli isonjaon jälkeen siitä tuli Kuortaneen kylän numero 19. Karttanimistön perusteella Kaarankajärven pohjoispäässä on ollut jokin vanha asumus. Rantamäessä oli vielä 1932 vuosiluvulla 14IX varustettu lato, jonka Heikki Klemetti tulkitsi vuodeksi 1409. Klemetin mukaan se oli ollut asuinrakennus, koska sen hirret olivat sisäpuolelta mustuneet. Klemetin mukaan:

”Kuortaneella ei pitänyt silloin vielä ja varsinkaan Rantamäellä mitään asutusta olleenkaan. Hämärä kysymys muuten Kaarangan järven seudun asutuskysymys yleensä. Kansantaru tietää siellä olleen asukkaita jo Kyrön kirkon aikana, siis ennen kuin Lapuaakaan vielä oli, sinne pitäisi jonnekin ruumiitakin haudatun, mutta mitään sitä tukevaa ei asiakirjoista käy selville.”²

Edelleen Heikki Klemetin vuonna 1932 esittämien perimätietojen mukaan ”Rantamäkeä on mainittu Kuortaneen vanhimmaksi taloksi”. Hän kertoo lisäksi, että ”sillä loukolla pitäisi olleen oma hautausmaakin, jonne haudatut ruumiit pappi Kyröstä tuli aina silloin tällöin siunaamaan.” Klemetti ei mainitse mitään kalmiston sijainnista. Vuonna 1968 painetussa Kuortaneen kirjassa kerrotaan kuortanelaiselta livari Honkolalta talletettu tieto:

”Kaarankajärven itärannalla, Rantamäjen ja Kaaranka- nimisten talojen välin kohoralla on aina sanottu yhtä paikkaa hautapaikaksi. Siellä tottatosiaan on sellaisia kaks metriä pitkiä kumpuja. Ne ei oo kylläkään säännöllisesti rivis. Siellä täällä niitä löytyy. Yhre avasin. Siellä oli niinku ruskaa väriä ja aivan niinku palanehia luunsiruja. Jotta ainaki jotain polttojäläkiä sieloli. Se oli vähä niinku punamultaa.”

Järven itäpuolella on vuosien 1757–1759 kartassa tiluskuvio numero 218 Knutilan hauta mäki ja sen itäpuolella tiluskuvio 218a Iso Näva. Knutilan hauta mäki-nimi viittaisi lähinnä Knuutilan talon tervahaudan paikkaan. Knuutilan (veroluetteloihin vuonna 1589 otettu) talo on Nisosjärven länsirannalla. Kaarankajärven itäpuolelta on kartoitettu 1960-luvulla kaksi tervahautaa: numero 104 Kallioniemen hauta ja numero 122 Vanha hauta. Knutilan hauta mäki-nimi viitannee viimeksi mainittuun tervahautaan.

Koska Kaaranka ja Rantamäki on perustettu vasta 1700-luvulla, kalmisto ei liity näihin vaan todennäköisesti Kaarankajärven pohjoispäässä sijainneeseen asumukseen, mutta asia vaatii laajempia asiakirja- ja karttatutkimuksia.³

¹ KA. Pohjanmaan tuomiokunta. KOa:5, 24v; KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E49 12/4; Krigsarkivet (Stockholm). Finska rekognosceringsverket, Serie B, Pf 71, nr 1.

² KA. MHA. SAY. Lapua 1720- 1739, 57; KA. Maanmittaushallituksen maakirjat ja kruununmaaluettelot. Vaasan läänin maakirja 1845, 73; MML. Peruskarttalehdet 222408- 222409 (1962). – Autionkangas, Autio ja Autiomäki; Klemetti 1932, 22- 23, 268.

³ Klemetti 1932, 22- 23, 268; Tuomaala 1968, 189; KA. E49 12/41- 42; Alanen 1968, 64, 66.

Ote vuosina 1757–1759/1824
laaditusta kartasta
Kaarankajärven pohjoisosasta.

Kartta: KA. MHA.
Maanmittaushallituksen
uudistusarkisto. E49 12/4.

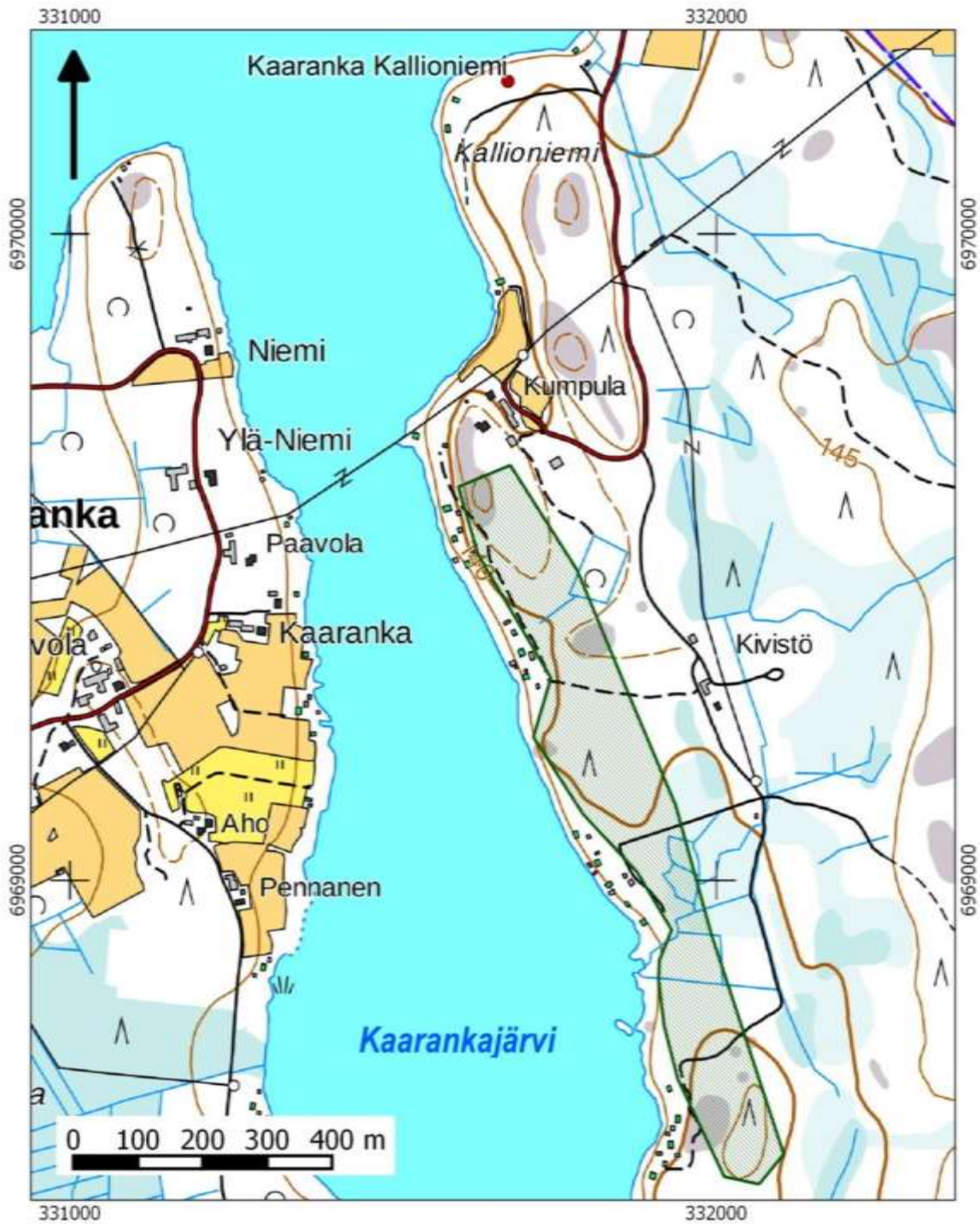
Kaarankajärven itäpuoli inventoitiin 28.4.2016 (Simponen-Robins, Hämäläinen ja kuortanelainen Markku Honkola).

Alue tarkistettiin Kaarangan ja Rantamäen talojen kohdalta järven itäpuolelta. Kartalla otollisilta kohteilta näyttäneet mäet olivat todellisuudessa liian kallioisia hautaamistarkoitukseen. Myös rantakaistale käveltiin läpi ja inventoitiin, mutta se oli melko matalaa ja suopursuja kasvavaa maastoa, josta ei mitään väliaikaishautapaikkaan liittyviä painanteita näkynyt. Alueelta löydettiin tervahauta (Kuortane Kaaranka Kallioniemi) aikaisemmassa inventoinnissa vuonna 2010 (Jussila & Rostedt 2010).

Kaarankajärveltä ei tämän inventoinnin yhteydessä löydetty kalmistoon yhdistettävissä olevia kumpuja tai kuopanteita tai muitakaan muinaisjäänöksiä.

AKDG5102:2. Kaarankajärven inventointiympäristöä. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Kuortane Kaarankajärvi. Peruskarttaote 1:10 000. Inventoitu alue merkitty karttaan vihreällä rasteroinnilla. Alueen yläpuolella ennestään tunnettu muinaisäännös, Kuortane Kaaranka Kallioniemi merkitty punaisella ympyrällä.

42. Ähtäri Hiiroseenmäet (inventoitu kohde)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	<i>muu inventoitu kohde</i>
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyypin tarkenne:</i>	-
<i>Lukumäärä:</i>	-
<i>Ajoitus:</i>	-
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>ei GPS-mittauksia, katso oheinen kartta inventointialueesta</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin kirkosta noin 12 km pohjoisluoteeseen Hiironen-nimisen järven kaakkoispuolella ja Karvalammen luoteispuolella.</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5103:1</i>

Aiemmat tutkimukset

Ei tiedossa

Inventointi 2016

Nykyään Ähtärin kaupungin puolella olevien Hiiroseenmäet-nimillä kulkevien mäkien eteläinen mäki on vanhalta nimeltään Hiirovuori (Hirowouri). Lapuan pitäjän ja Ruoveden pitäjän välinen raja kulki vielä 1728 Hiirovuoren kautta, mutta mäellä ei ollut tuolloin mitään rajamerkkiä. Hiirovuori oli myös samalla Pohjanmaan sekä Turun ja Porin läänien välisen rajan yksi rajapiste. Vuoden 1725 maanmittausjohtosäännön seurauksena Suomessa aloitettiin läänien ja maaherrakuntien välisten rajojen mittaus 1733. Pohjanmaan ja Porin maaherrakuntien välinen raja käytiin 1738. Rajankäynnissä raja kulki jo nykyisellä paikallaan ja Hironen lärfwi oli rajapiste numero 31. Järven pohjoispäässä oli honka, johon oli hakattu lovia (skuror). Raja käytiin uudelleen vuonna 1760, jolloin rajapiste numero 4 oli nimeltään Hirojärvenpää. Siellä oli rajamerkinä tuolloin kuivunut mänty, jossa oli vain muutamia lovia.¹

¹ KA. MHA. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. E50 9/2. – Ollikaisen rajakartta 1728. Hiirovuori on rajapiste numero 10: Ett Högh berg hwar uppå intet märke kunde upwijsas, - Katso myös: Hämäläinen, Heikki, Roiko- Jokela, Heikki 2005; Gustafsson 1933, 85; RA. Lantmäteristyrelsen Leverans 1850 nr 23. – utj dess Norra Ända fans äfwen en Furu med någon skuror huggit; VMA. VMMKA. Lapua 7:14; Alanen 1987, 26- 27; KA. Rautalammin tuomiokunta. KO:a 5, 26 §, 713- 721v.

Ote kartasta Hirosenmäkien ympäristöstä Lapuan ja Ruoveden pitäjien rajalta vuodelta 1773.

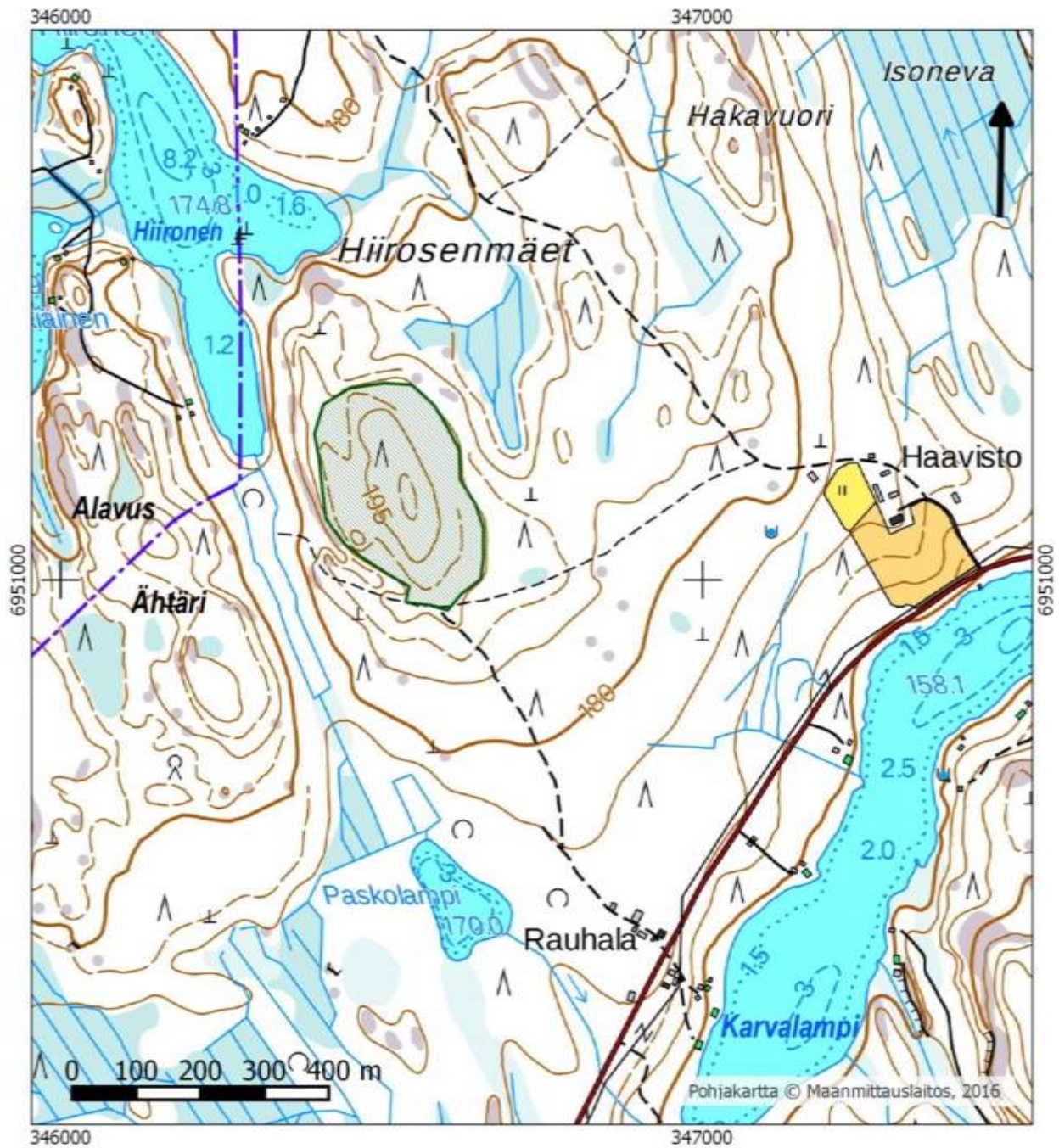
Kartta: KrA. Frek. Serie B, Pf 71, nr 1.
<http://www.vanhakartta.fi>

Paikalla käytiin 18.4.2016 (Simponen-Robins & Hämäläinen) ja peruskarttaotteelle (alla) merkitty alue tarkastettiin. Alueelta ei tässä inventoinnissa havaittu rajamerkkejä, muinaisjäännöksiä tai muitakaan kulttuuriperintökohteita.

Paikkakunnalla kerrotaan, että kun Hirosenmäkeä oli myyty oli vanha maanomistaja tokaissut uudelle asukkaalle, tämän saavan "kivikautisen asuinpaikan kaupan päälle". (suullinen tiedonanto, Karvalammella asuvalta Pertti Virtaselta). Tässä inventoinnissa koekuoppia Hirosenmäelle ei ehditty systemaattisesti kaivaa väitteen todistamiseksi. On kuitenkin mahdollista, että korkealla voi olla Hirosenmäellä kivikautinen asuinpaikka. Se jää tulevan tutkimuksen selvitettäväksi.

AKDG5103:1. Inventointialuetta Hirosenmäillä. Etelästä/Laija Simponen-Robins

Ähtäri Hiirosenmäet. Peruskarttaote 1: 10 000. Inventointialue merkitty karttaan vihreällä rasteroinnilla.

43. Ähtäri Kytösaari (inventoitu kohde)

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji:</i>	-
<i>Muinaisjäännöstyyppi:</i>	-
<i>Tyypin tarkenne:</i>	-
<i>Lukumäärä:</i>	-
<i>Ajoitus:</i>	-
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	-
<i>Koordinaatit {ETRS TM35}:</i>	<i>ei GPS-mittauksia, katso oheinen kartta inventointialueesta</i>
<i>Koordinaattien selite:</i>	
<i>Sijainti:</i>	<i>Ähtärin kirkosta 3.3 km länsiluoteeseen. Kytösaaren talon luoteispuolella pellolla.</i>
<i>Valokuvat:</i>	<i>AKDG5104:1-2</i>

Aiemmat tutkimukset

Ei tiedossa.

Inventointi 2016

Kohde inventoitiin 16.5.2016. Laajalahden päässä sijaitsee Kytösaaren talo mäen päällä 145 m mpy. Sen luoteispuoleinen pelto inventoitiin metallinilmainsinharrastajien kanssa. Tapahtumaan osallistuivat Simponen-Robins, Hämäläinen, Marika Puntala ja Joni Puntala sekä metallinilmainsinharrastajat Esa Pirttinen, Mika Törmä, Pekka Unnbom, ja Matti Pakkala.

Alue valittiin käyntikohteeksi jostakin ”pappilan maalta” 1800-luvun loppupuolella löytyneen pyöreän pronssisen kupurasoljen vuoksi. Torppari Herman Junila toimitti Museovirastoon rautakautisen pronssisoljen (KM 2446:221) jo vuonna 1886. Esine oli löytynyt ”Ouluveden kylästä Pappilan (Ostolan) maalta Oulujoen ja Sappiojoen väliltä mäkimasta 3 kyynärän syvyydestä”. Kytösaaren talo kuului aikaisemmin pappilan maahan, ja valittiin kohteeksi lupaavan maaston, korkeuden ja pelto-olosuhteiden vuoksi. Pelto oli tarkastettaessa heinällä, mutta heinä ei vielä ollut itänyt kovin paljon.

Hannu Kotivuori ja Jyri Saukkonen määrittivät soljen löytöpaikaksi Pappilan aivan Ähtärin keskustan tuntumasta, mutta toteavat, että esine on kuitenkin mahdollisesti löydetty muualta kuin pappilan silloiselta tilalta (Kotivuori & Saukkonen 1981:42–43). Tämä on nykyisen tiedon valossa erittäin todennäköistä.

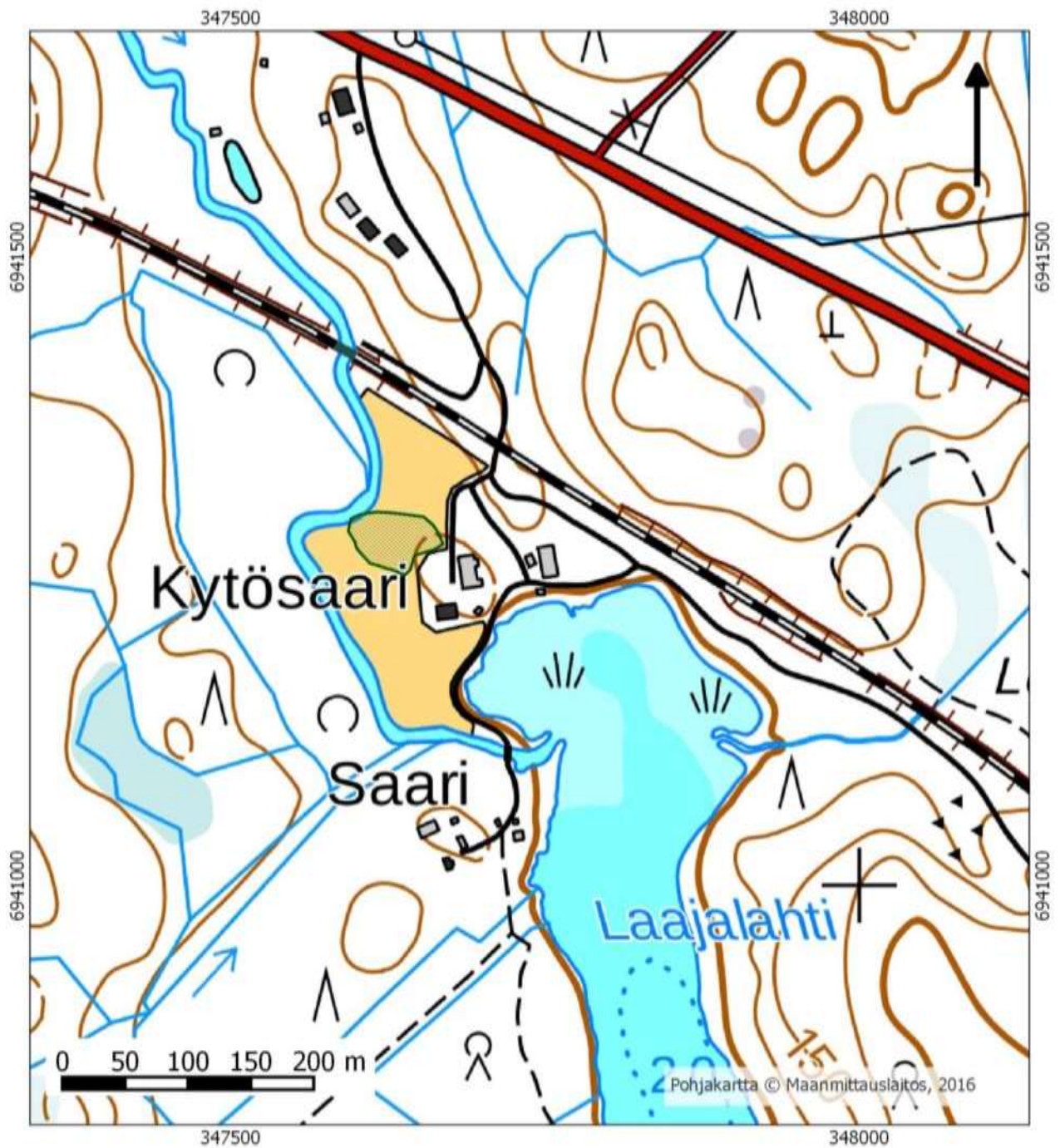
Korkeuskäyrän 145 mmpy alainen luoteispuoleinen pelto käveltiin läpi niin että mikäli laitteella kuului mielenkiintoinen piippaus, paikalle kaivettiin pieni lapionpisto. Mitään vanhaa esineistöä ei kuitenkaan löytynyt, löytöaineisto koostui lähinnä moderneista rautanauloista ja repäisypullon korkeista.

Alueelta ei paljastunut mitään rautakauteen viittaavaa eikä sitä ei ole tarpeen suojella. On kuitenkin mahdollista, että jostakin muualta Oulujoen ja Pappilanjoen väliseltä alueelta voi löytyä lisää rautakauteen ajoittuvaa esineistöä ja esimerkiksi asuinpaikka.

AKDG5104:2.
Metallinilmaisimilla tarkastettua
peltoaluetta. Länestä/Laija
Simponen-Robins

Ähtäri Kytösaari. Peruskartta 1:5000. Inventoitu ja metallinilmaisimella tarkistettu peltoalue merkitty vihreällä rasteroinnilla.